

Eolya Toprağı

İLİAS VENEZİS

Eolya Toprağı

İLİAS VENEZİS

İlias Venezis 1904'te Ayvalık'ta doğmuş ve 1973'te Atina'da ölmüştür. Küçük Asya felaketi (Kurtuluş Savaşı) sırasında Türkler tarafından tutuklanıp Amele Taburlarına gönderilmiştir (Eylül 1922). Ayvalık'tan toplanan yaklaşık üç bin esirden sadece yirmi üç kişi geri dönebilmiştir. Ailesiyle birlikte Midilli'ye gitmiş ve orada dönemin gazeteci, yazar ve edebiyatçıları tarafından kurulan «*Lesbos Baharı*»yla tanışmıştır. Stratis Mirivilis'in yayınladığı *Kampana* gazetesi *Numara 31328*'i ilk kez dizi halinde yayınlar (Şubat 1924). 1927'de «*Nea Estia*» Venezis'in «*Ölüm*» adlı öyküsünü ödüllendirir. Bu, Atina yazınında ilk kez ortaya çıkışıdır. *Numara 31328* 1931'de Midilli'de yayınlanır. Kitap, Venezis'i henüz 26 yaşındayken yazar olarak kabul ettirmiştir. 1932'de Atina'ya yerleşir ve Yunan Bankası'na memur olarak atanır. 1957'de Atina Akademisi'ne seçilişine kadar orada çalışır. Edebiyat ve sanatın en önemli temsilcilerinden olan «30 kuşağı» sanatçıları ve yazarlarıyla tanışır.

Aralık 1939'da «*Huzur*» adlı romanı piyasaya çıkar ve devlet edebiyat ödülü ve Atina Akademisi mansiyon ödülünü kazanır.

Ekim 1943'te Alman SS'ler tarafından tutuklanarak ölüm mahkumlarının olduğu Averoff cezaevlerindeki C-Blok'a kapatılır. Yunanistan'daki tüm aydınların etkili protestoları sayesinde serbest bırakılır.

14 Aralık 1943'te *Eolya Toprağı* piyasaya çıkar. İlk baskı iki haftada tükenir.

Savaştan hemen sonra Venezis'in kitapları bir çok dile çevrilir ve o zamana kadar bilinmeyen Yunan edebiyatını yurtdışına taşır.

Venezis, edebiyat yapıtları dışında, çok seyahat ettiğinden, gezi kitapları ve üç de tarih kitabı yazmıştır.

İlias Venezis'in ΑΙΓΑΙΟ (EGE, 1941) kitabı *EGE HİKAYELERİ* (Belge Uluslararası Yayıncılık, 2000) ile ΩΠΑ ΠΟΛΕΜΟΥ (Savaş Zamanı, 1946) ve ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΣ (TAKIMADALAR, 1969) kitaplarından seçme öyküler *UÇURTMALAR / ANNA'NIN KİTABI* (Belge Uluslararası Yayıncılık, 2009) adıyla Yunancadan Üner Eyüboğlu tarafından çevrilerek yayımlanmıştır.

BELGE YAYINLARI: 724
Marenostrum Dizisi

ΑΙΟΛΙΚΗ ΓΗ
Estias 1943, Atina

EOLYA TOPRAĞI
© Ilias Venezis

Türkçesi | Burcu Yamansavaşçılar

Düzeltili | Ahmet Batmaz

İç resimler | Spiros Vasileiou

Kapak Tasarım | Emel Akgül

Sayfa Düzeni | Aristan

Baskı | Mart 2013

Baskı ve Cilt | Berdan Matbaacılık
Davutpaşa Cad. Güven Sanayi Sitesi C Blok
No: 239 Topkapı / İstanbul 0 (212) 613 12 11
Sertifika No: 12491

BELGE ULUSLARARASI YAYINCILIK
Divanyolu Cad. Binbirdirek İşhanı No:15/1
Sultanahmet/İstanbul
Tel: 0 (212) 517 44 53
E-mail: belgeyayinlari@gmail.com
www.belgeyayinlari.com
Sertifika No: 11206

İLİAS VENEZİS

EOLYA TOPRAĞI

Yunanca aslından çeviren:
Burcu Yamansavaşçılar

MARENOSTRUM

*1942'de Almanlar'ın kurşunuyla Yunanistan için ölen
arkadaşım Hava Yarbayı Şair Mihail Akilas'ın anısına.*

Kırk sekizinci baskı için

Önsöz

1927’de o zamanlar yeni çıkan *Nea Estia* dergisinin düzenlediği öykü yarışmasında öne çıkan isimlerden yalnızca ikisi nesir yazınımızda sağlam ve gözle görülür bir yer elde etmiştir: *Ölüm* adlı öyküsüyle yarışmada üçüncü dereceyi alan İlias Venezis ve M. Karagatsis. Bu, Venezis’in yazın dünyamızda resmî olarak baş göstermesiydi. Ardından şu kitaplar izledi: *Manolis Lekkas* ve diğer öyküler (1928), *Numara 31328* (1931), *Huzur* (1939), *Ege* (1941), *Ege Hikayeleri*, (ç. Üner Eyüboğlu, 2000, Belge Yayınları). *Eolya Toprağı* Alman işgali sırasındaki zor yıllarda yani insan hayatının ayaklar altına alındığı aşılması güç yaşam koşullarında, özgürlük malulü bir dönemde kaleme alınıyor. Venezis’in o zamana kadarki onbeş yıllık yazma süreci, 20. yüzyılın trajik etnik serüvenini, Küçük Asya felaketini ki, bu felaketi Venezis, çok az şanslı insanın hayatta kaldığı, Anadolu’daki amele taburlarında esir olarak çok sancılı bir biçimde yaşamıştır, temel bir tematoğrafi ve kendine has üslubuyla anlatarak bir sanatçı portresini doğrulamıştır. *Numara 31328*, amele taburlarındaki korkunç koşulları, *Huzur*, göçmenlerin ana yurtlarına yerleşmek için bir zamanlar yaşadıkları aşılması güç sıkıntıları anlatıyorsa, *Eolya Toprağı* da Felaket’ten önce Küçük Asya’daki Rumların mutlu hayatlarını yeniden birleştiriyor. Kitabın Alman işgali sırasında yazılması, sanırım, yazarın psikolojik tepkisinin, meşru ve anlatımı kolay bir biçime sokulmasıdır.

Çünkü bugünün yıkımları ve acıları geçmişin mutlu anlarına sığınıldığında daha katlanılır hale geliyor ve insanı rahatlatıyor. Venezis'in bir mektubunda belirttiği gibi "yaşamımın sona erdiğini düşündüğümde," kitabın yazımı onu teselli ediyordu. Hatırlatırım ki, Venezis 1943'te Almanlar tarafından tutuklanıp hapse mahkum edilmiş ve sonunda aydın kesimden insanların ve dostlarının düzenli eylemleri sayesinde infaz mangasından kurtulmuştur. Birkaç ay sonra kitabın basımı (Aralık 1943), bu yeni hapis felaketinden serbest kalışının sanki bir kanıtı gibiydi. O felaketten de *C Blok* (1946) adlı tiyatro eseri doğacaktı. *Eolya Toprağı*'yla Venezis'in bütün bir tematografik ve yaratıcı devri kapanıyor. Ondan sonra gelenlerin belirttiği üzere en hakiki ve süreğen bir devir.

Eolya Toprağı'nın tipik bir roman olarak nitelendirilmesi zor ve asılsızdır. Muhtemelen masalla ilişkisi olan ve ruznameyle flört eden efsane ve öykülere ait ayrıntılı bir duvar resminden söz ediyoruz. Okurun, bugün orada var olmayan Rum kimliğinin bir zamanlar geliştiği yerlere götürülüp, eski zamanların gelenek ve alışkanlıklarıyla iletişim kurması, karakterlerin, olayların ve romandaki örgünün ana yapısına katılan bütün doğal anlatımların, yazısız davranış kodlarına, aşamalı olarak geçerlilikleri son bulan ilke ve prensiplere—modern toplumun yaşam koşullarında tamamen unutulmadıysa—itaat etmesi kadar önemli değil. *Eolya Toprağı*, 1914 yazında savaşın başlayışına kadar, 20. yy'ın başında Kimidenia Dağlarının altında, Anadolu'da bir çiftlikte geçen hayatı anlatıyor. Kitaptaki karakterlerin çoğu, uzun süreli geleneğin ve ortak bilincin saptadığı gibi, arketiplere cevap veriyor; onları ağırlaştıran yaşlarının gerektirdiği bilgelikle, ama aynı zamanda birleştiren uzun yılların sevgisi, karşılıklı sadakat ve şefkatle saygıdeğer dede ve nine tiplerini; yörenin korkulu rüyası, fakat adil, onurlu ve beklenmeyecek ölçüde

müşfik olabilen, her defasında insana ait aciz aqlarla mücadele eden kaçakçı Andonis Pagidas; itaatkârlığın, delikanlılığın prototipi, efendisine bağlı, mendilinde sarı yıldızları olan avcı; kendisiyle uyuşmayan sevdiği kadını etkilemek için «devridaim makinesi»ni arayan, aşkından deliye dönmüş semerci; hatta, çok seyrek bir tür olan, bulunmayan beyaz başlı deveyi kaybedip sonra da arayan, bütün hayatını bir hayale hasretmiş insan örneği yoksul deveci; en son, çalışmak için Anadolu'ya gelen ve toprağa, aşılamayacağı ağaçlara bağlanan ama başarılı olamayan şanssız adalının durumu, ihtiyar İosif. Ailesi, yaşamı ve geleceği olmadan, yaşından dolayı, Türklerin akınını hazırlayan kesin sona rağmen çiftliği terk etmeyi reddeden tek kişi.

Bu karakterlerin ve bu yükülerin arasında ailenin küçük kızları ile gözler önüne serilen ve açıklanan olayları onun hislerinden ve gözlerinden izlediğimiz kitabın anlatıcısı olan en küçük erkek kardeşleri dünyayı ve insanları keşfederek büyüyorlar. Kitabın kahramanları sadece insan figürleri değil. Doğal ortam da —toprak, ağaçlar, dağlar, deniz, hayvanlar; yabandomuzları ve kaplumbağalar, atlar ve develer, çakallar ve kartallar, solucanlar ve ayılar— aynı oranda önemli ve temel rol oynuyor. İnsanın ve diğer yaşayan varlıkların sonsuz birlikteliği, kesintisiz çevre zincirinin birbirine geçmiş halkalarını ve sürekliliği oluşturuyor. Venezis cansız varlıklara insan özellikleri vererek onları betimlemekten hiç çekinmiyor:

Yükseklerde, yörenin keskin Tanrısalığında, Kimide-ni'da büyük bir ağaç susadı. İçecek su arayarak uzatıyor, usulca sağa sola sallıyor köklerini. Solucanlar uykularından uyanıyor. “Neler oluyor?” diyor bir tanesi. “Bir şey yok” diyor öteki, “Ağaç susadı.” Öteki yana dönüyorlar uyumak için, toprağın uyandığı sırada. “Ne oluyor burada?” diye soruyor o da. Fakat köklerin umutsuz mücadelelerini görür, görmez anlıyor ve sefkatle gülümsüyor.

“Sana su getireceğim” diyor ağaca. Toprak kımıldanıp, zor zamanlar için saklanan gizli sığınaktan su getiriyor ve ağaç içiyor. Aynı sırada toprağın yüzeyinde büyük bir taş yerin çalkantısından sallanıp, sakinliğini yitirdi ve yuvarlandı biraz (Birinci bölüm, ikinci kısım).

Masum çocuk ruhunun yavaş yavaş dünyayı keşfedişini ve büyüklerin öyle veya böyle, bilincinde olup uzlaşma sağladığı temel kuşkularla (aşk içgüdüsünün karanlık ürpertisi, ölüm korkusu, savaş paralojizmi) mücadele edişini, onları kabullenişini betimlemek, bir yazar için ilk bakışta görüldüğünden çok daha zor bir iştir. Venezis anlatımında bir taraftan çocukluk esrikliği ve şaşkınlığı ile öte yandan büyüklerin sert dünyasını dengelemeyi özel bir ustalıkla başarmıştır. Kitabın tüm sayfalarında yer alan sevecen ton tatlı bir tona dönüşmüyor. Vasilis Laurdas’ın başını çektiği eleştirmenlerin *Eolya Toprağı*’nı haksız ve daha çok isabetsiz eleştirilerle karşılaması şaşkınlık vericidir. Venezis’in maksadının ne o zaman yeni yaşanmış Küçük Asya felaketini anlatmak ne de o dönemde yaşanan Türk mezalimini yansıtmak olmadığı apaçık ortadadır, kaldı ki 1931’de *Numara 31328*’le bunu zaten denemiştir. Venezis’in anlatımı hiçbir zaman epik olmamıştır. Ayrıca savaş karşıtı edebiyat, ister uluslararası ister Yunan edebiyatı olsun, epik karakteriyle öne çıkmaz. Mesum dönemlerde yazılan yapıtlar da zorunlu olarak destansı değildir. Seferis’in farklı türde şiirlerin nasıl ve ne zaman yazıldığına ilişkin sözleri pekala düzyazı yapıtlar için de geçerlidir diye düşünüyorum: “«Manzum» topluluklardaki toplumsal olaylar insan topluluklarındaki olaylarla illaki örtüşmek zorunda değildir. Kargaşaların yaşandığı bir dönemde tamamen barışçıl şiirler yazılabilir (ör. Yeni Yazgı) ya da devrim zamanlarında burjuva şiirleri (Mayakovski), devrimle alakası olmayan bir dönemde devrim şiirleri (Aiskhülos). Şiirlerin, çağdaşların bu kadar sık şaşkınlıkları bu yüzdendir.

Ve çağdaşları şaire karşı çıkarlar. Oysa şair normaldir; çünkü onları görmüştür, tıpkı Orestes'in Erinys'leri gördüğü gibi."

Venezis'in antiepileptik ve antiheroik vurgusu üzerine konuştum. Bu nitelendirmeler yalnızca üslubundan, sözün alçak sesli ve mest edici akışından, cümleleri taşıyan çok sık az kelimelerden ileri gelmiyor. Kitaplarında yer alan tüm karakterler, birincil ve ikincil kahramanlar, yazgının kaçınılmaz kararına boyun eğmiş görünüyor. Yazgılarını kabulleniyor, etkin bir biçimde karşı çıkmıyorlar, dünyanın düzenini değiştiremeyen, değiştirmek istemeyen doğu bilgeliğinin dinginliğine dalmış gibiler. Yalnız insan hayatını değil, yeryüzünde yaşayan tüm canlıların kaderini de saptayan görünmez iplikler bazen, aralarında ani ve beklenmedik ilişkilere yol açıyor. Yazgının kaçınılmazlığı ve karmaşıklığı kitabın ikinci bölümünün dokuzuncu kısmında çok karakteristik bir biçimde betimleniyor. Sarı yıldızlı mendil takan avcı, yabancı ülkeden gelen hanımı Doris'e armağan etmek için herkesten gizli büyük ayıyı öldürüp yavrusunu almaya gidiyor. Bu, Kimidenia'daki mutlu yaşamın sonunun başlangıcı anlamına gelen tam bir gözüpeklik ve itaatsizliktir. Bakın Venezis herkes için olan kader ânını nasıl betimliyor (Kitabın tümünde sürekli tekrarlanan «martin» sözcüğü, o döneme ait ağızdan dolma İngiliz tüfek çeşididir):

Tecrübeli gözleriyle çevreyi kolaçan ediyor. Yelin hangi yönden estiğini anlamak için bir yaprağa bakıyor gene. Daima güneiden. Avcı, rüzgârı önüne katmak için alması gerektiği yolu gözleriyle saptıyor. Yavaş yavaş tırmanmaya, ayı yuvasına doğru sürünmeye başlıyor. Birazdan büyük ayı oradan çıkacak, meşe palamudu ve bal yemek için yabanarlarının kovanlarına doğru gidecek. Avcı saatlerini biliyor. Ellerinin arasında sıkıca kavırıyor tüfeğini.

Martin tüfeğinin içinde bir kurşun var. Afrika topraklarının yüreğinden zenci bir köle çıkardı onu. Galler toprak-

larının derinliklerinden çıkan kömürle işlenmiş ateş, berak bir maden haline getirdi. Kurşun sonra Eolya toprağına doğru yol aldı ve kafasında sarı yıldızlı mendili olan bir avcının eline düştü. Bir yaz sabahı, avcının yüreğı gülümserken dişleri kurşunu ısırır. Ve kurşun gider, İskoçya'da doğmuş, Ege'li kızlar gibi kahverengi gözleri olan ve yabandomuzu mağarasında bir saat yaşamış bir kız için, büyük bir Lübnan ayısının öyküsüne son verir.

İlk çıkışından (1943) tam altmış yıl sonra –1942'de *Nea Estia*'da bir bölümü ilk kez dizi halinde yayınlanmıştı– İlias Venezis'in *Eolya Toprağı* adlı kitabı bugün yaşlı bir kitap ama kesinlikle ihtiyar değil, hiç azalmayan serinliğini, çekiciliğini ve albenili sunuşunu koruyor hâlâ. Ayrıca, baskısından anlaşılacağı üzere yirminci yüzyıl Yunan edebiyatının bize miras bıraktığı, en sevilen ve en çok okunan eserlerinden sayılmaktadır. Eserin Atina baskısının hemen ardından yurtdışında birbirini izleyen çevirileri ve Venezis'in yabancı eleştirmenlerce candan karşılanması, pekala Yunan nesrinin dil engelini zor aştığı ve diğer dillere çok nadir çevrildiğı bir dönemde, *Eolya Toprağı*'nın herkes tarafından tanınmasını sağlamıştır. Bugün böyle bir kitabı tekrar okurken, geçmişte kümelenmiş eleştiri yığınlarını, edebiyat teorisi yaklaşımlarını uygulayan muhtelif yorum biçimlerini bir kenara bırakmak ve olumlu izlenimlerle aynı metnin düzyazı eserler enfasyonu ile yüklü günümüz okurunda yarattığı heyecanların tadını çıkarmanın bu zahmete değeceğini düşünüyorum.

Dimitris Daskalopoulos

İkinci baskıya

Önsöz

Eğer bir an için, sentezleri çok eski yıllardan bu yana tarihsel olarak sergilenen Hellen uygarlığımıza bir bütünlük veren Dorik tinsel konseptini İonik tinsel konseptinden ayrı görebilsek, o zaman bu önsözü yazan kişi yazgısı tarafından Dorik demenin daha doğru olacağı bir tinsel konseptte dahil edilmiştir diyebiliriz. Bu adam çocukluğundan beri damarlarındaki kanda ve daha sonra tamamen bilincinde olarak, yaşamın o mucizesinin, bilsek de bilmesek de, özünde bizi daima derinden saran, aydınlatan ve izleyen fikir ve sanatın doğması için, saf erkeksi temel bir tinsel ritmin bir gün antik dünyanın en has ruhuyla evlenmesi gerektiğini, Dorik kültürünün İyonya'yla birleşmesi gerektiğini biliyor. Fakat işte bu yüzden bu iki unsurun az önce belirttiğim büyük sentezi yoğurması için evlenmelerinden önce, her birinin değerini ve ayrı ayrı dünyaya neler sunabileceğini de biliyor. Bir taraftan toplumsal sorunların ve topyekün meşhur tarihsel Hellen uygarlığının oluşumundaki sağlam spermatozoitlerin gücünün olduğu Dorik kültürünün aydınlık, tümel, noetik ve karakteri biçimlendiren aksiyomları, diğer taraftansa Pre-Hellen denebilecek olan bir uygarlığın önceden varoluşu, henüz «Eril Logos»la evlenmeden önceki aynı İonik ruhun baharı, ki orada yalınlık eşzamanlı olarak düşünsellikle kaynaktan gelen idealizmin değişen dingin tonlarında uzlaşıyor. Bu idealizmin içinde toprağın tüm fizyolojisi, deniz, ovalar,

dağlar, hayvanlar, insanlar, hepsi başlı başına aynı bakire ana kucağıyla kucaklanmış, alabildiğince tatlılık içinde yansıtılıyor. Ve bu uygarlığın önceden varoluşu bir zamanlar benim için (neden saklayayım ki?) nostaljik bir Eden bahçesiydi, aynı kozmik bilinçaltı belleğim tarafından tatlı bir prehisto-rik büyük nine şefkatinin, uyumayan ezeli bir ana, sevecen bakire bir abla sıcaklığıyla dolu bir hayatın keşfiydi sanki. Eril nitelik eksik değildi elbette bu uygarlıktan. Zira o saf eril nitelik daha ziyade, şefkatin ve başlı başına panteistik ve kozmik bir rahmin derinliğinde geniş bir anaerkil dışılığın soluğuyla işlenmişti. Böylece, tekrar söylediğim üzere ruhum beni, yeniden hayat bulmuş, etimden bir et, canımdan bir can olarak, bir tesadüf, bir şans eseri, ansızın gelen bir yenden doğuş dalgası tarafından canlı, özlü, hakiki o atmosferi sürekli ve nostaljik bir biçimde tekrar yaşamaya itiyordu.

* * *

Ve işte geçen gün Venezis'in *Eolya Toprağı*'ni açıyorum birden.

Tatlı dingin bir sıcaklık süzülüyor yapraklarından. Bir kitabın yaprakları değil, ağacın yaprakları artık. Salınışıyla beni saran, peyderpey usulca kulaklarıma hışırdayan, kanımla, usumla, yüreğimle temasa geçen ve bütün bu dünyayla; denizle, dağlarla, tarlalarla, hayvanlarla, ruhlarla geniş ölçüde tekrar yeni bir iletişim kurmamı sağlayan, bu dünyada yer almama yardımcı olan ezeli ve yepyeni bir ağacın yaprakları. Derin, dingin bir özdevinim ilerletiyor okumamı –aynı gayretsizlikle akıyor lenfler bitkiye ya da bir ağacın kökleriyle uzak pınarlar arasındaki, bir kelebekle bir ovanın çiçekleri arasındaki sevimli diyalog aynı gayretsizlikle oluşturuluyor– ve bana bedenimin ve ruhumun, daha tatlı, özünde durgun nefes aracını ve yöntemini bağışlıyor. gizlice. Tatlı İonik bir

atmosfer, gizlice gelip benimle yine anaerkil bir temas kuran tensel dünyanın gizeminin saklı, kayıp sıcaklığı, az önce açıkladığım gibi, kendisi tarafından unutulmuş ve nostaljikleşmiş uygarlığın has İonik soluğu. Burada eril veya dişil tek bir ton hakim değil, burada *Eolya Toprağı*'nın «Çepni» devcesinin çan dizisi gibi dünyanın tüm sesleri yankılanıyor.

“Arkadaki bu seslerin katı disiplini hiçbir şey bozamazdı. Doğru düzeni, evrenin uyumunu onuyorlardı. Çepni arkasından gelen sesleri işittikçe, dünyada her şeyin yolunda gittiğini düşünür ve huzur duyardı. Bir an, çok kısa bir an, bir ses eksik gelebilir. Ahenk hemencecik kesilir ve Çepni dünya düzeninde bir şeylerin bozulduğunu anlardı. Bir tek o zaman yüzünü endişe kaplar ve ne olduğunu görmek için arkasına dönerdi. Durur, eşiğinden iner, gidip ipini koparan deveyi tekrar kervana bağlardı. Ve söz birliği yeniden başlardı.”

Venezis'in kendisi de şu iyi Çepni gibi çalışıyor bu kitabında. Özellikle yalıtılmış bir tonla dokunmuyor, üstünlüğünü dilemiyor, yapıtında daha ziyade başlı başına ve o denli yeni yaşanan tarihten kaynaklanan tarafı değil, kendi duyarlılığından kaynaklanan tarafı vurguluyor. O Çepni'nin yaptığı gibi çok bilgece bir şey yapıyor. Kitabının içinde devinen (ve bundan dolayı okurun ruhunun içinde de) ister kişilerin, ister eşyaların, isterse olayların olsun, eski kayıp güçlerini, gizil sempatik özelliklerini, doğayla yaklaşıp, umumi bir hayatın uyumu içinde tamamlayarak, «mahluk»la –hayvan, bitki veya insan– tüm oluşum arasındaki eski kutsal ve zaruri ittifakı yeniden biçimlendirerek her şeye yansıtmayı arzuluyor.

Venezis'in bu mucizeyi gerçekleştirmesi için temel duyarlı benliğine aceleci ya da zorbaca değil, ritmik, uyumlu, sakın bir biçimde dalmaktan başka yapacak bir şeyi yok.

Genç benliğini temel benliği olarak mı vurgulayacağız? Şayet bununla bir kronolojiyi kastediyorsak elbette hayır. Fakat şayet hakiki, tinsel insanın yaratıcı hipostazında gerçeği,

özgünlüğü, her türlü rasyonalist etkiden sıyrılmış canlı ve duyarlı ruhsal alanını sağlama alan bir terimi kastediyorsak elbette ki evet. Bu alandan aynı güç ve saflıkla düşünce, hayal, önsezi, derin dirimsel inandırıcılık, ince sezgi, sentezin saklı ritmi doğuyor ve bunların hepsi hoş bir bağdaşım ve genel organik bir sarsıntı içinde, çok eskiden İonik felsefenin –karşılaştırma boyutunun zamansal mesafesi şaşırtmasın– ve son günlerde Venezis’in kitabının bize verdiği gibi veriliyor. Çünkü şüphesiz, doğaya değinerek, doğanın içine gömülü bir halde önce ondan başlayarak, devasa, kozmik bir eşzamanlı haykırış sarsıntısı içinde, asırlık bir lirin tellerini oluşturur biçimde Madde, Ruh ve Ahlakı keşfeden İyonya’nın o ünlü genel entelektüel cetlerindeki gibi, bu yeni kitapta da öyle; aynı hakiki, genç duyarlılık tarafından yönlendirilen Ruh, Doğa ve Görenek şairin elinin altında yaşamsal temel birliklerini yeniden buluyor ve birlikte, görünenle görünmeyen, somutla soyutun, duyarlılıkla düşünselliğin tümel ve bölünmez bir gerçekliği –aslen salt gerçek ve özgün olan saf şiirselliği– dokuyup işlediği mistik bir diyalektik bütünlüğe doğru gücü ivedilikle geliştiriyorlar.

Bu söylediklerim için *Eolya Toprağı*’ndaki yılan balıklarının olağanüstü öyküsünden daha iyi bir kanıtla gerek var mı? Büyük bir Thales aklından, yazarın ruhundan, doğanın kalbinden, kalbimizden geliyor bize. Herkesin takdir etmesi için bu tatlı öykünün sadece sonunu aynen yazıyorum:

“Böyle oldu ve iki yılanbalığı, sürüleriyle birlikte, yan yana ilerleyerek, uzak okyanusun derinliklerine vardılar. Yolda, diğer balıklarla mücadelede, birçok arkadaşlarını kaybettiler. Ama iki arkadaşa hiçbir şey olmadı, çünkü birbirlerine yardım ettiler. Döllenecekleri yere, derinlere doğru indiklerinde, bir mercan kökü seçerek yuvalarını oraya kurdular. Sürüdeki diğer yılanbalıkları deri değiştirmeye ve gümüş derilerini –gelinliklerini– giyinmeye başladılar. Oysa mercandaki iki arkadaşın bekleme ihtiyacları yoktu. Çünkü

onlar, yolculuğun başından beri hazırıldılar. Tatlı tatlı aşık oldular ve yorulduklarında, gelecek çocuklarını bekleyerek sessizce eğleştiler. Erkek yılanbalığı arada bir karısının bedene dokunuyor ve sesler duyduğunda:

“Geldiler mi?” diye soruyordu sabırsızlıkla. “Çocuklarımız mı?”

“Hayır,” diyordu öteki. “Henüz değil. O, diğer ses. Yöremizin sesi.”

Fakat çocukları içine geldiğinde, sesler birbirine karıştı. Kendisi bile ayırt edemiyordu artık.”

Fakat kanıt ve örnekler çok, bütün bir kitap. Kayıp varsayılan değerli bir geleneğin koruyucusu. İonik geleneğin. Onun mistik sesi:

“Böylece şu mistik ses, atalarımın kuşaklarıyla gelecek kuşaklar arasındaki en güvenilir ve görünmez bir bağ olarak insanların bellekleri yok olduğunda dahi yaşamaya devam edecek.”

Ve en sonunda tüm kitabın kapanışını yapan çok değerli bir örnek daha var. Vatan toprağının saklandığı küçük mendil. Buradaki artık ses değil. İyonya'nın kendi bedeni ve ruhu. Kendi toprağının olduğu bu avuçta dokunuyoruz ona, tutuyoruz ve arıyoruz onu. Doğal, tatlı bir güven akıyor dokunsalımızdan damarlarımıza ve yüreğimize doğru. İyonya yitmedi. İyonya yaşıyor. Eski kayıp uygarlık mevcut. Tarihin korkunç dramı getirdi bize onu. Mültecilik yanımıza getirdi onu. Sen, İlias Venezis, sen getirdin bize onu.

Eğilip önce o toprağı öpüyorum. Ondan sonra da tüm kardeşlerimizin yerine, yaşça büyük olsam da, bu önsözle eğilip seni de alnından öpüyorum kardeşim Venezis.

09.01.1944

Lawrence Durrell'in İngilizce baskıya

Önsözü

İnsanların Anadolu'daki yurtlarından koparılma trajedisini, Yunanistan metropolünde önceden yaşıyor olmalarından veya Küçük Asya'nın zengin ovalarından ve ormanlık dağlarından sürgün edilmelerinden bağımsız, hâlâ çağdaş Yunan'ın yüreğini ezmeye devam etmektedir. Asla unutamamaktadır. Eğer bir sürgünse tekrar tekrar Anadolu'ya, hayallerine geri dönmekte; Adem'le Havva'nın cennetten kovuluşlarından sonra Eden bahçesine duydukları nostalji gibi hüznle anmaktadır Anadolu'yu. İzmir yangınının devasa alevleri doğu Ege'de gökyüzünü tamamen aydınlatıyordu. Karşı kıyıda bulunan Aynaroz yarımadasındaki hücre duvarlarının bile ateşe verilmiş şehirlerin anlık ışıltısından bir parıltı aldığı söylerler. İzmir'in suları cesetlerle dolmuştu. Fakat, haksızlıktan, insanlık dışı davranışlardan ve o tarihi anın cennetinden başka, Çağdaş Yunan'ın belleğinde daha fazlası kalmıştı: Kayıp bir zenginlik duygusu, kayıp bir ruhsal dinginlik duygusu. Bugün Yunanistan metropolünün şehirlerinde yürürken, toprak yollu, parçalanmış şeker kutularından ve petrol tenekelerinden yapılmış sıra sıra kulübelerin olduğu mülteci mahallelerine varırsınız ister istemez. Bir zamanlar Karadeniz kıyılarına kadar varan ve tarih dalgasının şimdi şu verimsiz kıyıya geri getirdiği eski Dor lehçesini anımsatan konuşmalar duyarsınız her yerde. Birden dört farklı tona ayrılmış bir şarkı İzmir'i anlatır; art arda kahvelerin bulunduğu

yolları, sıcak yaz ortamında havada sallanan camdan kafesleri, nargilenin fokurdamasını, bir zamanlar her müşterinin askılığıının bulunduğu kireçli duvarlara asılan kırmızı fesleri... Bu dar sokakların pisliğine ve çöplerine kösteklenerek (Yunanistan'ın hangi şehrinde mülteci mahallesi yoktur ki?) Anadolu'yu hatırlarız. Çağdaş Yunan için Anadolu, ara sıra kapalı bir yaraya dokunmak gibi, zaman zaman dokunduğu bir anı olmuştur.

Bu kitabın yazarı da böyle bir insan ve yapıtın her çağdaş Yunan üzerindeki etkisini anlamak için öncelikle yüzümüzü Avrupa'dan, bir zamanlar hayatın rahat ve verimli olduğu, her insanın içsel dinginliğinin bulunduğu Anadolu'nun bereketli topraklarına, mavi kıyılara doğru çevirmeli ve bakmalıyız. *Eolya Toprağı*'nın altın atmosferi, kaybolan bir yaşam biçiminin edebi olarak yeniden yaratılışından, yitip giden bir mirasın değerlendirilişinden kaynaklanıyor.

Venezis'in romanı, bir zamanlar cennetten kovulmadan önce Kimidenia'da yaşandığı gibi hayatın şiirsel bir yorumudur. Bununla birlikte asla bir duygusal ruznameye ya da ağıta dönüşmüyor. Bu anıların kışkırttığı güçlü hissiyat muhtemelen derin dinginliklerinden geliyor. Keder hiçbir zaman aleni değil, kitabın güzelliğinden kaynaklanıyor ve karakterlerle olayları daha zengin, daha koyu boyuyor.

Eolya Toprağı'nın betimlediği dünya garip bir biçimde arkaik. Bizimkinden çok Hesiodos'un ve Homeros'un dünyasına daha yakın duruyor. Fakat Venezis'in üslubunun tinsel cazibesi müthiş bir şekilde yorumluyor bu dünyayı. *Eolya Toprağı* bir anlatı değil –nasıl olabilirdi?– Tarih Eden bahçesinden kovulduktan sonra başlar. Eden'de zaman yoktu, yalnızca kutsanmış sonsuz süreli bir mutluluk vardı. Keyfiyetle hazzın maharetle uzlaştırıldığı roman da, yitik Anadolu'dan yeni bir Eden yaratıyor.

1923'ten sonra Venezis metropol Yunanistan'ının bir sakini oldu ve *Eolya Toprağı* haricinde başka romanlar da yayınladı. Ayrıca, Alman işgali sırasında mahkum edildiği hapisane yaşamından esinlenerek bir tiyatro eseri yazdı. Mirivilis'le beraber en büyük Yunan çağdaş roman yazarlarından biri olarak ünlenmiştir (her okurun bu kitapla tamamen hak vereceği bir ün). *Eolya Toprağı* zevkli bir kitap. Temiz ve melodik bir İngilizce çevirisine sahip olduğumuz için şanslıyız.

Lawrence Durrell

Pierre Amandry'nin Fransızca baskıya

Önsözü

M.Ö. 8. yüzyılda İyonya ve Eolya kıyılarından hareket eden Yunan denizciler, Don Nehri kenarından Cebelitarık boğazına kadar Akdeniz ve Karadeniz kıyılarına kurdular dükkânlarını. 1922'ye kadar Küçük Asya'nın bu kıyılarında, ataları gibi denizci, tüccar, çiftçi, memur, mühendis olan Yunanlar yaşıyordu. Yetenekleri ve direnişleri sayesinde Türkleri kontrol altına almış ve nüfusun en canlı ögesi olmuşlardır. 1914'te bunların çoğu Türk ordusuna katılmaktan ve Türklerin Hristiyanlara karşı başlatmış olduğu kovuşlardan kurtulmak için Adalar Denizi'ndeki Yunan adalarına göçmeye mecbur kalmışlardır. Barış olduğunda Sardes ve İzmir bölgelerinde bir nüfuz alanı teşhis edildi. Bununla, Ege denizini Yunan denizi ve Rumların yaşadığı Küçük Asya'yı, Doğu'ya karşı Avrupa zihniyetinin gelişmiş bir bölgesi varsayarak, yeni Yunan devleti için Bizans mirasını talep eden herkesin dileği ifa ediliyordu.

Fakat 1922'de, Yunan ordusunu Ankara'ya kadar getiren bir zafer hareketinin ardından, İzmir'in felaketi Küçük Asya'daki Yunanlığın yıkılışı anlamına geliyordu. Nüfus mübadelesi yapılması kararlaştırıldı. Bir buçuk milyon göçmen Avrupa Yunanistan'ına iltica etti. Bu çağdaş Yunanistan'ın en büyük yıkımıydı.

Yunan ruhunu derinden etkileyen bu dram, onu yaşayan Venezis'in yapıtının kalbindedir.

* * *

Eolya Toprağı Yunanistan'da hiçbir kitabın kazanamadığı müthiş bir başarı elde etmiştir. Kitap sanki çocukluk anılarından, öykülerden ve kırsal mersiyelerden oluşan bir sentezdir.

Gizemli mağaralarla, meşe ve yemyeşil kayın ağaçlarıyla, çakal, yabandomuzu, ayı ve kartallarla dolu, vahşi vadilerin olduğu bir dağın, Kimidenia'nın eteklerinde, köklerinde yaşayan Rum çiftçiler bir zamanlar verimsiz olan toprakların bir bölümünü ekilebilir duruma getirmişlerdir. Bu insanlar iki türdür: Bir ömür dürüst ve basit bir hayat süren, günlük kaygıları sadece "toprak için, ateş sağlayan odun için, yağmur getiren bulutlar için" olanlar ve tuhaf tutkuların savurdıkları, haydutlar ve kaçakçılarla manyaklar ve delilerdir.

Ataerkil bir ailenin başı olan dede, yedikleri ekmek borcunu öykü ve masallar anlatarak ödeyen seyyah misafirlerin hepsine konukseverlik sunarak (Homeros'un kralları gibi) bir tür ruhani bir görev yerine getiriyor. Kadınlar şefkatli, dindar, ram ve ikincil bir rol oynuyor. Küçük oğlan Petros'un dört kız kardeşi var. Ablaları küçükleri kolluyor. Lena, çiftliğin bir gün kendisinin olmasından başka bir hayal kurmuyor. Agapi içindeki çocuğa ihanet ettiği, çocukluk hayallerine kendini kaptırmadığı için cezalandırılacak. Fakat küçük Petros'la en sevdiği kardeşi Artemis Kimidenia'dan gelen bütün gizemli sesleri duyuyorlar. Çocuklar haksızlık, kötülük ve savaşla tanıştıkça yavaş yavaş yıkılan büyülü bir dünyada yaşıyorlar. Artemis dünyadaki her şeyi öğrenmek için sabırsızlanan yabani bir kız. Yörelerindeki bir âdete göre, kim eliyle ceviz ağacı ekerse, ağacın yemiş verdiği sene ölmüş. Artemis elleriyle bir ceviz ağacı eiyor; birkaç yıl sonra Lesbos topraklarında bir köşede huzura erecek. Artemis, yabandomuzu, ayı ve hüthüt kuşu avlayan yirmi yaşındaki delikanlıyla dağda karşılaşmasına çok seviniyor. İskoçya'dan, sisin

derinliklerinden gelen ve atıyla dağda dolaşan sarı saçlı Doris bu avcıyı büyülüyor. Artemis, yaşlı yabandomuzlarının ölmek için geldiği mağaraya Doris'i sokmak istemiyor. Küçük Petros, Doris'in hatırına kartal yuvasından yavru kartalı almak isterken hayatını tehlikeye atacaktır. Avcı, ayının ininden yavrusunu almaya giderken Doris için canından olacak.

Çocukların duyguları büyük bir incelikle betimleniyor. Venezis, bu tür öykülerde tehlikeli olan duygusallık ve yapaylıktan kaçınıyor ve bu sebeple imge ve düş gücü, sert ve vahşi bir doğa içinde çoğu kez ilkel olan gerçeklikle çelişiyor.

Gerçekten de sakin toprak yaşamı ve ninenin masallarında olaylar vahşice, sürekli kanlı, kaçakçılarla ve zulüm görmüş bir halkın sıkıntılarıyla karşımıza çıkarılıyor.

Haydutlar biraz romantik; şerefleri hakkında tek bir söz bile kaldıramayan yiğit delikanlılar hepsi –Lazos, Pagidas, Garbis–, gerektiği için öldürüyorlar, içlerinde yer edinmiş şeytanla hareket ediyorlar. Anadolu toprağının çocuklarıyla Yunan denizinin çocukları, köylünün ve Anadolulu devecinin dik kafalı inatçılığı denizcilerin düş gücüyle bağdaştırılıyor. Venezis tutkunun fethettiği –ölçü bilmeyen Doğu tutkusu– bu tür insanları çok seviyor, umutsuzca, beyhude yere düşün sürüklediği insanları. En güçlüleri –Pagidas ve Garbis– tüm varlıklarıyla harekete geçiyor, maceraya, ölüme atılıyorlar. Diğerleri, hastalar, İskoçyalı ihtiyar Sör gibi hareketsizliğe mahkum olanlar macera kitaplarını yalayıp yutuyor ve başkalarının yaşadıklarının hayaliyle yetiniyorlar. Küçük kanatlarından başka bir şeyleri olmayan ve hayatlarını heba edenlerin gerçekleşmemiş olan düşlerinin yerini sabit bir fikir almış. Kimi zaman tehlikesiz bir saplantı, kimi zamansa büsbütün delilik: Barba İosif tüm hayatını ağaç aşılama hasreder, *Huzur*'un doktor Venis'i «gül» yetiştirir, Ali beyaz başlı deveyi bulmak için bütün Anadolu'yu gezer, semerci Stefanos eski bir saatin seslerini yakalamak için mücadele eder. Bütün

bu karakterler, saplantılarına rağmen fevkalade insanca duruyorlar. Venezis bu enkazlar için çok merhametli. Yarattığı görüntü asla karikatürize olmuyor.

Savaş patlak verir. O zaman yalıtılmış dramlar sona erer. Antik trajedinin korosunda olduğu gibi, bundan sonra ana karakter halk olacaktır, kovulmuş, kovalanmış bir halk. Kimidenia'da, ormanların ve vadilerin içinden azizlerinin bedenini –aile Tanrıları– taşıyarak denize doğru inen halk yığını. Yürekler acısı göç: Küçük Asya'nın tüm Hristiyan nüfusu yurtlarından koparılıyor.

* * *

... *Eolya Toprağı*'nin anlatımı canlı, pitoresk ve olağanüstü. Lazos'un, Ali'nin, Garbis'in öyküleri farklılıkla verilmiş olsa da, çok güçlü bir yerel renkle yazılmış Anadolu masalları gibi. Hiçbir şekilde kolayca kaçılan bir egzotiklik yer almıyor. Aksine, devasa ormanları, mağara ve vadileriyle, vahşileri ve yırtıcı kuşlarıyla bakir bir atmosfer yayılıyor Kimidenia'dan. Yaşlı bir yabandomuzunun öldürülmesini yasaklayan, Aziz Symeon gününde gebe kadınların iş yapmasına izin vermeyen batıl inançlarla, çakalların kovalanışı, deve güreşi gibi şen veya barbarca âdetlerle, ihtiyarların din adamı ve kahin olduğu ve kuzunun sırt kemiğinden geleceği okuduğu ya da kem gözlere karşı sihirli sözler söylediği zamanlardan miras kalan geleneklerle...

Bu inanç ve alışkanlıkların çoğunun kökeni Hristiyanlıktan ve Müslümanlıktan gelmektedir. Bir kez daha Yunanistan Anadolu'nun bu kıyılarında Doğu'yla rastlaştı, birbiri içine girdi. Angelos Sikelianos'un *Eolya Toprağı* için yazdığı önsözde yazarını İonik geleneğin koruyucusu olarak selamlaması çok doğrudur. Hakikaten, putperest, Hristiyan ve Müslüman gelenekleriyle sulanmış bu topraklar, hayran

olunmaya değer. Bir yazar, bir yolcunun, onu ağırlayanların merakını gidermesi gerektiği Homerik anlatımların basit üslubunu ve yazgısının aciz bir halde matemini tutan, kaderin vurduğu halk yığınlarının olduğu antik tragedyaların sarsıcı üslubunu hiç çaba sarf etmeden yeniden buluyor. Çağdaş Odisseas eski limanlarına birini daha ekliyor: sarayda bir dinlence. Bu sebeple öyküleri de *Bin bir gece masallarında* ki yankının tuhaf bir şekilde tınladığı hayali olaylarla kanlı olayları harmanlıyor.

Pierre Amandry
de l'Académie des
Inscriptions et Belles Lettres

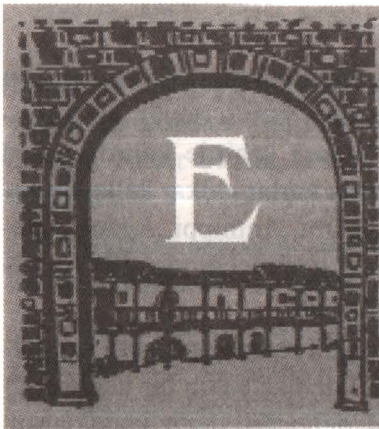
BİRİNCİ BÖLÜM

DÜNYA

BİRİNCİ KISIM

Kimidenia

ge'nin dalgaları yol açıp, Lesbos'un nemli, parlak ve dingin dağları denizin dibinden su yüzüne çıktığında, dalgalar şaşkınlıkla baktılar adaya, yeni arkadaşlarına. Girit açıklarından seyahat ederek Anadolu kıyılarında durulmaya alıştıkları ve kara hakkında bildikleri ise çetin dağlar, keskin dev

kayalar ve sarı taşlı topraklardı. Bu yeni adaysa bambaşka bir şeydi. Oo, ne kadar da farklı! Şöyle dedi bu yüzden dalgalar: «En yakın toprağa götürelim haberi, Eolya toprağına. Ona adayı anlatalım, sükunla ışığın birleştiği yeni toprağı, hatlarından ve sanki içinde sessizlik varmış gibi uysal devriminden bahsedelim, ona Ege'nin mucizesini anlatalım!»

Dalgalar Eolya kıyılarına gelip açık denizin haberini getirdiler. Sonra başka dalgalar da geldi ve daha başkaları... Bütün dalgalar... hepsi adanın harelerinin oyunundan, harmoni ve sessizliğin oyunundan bahsediyordu.

Anadolu'nun çetin dağları ilk gün duydu olanları ama umursamadılar. Ertesi gün gene duydular, gene kıpırdamadılar. Fakat iş çıkırından çıkıp da, denizin, boyuna mucizeden bahsetmesi üzerine, dağlar soğukkanlılıklarını bir kenara koyup, Ege adasını görmek için merakla dalgaların üzerine doğru eğildiler. Adanın ahengini kıskanıp şöyle dediler:

«Şu ada gibi dingin bir yer yapalım biz de Eolya topraklarında!»

İşte o zaman dağlar kendilerini geri itip yerin derinliklerine doğru çekildiler ve ortaya çıkardıkları yer dinginliğin yeri oldu.

Anadolu'nun o dağlarına Kimidenia denir.

Atalarım Kimidenia dağlarının altındaki topraklarda çok sıkı çalışmışlar. Ben doğduğum zaman yörenin büyük bir kısmına bizim ailemiz hâkimmiş. Kışları şehirde kalırdık, ama yeryüzü yeşerip de Kimidenia'dan karlar kalkar kalkmaz anem, beni ve bütün kız kardeşlerimi, Anthippi, Agapi, Artemis ve Lena'yı da alıp bütün yazı geçireceğimiz çiftliğe, dedemizle ninemizin yanına götürürdü.

Deniz oradan uzaktı ve bu da ilk zamanlar benim için büyük bir hayal kırıklığıydı. Çünkü denize yakın bir yerde doğmuştum. Toprağın sessizliğinde dalgaları, deniz kabuklarını, deniz analarını, çürümüş yosun kokusunu ve seyahat eden yelkenleri anımsardım. Bunları anlatmayı bilmezdim çünkü çok küçüktüm. Ama bir gün anne oğlunu, toprağı öper gibi yere kapaklanmış vaziyette buldu. Çocuk kıpırdamıyordu, anne korkarak yaklaştı ve oğlunu kaldırdığında onu gözyaşlarına boğulmuş gördü. Sıkın bir halde neyi olduğunu sordu

ama öteki ne cevap vereceğini bilemediğinden hiçbir şey söylemedi. Fakat bir anne yeryüzündeki en derin canlıdır, benimki de öyle olduğundan anladı tabii. Ondan sonra çok defa beni alıp Kimidenia'nın denizi görebileceğim tepelerine çıkardı. Ben suyun uzak büyüüne kendimi kaptırırken annem, sadece deniz ve ben varmışız gibi hissedeyim diye, hiç konuşmazdı. Öylece saatler geçirdi, gözlerim yorulur ve kapanırdı, ben de toprağa kapanırdım. İşte o zaman çevremdeki ağaçlar uzun direkli gemiler, hışırdayan yapraklar yelkenleri olurdu. Rüzgâr toprağı savurur, büyük dalgalar halinde havaya kaldırırdı. Küçük cırcır böcekleri ve kuşlar Japon balıkları olur ve yüzerlerdi. Ben de onlarla birlikte seyahat ederdim.

Uyandığımda annemin bekleyen bakışlarını görürdüm üzerimde.

- Güzel miydi oğul? diye sorardı tatlı tatlı gülümseyerek.
- Ah anne, deniz her zaman güzel!

O yaz günlerinden birinde annemle «Kimidenia'daki deniz yolculuğumuzdan» dönerken küçük bir nehrin kenarında durduk. Nehir berrak kumla doluydu ama içinden biraz su akıyordu.

– Nasıl su akıyor ki? dedim. Şimdi yaz ve yazın Kimidenia'dan sular nehre ulaşmaz.

– Gel! dedi annem. Bütün çocukluğunu Kimidenia'da geçirdiğinden çevreyi çok iyi biliyordu. Gel de gör!

Vadideki derinliği takip ederek nehrin içinden yürüdük ve bir süre sonra bir kovuk içinde suyun fışkırdığı bir kaynak bulduk. Çok serin bir yerdı ama buna rağmen bu kadar nemli bir yerde olması gereken likenler ve çınar ağaçları yoktu.

– Tadına bak, dedi annem. Bak ne serin su!

Avucumla alıp ağzıma götürdüm. Ama dudaklarıma değmez bıraktım suyu döküldü ve ağzımı sildim.

– Fakat bu deniz! dedim şaşkın bir halde.

Annem büyük bir keyifle gülüyordu. Beni kucağına aldı ve şöyle dedi:

– Görüyor musun? Deniz her yerde!

Ve artık dönüş yolunu aldığımızda annem ciddileşti ve bir zamanlar Kimidenia altındaki bütün bölgede toprağın kötü olduğunu anlattı. Çünkü içinde çok derinlerde deniz yaşıyormuş, içine deniz giriyormuş. Suyun gitmesi ve ağaçlarla bağların oluşması için benim kendi halindeki atalarımın kuşaktan kuşağa durmaksızın süren emeği gerekmiş.

Dedemin zamanında, annemin babası olan, toprak artık hazır hale gelmiş ve bir çiftlik yapılmış. İlk barınağın nasıl yapıldığını, ninemin bahçeye kendi elleriyle çınar ağacını ne zaman diktiğini, üzüm bağlarının ne zaman ekildiğini annemden öğrendim. Çiftliğe oyma tahtadan yapılmış büyük bir kapıdan giriliyordu. Ortasında bir avlu ve avlunun çevresinde de birbirine yakın inşa edilmiş yapılar vardı. Aşağıda ahır ve ambarlar, yukarıda dedemle ninemin evi, yanda misafirhane, onun yanında da bütün yıl tarlada çalışan çiftçilerin ve kadınların kaldıkları evler. Ahşap bir merdiven avludan dedemin evine çıkıyor, oradan da bütün binaları saran ahşap balkon başlıyordu. Bütün pencereler avluya bakıyordu, bir tek dedemin evinde bulunan demir parmaklıklı pencere dışarıyı, büyük kapının ardındaki dış dünyayı görüyordu. Haydutların korkusundan Sarımsaklı'nın sağlam taşlarıyla yapılmış çiftlik bu haliyle bir manastıra ya da bir kaleye benziyordu. Fakat ne manastırların yalıtılmış katılığından ne de kalelerin yabaniliğinden bir hava vardı. Gök mavisine boyalıydı.

Haydutlar saldırırsa diye ihtiyaç anında bütün çiftçileri donatmaya yetecek kadar kılıç, Martin tüfekler, Gras tüfekler sanki değerli birer eşyaymış gibi bilinçli olarak bir odada saklanıyordu. Çatlak bir sarıya boyalı olduğu için bu odaya

«Sarı» diyorduk. Bizimki, yani çocukların odası silahların hemen yanındaydı ve kapı komşuluğu bizi derin düşüncele- re daldırıyordu. Ayrıca Sarı her zaman kilitliydi ve dedem- den başka kimsenin orayı açmaya izni yoktu. Hayal gücü- müz odayı gözümüzde büyütüyor ve sanki efsanevi yaratık- ların gizli barınağıymış gibi cisimlendiriyordu.

Geceleri, dışarısı sessizliğe büründüğünde, çakallar sus- tuğunda ve yalnızca ağaçların sallanan yaprakları duyulma- ya başladığında, kulağımıza gelen en ufak ses bile bize ya- saklı odadan duyuluyormuş gibi geliyordu. İşte o zaman bir çocuk diğer çocuğu uyandırıyor.

– Duydun mu? diyordu küçük Artemis ve beni dürtüyordu.

Korkarak uyanıp soruyordum:

– Neyi?

– Dinle bak! Yanda bir şeyler oluyor! Sarı’da..

Bütün dikkatimi verip kulak kabartıyordum. Yeryüzü so- luklanıyor ve tohumları döllüyor ve bu esrarengiz işinden an- cak bir çocuğun duyabileceği çok az bir ses çıkıyor. Ağaçla- rın kökleri derinlerde içecek su arayarak kımıldanıyor, gövde- lerinin kabukları, filizlere ve yapraklara şerbetlerini akıtmak için kıpırdanıyor, kör solucanlar sessizce yaşam mücadelesi veriyorlar, bir karaca geçip gitti, bir diğeri ormanı geçemedi- ğinden büyük bir vahşi hayvanın avı olmaktan kurtulamadı ve derinden canhıraş sesi duyuldu, ölümün sesi. Sonra her şey duruluyor ve Büyük Sessizlik geliyor.

– Dinle! diyor gene Artemis, sessizlik olduğunda.

– Çakaldır, diyorum. Ve geçti gitti.

– Yaa hayır! Çakal değil! İşte! Şimdi, şimdi! Orda içerde! Dinle bak!

Kulağımı uzatıyor ve gözlerimi açabildiğim kadar açıyo- rum. Onun duyabildiğini duyma ihtiyacını hissettiğimden kalbim küt küt atıyor.

– Off ! Hiçbir şey duymuyorum, diyorum sonunda umutsuzca. Yalnızca yaprakları..

– Yazık sana! Yapraklarıymış. Ne yaprakları! diyor sesi karanlıkta ve beni küçümseyen bakışlarını hissediyorum. «O kadar küçük müsün yani?»

Ben altı yaşındaydım o da sekizini bitiriyordu. Bu o kadar dokunmuyordu bana. Ama acizliğimden ve derdimden ağlamam geliyordu. Çünkü Artemis kızdı ve bir kızın bir erkekten daha çok şey bilmemesi gerekirdi. Fakat işte böyle oluyordu; dünya haksızlıklarla doluydu.

– Aklına ne gelirse onu söylüyorsun! diyorum en sonunda kızgın bir halde. «Ağaçların yapraklarını duyup Sarı'dan geldiğini zannediyorsun! Hıh!

– Zavalılık! Ben mi aklıma geleni söylüyorum? diye karşı çıkıyor Artemis. Geçenlerde Sarı'nın içinde kılıçların yürüdüğünü ve silahlarla konuştuğunu duymuştun, hatırlamıyor musun? Bak sen, aklıma geleni söylüyormuşum!

Artemis haklıydı. Geçenlerde gece yarısı fırtına çıkmıştı ve bütün çiftlik sallanıyordu. Kimidenia'nın tepelerinden rüzgârla cebelleşen ağaçların uğultusu geliyordu. Ne geyikler yuvalarından çıkmaya cesaret edebilmişti o gece, ne de çakallar. Hiçbir ses duyulmuyordu. İşte o zaman Sarı'nın içinden gelen o esrarengiz sesi duymuş ve Artemis'le kılıçların konuştuğu sonucuna varmıştık. Ee, şimdi niye inanmayayım?

– Sen hep uyuyorsun, işte o kadar! diyor zaafımı göstermek isteyerek. Bense sabahlıyorum ve artık kulağım bu tür sesleri duymaya alıştı.

– İyi, iyi! diyorum yine. Her şeyi sen biliyorsun! Otur o zaman karanlıkta, sabahla gene..

Küçük yatağımda arkamı dönüp çarşafıma sarınıyorum. Tam o sırada çok net, apaçık bir ses, bir tıkırtı geliyor Sarı'nın olduğu yerden gecenin bir vakti

– Duydun mu nihayet? diye fısıldıyor Artemis ve sanırım titriyor. «Duydun mu?»

– Aa, duydum! diye mırıldanıyorum ben de heyecanla. «Ne ki acaba?»

– Kılıçlar uyanıyor... diyor.

O zaman Anthippi de uyanıyor. En büyük ablamız, neredeyse 12 yaşında ve bizim ikinci annemiz. Sırlarımızı her zaman onunla paylaşıyoruz.

– Ne yapıyorsunuz siz orada? diye soruyor yavaşça

Sesi sanki yardım istemiş gibi «Dinle Anthippi!...» diyor Artemis, «Sarı'daki kılıçlar uyandı!...»

Anthippi sesleri dinledikten sonra sakın sakın:

– Fareler, diyor. Yapmayın böyle, uyuyun hadi!

Uyumak için diğer yana döndüğünü duyuyoruz, sanki hiçbir şey olmamış gibi. Kafama kadar örtünüyorum ben de, ama gözlerim kapanmıyor. Ormanın, toprağın, geyiklerin sesi tek bir ses oluyor; hayalleri, masalları anlatan, kapısında dev ejderhanın beklediği, gümüş saçlı, beyaz elbiseli «Nartanesi»ni bulmak için Japon balıklarının üstünde giden çocukların yolculuklarını anlatan garip bir müziğe dönüşüyor. Sarı odadaki kılıçlar ve silahlar vahşi yaratıklar değil artık. Uyandılar, çünkü kıskandılar, onlar da Japon balıklarına binmek istiyor, tek başlarına kapalı kalmak istemiyorlar. Zindanlarının kapısını yavaşça açıp ellerini uzatıyorlar ve biliyorlar ki, Japon balığı olmasa da, iyi bir küçük yunus balığı onları almak için bekliyor. Japon balıkları rüzgârın içinde yüzerek yolculuklarına başladığı sırada, arkalarında, yunusların üstündeki kılıçların yakarışları duyuluyor:

«Bizi bekleyin! Bekleyin biz de gelelim Nartanesi'ne!»

«Gelin!» diyor dostça küçük çocuk Japon balığının üstünden. «Gelin, bekliyoruz sizi.»

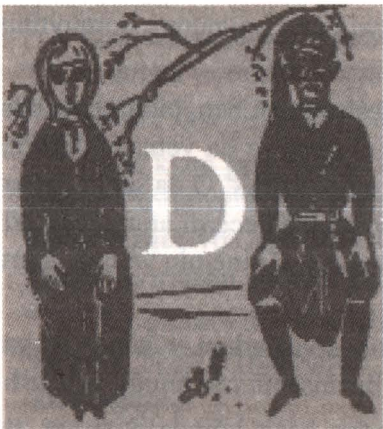
Ertesi sabah Anthippi bana soruyor:

- Kimi bekliyordun dün gece?
- Birini mi bekliyor muşum?
- Evet, birine bağınıyordun uykunda, gelsin diye.

Hiçbir şey hatırlamıyorum ve ona rüya olduğunu söylüyorum.

İKİNCİ KISIM

Laz Efe adlı korkunç eşkiya ve bir sel olayı

edem iri yarı, yetmiş yaşında olmasına rağmen de çok sağlıklı ve cesur yürekli bir adamdı. Bütün hayatını Kimidenia'da geçirmiş; çiftliği çalkalayacak kadar sarsıcı bir hayat. Ancak o zor hayatından kalan tek iz, yüzündeki derin çizgiler, başka bir şey değil. Gök mavisi gözlerinde çocuksu bir masumi-

yet hüküm sürer, dudaklarında ise, güldüğü vakit, dünyanın bütün iyiliği ışıldardı. Çiftliğin bütün işlerini güvenilir bir kahyaya devretmişti ve bu yüzden bütün gün, Ayvalıklı poturluların en katı geleneğiyle dikilmiş, çuha kumaştan paha² lı giysileriyle dolaşabiliyordu. Giyim kuşamına tarifsiz bir hassasiyeti vardı ve çiftlikte yaşadığımız yaz dönemleri boyunca bir kez olsun onu bakımsız gördüğümü hatırlamıyorum. Okuma yazması hiç yoktu. Bu nedenle hesap işlerinde ona sadık eşi ninem yardımcı olurdu. Sanıyorum bütün ninelere şefkatli mahluklardır, fakat benimkisi bütün dünyadaki ninelere içinde en tatlısı ve en mülayimidir. Hayatın bütün zorluklarını ve acılarını dedemle birlikte aştı, onun yanında çocukların, torunların, ağaçların, bağların yıldan yıla canlandığını gördü. Bu eserin büyük bir kısmı ona aitti. Ne var ki,

yaşlılığında bile dedemizle olan ilişkisi, gençlik yıllarındaki gibi resmiyete dayanıyordu.

Toprağı, ağaçları ve bizi içine aldığı dairesel bir hareketle çevresini gösterir ve «Bütün bunları dedenize borçluyuz» derdi bize.

Dedem içeri girdiğinde, her zaman, herkesten önce ninem kalkardı onu karşılamaya. Bize dedeme saygı göstermeyi öğretmek için değil yalnızca, bunu boynunun borcuymuş gibi hissettiği için.

Ninem kalktığı vakit kardeşlerim ve ben, bütün çocuklar kalkardık ayağa. Koşup ellerini öper ya da yetişebildiğimiz yere, dizlerine kadar bacaklarını okşardık. O da sanki dalgaların içinde yürüyormuş gibi zorlukla geçerdi aramızdan gülümseyerek ve ortada ayakta bekleyen ninemin yanına doğru giderdi.

– Otur Despina, der ve sırtını sıvazlarken, yüzünde işe yaran, hayatı boşa geçmemiş bir insanın mutluluğu ışıldardı.

Yaz günleri, hava kararmaya başladığında ikisi her zaman gidip çiftliğin girişindeki büyük kapının dışında bulunan meşe ağacının altına otururdu. Anca iki kişinin sığabileceği küçük bir bank vardı, orda otururlardı. Birlikte yaşamış anılardan, büyük aralıklarla, uzun kesintilerle konuşurlar ve gözleri çok nadir aşağı bakardı. Gençlik heyecanından, hırslarından yoksun bakışları öylece dalar, huzurla bulutlara, ağaçlara, Kimidenia'ya değerdi. İşte o zaman hatıralar geçmişten tek tek, usulca geliverirdi.

Dedem:

– İlk çocuğumuzun gelişini hatırlıyor musun? Nehrin taşıdığı yıld.

– Hatırlıyor muyum? Hatırlamaz olur muyum, Yanako?

Uzunca bir süre sessiz kalırlar. Hafif esen rüzgâr sağlam bir yıldız yeline döner, yolculuk eden ak bulutlar, Kimidenia'nın

altındaki toprakları örten kara, devasa dağlara dönüşür. Gece.. kasırga kudurmuştur... yağmur aralıksız yağıyor.. Ocağın yandığı küçük odada genç bir kız, dünyaya bir çocuk getirmek için boğuk boğuk, yavaşça inliyor. Çiftlikte çalışan iki üç kadın etrafında dört dönerken, çelik gibi güçlü kocası da, kapının ardında sinirli ve uzun adımlarla volta atıyor. Gece giderek yoğunlaşıyor ve kasırga giderek daha da vahşileşiyor.

O sırada sağanak yağmurdan sırlıslık olmuştur bir evlatlık korkmuş vaziyette, ölgün gözlerle çiftliğe varıyor.

«Nehir taşıyor!» diye bağırıyor. «Boğacak bizi!»

Genç kızın genç kocası koşmaya kalkıyor, toprağı —onca emeği— korumaları için bütün evlatlıklara sesleniyor ama son anda vazgeçiyor. İçerde tehlikedeki karısını, oğlunu doğurmaya hazırlanan karısını yalnız bırakıp nasıl gitsin? Oğlunu!

«Siz gidin!» diyor adamlarına kararlı bir şekilde ve suyla nasıl başa çıkacaklarını anlatıp talimatlar veriyor. «Ben kalacağım!»

Fakat hayat arkadaşı neler olduğunu anlıyor. Acısını dişlerinin arasında sıkıp, biraz rahatladığını göstermek için müthiş bir çaba sarf ediyor ve kocasını çağırıyor.

«Yanako, ben gecikeceğim. Daha zamanı gelmedi» diyor, «Dışarıda neler oluyor?»

«Bir şey yok» diyor, «Biraz yağmur yağıyor.»

«Git Yanako» diyor sakın ve inandırıcı bir sesle. «Yapacak bir şeyin varsa git. Ben gecikeceğim.»

Öteki gidip gitmemekte hâlâ tereddüt ettiğinden:

«Allah aşkına!» diye yalvarıyor kocasına. «Toprak! Toprağımız!»

Adam ikna olup gitti ve bütün gece adamlarıyla birlikte çok sıkı çalıştılar; hendekler kazdılar ve suyu dışarı attılar. Seher vakti dönerken, karısının yattığı odanın kapısına

vardığında, içerdeki tuhaf sessizlik dikkatini çekti. Kapıyı aniden açtı. Yardıma gelen bütün kadınlar bir çığlık atıp sonra olacıklardan korkarak kafalarını önlerine eğdiler. Genç kız, yatağında hareketsiz, şuursuzca baktı kocasına, sonra acıyla mühürlenmiş yüzünü, yanında kundaklanmış, huzurla yatan çocuğuna eğdi.

«Affet beni», diye fısıldıyor alçak gönüllülükle. «Bir kız.»

Adam o zaman anlıyor. Yanına koşup çiçeği burnunda karısının üzerine eğiliyor ve yüzünü okşuyor. Heyecandan kirpikleri oynuyor.

«Bakayım» diyor yalnızca, izin ister gibi.

Çiçeği burnunda anne, dünyaya gelen çocuğunun yüzünü açıyor. Adam biçimsiz, morumsu şeyin üzerine eğilip bir süre öyle kalıyor ve sonra havaya sıcıyor.

«Haydi söyleyin de süt danayı kessinler!» diye gürlüyor kadınlara. «Bütün çiftçilere, gelen geçen yolculara verin, yiyip içsinler! Söyleyin onlara, kızım doğdu!»

Bu arada kocasının ellerini öpmek isteyen yeni anne, bu kadar iyi olan bu insana karşı duyduğu minnetten ağlamaya başladı usulca. Çocuğa –anneme– ilk şefkat gösteren o oldu. Sonrasında bütün hayatı boyunca yapacağı gibi üstünü örttü dikkatlice.

«Ya toprak?» diye mırıldandı hıçkırıklar içinde.

«Her şey yolunda! Rahat ol» diye cevap verdi karısına.

.....

Hafifçe ninemin eline dokunarak, «Gördün mü Despina, gördün mü nasıl geçti hayat?» diyor dedem, zamanın derinliklerinden dönerken.

– Evet, Yanako. İyi bir hayatım oldu yanında. Başımın tacı ve neşem oldun.

– Hadi canım, bırak şimdi bunları, diyor karısına, mutlu mesut. Sen daha çok yardım ettin bana. Asıl ben sana borç-luyum.

Az sonra:

– Ne iyi oldu önceleri Allah'ın bize hep kız vermesi! Böylece sen de bu ıssız yerde tek başına ve desteksiz kalma-mış oldun.

Biraz sonra gene:

– İkinci çocuğumuz Urania'nın geldiği yıl ne olmuştu? Onun için yalnızca toprakla ilişkili tarihler önemli olduğun-dan, bu çocuğu çiftlikteki hangi olayla ilişkilendirdiğini ha-tırlamaya çalışarak soruyor.

– Hatırlamıyor musun gerçekten? diyor ninem şaşırarak. Ağaçların yandığı yıldır. Laz'ın bize geldiği zaman.

– Aa, evet, evet! Laz'ın bize geldiği zaman! Nasıl oldu da unuttum?

Bir şey hatırlar gibi olup, ardından:

– Haydi söyle, çok korkmuştun o zaman değil mi? diye soruyor gülerek.

– E hatırlamıyor musun? Öğrendiğimde artık geçti, di-yor. Hem sonra, hiçbir zaman kendim için korkmadım. Yal-nız senin için..

Laz, korkunç bir Türk eşkıyaydı. Eski yıllarda Berga-ma'dan hatta daha öteden, Kırkağaç'tan başlayıp Edremit körfezine kadar uzanan bütün yörenin korkusuydu. Söylenti-ler onu akıl almaz derecede sert ve zalim, kendi ırkı için de Hıristiyanlar için de güvenilmez bir insan gibi gösteriyordu. Herkes ona kafir diyordu, çünkü böyle bir canavarın içinde Allah inancının olamayacağını biliyorlardı.

O günlerde, bir öğle vakti çiftçilerle dedem (genç deli-kanlı) zeytin ağaçlarının altında dinlendiği sırada, civardaki dağlardan bir çobanın uzaktan bağırarak kendilerine doğru

koştuğunu gördüler.

“Yanako Bibelas nerede? Yanako Bibelas nerede?”

Çobana yanlarına gelmesi için işaret ettiklerinde korkudan sapsarı kesilmiş bir adam gördüler, çok koştuğundan ter içinde kalmıştı.

“Efendim!” diyor dedeme. “Efendim! Laz!..”

“Söyle yahu! Neler oluyor?” diyor, beklenmedik haber yüzünden adamlarının önünde sakın görünmeye çalışarak.

Çoban, Kimidenia’nın tepelerinden birinde oturduğu ve koyunlarına baktığı sırada, ellerinde Martin tüfekli, çapraz fişeklikli, sakallı, vahşi bakışlı on beş kişinin aniden önünde bitiverdiğini çabucak anlatıverdi. Israrla Bibelas’ın çiftliğinde kaç kişinin olduğunu, silahlarının olup olmadığını, ne kadar canlı varlığın yaşadığını, bu günlerde hükümet atlılarının görünüp görünmediğini ve daha buna benzer şeyler sorduktan sonra, liderleri gibi görünen bir eşkıya şöyle dedi:

“Al bunu Yanako Bibelas’a götür! Laz’ın yolladığını, ayrıca da bu gece konağında kalacağımı ve beş yüz lirayı hazır etmesini söyle ona! Bir adamını yollasın seninle beni aldırma. Burada bekleyeceğim!”

Ve çobana, dedem için müthiş bir uyarı olan mesajını verdi: Kuvvetlice ısırıldığı mermiyi ucuna sarıp bağladığı kırmızı bir mendil.

Böyle dedi çoban.

Söylenenlerin çiftçilerde yarattığı telaş sözlerle anlatılamaz. Kimisi o anda kaçmaya yeltendi, denize varıp saklanmak istedi. Kimisi Dikili’ye yardım istemek için adam gönderdikten sonra, silahlanıp eşkıya ve çetesine karşı direnmeleri gerektiğini söyledi. Herkes aklına geleni söylüyordu.

O sırada içlerinden biri, “Çiftlikte karılarımız var. Ne olacak?” dedi.

“Ya efendimizin kansı, bu halde? Nasıl olur!” dedi bir

başkası, hanımlarının dün gece ikinci kızları Urania'yı dünyaya getirdiğini ve kötü durumda olduğunu hatırlatarak.

O zaman, bir yandan neyin doğru olacağını düşünmeye zaman bulmak, bir yandan da adamlarının önünde korkusunu göstermemek için bütün konuşulanlar boyunca susan dedem, bakışlarını kaldırıp, bütün çiftçileri tek tek süzdükten sonra, çobana dönüp kararlı bir tonla şöyle dedi:

“Bir adamımla geri döneceksin. Laz’a, Yanako Bibelas’ın konağına gelen herkesin yiyecek aş ve yatacak yer bulabileceğini söyleyeceksin. İstiyorsa buyursun. Beş yüz liraya gelince, istediği miktar bende yok. Yalnızca yüz lira gönderebilirim. Ve de adamımla gönderiyorum. Başka param yok.”

Öyle de oldu. Çoban çiftliğin kahyasıyla birlikte gitti. Güneş gittikçe alçalmaktaydı. Çiftçiler, kadınlar, herkes işinden döndü. Dedem haberlerin karısının, yeni annenin kulağına gitmemesi için çok sıkı tembihlerde bulundu. O yüzden herkes alçak sesle konuşuyor ve avlunun içinde gruplar halinde toplanıp anlatıyorlardı olanları. Erkekler endişeli ve çekimser, efendilerinin direnmemeye kararını tartışıyorlardı gizli gizli. Kimileri iyi yapmadığını söylüyordu, kimileriye “Ne olması gerekiyordu? Karısı bu haldeyken ne karar vermeliydi?” diyordu. Karısı için almıştı bu kararı, öyle anlaşılıyordu.

Çalışan kadınlar, özellikle genç kızlar bütün bunları duyarak oradan oraya, bir gruptan diğer gruba koşturuyorlardı. Yanaklarını ateş basmış, gözlerinde ise erkeksi serüvenin heyecanı yanıp sönüyordu.

“Ne olacak? Nedir bu olan biten? Ah! Sakın kıyım olmasın burada! Sakın bizi kaçırmassınlar!”

Arada bir içlerinden biri büyük kapıya fırlıyor, dışarı bir göz atıyor, elini alnına koyup güneşe karşı, Kimidenia’ya tepelere doğru bakarken, içerdekiler de heyecanla onu bekliyordu.

“Bir şey yok mu daha?”

“Hiçbir şey yok!”

“Ah!”

İç çekiyorlardı ama kimse hangi yükten hafiflediklerini söyleyemezdi. Heyecandan mı yoksa bekleyişin çaresizliğinden mi?

Sonunda bir kadın dayanamayıp bağırarak ağlamaya başladı:

“Ay yeter artık, gelsinler!.. ne olacaksa olsun! Gelsinler de bitsin!..”

Akşam oldu. Gece ağaçların üzerine, insanların üzerine çöküyordu ve karanlık yüreklerindeki heyecana yeni bir ağırlık kattı. Çoğu artık bitkin bir halde cıgara üstüne cıgara tütürerek odalarına çekilip uzandı. Karılarıyla dışarıda yıldızların altında gözleri açık, vücutlarının tüm gözenekleri açık sabahlıyorlardı.

Sessizlik fazlaydı. Yükseklerde, yörenin keskin Tanrısallığında, Kimidenia’da büyük bir ağaç susadı. İçecek su arayarak uzatıyor, usulca sağa sola sallıyor köklerini. Solucanlar uykularından uyanıyor. “Neler oluyor?” diyor bir tanesi. “Bir şey yok” diyor öteki, “Ağaç susadı.” Öteki yana dönüyorlar uyumak için, toprağın uyandığı sırada. “Ne oluyor burada?” diye soruyor o da. Fakat köklerin umutsuz mücadelelerini görür görmez anlıyor ve şefkatle gülümsüyor. “Sana su getireceğim” diyor ağaca. Toprak kımıldanıp, zor zamanlar için saklanan gizli sığınaktan su getiriyor ve ağaç içiyor. Aynı sırada toprağın yüzeyinde büyük bir taş yerin çalkantısından sallanıp, sakinliğini yitirdi ve yuvarlandı biraz.

Bunlar yükseklerde oluyordu ve Kimidenia usulca dinliyordu. Usulca dinliyordu alçalarda olanları da, çatısının altında, insanların arasında olanları da.

“Bir şey yok mu daha?” diye soruyordu çiftçiler odalarından kırmızı ve donuk gözlerle.

“Hiçbir şey yok daha!” diye yanıtlıyordu dışarıdan kadınlar. “Ah, hiçbir şey yok daha!” diyordu ve sesleri artık son raddeye geldiklerini ve daha fazla beklemeye dayanamayacaklarını gösteriyordu.

Titrek, heyecanlı bir ses yankılandı:

“Dinleyin! Dinleyin!”

Derinden ama çok net geliyordu tuhaf gürültü.

“Atlar, değil mi?”

“Evet! Atlar! Onlar! Geliyorlar! Geliyorlar!”

Herkes yatağından fırlayıp çıktı. Zapt edilmeyi bekleyen kalenin içindeki heyecan, kıvılcımlar saçıyordu. Karısının yanı başında oturan dedemi bir şekilde haberdar edip, dışarı çağırdılar.

“Ne oluyor?” diye sordu karısı.

Samimiyetle gülümseyip,

“Yeni bir danamız geliyor. Beyaz inek doğuruyor” dedi.

Dışarı çıktı. İfadesi anında değişti. Sertleşti ve sabitleşti. İki adamına, meşaleleri yakıp büyük kapıda beklemeleri emrini verdi. Ardından avluda dört dönen bütün çiftçilere ve kadınlara şu buyrukta bulundu:

“Herkes girip odasına kapansın! Ben emir vermeden kimse dışarı çıkmayacak!”

Çok geçmeden eşkıyalar nihayet vardılar. Büyük kapının dışında atlarından indiler. Yarıyı çevreyi korumak için orada kaldı, Laz da beş adamıyla birlikte meşaleleri tutanlara doğru ilerledi.

“Efendiniz nerede?” dedi gaddarca.

Kendisini beklediğini söylediler ürkekçe. Ve öne düşerek ahşap merdivenlere doğru giden yolu açıp aydınlattılar. Pencere parmaklıklarının ardına gizlenmiş kadınlarla çiftçiler o zaman meşalelerin alevleri arasında uzun boylu, seyrek sarı

bıyıklı, yüzü güneşten yanmış genç bir delikanlı gördüler önden giden. Başında kırmızı bir mendil bağlıydı, göğsünde iki sıra çapraz fişeklikler, kuşağında bir piştov ve gümüş kamasıyla omzunda da Martin tüfeği asılıydı. Meşalelerin ardından büyük adımlarla korkusuzca yürüyordu. Ve arkasından kızanları geliyordu.

Dedem merdivenlerde bekliyordu onu:

“Hoş geldin haneme Laz Efe!”

“Yanako Bibelas sen misin? Hoş bulduk!” diye karşılık verdi eşkıya.

Dedem yer sofrasının hazır olduğu odaya götürdü onları.

Önce başları oturdu duvara döşenmiş ahşap sedire. İki yanına da kızanları. Çevresine bakındı yoklayarak, sonra da dedeme dikti bakışlarını.

“Adamların nerede?” dedi.

“Hepsi yataklarında”

“Silahlarınız nerede?”

“Burada, içerde silah yok” diye karşılık verdi dedem sakince, net cevap vermekten kaçınarak.

Laz, çıplak duvarlara bir göz attıktan sonra, adamlarına emir verdi:

“Arayın şunu!”

Dedemi aradılar, üstünde hiçbir şey yoktu. Tamamen silahsızdı.

“İyi!” diyor Laz.

Biraz sonra:

“Beni duydun mu çorbacı(?)” diyor dedeme.

“Duydum. Burada herkes seni bilir.”

“Bilirsin, sözümü tekrarlamam. Senden beş yüz lira isteğimi bildirdim. Neden göndermedin?”

* Taşrada halkın Hristiyan ileri gelenlerine verdiği unvan. (ç.n)

Birdenbire bakışları sertleşti. Dedemin üzerine dikti gözlerini. Neredeyse genç sayılacak bu yüzde böyle bir bakışın çakmasına hayret ederdin.

“Ben de sözümde dürüstümdür,” diye cevap verdi dedem sakince. “İstediğin miktar yok bende. Toprağım iyi toprak değil ve sana gönderdiğim de çok alınteriyle çıkarılmış para. O kadar vardı.”

Gözler gene parladı.

“Göreceğiz!” dedi Laz, ve dudaklarında alaycı, tuhaf bir gülümseyiş belirdi. “Yalnız, bilesin Yanako Bibelas, bana böyle konuşan çok değildir!”

“Doğru bildiğin neyse, onu yap,” diyor öteki, soğukkanlılığını koruyarak. “Kapımı koruyacak ve seni dışarı koyacak adamlarım vardı. Ama yapmadım. Çünkü...”

Karısının durumu hakkında konuşmaya yeltendi ama çekindi. Yalnız dudağı titredi hafifçe.

“Niye?” diye sordu eşkiya.

“Yok bir şey. Öylesine dedim”

Ve az sonra ekledi:

“Ekmek isteyip de yemeyen kimse geçmedi konağımdan.”

Sesini yumuşatarak:

“Hadi yiyelim,” diyor Laz’a.

Ve misafirlerini ağırlaması gereken bir kişinin ifadesiyle ayağa kalktı.

“Hoş geldiniz,” dedi tekrar ve ilk o attı ağzına ekmeği.

Sofrada pişmiş bir kuzu, yumurta, peynir, şarap ve bal vardı. Dedem iştahsızca yemeğini yiyip içkisini içti. Yabancılar ikram ediyordu. Karınları aç olan adamlar da az sonra dedemin de orada olduğunu tamamen unuttular. Canavarlar gibi yiyorlar, aralarında konuşup gülüşüyor, bağırıyorlardı. Bir ara içlerinden biri dedemin varlığını hatırlayıp:

“Nerden bilecen ulan seni neyin beklediğini!” dedi kahkahayla ve diğerleri de güldü. “Nerden bilecen Laz efeyi!”

Saatler geçti. Eşkıyaların hepsinin sarhoş olduğu belliydi artık. O sırada sarışın delikanlı, Laz efe bir şey anlatmaya karar verdi:

“Uzaklardan, Asya’nın derinliklerinden, yüksek, çıplak dağlardan bir kurt sürüsü iniyor. Aşağılara, ovaya doğru, deniz tarafına doğru gidiyorlar, karınlarını doyurmak için. Diyar diyar dolaşıyor, geçtikleri yerlerde taş üstünde taş bırakmıyor ama bir türlü doymak bilmiyorlar. Ağaçlar ve yabani hayvanlar sürekli : «Basın gidin, alçaklara! Alçaklara, denize doğru gidin!» diyorlar. Ve kurtlar sürekli gidiyorlar. Sakarya Nehrini geçiyorlar, tek bir canlıya bile rastlamıyorlar orada. Yalnızca yolunu kaybetmiş bir kuş buluyor ve sorup öğrenmek istiyorlar: «Deniz nerede?», «Alçaklara gidin! Alçaklara gidin!» diyor kuş korkarak ve gözden kayboluyor. Deniz! Ne ola ki acep, çıplak dağlarda acıkan canlıların, kuşların, insanların, herkesin varmaya çalıştığı şu su diyarı? Kurtlar Sakarya Nehrini geçip büyük bir ormana giriyorlar. Orda, bir ağacın kovuğunda ölmeyi bekleyen yaşlı bir geyik buluyorlar. Ve ona: «Söyle bize, sen ki, ömrün boyunca once yol kat ettin. Söyle bize deniz nerde? Daha var mı görünmesine?» diye soruyorlar. Ormanlarda, yalnızca ormanlarda uzunca yaşayan, soyundan tüm geyiklerin büyük ağacın altında doğup öldüğünü gören geyik şöyle yanıtlıyor onları: «Hiçbir zaman varamayacaksınız denize! Hiçbir zaman varamayacaksınız!» İşte o zaman kurtlar vahşice iç çekip eğiliyor ve kaderlerine ağlamaya başlıyor, ıssızlıklarına ağlamaya başlıyorlar. Çünkü artık biliyorlar ki, hiçbir zaman varamayacaklardır denize, deniz kurtlara göre değildir.”

Göçün ve ıssızlığın tuhaf, dokunaklı bir türküsüydü bu; kurtların tutku ve keder dolu, doyumsuz türküsü. Türkü yayıldıkça buruk bir duvak kapladı eşkıyaların gözünü, yürekleri

attı, attı ta ki yatışincaya dek. Ve o zaman acı gelip yüreklerle çöktü. Yüzlerden kayboldu sert çizgiler, şiş damarlı eller gevşedi. Yavaş yavaş ilerliyordu ve sonunda vardı içlerine insanîyet zamanı.

Tam o buhranlı anda içerden bir ses duyuldu; ısrarcı, monoton, kesintisiz geliyordu sızlanış. Zayıf mı zayıf, ince cırtlak sesiyle bir bebek ağlıyordu. Kurtların, fişekliklerin, silahların, pis vücutların eril kokuları arasındaki ortamda, varlığını, yakarışını göstermek isteyen inanılmaz yeni bir ses geliyordu.

Ses önce gelip sarışın delikanlı Laz efeye çarptı. Sanki doğru duyduğundan emin olmak istermiş gibi gözlerini kırp-tı, sonra onlardan öğrenmek istermiş gibi arkadaşlarına baktı, ardından dedeme bakıp:

“Nedir bu?” diyor şaşırarak.

Dedem ciddi ciddi gözlerinin içine bakıyor ve:

“Dün doğdu,” diye cevap veriyor. “Kızım. Annesi ağır hasta.”

Zayıf, ince serzeniş duvarları aşip daha ısrarcı daha yakarıcı geliyordu. Kısa bir an için eşkıyaların arasına ölüm sessizliği çöktü. Sonunda Laz yerinden fırlayıp dedemin üzerine atılıyor ve onu gocuğundan tutup hızla sarsarak:

“Bana bunu neden söylemedin ulan? Neden söylemedin?” diye haykırıyor.

Maraza yakalanmış gibi ayaklarını yere vuruyor, elleriyle göğsünü yumrukluyordu. Fişekliklerdeki mermiler birbirine çarpıyordu.

“Bana bunu neden söylemedin ulan?” diye haykırıyordu sürekli, sanki birileri onu müthiş namert bir eylem yapmaya zorlamış gibi.

Sakinleşinceye kadar epey bir saat geçti. Sedire yığıldı ve bir süre sessiz kaldı. Adamları suspus olmuş, ayakta dikiyorlardı onu, sinirlendirmemek için.

Sonunda kalktı. Artık sakinleşmişti, ve ölgün yüzünde kararı görünüyordu.

“Bir uşak çağır!” diyor dedeme buyurarak.

Hasta genç anneye bakan yaşlı kadın geldi.

Laz, kuşağından içinde dedemin ona gönderdiği yüz lira olan siyah keseyi çıkarıyor. Keseyi yaşlı kadına uzatarak,

“Hanımına ver bunu. Kızının çeyiz parası için Laz’ın gönderdiğini söyle” diyor.

Önden çıkıyor, diğer eşkıyalar onu takip ediyor. Yedi kan-dilli Süreyya batıya doğru yanıp söndü. Hava çok soğudu.

Atların bulunduğu büyük kapıya vardıklarında durdular.

“Allahaismarladık Yanako Bibelas!” dedi eşkıyaların başı.

“Uğur ola, Lazo efe!”

Atına bindi, adamları da atlarına bindiler ve gecenin için-de kayboldular.

Akşam saatlerinde bir başlarına meşenin altındaki ahşap banka çekilerek böyle şeyleri anımsayıp anlatıyorlardı dedemizle ninemiz

– Ne kadar uzakta artık bütün bunlar... diye mırıldanıyordu ninem.

– Gördün mü nasıl geçti yıllar, Despina, diyordu öteki.

Yıldızlar görünüp, kuşlar sustuğunda ve gecenin soğuğu çöküp her şeyi sardığında, ninem kalkıyordu önce.

– İçeri girelim mi artık Yanako?

– Girelim Despina.

Artık ağırlaştığından ve ayakları kendisine yardım edemediğinden, kocasına yaslanıyordu ve birlikte ağır ağır yürüyerek geliyorlardı. Çiftliğin büyük kapısında duruyorlar,

istavroz çıkarıyorlar ve sonra dedem kol demirini indiriyordu. Bunlar Kimidenia'nın altındaki alışılmış hayattan asla değişmeyen iki şeydi. Akşamları meşenin altındaki banka dedemle ninemin dışında kimse oturamazdı. Ve de büyük kapıyı dedemden başka kimse ne sabahları açabilir ne de akşamları kilitleyebilirdi. Çünkü dedem hepimiz için, insanlar, ağaçlar ve de sürüler için her günün başında ve sonunda dua etmeliydi.

Böyle öğrendim ben de barışın yerleştiği bu toprakları zamanla sevmeyi.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Aç çakallar

azı geceler vardı ki, hiçbir şey duyulmazdı, Kimideni-a'nın dışında hiçbir şey olmazdı. Ölü gecelerdi onlar. Dilsiz dalgaların üstünde inerdi dağlardan serin rüzgâr ve çiğ damlaları dönelip yapraklara ilişirdi. Yolculukları sürekliydi, temiz havada süzülüyor ve kötü hiçbir şeye rastlamıyorlardı. Tek yol-

daşları ve yol göstericileri yıldızlardı. Fakat ne yoldaşa ne de yol göstericiye ihtiyaçları vardı. Çünkü serin rüzgârların damlaları yükseklerde doğduğundan beri, hedefledikleri toprak büyülü bir diyardı. Sonuçta kaderlerinin orada olduğunu biliyorlardı ve böylece toprak, düşüp kaybolmaları için onları çekiyor, sonun cazibesi sürüklüyordu.

Çocuklar –kardeşlerim ve ben– dedemle ninemin odasında toplanmış, onca sükunetten endişeli, olur da bir ses duyarsınız belki diye pencereden dışarı doğru sarkıyorduk.

Hiçbir şey. Hiçbir ses yaşamıyordu. Fakat gecenin büyü-sü, derin ve keşfedilmemiş dünya yüreğimize hitap ediyordu.

- Dede, neler oluyor dışarıda? diye soruyorduk.
- Ne olacak! Hiçbir şey!
- Hiçbir şey mi? Dinlesene!..

Kulak kesilip sonra gene ilk söylediklerini onaylıyordu:

– Söyledim size. Hiçbir şey duymuyorum!

Ninemize dönerek:

– Sen bir şey duyuyor musun nine?

E tabii o kadındı, nineydi ve anlıyordu.

– Elbette duyuyorum, diyordu tatlılıkla, gözleriyle hepimizi kutsayarak.

– Ne, ne peki? diye soruyorduk heyecanla öğrenmek için.

– Gece uyandı, çocuklarım, diyordu dingin ve inandırıcı.

– Haa! Gece uyandı...

– Peki çakallara ne oldu? Tilkilere ne oldu da bağırıyorlar?

– A, bilmiyor musunuz? Bu gece büyük ejder bütün karcaları alıp mağarasına götürdü. Onları doyurup sonra da uyuttu.

– Haa! O yüzden...

Büyük ejder ninemizin en gözde yaratığıydı. Masallardaki insan yiyen kahramandan, ninemin anlattıklarına göre ormanın iyiliksever Tanrısına dönüşmüştü. Çocukların uyumaları için gözlerini yuman oydu, kötü bir şey yaptıklarında, annelerini dinlemediklerinde ya da dualarını unuttuklarında ince bir değnekle hafifçe sanki okşar gibi onları cezalandıran oydu. Yolunu kaybetmiş yabancılara vadi geçidini gösteren oydu. Çok uluduklarında zavallı çakallara sofrta hazırlayan ve onları yemeğe çağıran oydu. Biz de, büyük ejder hakkında bunları duyarak, onu kiliselerin kubbelerinde resmedilmiş Tanrı gibi hayal ediyorduk. Sarıp sarmalanmış, uzun bembeyaz sakallı, altın taçlı, uzun ayaklarıyla ağaçları adımlayarak sessizce ilerleyen birini hayal ediyorduk. Önünde ve arkasında kırk küçük ejder gidiyor ve büyük ejderin geçtiğini herkes bilsin diye boyunlarına asılı ağır çingiraklar ormanda çangır çungur diye yankılanıyordu.

Sakin yaz gecelerinde Kimidenia'nın altında bunlar yaşıyordu. Tabii her zaman bu kadar sakın değildi. Başka geceler de vardı ki onlar daha çoktu. O gecelerde büyük ejder çakalları beslemekten ve uyutmaktan bitkin düştüğünden, onları tarlalara saldırıp karınlarını doyurmaları için serbest bıraktı. İlkbaharda yemişlerin henüz olmadığı zamanlarda baskınları daha zararsızdı ve bu yüzden çiftlikteki kimse umursamıyordu. Uzaklardan ve derinden, başta zayıf gelen vahşi ulumalarını duyuyorduk ve heyecanla, korkuyla bekliyorduk.

– Buraya kadar gelirler mi acaba?

– E, ne var, korkuyor musunuz? diyordu dedem. Gelsinler!

– Gelsinler! diyordum ben de, evin erkek çocuğu olarak, kardeşlerime cesaretimi göstermek için. Ne titriyorsunuz?

Küçük Artemis, küçük Agapi, küçük Lena gerçekten korkuyor, bendeki cesareti görüp, bu tavırlarıma sinir oluyorlardı.

– Zavallı sen de! diye bağıyorlardı hazmedilemez bir küçümsemeyle. Sen kertenkeleden bile korkuyorsun, bir de bize korkmuyormuş gibi yapıyorsun!

Kertenkeleden korkuyorum, doğru. İyi de ne olmuş ki? Kertenkeleler bacaklarına girip yılanbalığı gibi kayıyorlar. Hangisinden korkmak daha doğal? Hem burada duvarlar koruyor seni çakallardan.

– Aay tabii, tabii! Senin delikanlılığın yalnızca duvarların arkasında geçiyor!

Kızlar kahkahalarını bitiremeden, artık çok yaklaşmış olan çakalların ulumaları, ağızlarındaki sesi ve damarlarındaki kanı bıçak gibi kesiyordu.

– Aman Tanrım, geliyorlar!

Acıklı ve kutsal sesi geliyordu açlığın, toprağın sessizliği içinde. Ne insanın azabı, ne de ölüm acısı böyle vahşice yankılanmamıştır. Bildiğimiz hiçbir şey bu sese benzemezdi.

Yapraklar sallanıp ağaçların üzerinde susuyor, birden rüzgâr yiyen damlalar yere inmeyi kesiyor, kökler toprağın içinde kıpırdamıyor, yıldızlar artık yanıp sönmüyordu ve yeraltındaki suların damarları kurumuştı. Çünkü sert ve acımasız gelmişti Kimidenia'ya açlık. Küçük çocuklardık o zaman, verimli toprak tohum, ağaçlar da yemiş veriyordu bize, daha henüz açlığın ne demek olduğunu bilmiyorduk. Fakat iyi bir rehber olarak temiz kalbimiz vardı ve bu yüzden dünyanın tüm sırlarına içimizde yer vardı, anlıyor ve hissedebiliyorduk. Bizi koruyan yüksek duvarların güvenliği içinde, üzerimizi örten büyük ağacın –dedemizin– gölgesi altında, acı çekmedikleri zaman umursamaz ve acımasız olan büyükler gibi olmuyorduk.

Herkesten daha güçsüz ve daha hassas olduğundan her zaman önce Agapi bağıırdı aniden:

– Of, yeter!

İç parçalayıcı bir şekilde hıçkırıklarla ağlardı. Biz de ondan güç alıp, Artemis, Lena ve ben de başlardık ağlamaya ve avaz avaz bağırmaya:

– Neden çakallar aç? Neden çakallar aç?

O zaman büyük kıyamet kopardı; dışarıda vahşi hayvanlar ulur, içerde biz dövünürdük. Dedem başta bu çocuk kalbinin feryatlarına gülerdi, annemle ninem ise hemen yanıma koşup bizi okşar, sakinleştirirdi.

– Yanako! derdi ninem ciddiyetle. Yapma şöyle! Görmüyor musun? derdi ve üzüntümüzü gösterirdi.

Çok nadir konuşurdu bu tonla dedeme, sanki kavga eder gibi. Dedem hata yapmış bir insan gibi birdenbire ciddileşir ve gülmeyi keserdi.

– Hadi, hadi artık! Sakin olun! diyerek sakinleştirirdi bizi ninem. Allah çakallar için de yiyecek bulur. O iyidir ve bulacaktır. Gidin uyuyun.

Çok geç vakitte çakalların sesleri kesilirdi. Artık hiçbir şey duyulmaz olurdu. Uyumak için duamızı eder ve her zaman olduğu gibi Allah'tan dedemizi, ninemizi, babamızı, anemizi, ağaçlarımızı ve bütün insanları korumasını dilerdik. Yatardık ama bir türlü uyku tutmazdı. Gelip gözkapaklarımıza çöreklenir, ama çakalların gittiğinden emin olana kadar bütün gücümüzle dayanırdık. Artık gittiklerinden emin olduğumuzda, içimizden gene duamızı okur, ağaçlarla insanların yanında, dünyadaki aç çakallar için de dilekte bulunurduk.

Fakat yemişlerin olgunlaştığı, asmalardan yarı olmuş üzümlerin sarktığı zamanlar da gelirdi. O zamanlarda çakalların bize saldırması ilkbahardaki gibi tehlikesiz değildi. Eğer koca bir aç çakal sürüsü bir gecede çiftliğe girse, ertesi güne hiçbir şey kalmazdı.

Bu yüzden insanlar kötüyle nasıl baş edeceklerine bakıyordu. Çiftlikte ne kadar çalışan varsa, kadın erkek, üç vardiya ayrılıyordu. İlk vardiya akşam saat ona kadar, sonrakı gece yarısına kadar, üçüncü de sabaha kadardı. Bekliyorlar, çakallar yakına gelir gelmez, hepsi birden davul ya da teneke çalarak ve vahşi sesler çıkararak çiftliğin sınırlarına doğru sokuluyorlardı. Eğer gece karanlıksa, çoğu ellerinde meşale tutuyordu. Vahşiler korkarak geri çekiliyor, kudurmuş gibi uluyarak diğer komşu çiftliklere saldırıyorlardı. Kısa bir süre sonra oralardan da, açlık sürüsünü başka yere çevirmeye çalışan insanların bağırışları işitiliyordu. Epey bir saat geçmesine rağmen çılgınlık hâlâ duyuluyordu, şimdi artık daha derinlerden, başka çiftlikten. Demonik bir biçimde dönüp duran, patlayacak bir yer bulana kadar bir oraya, bir buraya çarpan, müthiş bir dalga gibiydi sanki. Bulamıyordu ve kısırdöngü yeniden başlıyordu. Gene bize çarpıyor, adamlarımız gene onu kovmak için davranıyorlardı. Korku ve açlık avının sabaha kadar sürdüğü geceler böyle geçiyordu.

Bu sert oyunla ilk tanışmamız, biz çocuklara gerçek panik duygusunu getirdi. Bir gece tuhaf bir şey oldu çiftliğin avlusunda. Kadınlar, özellikle genç çalışanlarla erkekler toplanmış, konuşup gülüşüyor, meşaleleri, teneke ve davulları hazırlıyorlardı. Küçük Lena, Agapi ve ben de erkenden odamıza çekilmiş çamdan gemiler yapıp oynuyorduk. O yüzden dışarıda olanlardan haberimiz yoktu. Sadece Artemis aramızda yoktu. Aşağıda bir yerlerde olsa gerekti. Kimse garipsemedi. Artemis hepimizin içinde en telaşlı çocuktu. Yaşına göre inanılmaz meraklıydı, merakı tutkuya varıyordu. Sanki bizi çok erken bırakıp gideceği içine doğmuş gibiydi, bu yüzden saati gelip de çok geç olmadan önce, şu dünyadaki her şeyi öğrenmek için acele ediyordu. Büyüklerin sorularımıza verdiği geçici yanıtlarla biz yetinirken, o bunlara hiçbir zaman inanmaz, kainatı saran örtünün ardında başka bir gerçeğin gizlendiğinin kokusunu alırdı. Sorar, kurcalar, cevap alabilmek ve öğrenmek için ısrar ederdi. Büyükler de bu yüzden henüz bilmemesi gereken şeyler hakkında her seferinde ne cevap vereceklerini şaşırır, zor duruma düşerlerdi. O anda akıllarına ne gelirse onu söylerlerdi. Kainatın örtüsü böylece daha da kalınlaşır, Artemis bunu sezdikçe sinirden ayaklarını yere vururdu.

– Hayır! O değil! O değil! diye ağlamaya hazır bağıırdı.

Fakat ağlamaz, çok nadir ağlardı. Bir çocuk için erken olgunlaşan bir ağırbaşlılık duygusu, kesinlikle alışılmamış bir gurur onu her zaman tutardı.

İşte o gece biz çamdan gemilerle oynarken, aniden kapı açılıyor ve Artemis içeri dalıyor. Yüzünü ateş basmış, soluk yanakları ala boyanmış, iri kara gözleri ipil ipil olmuştu.

– Ee, duydunuz mu? Duydunuz mu?

Gemilerimizi bir kenara bırakarak ayağa fırladık ve ağzından çıkanları can kulağıyla dinlemeye başladık.

– Ne var, Artemis? Ne oldu?

Sanki bize eziyet etmek ister gibi, ayaklarımıza ve ıssız kalan yelkenlerle balıkçı kayıklarımıza küçümseyici bir bakış attı.

– Siz gemilerle oynuyorsunuz. Halbuki bu akşam....

– Ah, Artemis, söylesene ne var! Söyle! diye yalvarıyoruz.

Birdenbire ciddileşti, bize şöyle bir baktı ve:

– Hazırlanan meşale ve davulları görmediniz mi?

– Meşalelerle davulları mı hazırlıyorlar? E neden peki? Neden?

– Savaş! diyor Artemis, gözlerimizin içine bakarak.

“Savaş mı?” O ne demek? Hiçbirimiz bilmiyorduk, buna benzer bir canlı, hayvan, kuş ya da ağaç duymamıştık hiç.

– Bu akşam çakallarla savaş başlıyor! diyor Artemis. Aleksis söyledi.

Sevinçten havaya zıpladık, çünkü hayatımıza girecek yeni bir şey öğrenecektik. Kesin oyun falan olmalıydı şu “savaş...”

– Gerçekten mi? Olacak mı yani o? Nasıl dedin? Savaş mı olacak? diye bağırıyor ve zıplıyorduk.

Fakat Artemis bizimle birlikte zıplayıp gülmüyordu. Dudaklarını sıkıca kapamış ve ayaklarını hışımla yere vuruyordu. Sanki bir şey öngörür, bir şey sezinler gibi.

İlk önce Agapi’nin –on yaşında kız o zaman– dikkatini çekti bizim neşemizle bir hayli zıt düşen küçük kardeşimizin ciddi ifadesi.

– Neyin var Artemis? diye soruyor.

Ve Artemis’in yüzündeki ifadeyle içinde bir anda beliren tereddüdü anında bağdaştırarak:

– Ee, ne oyunu bu Artemis? Nedir savaş? diye sordu çekinerek.

Ah! Gerçekten! Nedir!

Bağırışlarımız ve hoplamalarımız bir anda kesildi ve gözler gene Artemis'e dikildi.

– Nedir Artemis? Nedir savaş?

Oysa Artemis de bilmiyordu, anlayamamıştı. Çiftçilerin arasındaki en iyi arkadaşımız Aleksis haber vermişti ona. Ama acelesi vardı ve Artemis başka birine de soramamıştı, haberi bize herkesten önce ulaştırmak için sabırsızlanıyordu. Ama sözcüğün sırrı, yani anlamını bilemiyor olması, sezgileriyle ilintiliydi ve onu derinden etkiliyordu.

– Bilmiyorum! diyordu. Nerden bileyim? Bana ne soruyorsunuz?

Bir süre çekimser durduktan sonra:

– Öğrenmem lazım! diyor kararlı bir ifadeyle. Öğrenmeliyim! Dedeme gidiyorum!

Kapıya doğru atıldı, biz de arkasından koşmaya başladık. Biz nasıl haberden sarsılmışsak, dedemizi de heyecanlı, hareket halinde bulmayı bekliyorduk. Ama hiç. Hiçbir şey olmamış gibi, olmayacakmış gibi sakince oturuyordu diğer akşamlar gibi.

– Dede, bu akşam savaş mı olacak? diyor Artemis nefes nefese, dedemin ayaklarının dibine düşerek.

Döndü ve şaşkın şaşkın baktı Artemis'e ve bize, soruşturan gözlerimize.

– Ne olacak mı diyor?

– Savaş, dede! Bu akşam savaş olmayacak mı?

Orada durup bilinmez in saplantısıyla yanıp söniyordu gözlerimiz.

– Savaş mı? diye fısıldadı dedem. Kim söyledi size bu sözü? Savaş olacağını kim söyledi?

– Hadi dede, saklama bizden! diye bağırdı Artemis. Çakkallarla savaşacağımızı kesin olarak öğrendim!

O zaman dedem, o çocuksu mutlu gülüşüyle gülmeye başladı, sonra hepimize bakarak:

– Ha! Ondan bahsediyorsunuz!

Gözlerini silip Artemis’i okşadı.

– Bir şey değil çocuklarım, bir şey değil.

– Nasıl bir şey değil, dede! Nasıl bir şey değil! diyordu Artemis, biz de bağıryorduk. O zaman niye meşalelerle davulları hazırlıyorlar?

– Tabii ki bir şey değil! Aç çakallar bize kötülük yapabilir şimdi. E, biz de onları vuracağız. O kadar!

– A! Aç çakalları mı vuracağız?

– Elbette vuracağız.

O gece müphem duygular hakim olmuştu bize. Ne olmuştu peki, aç çakallara da yiyecek bulması için dualarımızda gizlice yalvardığımız ninemizin o iyi Tanrısına? Çakallar çok acıktığında ve bağırdığında onları besleyip uyutan, ormanın o merhametli ve dostane Tanrısı büyük ejder ne olmuştu da kaybolmuştu? Madem onlar yok olmuştu -Tanrı ve büyük ejder- ve çakallar acıkmıştı, nasıl insanlar böyle acımasızca onları vurabilirdi?

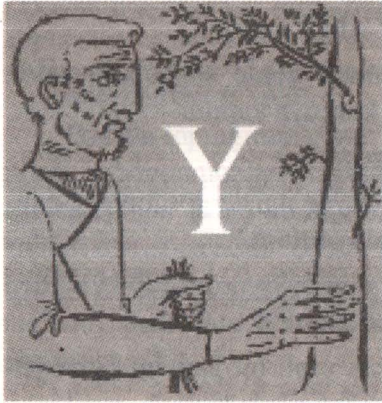
Artık anlamamız imkansızdı. Karınlarını doyurmak en doğal hakkı olan ormanın canlıları çakallar, şimdi düşman olmak zorundaydılar. O zamana kadar onlardan korkmayı biliyorduk, çünkü bizim için bilinmezlerdi, çünkü vahşi seslerinden fazlasını bilmiyorduk. Şimdi onlarla savaşmaya alışmalıydık, insanoğlunun en güçlü vafına, nefrete doğru ilk adımlarımızı atmak zorundaydık.

O gece yataklarımıza uzanmış, uykusuz bekliyorduk. Yaklaşan çakalların ulumaları duyulduğunda nefesimizi tuttuk. Birden, kim bilir nasıl, verilmiş bir işaretle vahşi bir yaygara gecenin içinde yankılandı: İnsanlar saldırıyordu. Bağırıyor, davullara, tenekelere vuruyor, meşaleleri sallıyorlardı.

Arada bir tüfek atışları da duyuluyordu. Böyle aniden vurulan vahşiler canhıraş sesler çıkarıp önce bir savuştular. Sonra gene kudurmuş gibi saldırdılar. İnsanların sesleri bakıra çarpar gibi çarptı geceye gene, iniltiiler çınladı gene. Rüzgâr köpüklerden, tutku ve acıdan ağır ve yoğundu. Yıldızlar kısa bir süre dumanların ardına gizlendi. Sonra büyük bir bulut gelip üzerlerini örttü.

Susuyorduk. Dinliyorduk. Gözyaşları bile kutsamak istemiyordu yorgun gözlerimizi. Korkarak anlamaya başlıyorduk dünyanın acımasız kurallarını.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Barba İosif

avaş yavaş, Kimidenia'nın altında günler doğup battıkça, burada doğaya yakın, birçok şeyin farklı manasını hissetmeye başladım: Toprak, ağaçlar, bulutlar. Şehirde de vardı ağaçlar, toprak ve bulutlar. Kışın orada da yapraklar filizlerden dökülür, ardından bahar gelir, ve yine çıplak dallar yaprak ve

çiçeklerle dolardı. Bulutlar su serper, ya bembeyazdır ve dolaşırlar gökyüzünde ya da güneşin batışında görkemli renklere boyarlar göğü. Bütün bunlar güzeldi şehirde. Ama sadece güzeldi. Çamdan kayıklar, mavi derili tahta filler ve lastikten sarı tavşanlar gibi elbette yalnızca çocukların neşesi için yapılmış dünyanın süsleme sihriydi.

Ağaçların gizemli dünyasını dışarıda, doğaya yakın öğrenmeye başladım. İnsanların güneşle, toprakla, suyla olan derin bağlarını orada öğrenmeye başladım.

Barba İosif herkesin de söylediği gibi çiftliğin Nestor^{*}uydu, «öge»siydi. Saçları bembeyazdı, ellerinde ve yüzünde

* Nestor, Homeros'un destanlarında yer alan ihtiyar ama mutlu, çok bilgili Pylos kralı ve Akhaların danışmanıdır. (ç.n.)

derisi güneşten ve kırıksıklıklardan çatlamıştı. Çok genç bir delikanlıyken yola çıkıp gelmiş yoksul adası Limnos'tan, zengin memleket Anadolu'ya rızkını bulmaya. O zamandan beri de geri dönmemiş, Kimidenia alıkoymuş onu. Gözleri parlak bir genç kız bulunuyordu Limnos'ta o zamanlar, uzak gençlik yıllarında... İosif bıyığı terlememiş delikanlı henüz. Balıkçıydı ve tratalarda çalışıyordu. Bir gece kızı yıldızlara bakarken buluyor.

“Neyi inceliyorsun Maria?” diye soruyor

Şaşırp ürkerek döndü, çünkü gökle sohbeti kutsaldı, sanki ihanete uğramış gibi bir korkuya kapıldı.

“Ne inceliyorsun?” diyor gene.

“Hiçbir şey” diye cevap veriyor ilgisiz görünmeye çalışarak. “Süreyya yıldızlarına bakıyordum.”

“Gerçekten mi? Süreyya'ya mı bakıyordun? Peki nereden öğrendin sen Süreyya'yı ve yıldızları?”

Bir keresinde adaya uğrayan yaşlı bir kaptanın ona yıldızları nasıl okuyacağını öğrettiğini söyledi.

“Gerçekten mi? Sana yıldızları okumayı mı öğretti?”

A, öğretti değil! Yalnızca nasıl inceleneceğini gösterdi. Fakat yıldızlar o kadar fazla ve kendisi o kadar genç ve toy ki... nasıl başa çıksın? İhtiyar kaptan bütün hayatı boyunca incelemişti yıldızları. O henüz ne kadar yaşamıştı ki? Belki de bu yüzden her şey karanlık, çok karışıktı ve gizli mesajlarını tahmin etmek için uğraşıyordu.

Delikanlı, İosif kıza sarılıyor ve onu dudaklarından öpüp şöyle diyor:

“Bırak yıldızları Maria. Sana bir şey söylemeye geldim”

Gecenin altına, yere oturdular. Dingin ve esrarlı gece işitiyordu onları yalnızca.

“Denizin ardındaki şu dağları görüyor musun?” dedi ve Anadolu'yu gösterdi.

“Görüyorum.”

“Bugün oralardan bir gemi geldi. Limandaydım ve yolcuları gördüm. Hepsi semiz toprağı ve uzun ağaçlarıyla zengin bir ülkeden bahsediyordu. Bir tohum saçıyormuşsun, beş yüz tohum, bin tohum veriyormuş sana. Dağları, diyor, vahşiler hariç, sayısız hayvan sürüsüyle doluymuş, geyikler, ayılar ve yabandomuzları ayak basmamış yerlerde yaşıyormuş. Dünyanın kutsanmış toprağıymış orası. Dinliyor musun beni?”

“Dinliyorum sevgilim.”

“Burada toprağıımız çorak ve fakir. Ağaç yok, koyun sürüleri, yabandomuzları ve geyikler yok. Denizimiz de, ne kadar çalışırsan çalış, vermiyor. Ne yaparsam yapayım, asla kaptan olamayacağım, asla kendi tratam olmayacak. Nerden bulurum burada serveti, trata almak için? Oysa sen aç kalmamalısın! Sana dünyanın en iyilerini vermeliyim! Dinliyor musun beni?”

“Evet, denizin ardındaki o ülkeye gideceğim. Bir süre çalışacağım, ama sıkı çalışacağım. Çok servet yapınca gelip seni alacağım. İşte o zaman adanın en iyi tratasını biz yapacağız. «Vangelistra» koyacağız adını. Kırmızı ve sarıya boyayacağız, yok yok sarı değil, kanarya rengi. Sen de kaptan olacaksın.”

Maria susuyor. Çok susuyor. Ve sonra usulca ağlamaya başlıyor, durmadan, özensiz, yalnızmışçasına. Onu engellemek için ufacak bir çaba bile göstermiyor. Biliyor ki, boşuna olacak: yıldızlar bu gece o kadar karmaşık, o kadar karanlıktı ki. Henüz iyice okumayı bilme de, tahmin etmişti gizli mesajlarını.

“Biliyordum” diyor sadece. “Biliyordum” diyor gene kendi kendine konuşur gibi, “zamanımın geldiğini.”

Bunlar oldu o gece Limnos'ta. İosif ıssız adasından ayrıldı, denizi aştı ve karşiki ülkeye vardı. Kimidenia'ya geldi.

Fakat kendi sürüsü olmadı ne de başka bir mülkü. İlk sene geçtiğinde yaptığı işle ne kazandığını görüp şöyle dedi:

“Çok az. Bunlarla trata satın alıp Maria’yı alamam. Gelecek yıl başarıyım belki.”

Ertesi yıl geldi, gene başaramadı. Bir sonraki yıl geldi. Ve bir sonraki...

“Kaderim böyleymiş” diye düşündü.

Ama vazgeçmemiştir. Adaya mektup yazdı:

“Bekle beni, trata satın almak için gereken parayı neredeyse tamamlayacağım. O zaman gelip seni alacağım Maria” Bir sonraki yıllar da geçti. Ve İosif, bir balıkçının toprakta çalışarak, Anadolu toprağı olsa bile, servet elde etmesinin kolay olmadığından emin olunca, yabancı ülkede boşa harcadığı gençliğinin tüm parasını topladı ve adasına dönmeye koyuldu. Yolda, denize varmadan hırsızlara rastladı ve soyuldu. Kimidenia’ya geri döndü. Yola çıktığından daha fakir dönmek için adaya, yine çalışmaya başladı. Ama artık inancını yitiriyordu. Kendi kendine sürekli:

“Belki de iyi oldu hırsızlarla karşılaşmam. Belki daha iyi yıllar gelecek. Servet yapacağım ve trata alacağım” deyip duruyordu.

Ama içinden artık buna inanmıyordu. Kendini kandırıyordu sadece. Sonraki yıllarda seller bastı, ekinler mahvoldu, Kimidenia’ya büyük bir ıstırap çöktü ve İosif pek çok yaz hasta yattı. O zaman artık kesin bir şekilde, yazgısının bu olduğunu, kendi tratası olamayacağını, trataların ona göre olmadığını kabul etti.

Denizin ardında Maria uzun yıllar bekledi onu. Ta ki adalarına bir Amerikalı’nın, gurbetteki bir hemşerilerinin geldiği güne kadar. Altın paraları, altından dişleri vardı, kötü ve sünepenin tekiydi, suratı büyük dünyanın hastalıklarından dolayı sarıydı. Ona verdi ailesi Maria’yı karı olarak ve sona

erdi yıldızların öyküsü yeşil gözlerinde. Yöresindeki sırası gelen bütün kadınlar gibi boyun eğdi Maria. Ve o zamandan beri bir kere bile olsa yıldızları tekrar okuyamadı. Aralarındaki gizli bağ, gençliğinin ayrıcalığı tamamen yok oldu. İlk gece yıldızların ağızlarını sımsıkı kapalı, ona bir mesaj göndermediklerini görünce ağladı önce. Ama sonra alıştı buna, gökyüzünde yıldızların bulunduğunu bile hatırlamaz oldu.

Böylece zaman geçti ve İosif Kimidenia'da yaşlandı. Saçları bembeyaz oldu, yüzünün ve ellerinin derisi güneşten ve çizgilerden oyuldu. Bütün toprak işleri içinde yalnızca birinde başarılı ve tek oldu: Ağaç aşılama. Binlerce yaban zeytini, yaban armudu ve daha bir sürü ağaç ellerinde şekillendi. Tek tek biliyordu hepsini. Önceleri isimler de koyuyordu onlara. «Maria» diyordu, «Vangelistra» diyordu, «Nikoli» diyordu, «Petraki» diyordu. Yıldızları okuyan kızın, sahibi olacağı tratanın ve sahip olamadığı çocuklarının adları. Fakat Marialar, Vangelistralar ve Petrakiler çoğaldığında karıştırmaya başladı. Böylece isim koymayı bıraktı. Ağaçlar dirilip isimsiz olduklarında, daha derinden yaşamayı öğrendi onları, karşılanmayan arzular gibi değil. Gerçek dostları olmuştu artık, hepsini tek tek biliyordu, her birini aşıladığı yılları, olayları hatırlıyordu. Onları böyle incelemekle, yeryüzünde dirilişlerini izlemekle, onları böyle yaşamakla, hayatında yavaş yavaş bir amacı olmaya başladı. İnsanlardan uzaklaştı, ağaçlarla bir oldu. Onlardan biri gibi oldu, küçük dostlarını koruyan ve kutsayan büyük yaşlı bir ağaç. Dünyada olup biten hiçbir şey umurunda değildi artık. Ne Kimidenia'nın ardında neler olduğunu biliyordu ne de öğrenmek istiyordu. Bazen çok zayıf, uzak anıları geliyordu gecelerine: Ege'nin çorak bir adası, masmavi deniz, deniz kabukları ve pruvasında denizkızlarının olduğu gemileri hakkında konuşuyorlardı. Gemiler yüzüyor, direkleri ve babafingoları ormana benziyor, denizkızı ilk gemiden diğerlerine, "Yer açın! Yer açın, geliyor!" diye zafer nidaları attığında, denizkızları

kımıldıyor, gözlerine ışık takıp, en güzel elbiselerini giyiyorlar, direkler sallanıyor ve gemiler yol alıyor. Aralarında nehir gibi bir geçit oluşturuyorlar, rüzgâr esmiyor artık, ve deniz nehrinin sükuneti içinde, kürekleriyle ağır ağır vurarak suya, ilerliyor yeni boyanmış «Vangelistra». “Hoş geldin denizimize!” diye bağırıyor gemilerin denizkızları. “Hoş bulduk!” diye cevap veriyor trata.

– Hoş bulduk... diye mırıldanıyor ihtiyarın dudakları.

Olabildiğince daha çok açıyor gözlerini, hayalini canlı tutabilmek için. Ama o gittikçe kayboluyor. Yalnızca buğulu mavi bir duvak var. Dalgalar gibi kıpırdıyor. Ha, evet gene geldi dalgalar, titreşerek çıkıyor içinden gölgeler usul usul, derinliklerden çıkan direkler kanatlarını çırpıyor gitmek için ama gidemiyorlar. Kesinleşiyor yalnızca, gittikçe durağan bir biçim alıyorlar, gövdeler ve yapraklar oluşuyor, dalgaların içinde büyüyen ağaçlar.

Ağaçların aşılama dönemi yaklaşıyordu. Başka bir iş yaptırmadıkları için çiftlikte geri kalan zamanlarda günlerini sakin geçiren Barba İosif şimdi tuhaf bir huzursuzluk gösteriyordu. Hiçbir yere sığmıyordu, sürekli aşı kalemelerini sakladığı kalın kum tabakasının üzerinde dolaşıyordu.

Sonunda, bir gün dedem ona seslendi:

– Ne diyorsun ihtiyar İosif? Zamanı geldi mi?

– Geldi efendim.

– İyi. Yarın sabah başla.

Sonra bizi, çocukları çağırttı.

– Yarın sabah Barba İosif’le beraber gideceksiniz, dedi bize. Ağaçları aşılayacak, görün siz de.

Ve ihtiyara dönerek:

– Her çocuk bir ağaç seçsin, dedi. Onun adına aşıla.

Ertesi gün çok erken yola çıktık. Güneş yeni doğmuştu. Barba İosif ağır adımlarla, toprağa alçaktan bakarak önden gidiyor, biz de sevinçli bir halde onu izliyorduk. Her birimizin hangi ağacı seçeceğini tartışıyor ve çok gürültü yapıyorduk. Sonunda karar verdik. Artemis bir yaban zeytini ağacı seçti. Neden, bilmiyordu. Ama zeytinliğin dinginliğini, gümüşümsü yapraklarını, ıstıraplı gövdesini seviyordu. Ben bir armut ağacı seçtim.

Aşılacağımız yere vardık. Barba İosif yanında taşıdığı bir deste aşı kalemını yere koydu. Artık gözleri iyi görmüyordu, bu yüzden yaban ağacını, filizlerini elleriyle döne döne yokladı iyi bir yer bulabilmek için. Yüzü giderek sertleşiyordu. Gözleri ne sağa sola bakıyor, ne de bizi görüyordu. Gittikçe ısıltısını kaybediyordu, söner gibi. Dokunma duyusunun yoğun, tek başına kalması için kendi varlığı yok oluyordu. Nihayet istediği gibi bir yer bulunca, gözlerini güneşe doğrulttu. Üç kere istavrozunu çıkardı, gizemli duasını fısıldarken dudakları kıpırdadı. Bir süre sessiz kaldıktan sonra gözlerini güneşten eğdi. Artık durgun ve emindi. Sabit elleriyle aşı kaleminin yüzük gibi bir kabuk kesti çakısıyla. Aynı çakıyla yaban ağacını yardı ve çıkan kabuğun yerine aşı kaleminin kabuğundan bir parça yerleştirdi. Ve sonra yabancı gövdeyi sıkıca sardı ağacın gövdesine.

Bitmişti.

İhtiyarın yüzü soluklaştı. Gene güneşe doğru baktı. Ve gene titreyerek dua etti:

– Bu yıl da ağaçları aşılamayı başardığım için teşekkür ederim sana...

Ardından bana doğru dönerek, sakince:

– İşte oğlum, dedi. Ağacını sana teslim ediyorum. Tanrı'nın bir varlığı gibi sev onu.

O anda ve ifadesinde öyle bir kutsallık vardı ki, fark etmeden biz çocukları da peşinden sürüklüyordu. Neden oldu-

ğunu anlamamıştık. Ne olmuştu? Bir aşı kaleminden bir kabuk yaban ağacına yapıştı. Başka hiçbir şey olmamıştı.

Hayretle ihtiyara bakıyorduk. O ise, içimizden ne geçtiğini tahmin ederek, bana dönüp:

– Kulağını ağacın üstüne daya, dedi.

Kafamı yanaştırıp, dediği gibi yaptım. O da yüzünü yaklaştırdı dikkatle dinlemeye başladı. Yüzlerimiz böyle birbirine değiyordu sanki. Soluk gözlerini gördüm. Bir esriyiş içine dalar gibi ağırlaşıyor ve yavaş yavaş kapanıyordu. Sonunda tamamen kapandılar.

– Bir şey duyuyor musun?.. diye fısıldadı sesi sihrin derinliğinden.

Hiçbir şey. Hayır. Hiçbir şey duymuyordum.

– Ama ben duyuyorum!.. diye mırıldandı.

Kısık sesinde sevinç yanıp söniyordu.

– Ama ben duyuyorum! dedi tekrar.

Sonra bana ağacın, aşı kaleminin kabuğundan aldığı kanı, yaban gövdenin kanına yavaşça akıtıp, onun içine karıştığını ve böylece mucizenin, dönüşümün başladığını işittiğini söyledi.

– Ağaçları çok seversen, o zaman sen de duyarsın, dedi. Sevecek misin evladım?

Ona söz verdim.

– Seveceğim Barba İosif.

– Sen de sevecek misin Artemis?

– Seveceğim Barba İosif.

Ağaçları sevmeyi böyle öğrendim. Ve bir gece bahar kasırgasında, çiftliğin girişindeki büyük ceviz ağacı vakti gelip de öldüğünde, onunla artık çok iyi arkadaşım ve ceviz ağacı bizi bıraktığı için arkasından ağladım.

– Niye böyle oluyor? Niye bizi bırakıp gidiyor ceviz ağacı! Niye?.. diyordum gözyaşları içinde.

– Böyle, yavrum. Üzülme, diyerek beni teselli ediyordu annem. Tüm yalınlığına rağmen, o ana kadar, mümkün olana kadar beni ölümle tanışıklıktan koruyacak bilgece bir içgüdüğü vardı.

– Ama neden böyle? Neden?

– Çünkü böyle, oğlum. Ağaçlarla da insanlarla da böyle.

– En azından mutlu gitseydi ceviz ağacı. Üzgün olmasaydı.

A, hiç de üzgün gitmedi! Ataları uzak zamanlarda Kafkaslardan gelmişti. Oralarda, sakinlerinin hep bulutlar olduğu, bakir dağlar var yalnızca. Bu yüzden ceviz ağaçları orada çok nadir görüyor güneşi. Etrafları karanlık ve puslu. Bir gün bir yaban kuşu geçmiş Kafkas dağlarından. Batıdan, uzak krallıklardan geliyormuş ve ceviz ağaçlarına şöyle demiş:

“Orada, aşağılarda, batıda her daim aydınlık bir ülke var. Adı Ege ülkesi. Kimidenia orada.”

İki yaşlı ceviz ağacı bunları duyup efkarlanmış.

“Ne kadar ömrümüz kaldı ki?” demişler. “Aydınlık ülkeyi görmeden ölmemiz çok yazık.”

Onları duyan Anadolu’nun büyük nehri ağaçlara acımış.

“Benim,” demiş ceviz ağaçlarına, “çok kızım ve oğlum var. Benim sularımın bittiği yerde, çocuklarımın, çocuklarımların çocuklarının suları başlıyor. En küçüğü aydınlık ülkeye kadar uzanıyor, orada yaşıyor. Sizi götürebilirim.”

Öyle olmuş ve büyük nehir iki ceviz ağacını sularına almış ve alçaklara indirmiş. Sonra onları diğer nehirlerle, çocuklarına ve çocuklarının çocuklarına geçirmiş. Ve en küçüğü, Kimidenia’nın altındaki Çakaldere bizim yöremize getirmiş ağaçları. İki ceviz ağacı önceleri büyülenmiş, ama sonra

nostalji çilesi başlamış. Yurtlarını, Kafkasların bakir dağlarını, yukarda oturan bulutları hatırlıyorlarmış hep. Deniz ülkesine alışmaları bir hayli zaman almış. Yeni bir çocuk getirmişler yeryüzüne: bizim ceviz ağacını. O Kimidenia'da doğmuş, o yüzden atalarının anlattığı uzak ülkelerini masal gibi dinlerdi. Böylece o, gurbet acısını tatmadı, hiçbir zaman nostalji çekmedi. Uzun yıllar yaşadı, Kimidenia'dan gelen tüm kasırgaları gördü ve duydu, gölgesi altında ninemi, genç kızdı o zaman, sonra çocuklarını, annemi ve sonra da bizi, hepimizi korudu. Hepimize yemişlerinden verdi. Ve şimdi artık yaşlandığından uyumaya gitti...

– Gerçekten ceviz ağaçları uyur mu?

– Yeryüzünde yapacakları bittiğinde, elbette uyurlar, diye onayladı annem.

Aynı akşam odun kesici yerdeki ağaçtan küçük odunlar keseceğinden, annem beni hazırlamak için:

– Yapraklara bak! Nasıl solmaya başladılar... dedi.

İlk dokunuşta düşmeye hazır sarı, buruşmuş yapraklar ağır ağır ölüyorlardı. Birini koparıp ellerimin arasına alıp ovuşturdum ve kokladım. Kaç kez yapraklarını ovuşturup rahatladığım, ardından gözlerimin ağırlaşmış tatlı bir uyuma arzusu duyduğum o özgün kokusu yoktu artık. Yo, ölü yapraklar o kokuyu vermiyor artık.

– Ağacın ruhu artık içlerinde değil. Bu yüzden, diye açıkladı annem.

Bu yüzden, dedi, canını yakmadığımızı bilerek, artık gövdesini ve dallarını kesebiliriz. Ve kış geldiğinde, bu odunlarla ateş yakacağız ve bizi ısıtacaklar. Böylece son anına kadar ceviz ağacı bize eşlik edecek ve al alevleriyle yarıdım edecek.

– Ama, bak oğlum! Oraya! Köklerine bak, dedi annem yine.

Onca yıl gizli mücadele vermiş, eziyet çekmiş, birbiri içine karışmış kökler, ağacın düşerek oluşturduğu derin çukurun içinde bitkin düşmüş eller gibi uzanıyordu.

– Büyük kökleri demiyorum! dedi annem gözlerimin baktığı yere dikkat ederek. Öteki küçükleri, toprağın içinde kalanları söylüyorum, onlara bak!

Ben incelerken annem bana, oradaki küçük köklerde ve toprağın içinde yeni gelecek olan ceviz ağacının beşiğinin bulunduğunu anlattı. Yarın ya da öbür gün oradaki çukura bizden ayrılan ağacın yemişlerinden iki ceviz koyup üzerini toprakla örteceğiz. Küçük kökler yemışlere hafifçe sarılacak, filizlenip toprağın yüzüne, güneşe durana kadar onları koruyacaklar. Böylece gidenin yerine yeni bir ceviz ağacı gelecek. Ama yo, başka bir ağaç olmayacak. Aynısı olacak, bir genç kız gibi körpe geri dönecek dünyaya, gene bizi ve bizden sonra gelecek çocukları sarmak için yaprakları, gölgesi olacak.

Annem bunları anlatırken ben anladım ki, toprakta kalan o küçük köklerde bizden ayrılan ağacın ruhu vardı. Bu, üzüntümü epey azalttı.

Akşamüstü geç vakit Artemis’le birlikte ceviz ağacının olduğu açık çukurun yanına gittik. Ağaç artık orada değildi, parçalara ayırmışlar ve odunlarını odunluğa koymuşlardı. Ağacın öyküsünü bilmeyen Artemis’e anlatmaya çalıştım. Sabah annemden öğrendiklerimi ona söyledim, ama annemin anlattığı o «ruh» meselesine gelince, ne demek olduğunu bilmediğimden, anlaması için ona bir şey söyleyemedim. Herhalde, elimizi göğsümüze bastırdığımızda atışlarını duyduğumuz küçük kalbimiz gibi bir şey olsa gerekti.

– Dur hele! dedi Artemis. O olmalı.

Çukura girdi ve eğilip kulağını, ceviz ağacından kalan küçük köklere ve toprağa dayadı. Yüzü ciddileşti, bense merakla bekliyordum.

– Bir şey duyuyor musun? dedim.

Fısıldıyor:

– Hiçbir şey! Hiçbir şey!

Biraz sonra gene:

– Bir şey yok mu Artemis?

– Ah, hâlâ hiçbir şey yok! Sen de gel!

Çukura, küçük kızın yanına atladım ve kulağımı yere dayadım.

– Duyuyor musun?..

– Hiçbir şey!..

Bütün yüreğimiz, vücudumuzun tüm gözenekleri, kanımız, canımız yalnızca onun için atıyordu: Artemis'in duyması, benim duymam için.

Ta ki yere dayalı göğsümüzde kalbimiz hızla atana dek.

Ve o sırada mucize gerçekleşti.

– Duyuyorum!.. diye fısıldadım, heyecandan titreyerek. Sanki bir şey duyuyorum!

– Ben de duyuyorum... diyor derinden küçük kızın sesi. Ah! Ağacın kalbini duyuyorum.

O akşam bize bir ağacın kalbini duyabilme lütfü verildi, oysa duyduğumuz kendi kalbimizden başka bir şey değildi; topraktan bize geri dönen kalp atışlarımız.

Gece büyük adımlarla iniyordu Kimidenia'dan. Geceleyin tüm canlı varlıklar barınmak ve korunmak ister. O yüzden ceviz ağacının ruhu geceyi rahat geçirsin diye, Artemis'le beraber avucumuzla topladığımız topraklarla çukurdaki köklerin üzerini yavaşça örttük. Yalnız kalıp korkmasın.

Aynı akşam Artemis istemeden şu garip konuşmayı duydu.

Dedem Barba İosif'e şöyle diyordu:

– İosif, ceviz ağacı gitti. Ağacın bıraktığı yerin öyle kalmasını istemiyorum. Ne diyorsun?

– Ben de öyle diyorum, diyerek onayladı o da.

– Peki, oraya başka bir ceviz ağacı dikmek ister misin? Eğer istersen, diyorum. Zorlamıyorum seni!

– İstiyorum.

Bir süre geçtikten sonra dedem gene:

– Gerçekten korkmuyor musun İosif?

– Korkmuyorum efendim. Bilirsin. Hayır, ben ceviz ağacı dikmekten korkmam. Ağaçlardan korkmam.

Ve sonra ekledi: Daha ne kadar ömrü vardı ki? Dikeceği ağaç yemiş verene kadar o, yolculuğa çıkmış olacaktı.

Dedem dostça omzunu sıvazlıyor.

– Daha değil, daha değil ihtiyar İosif! Daha önümüzde günler var!

Ve ardından:

– İyi, diyor. Dik ceviz ağacını!

Artemis biraz sonra gidip Barba İosif'i yalnız buluyor. Çok rica ediyor:

– Söylesene, diyor, neden sana diktiriyorlar ceviz ağacını? Diğerleri korkuyor mu?

– Şöyle böyle kızım, diye doğruluyor ihtiyar. Evet, korkuyorlar. Bir ceviz ağacı dikmeye korkuyorlar!

– Aa, yalnızca ceviz ağacı dikmekten mi korkuyorlar? Neden peki?

– Eh, eğer ceviz ağacı dikersen, ağaç yemiş verir vermez, sana ölüm getirir derler. Öyle derler. Ama biz adada böyle bir şey bilmiyoruz. Biz, ceviz ağaçları insanların birbirlerini sevmesine yardımcı olur, deriz.

Biraz sonra Artemis:

– Saat kaçta dikeceksin ceviz ağacını Barba İosif?

– E, yarın sabah.

– İyi geceler.

– İyi geceler, kızım.

Ertesi sabah Artemis, erkenden ceviz ağacının dikileceği çukurun başında bulunuyor. Barba İosif onu görünce şaşırıyor.

– Ne yapıyorsun burada bu saatte?

– Hiç, görmeye geldim.

İhtiyar çukura taze toprak atıyor, toprağı hazırladıktan sonra cebinden tohumları çıkarıyor. Yere doğru eğiliyor. Tam o sırada Artemis ceylan gibi atılıp, elinden tohumları alıyor. İhtiyar ne olup bittiğini anlayana kadar, Artemis tohumları toprağa sokuyor.

– Ne yaptın? diye bağıyor Barba İosif korkmuş bir halde.

Barba İosif ceviz ağacı dikmekten korkmuyor. Kendisi için korkmuyor. Ama şu küçücük tatlı kız? Kim bilebilir ki, mucizelerin gizemli dünyasında gerçeğin ne olup olmadığını? Ya buralarda ceviz ağacı dikenler için söylenenlerden birazı, sadece birazı gerçekse..?

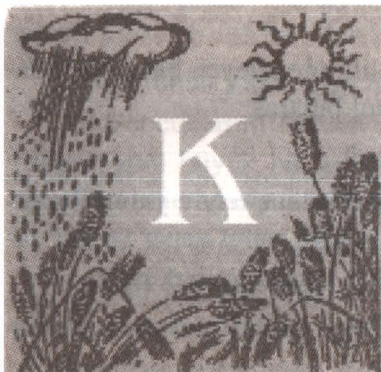
İhtiyarın ve çocuğun üstünde kuşku ve esrarın azgın ruhu dolanıyor.

– Neden yaptın bunu kızım? Neden? diyor ihtiyar gittikçe daha huzursuz, daha da korkuya kapılarak.

Artemis artık ne cevap vereceğini, neden yaptığını bilmiyor. Bundan böyle şimdi ağacın filizlenmesini, toprağın yüzüne çıkmasını bekleyecek. Sonra da ilk meyve zamanının gelmesini. O zaman, öğrenmekte o kadar acele ettiği yeryüzünün sırlarından birini daha öğrenmiş olacaktı: Hayatıyla ödeyip ödemeyeceğini.

BEŞİNCİ KISIM

Kimidenia'ya yağmur geldiğinde

imidenia'da, toprağa yakın, insanların gözlerinden hava, yağmur ve rüzgâr için her günkü aralıksız heyecanlarını okumayı öğrendim. Bahar, yaz ve güz mevsimlerinde evvela bunlar olurdu. Dedem her gece Kimidenia'nın üzerinde dolanan bulutlara ve yıldızlara akıl da-

nışırdı. Pencereden dışarı doğru eğilir ve iddiasız, ısrarla bütün dikkatini verip gökyüzüne bakarken, arkasındaki herkes de sessizce beklerdi. Toprak insanların, temiz yürekli atalarının kanına işlemiş kutsal, sağlam ve mütevazı deneyimleri, bulutların hareketini, yıldızlardaki ışığı, rüzgârın şiddetini ölçerek diriliyor ve yaşıyordu. Sanki rüzgârda, bulutlarda ve yıldızlarda gizemli bir ses vardı. Ama hiçbirimiz duymazdık, ondan başka kimsede bu ayrıcalık yoktu.

Geceyle görüşmesi bittiğinde kafasını içeri sokup bize dönerdi. O zaman annemle ninemin gözleri daha da büyür ve nemli ısıltıları içinde heyecanın izleri yanıp sönerdi.

Dedem sadece şöyle derdi:

– Yağmur var! Yarın akşama kadar!

Ya da aynı yalınlıkla:

– Hava kuru. Yağmur yok, hayır!

O anlarda, mevsimine göre, hasatlar için yağmur gerekliyse ya da felaketse, kadınların gözlerine ya bir huzur ya da sessiz bir keder yayılırdı. En bilge olan ninem, zor zamanlarda kendi telaşını kocasının tasasına katmaması, susup üzüntüsünü içine atması gerektiğini zamanla öğrenmişti. Yani göğün mesajları toprak için kötü olduğunda, ayakta durabilmek için bütün gücünü toplayıp, metanetle istavroz çıkarır ve kendince mırıldanırdı:

– Kutsal İsa adına...

Ve ardından hemen, ritüeli ilgiyle izleyen bize, çocuklara döner ve böylece bir çıkar yol bularak:

– Siz artık yatmalısınız, derdi.

Böyle zamanlarda, dedemi düşünceleriyle yalnız bırakmak için annemize dışarı çıksın diye işaret yapar ve her zaman bizimle beraber gelirdi. Bizi yatağa yollarken:

– Bu akşam Tanrı'ya yağmur yağdırması için de dua edin, derdi.

Hayat arkadaşına yardım etmek için daha başka ne yapabilirdi ki ninemiz? Genç ve yalnızken, gizlice tek başına dua ediyordu. Belki bir mucize olur, geciken bulutlar koşa koşa gelirler Kimidenia'ya diyordu. Çocukları olduğunda onlara da öğretti dua etmeyi; bir çocuğun sesi her zaman daha istekli gelir kulağa. Biz geldiğimizde de, çocuklarının çocukları, bize öğretti aracılık yapmayı:

– Dua edin, önümüzdeki günlerde yağmur yağsın, derdi.

Sanki onu terk edip gitmeyelim diye bize yalvarır gibi titrerdi sesi.

Biz de hatırını kırmazdık. Kimi zaman, bize öğrettiği gibi, yağmurun yağmasını dilerdik, kimi zaman da yağmamasını. Oyun gibiydi. Ama bazı zamanlar vardı ki, karıştırdık ve bir çuval inciri berbat ederdik. Mesela bir gece bize, yağmur yağması için dua etmemizi söylemişken, biz bulutların

gitmesi için dua etmiştik. O gün de şansa bulutlar gitti. Ertesi gün sabah erkenden masmavi gökyüzünü görür görmez nimenizin yanına koştuk. Ne kadar üzgün olduğunu görmeye fırsat bulamadan evvel:

– Gördün mü nine? Duamız tuttu! dedik. Bulutlar gitti!

Korku içinde dönüp bize baktı. Saf bakışları hızla yerinden oynadı.

– Allah aşkına! Ne diyorsunuz? Ne için dua ettiniz dün gece?

– E, bulutlar gitsin diye nine! Öyle dememiş miydin?

– Ah çocuklarım! Neden yaptınız bunu? Neden? diye mırıldanıyordu büyük bir huzursuzluk içinde. Öyle demedim size! İyi dinlememişsiniz! Şimdi yağmur istiyoruz!

Sonra da, kendi kendine konuşur gibi:

– Nasıl yağacak yağmur?.. diye mırıldandı. Allah da ne yapsın, çocuklar yağmur göndermesin diye dua etmişler ...

Olanlara üzülmüştük. Bir keresinde gene karıştırıp ne isteyeceğimizde anlaşılamamıştık ve Agapi'yi sorması için içeri yollamıştık:

– Nine, ne istiyoruz bu akşam? Yağsın mı, yağmasın mı?

Yağdı. Çok yağmur yağdı. Bulutlar sabah on gibi görünmeye başladılar, önce ince ince yağan yağmur sonradan hızlandı. Akşama kadar sürdü. Toprak çok susamıştı ve herkes suyu bir nimet gibi bekliyordu tohumlar için. Mart ayıydı. Çiftlikteki herkesin yüzünden sevinç okunuyordu. Çiftçiler odalarına sığınmış şamata yapıyor, öyküler anlatıyor, kâğıt oynayıp şarkılar mırıldanıyorlardı. Yağmurla mahsulün zenginleşmesi kaçınılmazdı, bundan bir kazançları yoktu. Ama toprak için çalışıyorlardı, o zorlandığında, canlı bir varlıkmiş gibi acıyorlardı ona. Sağlıklı, güçlü bir bedenin coşkusu gibiydi neşeleri.

Herkesten çok annemle ninemin yüzlerinden okunuyordu sevinçleri. Yalnızca dedemin yüzünde öne çıkan bir şey göremiyorduk. Her zamanki gibi sakin ve mutlu, farklı veya olağanüstü hiçbir şey olmamış gibi oturuyor ve dışarı, suya, bulutlara ve susuzluğunu gideren toprağa bakıyordu.

O zamanlar henüz, biz çocuklar, toprağın suya çok ihtiyacı olduğunda yağmurun nimetinin önemini tam anlamıyla kavrayamıyorduk. Fakat biz de mutlu oluyorduk; hendekler ve çukurlar suyla dolacaktı. Tabii, denizin suları gibi hareket etmiyordu ama, ne çıkar? Elinle vurursun biraz çukurdaki suya ve al sana dalga... Yeşil yaprakları atarsın içine, masma- vi olur. Mavi dalgalar olur, yurdumun sevgili sihri, Ege olur, ve çamdan gemiler yüzüp giderler. Altından hediyeler, mavi boncuklar, kırmızı işlemler götürürler Kimidenia'da kaybolan ve bir daha geri dönmeyen kırmızı başlıklı kıza.

– Kırmızı başlıklı kıızı anlat bize dede, diye tuttururdu Agapi ile Artemis dışarıda yağmur yağarken.

– Hadi dede, hadi, anlat bize! diye ben de yalvarırdım ve ellerini çekiştirirdim.

Kırmızı başlıklı kızla yeni tanışmıştık ve onu çok seviyorduk.

– E, dün akşam anlatmadı mı onu size nineniz? derdi dedem.

– Anlattı dede. Ama...

– Ama, ne?

Ne diyeceğimizi, ne istediğimizi bilmiyorduk. Sonunda ben bir şey bulduğumu sanana kadar:

– Anlattı dede. Ama o... o, farklıydı!

O zaman dedem yüksek sesle gülüyor ve nineme doğru dönüp:

Görünen o ki, pek iyi becerememişsin nine, diyordu.

Ama ben bütün gücümle karşı çıkıp atılıyordum:

– Hayır dede! Ninemin kırmızı başlıklı kızı da güzeldi! Sadece... sadece o biraz farklıydı!

Anlamıyordum o zamanlar, çocuktum daha, alim eleştir-men edasıyla nasıl ninemin kırmızı başlıklı kızıyla dedemin-kini değerlendiriyordum ki, ikisinin de öyküsü aynıydı, ama özellikleri, tarzları farklıydı. Ninem masala mülayim, sade bir ton katıyordu. Ninemin kurdu, onun gibi iyi yürekliydi, yalnızca zavallı, istemeden yoldan çıkmıştı. O yüzden kırmızı başlıklı kızın ninesini yemiş, sonra da küçük kızı yemek istemişti. Kötülüğünden değil ama; eh talihsiz bir andı. Bu, dünyadaki bütün canlıların başına gelebilir, işte o zaman kötü şeyler yaparlar.

Tam tersine, dedemin kurdu hakiki kurttu. Kimidenia’da dolaşırdı ve gece bastırıldığında çok acıkmıştı. Ormandan çıkmış, nehri geçip vadiye varmıştı. Orada yaşlı kadının kulübesi vardı, kırmızı başlıklı kızın ninesinin. Kurt durup düşündü:

“Ninesini mi yesem yoksa eti daha tatlı olan kırmızı başlıklı kızı mı beklesem?” diye.

Zevkliydi ve beklemeyi tercih etmişti. Ama çok saat geçmesine rağmen kırmızı başlıklı kız ortada yoktu. Kurt daha fazla dayanamayıp, yaşlı kadını yemişti. Sonra yatağına uzanmış, boğazına kadar örtünmüş ve kızı beklemeye başlamıştı. “Gelip beni yatakta görünce ninesi olduğumu düşünecek. O zaman onu yakalayıp yerim” dedi.

Ama kırmızı başlıklı kız o akşam oralarda hiç görünmedi, bir daha hiç görünmedi. Baba evinin önündeki küçük meşe ağacı kurtarmıştı onu. Kırmızı başlıklı kızla çok iyi arkadaşıldılar. Her gün konuşuyorlar, birbirlerine sırlarını anlatıyorlardı. Küçük ağaç her gün kadim atalarını, Kimidenia’nın ardındaki büyük meşe ormanını anlatıyordu küçük kıza. Filizlerin altında hüküm süren yoğun sessizlikten, toprağın üzerinde kümelenen yaprakların oluşturduğu derin tabakadan,

yıllar içinde –binlerce yıl– bu yaprakların su ve toprak olup köklerine geçerek, tekrar dal ve yeşil yapraklar oluşundan bahsediyordu. Bu meşe krallığına asla bir insan ruhu girmemişti. İnsanların sınırlarına kadar yaklaştıkları her defasında, girişi koruyan ağaçlar bangır bangır uğulduyor, arkadaşlarına, ormandaki diğer meşe ağaçlarına tehlike haberini gönderiyordu. Korkunç ve amansız gövdeleriyle hepsi birden abanıp yolu kapatıyorlardı.

Kırmızı başlıklı kız bunları dinledikçe büyük meşe ormanına gitmeyi çok istiyor ve küçük arkadaşına, meşe ağacına söylüyordu. O da şöyle cevap veriyordu:

“Biraz daha büyü, o zaman götüreceğim seni. Sadece seni, kırmızı başlıklı kız!”

Bunlar yaşanıyordu her gün, güneş defalarca doğdu ve battı, nihayet bir gün ağaç, kırmızı başlıklı kızın yeteri kadar büyüdüğünü görene dek... Artık beş yaşında olduğuna göre yolculuğa çıkmanın vakti gelmişti. Ve onu alıp dallarına oturttu, yelken açıp, Kimidenia’nın üzerinde yaşayan rüzgârda seyahat ederek meşelerin ülkesine girdiler. Hiçbir ağaç girmelerini engellemedi, çünkü hepsi biliyor ve onu bekliyordu. O yüzden sınırdaki korucular yolcuları gördüklerinde, yapraklarını uçuşturması için rüzgârı çağırdılar. Rüzgâr çağırıp, bütün ormana yaydı. Bütün yapraklar uçuşuyordu:

“Kırmızı başlıklı kız geliyor! Kırmızı başlıklı kız geliyor artık!”

Küçük kız ağaçtan indi, elbisesini düzeltti ve gözleri kamaşarak etrafına baktı. Meşelerin sert, bükülmez filizleri birer el gibi üzerine eğilip yalvarıyor, yapraklar en güzel giysilerini giymiş altın yağmuru gibi döneliyor, pınarlar yeraltının gizli bölümlerinden çıkmış, ormanın türküsünü fısıldıyor, her şey ona yakarıyordu:

“Bizimle kal kırmızı başlıklı kız! Aşağıda, dünyada insanlar ve kurtlar yaşıyor, seni yerler! Bizimle kal!”

Ve kırmızı başlıklı kız daha fazla dayanamamış. Kimidenia onu büyülemiş, geyik olmuş, ormanın tek geyiği. Ve meşe ülkesinde mutlu ve çok uzun yıllar yaşamıştı.

Yine yağmur yağdı. Ama artık yaz geldi. Ağaçlarda ve bağlarda yemişler tuttu, başaklar oldu. Gözler gene gökyüzüne çevrildi, ama bu sefer heyecan doluydu. Ve korkulan oldu: Güneş çıktı. Güçlü bir sıcak dalga Kimidenia'dan yuvarlanıp bütün vadinin ve ovanın üzerine çöktü. Birçok ağacın çiçeği yandı. Felaket büyüktü. İnsanlar üzgün, hiç konuşmadan oturuyorlardı. Çiftlikte sessizlik hüküm sürüyordu. Sanki matem havasını bozmaktan çekinilir gibi, bir ayak sesi bile işitilmiyordu.

Yalnızca dedem sakin duruyor ve toprağa, Kimidenia'ya ve bulutlara bakıyordu. Öğrenmesi insanın kaderinde olmayan, büyük bir güç tarafından yaratılmış dünyevi olaylara, yalnızca bakarak anlam veren asaletin ve dinginliğin sınırına varmıştı. Uzun ömrü boyunca toprak için hissettiği heyecan, yağmayan onca yağmur için yaşadığı üzüntü, zamanında gelip tohumları dölleyen bir o kadar yağmur için duyduğu sevinç, dünyanın itaatli kabulünde, tevekkülünde diniyordu:

“*Yarabbi*!” isterse yağar”

“*Yarabbi* istemiyor, yağmayacak. Kutsal Tanrı adına!”

Kaybolan tohumlara gelince, sağlık olsun! Geçmişteki yıllarda o kadar çok verdi ki toprak! Gelecek yıllarda da gene verir.

•

* Özgün (Yunanca) metinde Türkçe yazılmıştır.

ALTINCI KISIM

*Beyaz başlı deveyi arayan bir insanın öyküsü.
Ve devridaim makinesini bulmak isteyen
bir başka insanın öyküsü*

ok kez toprakta çiftçilerle birlikteydim. Sanırım beni seviyorlardı. Beni memnun etmek için dağlardaki haydutların, korsanların eski öykülerini, azizlerin mucizelerini ve hayalet öyküleri anlatırlardı.

Birçok yerden topraklarımızda çalışmaya geliyorlardı, Ege adalarından, Anadolu'nun uzak yerlerinden.

Adalılar gemilerin serüvenlerinden, denizkızlarından ve korsanlardan bahsederlerdi ve öyküleri hafif bir esinti gibiydi. Hayali ülkelere yapılan bir yolculuk öyküsü vardı, o kadar inandırıcıydı ki, geceleri bir çocuk rüyalarında öyküyü tek başına devam ettirebilirdi. Kara insanları ağır insanlardı. Kaçak tütünü deve kervanlarıyla indiren karanlık ve suskun kaçakçıları, 19. yüzyılın sonunda yaşamış, Anadolu'nun efsanevi kahramanı Çakıcı'nın zaferlerini ve yaşamını, en önemlisi de azizlerin mucizelerini ve hayatlarını anlatırlardı. Bu azizler, dünya nimetlerinden el ayak çekmiş, güneşten kap-kara olmuş, çıplak, sıska ve kindar yaratıklardı. İyi eylemleri

kutsarlar ama, kötöleri affetmeyi hiç bilmezlerdi. Geceleri gidip günahkarların kulübelerinin dışında, tarlalarında fırsat kollar ve onları cezalandırmak için, ölülerin ruhlarıyla hayaletleri çağırırlardı. Sonuçta, görünen oydu ki, bu azizlerin eline düşmek, büyük felaket.

Fakat evrenin gerçek öyküsünü uğrak veren yolculardan öğreniyordum.

Çiftlik, Eolya kıyılarıyla Bergama'yı, oradan da Anadolu'nun içlerini birleştiren büyük yolun ağzındaydı. Böylece hemen hemen her zaman büyük yolun yolcuları uğrarlardı. Yahudiler, Ermeniler, Türkler, Hristiyanlar, yoksullar, soy-lular, seyyar satıcılar, marazlılar... Kendileriyle birlikte kaderlerini, tutku ve acılarını, menfaat ve çılgınlıklarını da getirirlerdi. Aşırı güneşin altında, uzun yolda ilerlerken, gözlerine ve yüzlerindeki çatlaklara kadar mühürlenmiş kaygılarını kurcalar, tekrar tekrar yaşarlardı. Bizim oralardayken akşam çöktüğünde, gece yatacak yer, yiyecek bulmak ve vahşi hayvanlardan korunmak için çiftliğe gelirlerdi. Çiftliğin büyük kapısı, akşamları kapanana dek, yolcular için açıktı. Bir çıkarak, yabancılar için hazırlanmış odaya götürürdü onları. Nerede yatacaklarını gösterir, sonra da gelip geçen yolcular için yoğurduğumuz küçük ekmeklerden, çiftlik ekmeğinden verir ve nereden yemek alacaklarını söylerdi. Yolcular yıkanır, isterlerse dinlenir, sonra da gidip çiftçilerle birlikte bir sürü cığara tüttürüp, dertlerini ve neşelerini anlatarak otururlardı.

Heyecanlı ve meraklı Artemis, her yeni yabancıнын gelişini ilk önce öğrenirdi. Bakar, sorular sorar, kıyafetlerini inceler, en son da gözlerine ve yüzüne dikkatlice bakardı. Ne tür bir insan olduğunu anladıktan sonra, bir yandan bağırarak koşarak bize, öteki çocuklara gelirdi:

– Yağmur!

O zaman biz anlardık ki, gelen yolcu efendi biriydi, yani öykülerle, enteresan giysiler ya da merakımızı, hayal gücü-

müzü kışkırtan eşyalarla, dünyanın yazgısını anlatan el değmemiş kitapla gelmişti. Hemen bütün çocuklar koşup, yabanciyı bulur, onunla ilgilenir, süt ve yumurta vererek yandıktan sonra, etrafına oturup beklerdik.

İşte o zaman kitabın sayfaları yavaş yavaş açılmaya başladılar. Bir çocuğun, dış benzerliklerin ötesinde, sevincin ve acının ötesinde, ateş kadar güçlü, insanları birleştiren ve yazgılarını birbirine benzeten başka bir unsuru, tutkuyu kovalama ve çile çekme gereksinimini öğrenmesi için açıyordu.

Kitabın sayfaları açılıyordu:

İLK YOLCU

– *Merhaba!*^(*)

– *Merhaba!*

Kırk beş yaşlarında bir insandı. Çepni^(**) deveçilerin giydiği poturdan giyiyordu, yoksul görünümlü ve kısa boyluydu. Kır renkli, gür saçları ve sakalları, yüzünü ve kafasını örtüyordu. Ama bir ışık vardı yüzünden süzülen, kestane gözlerinde dingin parlayan. Adı Ali'ydi. Kimidenia'nın gerisindeki vadide, üç günlük yol uzaklığındaydı memleketi. Çepniler orada yaşar, saf ve temiz insanlardır, asla kimseye bir kötülükleri dokunmamıştır. Müslüman topluluklarındandır, Muhammet'e inanıyorlar ama Hıristiyan azizlerine de, özellikle de Aya Yorgi'ye inanıyorlar. "İnsanoğlu burada yeryüzünde aciz. Hıristiyan azizleri, peygamberin de olduğu göklerde yaşıyorlar. E, mutlaka onların da güçleri vardır. Fukara bir çepninin gökyüzünde yaşayan herkesle iyi geçinmesi hayırlıdır" diyorlar.

* Özgün (Yunanca) metinde Türkçe yazılmıştır.

** Aleviliği seçen Türkmen boylarından biri.

Çepnilerin çoğu, kendilerinin veya başkalarının deve kervanlarını sürerek geçiniyordu. Onlar önde eşeklerin sırtında, arkada develerle ürünleri Kazak illerinden kıyılara indiriyorlardı. Her devenin bir çanı, her çanın da kendine has sesi vardı. Çepni deveçiler, ağır ağır ilerliyor, arkalarına değil, her zaman alçağa, güneşten şavkıyan toprağa, eşeğin ara sıra kımıldayan kulaklarına bakıyorlardı. Her şey aynıydı, tıpatıp aynı. Hayvan bacaklarının altında vücutlarına ve kafalarına kâh öne, kâh arkaya doğru durağan bir hareket veriyordu. Beden ve beyin, zamanla rüzgâr ve ışık gibi ihtiyaç haline gelen harekete alışıyor, insanı uyuşturuyor, artık hiçbir şey istemiyor, hiçbir şeyi kıskanmıyordu, hayat böyle. Arkasında sesler oynaşıyordu; altı, yedi, sekiz ses... dünyanın tüm sesleri bunlardı. İlk deveden gelen, ilk ses –semerinden sarkan çan– ince, genç bir sestir ve her zaman şöyle diyor:

Evlendirelim... Evlendirelim...^(*)

Evlendirelim... Evlendirelim...

İkinci deveden gelen ikinci ses daha ağır bir tonda:

Nerden bulalım... Nerden bulalım...

Nerden bulalım... Nerden bulalım...

Üçüncü sese, sert ve aheste, ikisini birleştirerek kesin bir yanıt veriyordu:

Şurdan... Burdan...

Şurdan... Burdan...

Arkadaki bu seslerin katı disiplinini hiçbir şey bozamazdı. Doğru düzeni, evrenin uyumunu onuyorlardı. Çepni arkasından gelen sesleri işittikçe, dünyada her şeyin yolunda gittiğini düşünür ve huzur duyardı. Bir an, çok kısa bir an, bir ses eksik gelebilir. Ahenk hemencecik kesilir ve Çepni dünya düzeninde bir şeylerin bozulduğunu anlardı. Bir tek o

* Özgün (Yunanca) metinde Türkçe yazılmıştır.

zaman yüzünü endişe kaplar ve ne olduğunu görmek için arkasına dönerdi. Durur, eşeğinden iner, gidip ipini koparan deveyi tekrar kervana bağlardı. Ve söz birliği yeniden başlardı.

Çiftçiler, konuşmadan cıgara üstüne cıgara saran Ali'nin etrafında toplanmış, onu izliyorlardı.

– Ali, kervanın nerededir?

– Benim kervanım yoktur. Tek bir deveyle geldim yalnızca.

– Tek bir deveyle mi? Kervanlarda çalışmıyor musun?

– Hayır, çalışmıyorum artık kervanlarda.

– E, nereye gidiyorsun?

Bir çocuğun tereddüdü gibi, endişeyle yanıp sönüyor gözlerindeki ışıltı.

– Beyaz başlı deveyi arıyorum...

Ve çiftçilerin bir şey demesine fırsat vermeden:

– Acaba her hangi bir kervanda gördünüz mü onu? Gördünüz mü bir yerlerde acaba?.. diyor Ali'nin sesi ve heyecandan titriyor. Küçük bir deve, bir yaşında kadar. Alnındaki ve kafasındaki kıllar beyaz...

Nerde duyulmuş beyaz başlı deve? Çiftçiler kahkahalarla gülüyor ve alaycı bir şekilde Ali'ye bakıyorlar:

– Hakikaten mi? Beyaz başlı deve mi? Beyaz başlı deve! Daha çok gezersin Anadolu'da onu bulmak için Ali! Daha çok gezersin!

Ali, yüreğinin sarsıntısına dayanmak, çarpıntısını durdurmak için tüm gücünü topluyor ve yaralı bir hayvan gibi oturduğu yere büzülüyor.

– Alay etmeyin benimle... diyor alçakgönüllülükle. Sesi sıcak ve titriyor. Bir zamanlar beyaz başlı bir devem vardı. Bıraktım ve kaybolup gitti elimden, ama onsuz yapamıyorum

artık. Belki tekrar bulurum diye arıyorum. Alay etmeyin benimle..

Ali'nin çehresinden süzülen kalın keder duvağının altında yavaş yavaş yumuşuyor insanlar. Kahkahalar kesiliyor ve bütün gözler, Anadolu yollarında beyaz başlı bir devenin, beyaz başlı devenin peşinden giden tutkuyu, atmosferi kaplayan dumandan ayırt etmek ve ona yaklaşmak için aynı noktada toplanıyor.

Ali küçüklüğünden beri kervanlarda çalışıyordu. Hayatı anlamaya başladığında, atalarından gelen çanların, kanında yoğrulmuş sesleri uyandılar.

“Beni de al develerle birlikte baba!”

“Gel! Yarından itibaren develerle geleceksin”

Ertesi günden sonra küçük Ali, eşeğin kılıcında Anadolu yollarını tepmeye başladı. Kendi develeri değildi. Babasının hiçbir zaman kendi devesi olmamıştı. Başkası için çalışıyordu. Ve öldüğünde, seslerle arasındaki bağılıktan başka hiçbir şey bırakmadı oğluna.

Ali, babasından daha fazlasını başaramadı. Büyüdüğünde o da başkalarının develerinde çalıştı. İnsanların evlenme zamanı geldiği vakit, o da kendine bir kadın bulmayı başardı.

Evlendiklerinin ertesi günü, Ali kervanlarla yola çıkarken, karısı kulübelerinin önünde onu uğurladı ve şöyle dedi:

“Dokuz aya kadar çocuğumuz olacak. Kendi develerini yapmaya bak, çünkü besleyecek bir boğazımız daha olacak.”

Ali bunları duyarak ciddileşti ve para biriktirmeye başladı. Anadolu yollarında gezerken kuru ekmek yiyor ve hanlarda sabahlamıyordu artık. Böylece birkaç kuruş koydu kenara.

Fakat dokuz ay gelip çattı, çocukları olmadı.

“İyi, seneye olur,” dedi kadın. “Sen para biriktir.”

Bu çok uzun yıllar sürdü. Ali para biriktirdi, karısı ona

çocuklar vermedi, çünkü kısırdı. Çocuklarının olmayacağına artık emin olduklarında, kadın şöyle dedi:

“Say bakalım Ali, bugüne kadar topladığın paraları. Yaşlılığımız için bir deve alabilir miyiz?”

Ali o gece sabahladı, güneş doğduğunda servetini saymıştı. Hayır, bir deve almaya yetmiyordu. Ancak yarım deve satın alabilirlerdi.

Ali'yle karısı oturup belki yarım deve alabilecek bir yol bulurlar diye bir gece daha sabahladılar. Gene güneş doğduğu vakit ne yapacaklarını bulmuş ve anlaşılmışlardı.

O zamanlar başka biri, ikinci bir Ali daha yaşıyormuş oralarda ve ülkelerinden çok uzakta, Kazdağlarında yabancı kervanlarda çalışıyormuş. Çok nadir geliyormuş bu öteki Ali, Çepniler'in vadisine, ancak bir iş düştüğünde uğruyormuş. O günlerde köyde bulunuyormuş.

Birinci Ali gidip bulur onu

“Ali,” der. “Onca yıl çalışırsın sen de yabancı kervanlarda da kendine bir deve edinemedin. İstemez misin bir deven olsun?”

İkinci Ali cevap verir:

“Çok isterdim. Ama kendi devemi almak için lazım gelen para yok”

Birinci Ali:

“Kaç paran var, biliyor musun?”

“Biliyorum”

“Ne kadar için yetiyor?”

“Yarım deve için yetiyor”

“Bende de yarım deveye yetecek kadar para var. Kuruşlarımızı birleştirip ortak bir deve niye almıyoruz?”

Uzun uzun konuşup sonunda anlaştılar. Bir deve satın aldılar çalışması için ve Ali'nin kervanına koydular. İkinci Ali

çok geçmeden Kazdağlarına gitti. Her geldiğinde devenin ne kazandığını hesaplayacaklar ve kârı paylaşacaklardı.

O vakit Ali develerinin boynuna yeni bir çan astı ve onu eşeğinin arkasına ilk sıraya bağlayarak kervanıya uzun yola çıktı. Gelecekte çok emin ve bunun için çok mağrurdu. Ve sürekli dönüp, devesinin geldiğinden, orada olduğundan emin olmak için arkasına bakıyordu.

Böylece bir yıl geçti ve sonunda önemli bir şey oldu. Ortak deve küçük bir deve doğurmuştu. Ali çok defa yabancı develeri doğururken görmüştü. Ama kendi devesinin doğumuyla mahzunlaşmıştı.

“Şuna bak!” dedi karısına. “Şimdi bir de bebeğimiz var...”

Baktılar. Ve gördükleri, acımasız bir rüzgâr gibi altüst etti yüreklerini. Küçük devede inanılmaz ve eşi görülmemiş bir şey vardı: Başındaki derisi ve saçları, diğer develer gibi kahverengi değildi. Beyazdı. Beyaz başlı küçük bir deveydi bu... Anadolu’nun hiçbir yerinde eşi görülmemiş beyaz başlı küçük bir deve...

Haber, Çepniler’in köyünde, vadinin içindeki komşu köylerde, kıyılara giden büyük yollarda seyahat edenlerin arasında aldı yürüdü. Herkes mucizevi beyaz deveyi görmek için koştı geldi ve hepsi Ali’ye gipta etti.

Ali artık gerçek mutluluğun içinde yaşıyordu. Yeni hayvanı çok sevdi, o zamana dek yeryüzünde hiçbir şeyi böyle sevmemişti. Onu sevgi ve şefkatle büyütüyor, gökyüzünden, doğadan isimler koyuyor –ağaç ve meyve isimleri–, yalnızca diğer develerin yediği hamurdan değil, üzüm, şeker ve daha birçok şey veriyordu ona.

En son yeni bir çan aldı, kırmızı ve mavi boncuklar bağlayıp küçük hayvanın boynuna geçirdi. Bu da olduğu vakit, kıyılara giderken yanına aldı, ilk yolculuğuna çıkardı onu. Küçük deve annesinin yanından gidiyordu hep ve Ali durmadan dönüp ona bakıyordu. Fakat yoruldu sürekli dönüp

bakmaktan, buna alışık değildi. Üzerinde güneş çok yakıcıydı, Ali gözlerini kapadı. Yol tenhaydı, hiçbir şey duyulmuyordu. Bu ıssızlıkta yeni armoni bir dua gibi berrak, yükseliyordu. Eski bilindik seslerin, bugüne kadar ömrü boyunca Ali'yi izleyen arkadaki o seslerin arasına yeni ses karışıyor, eski uyumu sarsıyor, diğer titremleri yok edip yalnızca o kalıyordu, yeni ve yegane o... ne kadar güzeldi! Ne kadar güzel; Anadolu'nun yollarında yürüyesin ve arkan yalnız kalmasın, sadece yabancı sesler değil, bir tane de senin olsun, yorulup eziyet çektiğin onca yıl, beyaz başlı küçük bir devenin boynundaki sestten oluşsun...

Ali mutlu ve huzurluydu. Hayatın artık bir anlamı ve önemi vardı.

Haber, ikinci Ali'nin çalıştığı Kazdağının uzak diyarlarına kadar vardı. İkinci Ali yola çıkar ve Çepniler'in köyüne gelir.

“Uğurlar ola, arkadaş!” der Ali'ye, “Ne haber?”

“Haberler iyi, arkadaş. Devemiz doğurdu, şimdi bir de küçük bir devemiz var.”

“Bir göreyim, bakayım!”

Gördü ama beyaz başına hiç dikkat etmemiş gibi yaptı.

Kazdağının Ali'si şöyle der:

“Şimdi, arkadaş! İki canlımız var, ben ortaklığı ayırmak istiyorum. Sen birini alırsın, ben ötekini. Hangisini istiyorsan seç.”

Bu Ali uzak diyarlarda seyahat ede ede alim ve kurnaz olmuştu. Şöyle düşünüyordu: “Ortağım büyük deveyi alır. Başka türlü olamaz! Yarı pay alıyorken, şimdi hepsine sahip olacak. Böylece ben beyaz başlı deveyi alırım, Kazdağında dolaştırır, yolda, maymunlarını ve ayılarını göstererek herkeslerden para toplayan ayı oynatıcılara satarım onu. Hem böyle büyük bir devenin kazandıracağından daha çok kazanırım.”

Birinci Ali gene karısıyla beraber bütün gece oturdu ve ne yapmaları gerektiğini bulmak için sabahladılar.

Karısı şöyle diyordu:

“Gün gibi ortada, Ali! Büyük deveyi almalısın. Bir daha nerde buluruz böyle bir şans, nereden olur büyük devemiz!”

Ali ızdırap çekiyordu, beyaz başlı deveden ayrılmayı hayal bile edemiyordu.

“O da büyümeyecek mi sanki?” diyordu.”Onu alalım, büyütelim!”

“Ne diyorsun? Tatalımmış!” diye bağıırıyordu karısı. “Peki bu arada ne verecek bize? Ya bu aradageberirse?”

Sonuçta kadının pratik zekâsı, Ali’nin sevecenliğinden daha üstün geldi, güçsüz iradesinden daha üstün.

Ertesi sabah gözleri üzüntüden ve uykusuzluktan ölgün vaziyette Ali, beyaz başlı deveyle vedalaştı. Dimdik ayakta, hercai yürüyüşlü karaca misali doludizgin giden düşünce, gözden kaybolana dek durup baktı. Ali o zaman anladı ki, yüreğinden bir şeyler çekiliyor, etrafı ıssızlaşıyor, çünkü artık uzun yolda arkadaşı olmayacak, öylesine geç gelen ve yaşanması gereken şefkati bulamayacaktı.

Suskun ve somurtkan bir adam oldu. Yemek yiyecek istahı kalmamıştı ve günden güne zayıflıyordu. Arkasında, kervanını sürerken, sesler daima izliyordu onu. Sesler arasında, şimdi artık tamamen kendisine ait devesi de vardı. Ama Ali için sesler susmuştu, konuşmuyorlardı artık. Çünkü araya şimdi başka bir ses girmişti, daha güçlü, her insanın başına yalnızca bir kez ya da kimi zaman bir kez daha gelen ve insanın daima kaçan bir gölge gibi kovaladığı o ses...

Ve Ali, Çepniler’in vadisinde karısını terk etti, yabancı develeri bıraktı, çünkü artık kötü bir deveci olmuş ve kovulmuştu, kendi devesini alıp Kazdağlarına doğru yola çıktı.

Eski ortağını bulur ve şöyle der:

“Devemi al. Eşeğimi de al. Vadideki kulübemi de al. Neyim varsa al. Ama beyaz başlı deveyi bana geri ver...”

“Bende değil artık, Ali” der ortağı. “Yolda sattım onu.”

Ali o zamandan beri durmadan dolaşüyor. Gün doğar doğmaz büyük yola giriyor ve akşam olduğu yerde uyuyor. Eşeği sabırla yürüyor, arkasında ise çanının sesiyle toprağın sıcak sessizliğini bölen, yalnız ve ıssız devesi takip ediyor onu. İnsanlar ona takılıyor ve alay ediyorlar onunla. En merhametlileri bunun delilik olduğunu, boşuna dolaştığını söylüyor. Vadisine ve kervanına geri dönmesini öğütlüyorlar. Lakin Ali onları dinlemiyor. Çünkü inanamıyor, çünkü beyaz başlı devenin kaybolduğuna, artık hayatta olmadığına inanmak istemiyor.

İKİNCİ YOLCU

Stefanos, şehirden tanıdığımızdı. Yaşı geçmiş bekar bir adamdı ve mesleği semer yapmaktı. Şehrin girişinde, Aya Andoni’de dükkanı vardı. Yel değirmenlerinin olduğu tepeye giden yokuş oradan başlıyordu. Oradan itibaren de Anadolu’ya giden kervanların geçtiği büyük yol. Küçük kilisenin etrafı yaban çiçekleriyle doluydu, biberiye kokuyordu, ve de bir servi ağacı vardı orda. Servinin arkasında yörenin en iyi suyunun çıktığı bir sıra pınar bulunuyordu. Akşam olmaya başlayınca, kızlar saçlarını örüp omuzlarına testilerini alır, topluca su taşımaya giderlerdi. Su için değil, görmek ve gözükmek için. Aya Andoni’ye vardıklarında dinlenirlerdi. Küçük kilisenin dışındaki diri bir zeytin ağacına, adaklar, renkli kurdeleler, paçavralar asarlar ve o kadar emekten sonra azizlerinin gece rüyalarına girip, iyi bir kısmet vereceğini umut ederlerdi. Denizden gelen rüzgâr, yapraklarda, renkli kurdelelerde esiyordu ve diri zeytin ağacı demir almaya hazırlanan bir gemi gibiydi.

Stefanos Aya Andoni’de en iyi yere sahipti. Dükkanda pencerenin yanına oturur, semerlerini diker, renkli boncuklar geçirir ve kızları seyrederdi. Yazları güneş battığında işini bırakır, dükkânının yanındaki küçük bir tepenin üstünü ıslatır ve bir kilim getirirdi. Sonra oturup çiçeklerden yana dönerek dingince nargilesini içerdi. Renkli adakların dalgalandığı ağaca bakardı. Uzun süre takılır kalırdı gözleri ve ağaçla gurur duyardı. Hayat ne kadar güzel! Ne kadar güzel; dünya renkli paçavralarla süslü bir ağaçta sona ersin, her zaman yolculuğa hazır ama asla gitmeyen bir gemi!

“İnsan bulunduğu yere iyice bağlansın. Gerisi palavra!”

Stefanos, dingin yaşamdaki sevgiyi içinde koruyabilmek için çok uğraşmıştı. Çok çaba harcamıştı, çünkü etrafı dünyanın en çılgın insanlarıyla çevrili, deliler uygarlığında iğva edilerek yaşıyordu. Hemşerilerinin çoğu gemici, kaçakçıydı. Uzak açık denizlerde, Tuna Nehri’nin döküldüğü Karadeniz’de tehlikedeydiler. Bu gemicilerin çoğu geri dönmüyordu artık. Savaştlıkları ve filanca denizde kayboldukları gibi haberler geliyordu yalnızca.

Stefanos şöyle diyordu:

“Oh olsun! Sanki bizim burada deniz yok mu? «Şeytan Sofrası»nın altında korunaklı, sakın, günlük güneşlik deniz... Denizi mi seviyorsun kardeşim? Yap bir balıkçı kayığı, git boğazda sardalyeler, yılanbalıkları tut! Ama nerde tenezzül edecek bu gemiciler Ayvalık Denizine! Oh olsun!”

Diğer yurttaşlar, kaçakçılar, ipten, kazıktan kurtulmuş herifler hakkında da zaferlerinden, inanılmaz yiğitliklerinden, keyfi ya da namus uğruna iktidara karşı yapılan savaşlarda boşu boşuna akıtılan kanlarından ortalık her gün çalkalanıyordu.

Durmadan haberler yağıyordu:

“Filancayı öldürmüşler! Filanca ölmüş!”

“Oh olsun,” diyordu semerci Stefanos sadece. “Kayıp bedenler! Ne diye edepleriyle oturmuyorlar?”

Renkli adakların olduğu ağaçların ötesinde, yokuşun bitiği yerde yel değirmenleri vardı. Her pazar sabahı orda senfoni prelütü çalınıyordu; Kaçakçıların oğulları taş savaşı oynuyorlardı. “Oynuyorlardı!” Başka şey için, babalarının yerini alma sırası geldiğinde oynayacakları büyük oyun için hazırlanıyorlardı.

Oyun devam ettiği sürece, çocukların anaları tepenin yamacında, karalar giymiş, heyecandan sapsarı kesilmiş vaziyette oyunu izliyor ve bekliyorlardı. Güneş batana dek. O zaman oyun sona eriyordu. İki rakip takımdan her biri ayrı partikadan aşağı iniyordu. Önden en eli güçlü delikanlılar, ölen arkadaşlarını havaya kaldırarak yürüyorlardı. Her senfonide bir iki ölü vardı hep. Tören alayı ağır ilerliyordu. Yaklaşıyordu. Yaklaşıyordu. O vakit analar daha fazla dayanamıyor, dudaklarını ısırıp kanatıyor, öğrenmek için tören alayına saldırıyorlardı. Talihin vurdukları, ölenlerin anaları, çılgınca cansız bedenlerin üzerine kapanıyor, dudaklarını öpüyorlar, saçlarını başlarını yolup yanaklarını tırmalıyorlardı. Tören alayı sonra tekrar yürümeye başlıyordu. Önde her zaman arkadaşlarının cesetleriyle delikanlılar gidiyor, arkadan da ölenlerin anaları geliyordu. Onların arkasında da, kura henüz kendi çocuklarına çıkmadığı için gözleri vahşi bir sevinçle parlayan öteki analar vardı. En arkada ise kalabalık. Yaslı anaların, doğdukları güne lanet yağdıran feryatlarından başka hiçbir ses işitilmiyordu.

Stefanos, tören alayını önünden geçerken görüyor ve çok üzülüyordu. Ama, “kim suçlu, serseriler? Ne diye edebinizle oturmuyorsunuz? Oh olsun!” diyordu.

Çevresi Allah’ın delileriyle kuşatılmış tutku şehrinde yaşayan Stefanos, bütün bu sebeplerden dolayı iğvadan kaçınıyor ve semerlerinden hiçbir zaman uzaklaşmıyordu. Yel

değirmenlerinin olduğu tepede kimseler yokken bile çıkıp devasa denize ve git git bitmeyen, Anadolu'ya çıkan yola bakmıyordu. «Günahkar bölge» diye düşünüyordu tepe için. «Çılgın yollar» diye düşünüyordu devasa deniz ve gemicilerin yolu için. Dünya kurulduğu gibi güzel, renkli paçavraları kuşanmış ağaçta sona ermesi güzeldi, aynı zamanda gemi, deniz ve okyanus, bütün evren.

Zaman geçiyordu ve adaklar kuşanmış diri zeytin ağacı her zaman yolculuğa hazırlanıyor ama hiçbir zaman demir almıyordu. Arada sırada, gizli görüştükleri münzevi saatlerde Stefanos, zeytin ağacına soruyordu:

“Ne diyorsun arkadaş, bir gün gidecek miyim?”

“Gideceksin,” diye yanıtlıyordu esrarengiz bir havayla.

Ve Stefanos, zeytin ağacının yanıtındaki olağan tavırdan, onun için yolculuğun sonunun ne olacağını tahmin ediyordu. Çünkü bütün Stefanoslar için yolculuğun sonu bellidir: Bir gün bir kızdı hoşlanacaktı; annesi ev hanımı olan, babası kaçakçı olmayan, kardeşi yel değirmeni senfonisi çalmayan bir kızdı. Körpe bir rüzgâr esecekti o vakit Stefanos'un çevresinde dizili, mavi boncuklarıyla bekleyen semerleri arasından. Sonra çocuklar gelecekti. Ve o kadar.

“Yel değirmenlerine gideyim mi?” diyecekti oğlu.

Stefanos sertçe cevap verecekti:

“Hayır! Baban da gitmedi yel değirmenlerine. Hayır!”

Fakat böyle kesin çizgilerle yazılmıyor işte insanların yazgısı. Stefanos olsa bile adları, her zaman böyle yazılıyor. Ege'de boralar, meltemler, bütün yeller eser. Düzensiz, ölçsüz eser. Denizin sakin olduğu bir anda dalgalar yükselir. Dalgaların olduğu bir anda sakinleşir deniz. Rüzgârlar oynar, bulutlar oynar, Tanrı oynar insanlarla.

Semer yapan itaatkâr vatandaş Stefanos'la da oynadı.

Stefanos biraz okuma yazma bilirdi. Büyük şehir İzmir'in gazetelerinden olan *Amaltheia*'ya aboneydi. Ayvalık'ta gemici veya kaçakçı olmayanlar *Amaltheia*'yı okurdu. Böylece aylakların karşısında, ayırt edilen bir silahları vardı. Aylaklar, arkaik dilde yazılmış başmakaleyi yüksek sesle okuyanları dinler, bu gizemli şeylerden tek bir kelime bile anlamazlar ve *Amaltheia*'lı hemşerilerine huşuyla bakarlardı. Bu esrarlı şeylerin içinden büyük dünyada, Rusya'da, Japonya'da, açık denizlerde neler olduğuna dair bilgiler çıkıyordu. Daha da müthiş şeyler çıkıyordu: Havanın nasıl olacağı, rüzgâr çıkıp çıkmayacağı ya da yağmura dönüp dönmeyeceği ve buna benzer bilgiler. Hiçbir zaman hiçbir tehlikeden korkmayan kaçakçılar büzüşüp oturmuş, ürkek çocuklar gibi anlatılanları dinliyor ve gözlerinde soru işaretleri birikiyordu.

Stefanos, *Amaltheia*'dan başladı. Başmakaleden köşe yazılarına geçti. Normandiyalı dukler ve kontlar yirmi dört saatte üç kez düello ediyorlardı, maskeli yabancı kılıcıyla kötü kalplileri delip geçiriyor ve güçsüzleri kurtarıyor, «esküdolar» ve «silahlar» su gibi akıyordu. Sonra Stefanos pazardan satın aldığı iki kucak dolusu sararmış eski kitabı semerci dükkânına taşıdı. Azizlerin yaşam öykülerini anlatan, ister aslanların ağzına atılan, ister cüzamlılarla bir araya konulan, isterse yanan kazıklara bağlanan ama daima başlarına bir şey gelmeden kurtulan azizlerin kitaplarıydı bunlar. Başka kitaplar da vardı; bütün hayatları boyunca karanlık hücrelere kapanan ve hayatın kurallarını veya gizemli sıvıları karıştırarak ölümsüzlüğü arayan büyücülerden bahsediyorlardı.

Stefanos tutkuyla sarıldı servetine. Bütün hepsini okudu.

İşte o vakit, kapalı, kısıtlı ve dünya nimetlerinden mahrum hayatı, hedeften sapmamak için çember çizerle biçimlenmiş hayatı, intikam aldı.

Kırk yaşına basıyordu o zaman. Saçları beyazlamaya başlamıştı. Stefanos saçlarını siyaha boyadı ve pomatlar sürdü.

Giysileri semer işlerinden at kılı ve iplerle doluydu. Stefanos çuhadan yapılmış yeni poturlarını giydi. Ve güneş alçaldığında, dışarı çıktı.

“Nereye gidiyorsun?” diyor, renkli adakları, paçavralarıyla zeytin ağacı. “Seni ilk defa böyle görüyorum. İlk defa giderken görüyorum.”

“İstediğimi yaparım!” diyor Stefanos.

Sürekli semerler, testiler, paçavralar görmeye artık dayanamadığını anlattı ağaca. Aya Dimitri’ye doğru, sahile, avarelik etmeye gidecekti. Orası kaçakçıların bu şehirdeki en göz alıcı, özel yerleriydi. Orada gerçek soylular, çok zenginler, çok gezmiş, Avrupalarda okumuş insanlar, filozof doktorlar, Chopin çalan, yabancı diller konuşan ve Stefanos’un bakmaya korktuğu azizlerin yüzleri gibi soluk ve zayıf genç kızlar yaşıyordu. Kafalarına tüy takan ve altın düğmeli elbiseler giyen kavalierlerle elçiler de orada kalıyordu.

“Oraya gideceğim!” diyor Stefanos. “Şimdi onlarla eşitim.”

Oraya gitti. Normandiyalı düklerin elinden kaçıp O’nun için Ege’ye gelen, eski kitapların sayfalarından fırlamış ak tenli, inci dişli, altın saçlı kızı aradı. Aradı ve buldu. Rüya gibiydi, hiçbir hayalinde öyle canlandırmamıştı onu. Adı Guta’ydı. Küçük hanım Guta.

Stefanos, küçük hanım Guta’nın kaldığı deniz kenarındaki konağa gidip duruyor. Her sabah sabırsızlıkla akşamın gelmesini bekliyor ve akşam olunca oraya gidiyor. Konağın yakınlarında geziniyor, dalgalar vuruyor, renkler, yörenin efsanevi dağı «Şeytan Sofrası»nı boyuyor. Ve evin içinden garip bir müzik duyuluyor. Kaçakçıların davullarına, gaydalarına falan benzemiyor. Yabancı bir ses, alçak bir ses, yolculukları, gemileri, büyük kentleri, ormanları ve karları anlatıyor. Stefanos «Şeytan Sofrası»na bakıyor ve tuhaf müziğin «Şeytan Sofrası»nın yaban taşlarında yürüyen gölgeleri

anlattığını keşfediyor. Denize bakıyor ve müziğin denizi anlattığı görüşüne varıyor. Yıldızlar görünmeye başlıyor. Stefanos yıldızlara bakıyor. Ve bu sırada müzik yıldızları anlatıyor.

“Tanrım nedir bu?..” diye mırıldanıyor coşku ve heyecan seli içinde.

“O çalıyor da ondan,” diye düşünüyor sonra ve bir iç çekiyor.

Sürekli iç çekiyor, ta ki bir gün iniltileri küçük hanım Guta’ya varana dek.

Rus konsolosuyla nişanlıydı. Evde davetlilerinin olduğu bir akşam, semer yapan ve küçük hanımâ aşık olan Stefanos hakkında konuşuyorlardı. Herkes öğrenmişti.

“Niye onu bir gün buraya getirmiyorsunuz?” dedi herkes. “Eğleniriz!”

“Getiririm” dedi küçük hanım.

Ve getirdi.

Stefanos çuha poturunu iyice silkeledi, saçlarına pomat sürdü ve gitti. Çok davetli vardı. Balkondan giren akşam rüzgârı deniz kokuyor, kadınlar burcuyor, ışıklar parıltıyordu. Stefanos büyük salona mağrur bir edayla girdi. Fakat bütün gözler bir anda üzerine çevrilince ve meraklı bir fısıltı ağızdan ağza dolaşmaya başlayıp ardından sessiz kahkahalar gelince, şaşırıp ve ürktü. Yolunu kaybetmiş bir ceylan gibi etrafına bakıyordu ki, küçük hanım onu cesaretlendirmek için yanına gitti. Beyaz giysileri içinde ışıldayan ve nişanlısına Fransızca konuşan genç Rus konsolosunun koluna yaslanıyordu.

Küçük hanım Guta şöyle diyor:

“Konsolos bey geldiğinize çok memnun oldu. Her hangi bir isteğiniz var mı diye soruyor, eğer size bir faydası olabilirse...”

Stefanos, handiyse Türklerin yaptığı temenna gibi, sağ elini peyderpey başının üzerine getirip, mütevazıca etraflı bir reverans yapıyor. Boyalı saçları müthiş parlıyor.

“Beyefendi hazretlerine teşekkürlerimi sunarım,” diyor. “Bir maruzatım yoktur.”

Küçük hanım Guta hafifçe gülümseyerek tercüme ediyor. Ve sonra telâffuz eder:

“Konsolos bey, işinizle ilgili her hangi bir konuda size yardım etmesini isteyip istemediğinizi soruyor. Ne iş yapıyorsunuz?”

Onurlu semerleri için kritik bir andı. Eğer şimdi onlardan vazgeçerse ömür boyu vazgeçmiş olacaktı. Çünkü hayatında bir kez semerleri inkâr edersen, artık geri dönüş yoktur. Rusya Çarlığı konsolosunun beyaz üniforması o kritik anda parlıyordu, küçük hanım başka bir dünyanın çiçeği gibi parlıyordu, her şey parlıyordu.

Ve Stefanos’un yüreği göz kamaştırıcı parlaklığın altında çok hızlı çarpıyordu.

Cevap verdi.

“Badema hiçbir şey yapmıyorum,” der. “Kitaplarla ve seyrarla meşgulüm.”

Cevap hoşlarına gitmiş gibi görünüyor. Çünkü yabancı dilde bir şeyler söyleyip ardından güldüler.

“Ya ben?..” diyor küçük hanım Guta ve tatlı tatlı bakıyor. “Ben ne yapabilirim bu akşam sizi memnun etmek için?”

Stefanos:

“Zatîîyelerinizin penceresi altında her akşam duyduğum o aleti koyunuz, çalsın”

Laterna veya gramofon falan olduğunu zannediyor.

“Ah, onu ben çalışıyorum!” diyor küçük hanım Guta ve gülümsüyor. “Sizin için çalacağım.”

Bütün vücudu heyecandan titrerken, kız tuhaf tuhaf bakıyor ona.

“Yalnızca sizin için çalacağım” diyor. “Yalnızca sizin için.”

Piyanosuna oturup çalıyor. Yavaş yavaş Stefanos’tan uzaklaşıp piyano çalan kızın çevresini sarıyor herkes.

Büyük sessizlik oluyor. Semerlerden vazgeçen Stefanos, köşesinde tek başına kalıyor, yükselen ve konuşan sesleri dinliyor. Önce yavaş konuşuyorlar, Stefanos da, «Şeytan Sofrası»ndaki gölgeleri, denizi, pencerenin altında dinlediği tuhaf seslerin şimdiye kadar ona neler anlattığını hatırlamaya çalışıyor. Şimdi onların yanında, elleriyle dokunduğu sihirli kemiklerden gizemli sesler dökülürken görüyor onu.. Gittikçe güçlenen bir ırmak.. gittikçe güçlenen.. Stefanos artık şeytan dağının gölgelerini görmüyor, dalgaları görmüyor; uzun köknarların olduğu bir ormanda rüzgâr hafifçe oynuyor. Kule orada. Genç kız oturmuş, köknarlarla konuşan rüzgârın sesini dinliyor. Altın etek ve kırmızı iskarpinler giyiyor. Birden bir sessizlik oluyor, hiçbir şey işitilmiyor, köknarlar büyülenmiş sanki. Kuledeki kız sonunda zamanının erdiğini, Büyük Dük’ün onu almaya geldiğini anlıyor. Pencereye çıkıp bakıyor ve yüreği hızla çarpıyor. Yo, kandırılmadı, köknarlar onu aldatmadı. Parlak zırhlı, melekler gibi genç Büyük Dük, nallarını yere vurarak ağzından köpükler saçan atının üstünde, kılıcını çıkarıyor ve bağlılığının bir işmarı olarak genç kızın penceresinin altına bırakıyor.

“Gelecek misin?” diyor tevazuyla.

“Geliyorum” diye yanıtıyor kız. “Yıllardır seni bekliyordum...”

Kuledeki kız, yıllardır beklediği büyük yolculuğu için aşağı inerken, rüzgâr gene köknarlarla konuşmaya başlıyor. Dük, kızı almak için atından iniyor. Silahlar zırh yelegine çarpıyor, güneşte parılıyordu.

“Sevgilim...” diye fısıldıyor tevazuyla Büyük Dük.

“Sevgilim...” diye fısıldıyor Stefanos içinden ve boyalı saçlarından ter damlıyor, pomatlar ve yağlar sızıyor.

Müzik bitti. Küçük hanım Guta kalkıyor. Herkes alkışlıyor. Nişanlısı hayranlıkla elini öpüyor. Genç kız da çok mutlu.

Unutulmuş, tek başına köşede kalıyor Stefanos. Herkes unutulmuş. Küçük hanım Guta da. Bir hizmetçi limonata servisi yapıyor. Limonataların içinde bir pipet var. Stefanos, diğerlerinin pipeti ağızlarına soktuğunu görüyor. Mekanik bir hareketle o da ağızına sokuyor ve limonata bardağının içine doğru üflüyor. Limonata suratına, saçlarına sıçrıyor. Bütün gözler yine üzerine çevrildi ve her ağızda kahkaha patlıyor. Oda, büyüyen ve kahkaha atan ağızlara dönüştü.

“Ne oldu?” diyor küçük hanım ona doğru giderek ve gülmekten kendini zor tutarak.

Korkmuş, şaşkın ve utançtan sararmış fısıldıyor:

“Yok bir şeyim.. Bir şey değil..”

Konsolos bey o zaman Fransızca:

“Yeter artık Aleks! Söyle şuna gitsin”

Küçük hanım:

“Acaba sıcak dokunuyor mu? Gitmek ister misiniz acaba?” diyor.

Stefanos gözlerini kaldırıp kıza bakıyor. O an, yüzüne bulaşmış limonatalar içinde, akan ter ve pomatlar içinde, yeni bir maden gibi tutkunun saf bakışı fırlıyor.

“Giderim...” diyor.

Kapıya kadar ona eşlik etti ve orada:

“Bu akşam çok kalabalıktı. Yarın gelin, yalnız olacağım. Sizi bekleyeceğim” dedi.

Stefanos o akşam uyumadı. Yatağına bile yatmadı. Gözlerini tek bir noktaya dikip, deniz kenarındaki köşkte olanları

tek tek düşündü durdu yalnızca. Bir zamanlar kaygısızca ve kendine güvenle işlediği, sıra sıra dizili, suskun, mavi boncuklu semerleri etrafında ona bakıyorlardı. Onlardan vazgeçtiği için kederle bakıyorlardı. Dışarıda gecenin içinde rengarenk adaklarıyla çocukluk arkadaşı zeytin ağacı, sabahlayan ışığı görüyor, içerden gelen yürek atışlarını duyuyor.

“Neden?” diyor. “Neden bizi bırakıp gidiyorsun?”

Fakat o artık zeytin ağacının sesini duyamıyor, artık evrenin mütevazı varlıklarıyla konuşma ayrıcalığı yok.

“Soylu hanımım...” diye mırıldanıyor. “Ne kadar bekledim seni.”

Ertesi akşam gitti. Küçük hanım gerçekten yalnızdı ve onu bekliyordu. Geçen akşamki o hafif alaycı ifadesi yoktu, daha tatlıydı ve büyüklerin hasta çocuklarla konuştukları gibi konuşuyordu onunla.

“Ne istiyorsunuz” diyor, “benden? Ne yapabilirim?”

O zaman biraz yüz buluyor ve dün bütün gece *Amaltheia*’nın ağdalı diliyle ona söylemek için çalıştığı güzel sözleri unutuveriyor. Tek bir şeyin dışında hiçbir şey istemediğini söylüyor; yalnızca gelmesine ve bir köşede oturup onu izlemesine izin versin. Onunla hiç konuşmayacak, sadece müziğinin o tuhaf seslerini dinlesin.

“Nasıl olur?” diyor küçük hanım Guta. “Konsolos bey kızar ve size bir kötülük yapabilir. Kendileri nişanlım oluyor.”

Stefanos’un rengi atıyor, çünkü onun nişanlısı olduğunu bilmiyordu.

Heyecanla soruyor:

“Yani... yani bir gün, zatıalievleriniz onunla gidebilir mi?”

“Elbette gidebilirim! Bir gün onunla gideceğim.”

Ah, Tanrı aşkına! Bu olmasın! Stefanos, konsolosun nişanlısı olmasını engelleyemez. Ama bari gitmesin.

“Gitme!” diyor ve gözünden yaşlar süzülüyor. “Ben ne olacağım?”

Gitme, diye yalvarıyor. Zatiâliyelerinin gitmemesi için hiç duyulmamış şeyleri yapabileceğini söylüyor. Sadece gitmesin.

Küçük hanım Guta o zaman şakaya vuruyor.

“Mesela ne yapabilirdiniz benim için?” diyor gülümseyerek.

Stefanos bunu düşünmemişti. Ama ona söz verir. Evindeki eski kitapların büyücülerden, tüm hayatları boyunca, gerçekleşmesi en zor şeyleri (insan nasıl uçar, nasıl ölümsüz olur) başarmanın yollarını arayan alimlerden bahsettiğini anlatır. Eski kitapları okuyup, âlimlerin aradıkları ve başaramadıkları onca şey içinde en zorunu bulacağını söyler Stefanos. Ve onun hatırı için o, bulacaktır.

“İyi” diyor küçük hanım Guta. “Bunu yapın, ben de gitmem. Gitsem bile, yaptığınızı öğrenir öğrenmez geri dönerim.”

Stefanos’un çaldığı, semer yapan itaatkâr vatandaş Stefanos’u çalan «devridaim makinesi senfonisi»nin girişi böyleydi.

Nerden buldu bu kelimeyi? «Devridaim makinesi» Sararmış kitaplarının içinde bir yerlerde bulmuş olacaktı. Birden sihirli bir yaratık gibi göründü gözüne. «Devridaim makinesi!» Evet! Evet! Bundan böyle bütün hayatı o olacaktı: Devridaim makinesini bulmak. Ne güzel bir kelime! Ne müthiş başarı!

Küçük hanım Guta artık gitmişti. Bir Eolya baharı günü, beyazlar giyerek gitmişti. Haşmetmeabın genç elçisi, kocası

da beyazlar giymişti. Stefanos iskelenin kenarında görünmeden, yaşlı gözlerle izledi onları. Vapur gözden kaybolunca:

“Sevgilim” dedi, “Güle güle... kimse bilmiyor. Ama ben döneceğini biliyorum...”

Nasıl başlarlar devridaim makinesini bulmak isteyenler? Stefanos araştırmacı olmaya koyulur koyulmaz çok zorlandı. Gecelerce dükkânında dönüp dolaşarak, sürekli büyülü kelimeleri sayıklayarak uykusuz kaldı: “Devridaim makinesi!.. devridaim makinesi!..” Şafak geliyor ve onu kıpkırmızı gözlerle, bitkin bir halde buluyordu. Güneş çıkıp da pencereden dingin bir ışık saldıığında, tasasız günlerindeki suskun arkadaşları –mütevazı semerleri ve mavi boncuklar–, sıkıntısına şahit, rica ediyorlardı:

“Gel artık, yat uyu. Gene gelecek gece. O zaman gene başlarsın...”

Gece gene geliyordu. Ve gene başlıyordu.

“Devridaim makinesi! Devridaim makinesi!” Sihirli sözcüğü söyleyip duruyordu tek başına. Yağ lambasının aydınlattığı yarı karanlık odada gölgeler oynayıyordu: Bir fıçı çemberi hiç durmadan dönüyor, bir ağaç yürümeye başlıyor ve hiç durmuyor, bir yıldız sürekli kayıyor, bir dalga kabarıp yükseliyor ve ardından tüm denizlerin içinde seğırtmeye başlıyor. Dalganın en üstünde, köpüklerinde, beyaz bir hayal, küçük hanım Guta duruyor ve ona sesleniyor.

“Çağıracak mısın beni?”

“Çağıracağım,” diyor. “Sen rahat ol, ben ayarlayacağım.”

Devridaim makinesi!

Sonunda seslerin Tanrısı ona acıdı ve yardım etti, aramaya nereden başlayacağını gösterdi. Bir gün, düşüncelere dalmış bir halde, mahalledeki düzgün bir evin önünden geçerken bir ses duydu. İçerden yabancı aletten tatlı, dingin melodiler geliyordu. Neydi bu? Durdu ve iyice dinledi.

Aynısı değildi elbette, ama o müziğe, o zamanki müziğe çok benziyordu... evet, sanki o müzikti.

Hipnotize bir halde sese doğru gitti ve kapıyı çaldı. Evdeki büfeye dayalı eski bir saatti. Altın renkli iki satır payan-
dayla ayakta duruyordu. Çerçevesinin tamamı da altın renkli-
liydi.

Müzik kesildiğinde Stefanos, büfeye doğru yaklaştı.

“Nedir bu!..” diyor gözleri parlayarak.

“Saat, Stefanos beyciğim” diye cevap veriyor evin hanımı.

“Peki nasıl müzik çalışıyor?”

“Şöyle oluyor. Kuruyorsun ve çalışıyor. Kayda değer bir saat elbette!”

Stefanos gözlerini altın satirlerden ayıramıyor. Ter, yüzünü ıslatmaya başlıyor.

“Durup gene mi başlıyor?” diyor. “Öyle mi dedin?”

“Evet. Duruyor, kuruyorsun ve yine çalışıyor”

Stefanos hiç çekinmiyor. Gözlerinde şimşekler çakıyor:

“Kaça satarsın bunu bana, Kiriakula Hanım?”

Aa, Kiriakula Hanım onu satmıyor! Merhum gemici kocası onu Rusya’ya yaptığı uzun bir seyahatten dönerken getirmişti.

Bunun üzerine Stefanos iki eliyle birden kadını zorla tutuyor ve tüm samimiyetiyle saati ona satması için rica ediyor.

“Eğer onu almazsam bittim. Mahvoldum!”

Öyle bir ücret vaat etti, o kadar yalvardı ki, Kiriakula Hanım şaşırdı ve sonunda kabul etti. Böylece Stefanos çok mavi boncuklu semer sattı, saati aldı ve dükkanına getirdi.

O ilk gece hep sesleri dinleyerek geçti. Stefanos makineyi kurdukça kuruyor ve sesler yükselip, önceden semerlerin olduğu çıplak odayı dolduruyordu. Ne kadar güzeldi!

Ege'nin üzerinde esen rüzgâr, Anadolu'nun devasa ağaçlarında esen rüzgâr, gölgeli derbentlerindeki ayıları ve kurtları sustur. Toprağa akan vahşi tutkunun kanını dindir, yel değirmenlerinden çocuklarının cansız bedenlerini getiren anaların gözyaşlarını sil, kaçakçıları ölüme ve katle sürükleyen gücü sindir. Ey esen rüzgâr, bütün bunları yap bu gece ve sonra dinle. Semerler mekanını dolduran sesleri dinle bu akşam. Sonra al o sesleri ve denizin kızına götür. Ona de ki; hiçbir insanın hayatı boyunca elde edemediği şeyi, o başaracak, kendi halinde semerci Stefanos... onun hatırı için... çünkü sevgi böyle bir şeydir: sesleri arar yakalamak için, ölümsüz senfoniye yaratmak için. Kanı, yüreği ve sinirleri bundan böyle yanan bir demir gibi olacak, düşü için azgın ve divane. Ne olur sanki, sonunda sesler kalmazsa, her daim uzaklaşıp kaybolursa?

Sabaha karşı geldi uyku ve nihayet hayatında bir amacı olan insanın saadet dolu gözlerini mühürledi.

Semerlerinden vazgeçen itaatkâr vatandaş Stefanos o zamandan beri, Kiriakula Hanımın, altın satirlerin saatindeki seslerin tükenmemesi için «devridaim makinesi»nin arkasından gidiyor.

Bitmeyen günler ve gecelerce makineyi araştırdı, her seferinde amacına yaklaştığını, çarkların aralıksız dönmesini sağlayacak sihirli vidayı nihayet bulduğunu zannederek monte edip durdu. Saplantısı mahallede aldı yürüdü önce, sonra söylenti daha aşağılara, kaçakçılarla serserilere kadar ulaştı.

“Çıldırıldı Stefanos! Aklını kaçırdı!”

“Neyin peşinde mecnun Stefanos?”

Önceleri herkes esrarengiz sözcük «devridaim» önünde donup kalıyordu. Sözcüğü nasıl kullanacaklarını bilmiyorlardı. Ama sonra bir yolunu buldular:

“Stefanos Akaret(“)”i arıyor! Akaret Stefanos!..”

“Devridaim, cahiller!” diye düzeltiyordu Stefanos. Artık nereye gitse saplantısını duyuruyordu.

Dışarı çıktığı zamanlarda, sihirli saatini asla semerci dükkânında bırakmıyordu. Çünkü her seferinde ilerlediğini, bir şekilde çözüme yaklaştığını düşünüyor ve çalıp da bozarlarm belki diye tek başına bırakmaya cesaret edemiyordu. Alaca kumaştan dokunmuş bir heybeye koyuyor ve huşu içinde koltuğunun altında taşıyordu. Serseriler arkasına geçip, kentteki diğer delilere, «Kampesa»ya, «sırtındaki kanatlarla Erotokrito»ya yaptıkları gibi yuhalıyordu. Ama Stefanos anlamamış gibi yapıyordu. Küçük dağları ben yarattım der gibi, burnu havada, mağrur bir edayla yürüyordu.

Bir gece, Aya Triada’daki tavernaların önünde kaçakçılar eğleniyordu. Ayvalık’ın en ünlü kaçakçılarından Pagidas’ın delikanlıları vardı. Sabahtan beri reisleriyle beraber içiyorlardı, şimdi akşam olmuş ve yarı uzanmış, hantallaşmış bedenleriyle oturuyorlar, fazla konuşmuyorlardı. Arada bir, kafaya bir bardak rom dikiyorlar ve sert ritimli ilkel müziklerini, bedenlerini uyandıran ve dansa kışkırtan gayda ve davulları dinliyorlardı. Civardaki evlerin kapılarında, pencerelelerinde genç kızlar oturup fısıldaşıyor ve yüzleri kızararak mahalleli gençleri izliyorlardı.

O sırada yolun kenarında Stefanos belirdi. Peşinden bir takım hayta genç koşuyor, çamur ve gübre fırlatıyordu. O da kurtulmak için kovalanan bir vahşi hayvan gibi kaçıyordu. Kaçakçıların eğlencesine rastladığında, yeni tehlikeyi görür görmez afallayıp dönmeye yeltendi. Ama artık geçti. Arkasında geri dönmesine fırsat vermeyen, ellerinde çamurlarla bekleyen serserilerden bir duvar vardı. Önünde de, gayda, davul ve sarhoşlardan oluşan başka bir duvar.

* Yunanca’da iki kelime birbirine çok yakın. «Aeikinito» devridaim, «Akinito» gayri menkul demek.

Stefanos birden durdu. Etrafına baktı. Gördü ki başka türlü olmuyor, öne doğru gitmeliydi. Koltuğunun altındaki sihirli saati sıkıca tuttu. Mağrur bir şekilde dimdik durdu. Ve yürüdü.

Arkasından gene bağırışlar yükseldi, bir dalga gibi etrafını sarıp itelediler:

“Akaret Stefanos! Akaret Stefanos!”

Kaçakçı çetesine kadar sürüklendi. Gaydalar ve davullar sustu.

“Ne haber bre Stefanos?” diyor bir delikanlı.

“Koy da çalsın! Koy da çalsın Akaret!” diye uluyordu koro, serseri takımı.

O sırada kaçakçıların yiğit lideri Pagidas yerinde şöyle bir doğruluyor. Elini oynatıp, adamlarından birine sakince:

“Söyle şunlara, kessinler!” diyor.

Ortalık birden yatıştıktan sonra Stefanos’a dönerek:

“Hadi bre semerci. Göster bakalım ne arıyorsun?” diye soruyor.

Onca feryadın ardından etrafına yayılan ilahi sessizliğe hayretler içinde kalan Stefanos, birden kendini bir yaz gecesi tiyatrosunda oynayan başrol oyuncusu gibi görüyor. Heyecandan ölmek üzere. Çünkü anfitiyatrodaki izleyici, bütün Kazdağlarının, adalar denizinin uğruna şarkılar söylediği, en mübarek kişi Pagidas.

Titreyen elleriyle huşu içinde kutuyu açıp saati çıkarıyor. Kaçakçıların başının masasına, rom bardaklarının yanına koyuyor. Delikanlılar bir yandan altın satirlere, bir yandan da hiç de aceleci ve heyecanlı olmayan bir tavırla sessizce izleyen liderlerine bakıyorlar.

“Dinle!..” diye fısıldıyor Stefanos. “Dinle Andonis Pagidas!..”

Rikkatle dinliyor. Geride durarak dinliyor Andonis Pagidas.

Melodi sona erdi.

“Bu.....” diye fısıldıyor gene Stefanos.

“Nedir bu?” diyor Pagidas.

Deliliğin duygun sesi konuşuyor o anda ve düşünüyü anlatıyor:

“Bu, Andonis Pagidas... bir vida eksik. Müziği yakalamak, bitmemesini sağlamak için bir vida eksik yalnızca. Çarklar o zaman hiç durmadan dönecek... o zaman bulmuş olacağım... devridaim makinesini bulmuş olacağım!..”

Sözünü bitirmesine fırsat bulamadan, kurban edilen hayvan gibi vahşi bir çılgılık koptu ağzından. Poturlarından yanık bez kokusu ve alevler çıkarken, «Yanıyorum! Yanıyorum! diye bağırarak kurulmuş bir oyuncak gibi zıplıyordu.

Panik havası oldu. Stefanos, yanan yerlerinden tutarak ateşi söndürmek için çılgınlar gibi durmadan zıplıyordu. Çılgınlık atmosferi dolduruyordu. Kızlar bağırıyor, serseriler kahkahalarla gülüyor ve yuh çekiyorlardı. Davulcu zeybek de barbarca vurmaya başladı davuluna.

Pagidas ayağa kalkıp herkesi kenara çekiyor ve semercinin üzerine atılıyor. Diz çöküp ayaklarına sarılıyor ve mecnunun poturlarında yanan ateşi ayalarıyla sıkıca kavrayıp, sönmesi için iki avucuyla bastırıyor. Bir acı işmarı bile okunmuyor yüzünde.

Bitti. Pagidas ayağa kalkıyor. Yağ getirmelerini söylüyor adamlarına. Diz çökerek kendisi sürüyor yağı sürekli feryat eden adamın etine.

Pagidas yine kalkıyor. Sessizlik. Mecnun da sessizlikten esrimiş bir halde durup bağırıyor. Pagidas donuk bakışlarını etrafına çeviriyor. Artık geç.

“Kim yaptı bunu?”

Cevap yok. Herkes ona bakıyor.

Şimdi sesi daha vahşi:

“Hangi it yaptı?”

Herkes gözlerinin içine bakıyor. Yalnız berber Miltiaidis başını eğiyor. Tam bir solucandı. Korkaklığı ve kalleşliğiyle meşhur, iri cüsseli bir adamdı. Nerde kaçakçıların bir eğlencesi var, koşarak giderdi. Güçlülere eğlendirmek için en rezil şeyleri yapmaya hazırdı. Pagidas’ı neşelendireceğini düşünerek, semercinin çılgınlığına sadık bir halde ne aradığını anlattığı sırada, arkadan elbiselerini tutuşturdu.

Pagidas ısrarla ona bakıyor:

“Sen mi lan?”

Bir anda masadan içinde rom olan bardağı kaptığı gibi hızla berberin yüzüne fırlatıyor ve berber bağırmaya başlıyor. Sonra oradan kalın bir kamçı alıp delinin eline veriyor ve emrediyor:

“Vur şuna!”

Stefanos kamçıyı iyi tutamıyor, elleri titriyor, acıdan sapsarı kesilmiş. Ancak, hafifçe okşar gibi vuruyor. O zaman Pagidas kamçıyı semercinin elinden zorla çekip alıyor ve kanı gibi ağlayan berberi acımasızca kamçılamağa başlıyor.

Bitti. Pagidas ellerini siliyor. Derin bir soluk alıyor. Saatini alıp delinin eline veriyor.

“Haydi semerci!” diyor, “Çek git şimdi! Bundan sonra kimse seni rahatsız etmeyecek. Git de, vidanı ara!”

Baktı ki, Stefanos acıdan tek başına yürüyemiyor, elinden tutup ona yardımcı oldu. Çevresindeki herkes yolu açtı. Halihazırdaki sessizlikte şaşkınlık içinde herkes, kadınlar, serseriler ve delikanlılar, aralarından ağır ağır yürüyerek geçen, birbirine yaslanmış tutkulu iki insan gördü: Biri ölümün ve kanın peşinden gidiyordu, ötekiyse seslerin.

Çiftliğe doğru gelişi uzaktan görüldüğünde, güneşin batışına üç boy kadar kalmıştı. Karga gibi karalar içinde çuhalarına bürünmüş, eşeğinin üstüne yayılmış vaziyette geliyordu Stefanos. Eşeğin yularında mavi boncuklar takılıydı, semer yerine de beylerin kullandığı eyerden vardı ve bu, yolcuya resmî bir hava katıyordu.

Stefanos'un çiftlikte karşılaştığı ilk insan, onu hiç duymamış olan ihtiyar İosif'ti.

– Yanako Bibelas'ın çiftliği burası mı? diye sordu yabancı.

– Burası.

– Bir yolcu burada konaklayabilir mi bir gece?

– Yolcular için her zaman yer vardır burada! diyor Limnoslu ihtiyar.

Stefanos inip eşeğini bağlayacak yer ayarladıktan sonra, elini yüzünü yıkayacak yer aradı. Sonra da onu Yanako Bibelas'a götürecek birilerine bakındı.

Stefanos belirttiğinde bütün çocuklar dedemin yanında oyun oynuyorduk. Başı yukarıda biraz eğik, mağrur bir şekilde yürüyor ve önüne doğru bakıyordu. Koltuğunun altında dikkatlice altın satirli saatin olduğu renkli heybesini tutuyordu.

– Oo, komşu! Sen misin? Sen misin bre Stefanos? dedi iyi yürekli dedem. Ne arıyorsun Kimidenia'da?

Semerci eğilip serbest eliyle bir temenna yapıyor.

– Benim, beyim ve önünde eğiliyorum! Yolum buralara düştü ben de geldim.

– İyi yaptın Stefanos. Nerde yatacağını gösterdiler mi?

Stefanos o zaman gururlu tavrını bırakıyor ve endişe dolu bir halde:

– Gösterdiler beyim. Ama korkuyorum. İçerde başka yabancılar da var...

Ve sesini daha da alçaltarak:

– Şunun için korkuyorum... diyor ve koltuğunun altında-ki heybeyi gösteriyor.

Dedem semerciye musallat olan bu ani saplantıyı duymuştu. Ama daima Kimidenia'da olduğundan ayrıntıları bilmiyordu.

– Nedir bu? diye soruyor şaşırarak.

– Bu mu? A! Duymadın mı bunu hiç, beyim?

«Devridaim makinesi»ni anlatıyor ona. Çılgınca, alengirli şeyler, *Amaltheia*'dan ağdalı sözcükler...

Dedem hemen hemen hiçbir şey anlamıyor.

– Çalıştırsana, diyor deliye.

– Hayır, şimdi değil! diye rica ediyor Stefanos.

Şimdi değil, diyor. Gece, makinenin üzerinde cinlerin dolaştığı vakit. O zaman çalacak saati. Bu arada, onu sağlama almasını söylüyor. Allah aşkına, hazinesini sağlama alsın!

Dedem bizi ve ninemi biraz eğlendirmeyi düşündü.

Stefanos'a:

– İyi. Seni tek başına uyuman için hiç korkmayacağın bir yere koyacağım. Güvenliğin için çiftlikteki bütün silahlar da yanında olacak.

Ve Stefanos'u saatiyle beraber «sarı» odaya götürmelerini buyurdu. Ona bizim yemeğimizden gönderdi ve sonra da masamıza çağırdı.

Bütün aile oradayız. Artemis kıcına iğneler batıyormuş gibi, bir an bile yerinde duramıyordu. Ninem semercinin hü-kümran edasına ona sezdirmeden gülüyordu. Dedem de gülüyordu.

– Haydi şimdi görelim, diyor.

Altın satirler huşuyla çıktılar heybelerinden. Stefanos saati kurdu. Ve her şeyi duyan Kimidenia da işitti sesleri.

– Gittikçe yaklaşıyorum... gittikçe yaklaşıyorum beyim... diye mırıldandı semerci.

Gittikçe yaklaşıyor. Yalnızca şu küçük sihirli vida eksik. O zaman bulmuş olacak devridaim makinesini. Uğraştı dindi, diyor, Tanrı'nın hayali rüyasına girdiğinde umudu kırılmaya başladı. Şöyle diyor düşü: "Ne diye burada kaçakçılarla oturuyorsun Stefanos? Burada asla amacına ulaşamazsın." Stefanos dizlerinin üzerine çöküp yalvardı hayaline konuşması için. O da şöyle dedi: "Yel değirmenlerinin ötesindeki gemicilerin yoluna, büyük yola doğru ilerle. Git git git! Bir süre sonra İsa Mesih'in çile çektiği kutsal topraklara varacaksın. Jerusalem'e ayak basar basmaz, o anda sır çözülecek: Aradığın vidayı bulacak ve sesleri sonsuza dek koruyabileceksin..."

Aşağı yukarı bu sözlerle anlattı Stefanos düşünüy. Yorgun gözlerine tuhaf bir ısıltı yayılmıştı. Konuşması bittiğinde etrafına bir göz gezdirip, bize baktı. Ne büyük, kederli gözlerdi onlar! Ne kadar büyük, elemlilerdi!

Dedem önce gülümsedi. Sonra tebessümü kayboldu dudaklarında.

– Peki dükkânını ne yaptın be Stefanos? Semerleri ne yaptın? diyor.

Ooo! Dükkânmış, semerlermiş! Kim düşünür şimdi onları?

– Ya nişanlına ne oldu? diyor Aleksandra Guta'yla olan öyküsünü bilen annemiz.

Nişanlısı! Stefanos hafızasını kurcalıyor. Evet, evet bir zamanlar bir küçük hanım Guta vardı. Artık yok. Stefanos hatırlar gibi oluyor. O görevini tamamladı artık, vereceği ne varsa verdi, düşü harekete geçirdi ve yok oldu. Sesler onu soğurdu, tek vücut oldu onlarla. Artık geriye yalnızca seslerin kovalaması kaldı.

– Bre Stefanos!' diyor dedem sesi' acınaklı. İyi zanaatkar-
dın, bre Stefanos, halin , vaktin de yerindeydi. Semerlerine
dön!

Semerlerine dönmesini öğütlüyor. Nereye gidecek, ney-
miş o aradığı vidalar? Kutsal Topraklar nerede, Jerusalem
nerede, biliyor mu? Bütün Anadolu'yu geçmesi gerekecek.
Oraya varması için bütün Anadolu'yu.

– Bütün Anadolu'yu geçeceğim... diyor tutkunun sadık
sesi, dingin bir eko gibi.

O gece biz çocuklar yatmaya gittiğimizde, yüreklerimiz
tuhaf duygularla doluydu. Delinin arkasından gülmek isti-
yorduk, biraz sinirden gülüyor, sonra aniden kesiveriyorduk
gülmeyi. Yalnızca Artemis, Kimidenia'da yaşayan en endişe-
li karaca, anlaşılmaz bir şekilde susuyordu. Sonunda yorgun-
luktan gözkapaklarımız ağırlaşmaya başlamıştı. Ardından
büyük sessizlik oldu.

O sırada karanlıkta Artemis'in sesini duyuyorum. Yata-
ğından büyük ablamıza soruyor:

– Anthippi... ne o? Jerusalem ne?

– Hâlâ uyumadın mı? diyor Anthippi kızarak. Hadi uyu!

– Söylesene, Jerusalem ne?.. diye soruyor çocuğun sesi
yalvararak.

– İsa orada yaşadı. Uyu, Artemis.

Yine sessizlik. Ve yine Anthippi'den öğrenmeyi uman
Artemis'in sesi:

– O kadar uzak mı buradan, Jerusalem?

– Çok uzak, Artemis. Uyu!

Az sonra, diğer bütün çocukların uykuya daldığı sırada,
kendini tutamayan küçük kardeşimizin yorganın altından ge-
len boğuk hıçkırıklarını duyuyorum.

– Neden ağlıyorsun Artemis?

Ama Artemis neden ağladığını bilmiyor, Jerusalem çok uzakta olduğu için, melodili mecnun yolcu belki hiçbir zaman oraya varamayacağı için ağladığını ve bunları nasıl söyleceğini bilmiyor.

Artemis sakinleşinceye kadar epey bir vakit geçti. O zaman her şey sustu. Dışarıda Kimidenia sustu, çakallar da ulumuyordu. Gece yalnız kaldı. Hayır, yalnız kalmadı. Birdenbire ısrarcı ve ağır dinginliğin içinde «sarı» odadan rüzgâr gibi dağılan ve hafif bir dalga halinde saçılan bir ses yükselmeye başlıyor: tutkunun senfonisi. Etrafı kılıçlarla ve martin tüfeklerle çevrili Stefanos, altın satirli saatle oynuyordu.

– Artemis!.. Artemis!.. duyuyor musun?..

Küçük kız sihirli senfoniye bozmamak için usulca mırıldanıyor:

– Evet... evet... Duyuyorum...

Az sonra çarşaflarının çıkardığı hışırtıyı fark ediyorum. Karanlıktan hiçbir şey göremiyorum. Fakat ayakta kımıldayan suretini seçebiliyorum.

– Ne yapıyorsun, Artemis?..

Parmaklarıyla yoklayarak yanıma geliyor ve fısıldıyor:

– «Sarı»nın önüne gideceğim, dinlemek için.. Kimseye bir şey söyleme.. diyor sesi ve titriyor.

– «Sarı»nın önüne mi gideceksin? Peki korkmuyor musun?

– Korkmuyorum. Sen uyu.

Ayaklarının ucunda yürüyerek gittiğini duyuyorum. Müzik sustu. Kısa süreliğine. Yeniden başladı. Yine. Kimidenia daha önce hiç böyle bir ses duymamıştı, o yüzden kendisine sunulan bu ânı yaşamak için uyandı. Ay meşe ağaçları ve vadiler arasında bir başına parlıyordu. Sesler «sarı»dan dışarı çıkıp geceye karıştığında, nemli ışık genç bir yürek gibi titremeye başladı. Ve Artemis kapının ardında, tek başına, bir daha asla geri gelmeyecek olan o olağanüstü ânı yaşıyordu.

Dikkatlice kapıyı açıyorum, bakarsın gıcırdar, ses yapmamaya bakıyorum ve Artemis'in yanına gidiyorum. Yarı çıplak bedeni fark edilmiyor bile, kılıçlı odanın önünde çok az yer kaplıyor. Dizlerinin üstüne oturmuş, dinliyor.

– Sen misin?.. diye fısıldıyor. Sesi uzaklardan, büyüğü dünyadan geliyor sanki. Konuşma... konuşma....

Ellerimi uzatıyorum onu bulmak için. Parmaklarım, çok hızlı çarpan kalbinin üzerine, göğsüne düşüyor. Orada dizlerinin üzerine çökmüş ve titriyor. Ben de yanına çömeliyorum, elini elime alıyorum. Ve böyle küçük kız kardeşim ve ben ellerimiz sıkıca kenetli, niyaz halinde, seslerle dolan kılıçlı odanın önünde, susmayan cazibeye dalıyoruz gittikçe. Mecnun içerde sabahlıyor, altın satirli saatini çalması için kurdukça kuruyor. Ay artık vadilerde ısımıyor, çünkü gece gölgelerle doldu. Kimidenia'da yeraltındaki su pınarları uyandı, meşe ağaçları, geyiğe dönüşen kırmızı başlıklı kız, Nar tanesi uyandı. Gök mavisi yaprakların üzerinde geliyorlar, çiftliğin büyük kapısından geçip, pencerelerden giriyorlar, duvar taşlarını yarıp giriyorlar. Orada, etrafımızda hepsi, melodileri dinliyor ve bize eşlik ediyorlar. O kadar çok titriyorlar ki, sonunda bir bütün oluyorlar; su pınarlarıyla meşe ağaçları ve geyikler gözkapaklarımızı ağırlaştıran bir gölgeye dönüşüyor yalnızca ve yavaşça kapatıyorlar, melodilerse peyderpey uzaklaşıyor.

.....

Sevdiğim iki el beni dürtüp çekiştiriyor uyanıp kalkmam için. Korku dolu sesler duyuluyor tepemizde. Gözlerimi açıyorum. Henüz çok erken, güneş yeni doğmuş.

– Çocuklarım! Çocuklarım!.. diyor annem şoka uğramış bir halde.

Bir eliyle Artemis'i tutuyor, ötekiyle de beni. Bizi göğsüne bastırıyor. Çocukluk yıllarımızın diğer tatlı yüzü ninem de

orada. Ne yapacağını bilmiyor, gözlerini oynatıyor, ellerini bir oraya, bir buraya sallayıp duruyor.

– Düşünsene burada sabahlamışlar!... diyor. Neden yaptınız bunu, çocuklarım? Neden?

– Ah, o mecnun büyüledi bunları! diyor annemiz. Ne istedik de «sarı»da yatırdık sanki, çocuklara bu kadar yakın! Gene iyi, daha kötü bir şey olmadı...

O zaman her şeyi hatırlamaya başlıyorum, birden seslerin olağanüstü gecesi uyanıyor belleğimde. Artemis elini zorla çekiyor annemizin elinden ve heyecanla soruyor:

– Yabancıya ne oldu?.. Ne oldu anne?..

Oh, neyse ki gitti artık, diye yanıtlıyor annem. Şimdi uzaktadır. O, diyor, uyandığında kapısının dibinde bizi görmüş de, gelip almaları için haber vermiş.

Artemis de, ben de çiftliğin büyük kapısına doğru fırlıyoruz. :

Ötede, kervan yolunun sonunda, siyah bir leke yalpalanıyor. Mecnun yolcu eşeğiyle ayırt edilmiyor artık, yalnızca siyah bir leke. Sessizce, sonuna kadar açık kederli gözlerle, silinen ve uzak Jerusalem'e giden yolun tozuna karışan lekeyi izliyoruz. Kimidenia'nın ardında kaybolana dek.

YEDİNCİ KISIM

Kimidenia'ya hayaletler geldi

ünler doğup batıyor Kimidenia'nın altında. Mevsimler geçiyor. Bu yıl on yaşında olacağım. Neler öğreneceğim acaba bu sene şu dünyada? Hayırlısıyla bir gelsin de. Ne olursa olsun. Hele bir gelsin.

Bir akşamüstü beklenmedik bir şekilde annemizin en küçük kardeşi Urania Teyzem

geldi çiftliğe. Şehirde kalmadığı zamanlar, yazlarını daima Kimidenia'dan uzakta, kocasının çiftliklerinde geçirirdi. Bu yüzden şimdiye kadar birlikte kalma fırsatımız olmamıştı. Dedemle ninem, hiçbir zaman çiftlikte iki kızlarıyla birlikte olmak nasip olmadı diye dertliydi. Bizim içinse bu belki de Urania Teyzenin biraz uzak olmasının bir sebebiydi. Çünkü şehirde de iki ev arasında pek yakınlık yoktu. Urania Teyze çok kibirli ve burnu havada bir kızdı. Civarın en yakışıklı ve en zengin, çok gezip eğlenen adamlarından biriyle severek evlenmişti ve bunun da kendini beğenmişliğine katkısı vardı. Evlendiklerinde, şehirde büyük mermer merdivenleri, ağır ve çok süslü eşyaları olan kışkırtıcı bir konak yaptırıldılar. Hemen hemen her hafta evlerinde eğlenceler, davetliler ve müzik vardı. Çok sık İstanbul'a seyahat ediyorlardı.

Bütün bunlar, bizim evimizin alçakgönüllü ve sakin yaşamıyla göze çarpan tezatlıktaydı. Şöyle konuşmaları sıkça duyardık:

“Dün gece Todori gene bir servet kaybetmiş kulüpte. Öyle dediler” derdi babam anneme.

“Gene mi? Allah aşkına! Nereye kadar sürer bu böyle?” derdi annem dehşete kapılarak.

“Nereye kadar sürer, belli! Mahvolacaklar!”

“Aman Allahım! Ne yapalım?”

“Ne mi yapalım? Ben diyorum, bütün bunlar Urania’nın suçu. İsteseydi, eğlenceden ve kulüpten elini ayağını çektiirebilirdi kocasının. Ama nerde!”

O zaman annem kalkıp gizli gizli küçük kardeşini uyar-maya giderdi. Öğleye doğru, bir gece önceki eğlenceden bi-tap bir halde hâlâ uyurken bulurdu onu.

“Urania, yavrum, nedir bu yaptığınız? Nereye gidiyorusunuz? Yarın öbür gün çocuklarınız olacak. Aklını başına al, kızım, topla kocanı bu yoldan!”

Urania Teyze hiçbir zaman bu usluluk öğütlerini dinlemek istemezdi. Gerçekten güzel kızdı. Kocaman badem gözleri ve sıhhatli bedeni vardı. Gençliğinin olabildiğince tadını çıkarmak istiyordu.

“Yarın ne olacağından bana ne!” diye karşılık veriyordu ablasının gözlemlerine. “Bugün yaşıyorum ve tadını çıkarıyorum.”

“Ama akli başında insanlar böyle yapmaz! Birkaç seneye kadar bir tane bile arsanız kalmayacak. Hepsini yemiş olacaksınız!”

“Ah zavallı kardeşim! Birkaç seneye kadar! Nerden biliyorsun birkaç seneye kadar neler olacağını!”

“Peki, dinlemek istemiyor musun?”

“İstemiyorum! Bırak bizi istediğimiz gibi yaşayalım! Birkaç seneye kadar fakir olursak, asla gelip de kapını çalmaya-çağıma söz veriyorum.”

Büyük kardeş bunun üzerine eve dönüyor ve annesine uzun bir mektup yazıyordu. Her şeyi tüm teferruatlarıyla anlatıyor ve sonu yıkıma giden küçük kardeşinin kurtuluşu için bir şeyler yapmak üzere onu çağırmasını söylüyordu. Mektup Kimidenia’ya vardığında ninem, dedemi üzmemek için ondan habersiz okuyor, gizlice dertli dertli ağlıyor ve küçük kızına yazacağı mektuba hazırlanıyordu. Kurşunkalemelerin uçlarını açıyor, sözcükleri hatırlamak için kafasını kaşıyor, kaygı ve heyecandan durmadan gözlerini açıp kapatıyordu.

Dedem hazırlıkları görüp gülümsüyordu:

“Neye hazırlanıyorsun Despina?”

“E, şey... küçük kıza bir mektup yazacağım da...”

Dedem bunun ninem için ne büyük bir mesele olduğunu bildiğinden gülümseyerek:

“Bugün biter mi acaba?” diye soruyordu.

“E, akşama kadar bitiririm diyorum.”

Ve yalnız kaldığında, yuvarlak şekilli, biri diğerinden belli aralıktaki büyük çocuksu harfleri yavaş yavaş tasarlamaya başlıyor, kaleminin ucunu yalıyor, gözyaşlarıyla ıslatıyordu.

Güneş batıp da mektup bittiğinde, ninem onu alıp sabaha kadar orada kalması için huşuyla Meryem Ana’nın ayaklarının, Kimidenia’nın koruyucusu, üç kanatlı ikonanın dibine bırakıyordu. Mütevazıca haç çıkarıyor ve Meryem Ana’ya ilahiler söylüyordu. O zaman Meryem Ana bütün varlığıyla geliyor, yanında duruyordu. Ve ninem gözyaşlarıyla toprağı ıslatarak, iki annenin dertleşmesi gibi derdini anlatıyordu Meryem Ana’ya.

“Koru onu” diye yalvarıyordu. “Kötü yolda ve ne yaptığını bilmiyor. Daha küçük ve cahil. Çok da güzel. Acı ve gözyaşı nedir, bilmesin. Esirge onu...”

Böylece ninemin ayazmalı mektubu ertesi gün giderdi. Urania Teyze mektubu aldığı anda çok sinirlenirdi, ama annesine değil de, Kimidenia’ya haber gönderen anneme. Bu, çoğu kez iki kardeşin arasının soğumasına bahane oluyordu.

Bütün bunlar, Urania Teyzenin hiçbir açıklama yapmadan aniden gelişi, çiftlikteki dinginliğin bozulmasına bir sebepti. Dedem, ninem, annem, çocuklar, hepimiz onu karşılamak ve neler olup bittiğini anlamak için büyük kapıya doğru koştuk. Her zamanki gibi mağrur bir edayla kalın kilimler döşeli talikasından indi. Ancak bildiğimiz Urania Teyze değildi bu. Bir zamanlar sıhhaten ve dirilikten parlayan yüzü şimdi çok soluktu. İri kara gözleri, bitkin, çukura kaçmıştı.

– A! diye bir çığlık attı ninem, korkuyla kızına bakarak.

O sessizlik içinde Urania Teyze, annesinin, babasının ellerini, ablasını ve hepimizi öptü. Bizim oralarda çok nadir bir hediye olan muz dağıttı hepimize. Sanki canlı varlıklar değilmişiz gibi her şeyi mekanik, dalgın hareketlerle yaptı. Bittiğinde, yalnız o zaman, sanki artık mecali kalmamıştı, ağlayarak annesinin kollarına attı kendini.

– Neyin var, yavrum? diyor ve saçlarını okşuyordu ninem. Ne oldu sana?..

Hep beraber yukarı çıkıp etrafına oturduğumuzda öğrendik neyi olduğunu. Gözyaşlarına boğulan sözlerinden anladığım kadarıyla, Urania Teyzenin evinde garip şeyler oluyor-muş. Anlaşılan o ki, birdenbire kocasıyla arasına bir hayalet girmiş ve hayatlarını altüst etmişti. Todorı Enişte hayaletle beraber başka bir odada sabahlıyor ve gece yarısı odadan vahşi kahkahalar geliyordu, hayatları çekilmez olmuştu.

“Gel Todorî, beni yalnız bırakıp başka odada yatmamalı-sın,” diyordu kocasına.

“Olmaz, yapamam. Tek başıma uyumam lazım” diye karşılık veriyordu Todorî Enişte.

Ve ne küçücük bir açıklama yapmak, ne de kapalı odada neler olduğunu söylemek istiyordu.

“Sana söyleyemem, Urania. Senin öğrenmen olmaz,” diyor ve dalgın bir halde okşuyordu karısını.

Urania Teyze artık yalvarmaktan bitkin düştüğünde şöyle diyor:

“Birkaç günlüğüne Kimidenia’ya gideceğim, babama. Sen de gelmez misin, biraz havan değişsin?”

“Git,” diyor. “Ben de iki gün sonra gelirim ve kalabildiğim kadar kalırım Kimidenia’da.”

Böyle konuştu Urania teyze. Ve ninem, küçük kızının evinde olanları duyunca, baştan aşağı titremeye ve istavrozunu çıkarmaya başladı.

– İsa ve Meryam Ana! Nedir bu söylediklerin, çocuğum? Hayalet olduğunu kim söyledi sana?

– Hayalet anne! Kocam odanın kapısını her akşam kilitliyor. Tek bir canlı girmiyor içeri. E, kiminle o halde gülüp konuşuyor?

Şaşkınlığın ve sarsıntının içinde büyüklerden kimse, bizim de orada olduğumuza ve hayaletler hakkında konuşulanları dinlediğimize dikkat etmemişti. Çok sonra annem fark etti. Ve endişeyle büyük kız kardeşimize dönerek:

– Anthippi, dedi. Al çocukları, gidin oynayın. Haydi gidin yavrularım.

Gittik. Ama hayallerimiz için işe yarayacak ne varsa biliyorduk artık. Dünyanın yeni oyunu, karanlık ve tehlikeli, bu yüzdendi tüm cazibesi: Kimidenia’ya hayaletlerin gelmesi.

O zamana kadar sadece duymuştuk. Çiftlikteki ihtiyaçların anlattığı, kimi zaman korkunç, kimi zaman fazla tesirli olmayan tuhaf öyküleri dinlerdik ve kalplerimiz yerinden fırlardı. Bir gün biz de hayalet görebilecek miydik? Bunun gerçekleşebilme fikriyle tir tir titriyoruz. Ama korkunun ötesinde, hevesimiz sönmesin. İşte bu isteğimiz daha ağır basıyordu.

Yıllardır Kimidenia'da kalan Pontuslu çiftçi Kosmas Livas'ın hayaletler hakkında anlatacağı çok şeyi vardı. Yağmurlu günlerde ya da gece geç saatlerde yatmadan evvel, yağ lambasının altında art arda cıgara yakıp, Arap'ın öyküsünü anlatırdı. Bulduğu her fırsatta, aynı şekilde ve basmakalıp sözlerle anlatıyordu. Arada bir öyküyü yaşamak, onun anısını yaşatmak, mahveden hayatını aklamak için bir ihtiyaç olmuştu. Bir ağacın altında Arap'ı ilk gördüğünde küçüktü o zaman. Bir sarı sıçan yılanıydı. Çocuğu fark eder etmez ağaca sarılıp, bir dala asıldı. Çocuk korkmuş bir halde sessizce orada dikildi ve ne bir adım atmaya ne de gözlerini, havada sallanan canlı çizgiden almaya gücü vardı. Gözleri orada yılanın kafasında, gözlerinde çakılıp kalmıştı. O sırada hava kararmaya, güneş sönmeye başlamıştı ve alacakaranlıkta olan oldu, mucize gerçekleşti: Yılanın ince bedeni dikilmeye ve şişmeye başladı. Gittikçe daha şişman, daha şişman oluyordu, bir ağaç gövdesi gibi. Ve bu bedenden yavaş yavaş yeni bir insan figürü yoğruluyor, sanki bir lastikten fırlar gibi önce iki kol sonra da bacaklarla kafa çıkıyordu. Müthiş siyah bir kafaydı. Gözleri kıvılcımlar saçan, ağzı sımsıkı kapalı bir Arap surati, kendinden geçmiş bir halde çocuğa bakıyordu.

Bu, hayaletin Kosmas Livas'ın hayatına ilk girişiydi. O zamandan sonra genç bir delikanlı olana kadar takip etti onu. İnanılmaz anlarda karşısına çıkıyor, özellikle de mutlu olduğu anlarda ve kanını donduruyordu. En azından konuşsaydı, bir şeyler söyleseydi! Ama hayır, hiçbir söz çıkmıyordu ağzından. Arap bütün ağırlığıyla oturuyor, gözleriyle adamı

esir alıp ona hükmettiğini anladığı anda elini havaya kaldırıp, batıya doğru sallıyordu. Kosmas Livas bu kalıplaşmış harekete bir anlam vermek için çok uğraşıyordu. Sonunda bulduğuna inandı: Hayalet gitmesini işaret ediyordu, batıya doğru gitmesini! Bu düşünce aklına girdi, rahatlıkla vücudundaki kas liflerine yayıldı, kanını suladı. Böylece içindeki tüm enerji yok oldu, artık hiçbir şey yapması mümkün değildi, kaçış paniği sarmıştı her yerini. Daha fazla dayanamadığı bir gün, köyünden çıktı, batıya doğru yol aldı. Yolculuğu boyunca her gece Arap karşısına çıkıyordu. Her zaman aynı sabit el hareketiyle: “Batıya doğru! Batıya doğru!” Ve her sabah itaatkâr Kosmas Livas yola çıkıyor, peyderpey batıya, daha çok batıya gidiyordu. Yalnızca, memleketinin sınırlarına, uzak Pontus sınırlarına vardığında, bir tek o zaman, sınırı geçtiği gece hayalet gelmedi. Ne ertesi gece, ne de daha sonraki gece; hiçbir gece bir daha gelmedi. Kosmas Livas o zaman anladı ki, kaderi buydu, doğduğu topraklar onu istemiyordu. Ve yazgısına boyun eğdi. Atalarının topraklarının derinliklerinde gözden kaybolan ağaçlara, o tarafa doğru yolculuğa çıkan bulutlara, doğuya doğru son bir kez baktı. Başını eğip, ömrü boyunca vefasız, topraksız kalacağı mutlak gurbetin yolunu tuttu.

.....

“Böyle kolay mı terk ediliyor memleket sizin oralarda?” diye soruyorlardı diğer çiftçiler Kosmas Livas’a.

“Belki de sana öyle geldi be Kosmas. Sen de gittin...”

Kosmas, konuşana bakmadan:

“Sen hiç hayatında hayalet gördün mü?” diyordu.

“Hayır, hiç görmedim!”

“O zaman ne konuşuyorsun? Sen beni yargılayamazsın,” diyordu çok şey bilen insanın sakin edasıyla.

“Benim başıma da geldi, ne olmuş?” dedi bir gün Bozcaadalı Manolis Liras. “Ben de cin görmüş biri olarak, aynı şeyi söylüyorum: Nasıl korktun da boş yere bozdun düzenini”

“Gerçekten, sana da hayalet göründü mü?” diye sordu Kosmas.

“Dedim ya, bir cinle karşılaştım.”

“Korkmadın mı peki?”

“Hayır, korkmadım. Bizim oralarda, denizin olduğu yerlerde, cinler seni korkutamaz. Yeter ki onlarla konuşmayı bileceksin.”

Ve adalı Manolis Liras, cinle karşılaşmasını anlattı. Ege’nin korkunç bir anıydı, lodos ve yağmur denizi dövüyordu. Güneşin batmasına daha çok vardı, ne var ki alçak bulutlar denizin üzerine öyle bir bulanıklık yayıyordu ki, kayığın kışından pruvasına kadar hiçbir şey seçemiyordun. Kayık Liras’ın babasının kumanda ettiği bir «mızrap»tı sanki. O zaman on yaşındaki Manolis, babasıyla ilk yolculuğunu yapıyordu.

Ölümle oynayan Bozcaadalı küçük mızrapta durum anbean zorlaşıyordu. Kaptan ambarda sakinleşen oğlunu çağırmaları için birilerini yolladı. Yelkenlere ve dalgalara bakan gözlerini kaldırmadan, tek elinin çevikliğiyle, denize düşmemek için kendini bağlamış olduğu iple oğlunu da yanına bağladı. Böylece içi biraz rahatladı. Ne olacaksa ikisine birlikte olsun. Fırtına gittikçe güçleniyordu. Yağmur, tahtaları ve bedenleri şiddetle döven doluya çevirdi. Bulutlar alçalıyor, birkaç metre önünü bile göremiyordun. Bir tek, sisin ardından gelen korkunç uğultu açık denizin arkamızda olduğunu haber veriyordu. Müthiş bir dalga mızrapa çarptı ve üstünden geçti. İkinci dalga. Ve bir dahaki. Bağlı çocuk birkaç kez bağırdı. Yardım isteyerek babasına çevirdi gözlerini. Seçebildiği tek şey, karşındaki düşmandan, dalgadan kaçmak için mücadele eden sert bir surattı ve üzerinden sular akıyordu.

Çocuk tek başına ağlamak ve bağırarak istedi. Ama bir türlü sesi çıkmıyordu. Çünkü büyük korku artık yüreğindeydi. Ve o geldiğinde insanlar, küçük korkularda ya da acılarda olduğu gibi bağırılmazlar. Fırtınaya tutulmuş denizciler hayali yaratıklar gibi kayığın kışından başına doğru koşturuyor, bir iskota gevşetiyor, gemi direğini dikleştiriyor ve kayık kurtulsun diye yüklerden bazılarını denize atıyorlardı. Bağırıyorlar, uluyorlar. Bozcaada tahtasıyla ölüm oyunu oynayan Ege'nin kritik anı geldiğinde bütün sesler, çocuğun sesi gibi bir anda kesiliverdi. Ahşap kayık dalganın üzerinde havaya fırladı, fırtınanın uğultusu içinde birden bir gümbürtü duyulduğu sırada, dalganın tepesinde kaosun altına saldırmaya hazırlandı. Ve sonra dalgayla konuşan kaptanın haykırıları duyuldu:

“Yaşıyor! Büyük kral yaşıyor! Büyük İskender yaşıyor!”

Bir yandan gene heyecanla, tek eliyle dümenin yekesini sıkıca tutuyor, öteki eliyle de çocuğu korumak ister gibi kafasına bastırıyordu:

“Büyük kral yaşıyor! Yaşıyor Büyük İskender!”

Küçük çocuk, Manolis Liras, kayığın yanında, sisin içinde yunusa benzer bir balık kuyruğu gördüğünü hatırlıyor o zamanlar. Sonra balığın tamamını görmüş. Belinden yukarısı kadın bedeniymiş sanki. Ateş gibi parlayan iki göz. Beden doğrulmuş önce dalgaların boyuna kadar ve sonra aniden başıyla sulara dalmış, bir daha da hiç görünmemiş. Denizkızının başı yükseldiğinde simsiyah saçları ahtapot kolları gibi salınmış havada biraz. Ardından köpükler sarıp yanına almış saçları da.

Rüzgâr birdenbire kesildi, fırtına dindi ve gökteki yağmur bulutları batıya doğru çekildi.

Gece geldi. Yıldızlar çıktı, Ege dalgasızdı. Ölümle boğuşan iflahı kesilmiş denizciler durulmuştu. Bir tek kaptan uyu-muyordu. Korku içindeki küçük Manolis Liras da babasının yanında sabahlamaktaydı.

“Bu gördüklerini unutma, oğul,” diye mırıldandı kaptan ve gözleri esrik bir halde denize dalmıştı.

Az sonra yine, sanki korku geri gelmiş de gitmesi gerekiyormuşçasına:

“Görebildin mi onu?” dedi. “Yoksa göremedin mi?”

“Neydi o, baba? Saçları olan bir balıktı sanki...”

“Denizimizin perisi. Bayan Denizkızı’ydı” dedi kaptan.

Sıradan insanların sert şefkatiyle çocuğun kafasını okşayarak:

“Hatırla,” dedi, “ve sev onu. Eğer yazgılarında varsa onlara görünmek, o kurtarıyor gemicileri.”

Ve dingin Eolya gecesinde parlayan yıldızların altında, Kazdağı ağacından yapılmış mızrabın kaptanı, oğluna Ege’nin Meryem Anasını, kendi Meryem Anasını anlattı. Dudaklarında harekete ve yüreğinde titreyişe dönüşmek için, Yunan denizinin geçmiş zamanlarından çıkıp geliyordu biçimler, renkler ve efsanenin büyüü:

Bir zamanlar genç bir kral yaşıyordu Yunan ülkesinde: Büyük İskender. Bir kız kardeşi vardı, adı Gorgona.* Büyük İskender uzak ülkelere gider, dağlar, denizler aşar ve geri dönerken yanında bengi suyu getirir. Zamanı geldiğinde onu içecek ve hiçbir zaman ölmeyecektir. Yeryüzünün tüm kalelerini ele geçirecek ve dünya var oldukça hüküm sürecektir. Ama yetişemez. Kız kardeşi bengi suyunu görür ve ne olduğunu düşünmeden içer. O zaman Büyük İskender o kadar sinirlenir ki, onu saçlarından tuttuğu gibi denize fırlatır. O zamandan beri Gorgona açık denizlerde yaşar. Gözleri yuvarlak, elleri bakırdır. Saçlarında yılanlar ve sırtında altın kanatları vardır. Belinden aşağısı balıktır denizdeki diğer bütün balıkların kraliçesidir. Daima genç yaşta ölen kardeşi büyük kralı hatırlar. Yoluna çıkan gemicilere sorar her zaman:

* Denizkızı (ç.n)

“Büyük İskender yaşıyor mu?”

“Yaşıyor hem de devran sürüyor” diye karşılık verirler.

O zaman bunları öğrenen Gorgona çok sevinir ve dalgalara kayığı geçirmelerini söyler. Fakat eğer olur da bir denizci bilemez ve kralın öldüğünü söylerse, o zaman kurtuluşu yok: Gorgona tayfun çıkarır ve kayığı da, denizciyi de yanına alır. Sonra, kardeşinin yaşadığını, Büyük İskender’in ölmediğini doğrulayacak başka bir gemici bulmak için dalgaların üzerine yükselir .

İki gündür beklediğimiz Todori Enişte nihayet geldi.

Uzun boylu, kıvrıkcık saçlı, kahverengi gözlü bir delikanlıydı. Yörenin en iyi binicilerinden biri olarak nam salmıştı ve bu, bindiği attan belli oluyordu. Tutkuyla seviyordu atları. Bir zamanlar, alnında külrengi benekleri olan beyaz atı öldüğünde, üç gün boyunca ağzına bir lokma ekmek koymamış, yiten arkadaşının yasını tutmak için odasına kapanmıştı.

Uzun çizmeleri, meşin külot pantolonu ve yüzünden hiç eksik olmayan neşeli ifadesiyle attan atıklıkla indiğinde, çiftliğin büyük kapısında onu bekleyen herkes şaşkınlıkla birbirine baktı. Hayaletin korkusu yüzüne işlemiş, suskun biriyle karşılaşmayı bekliyorlardı. Ama hiç öyle bir havası yoktu. Yalnız yüzü biraz solgun ve gözleri yorgun görünüyordu. O kadar.

Herkesin yüzündeki tereddüdü anladığı belli oluyor. O yüzden Urania Teyzeye bakıp gülümsedi ve sonra dedeme nineme dönerek:

– Gördüğünüz gibi gayet iyiyim, dedi. Siz nasılsınız?

Olayların böyle gelişmesi yani dedemin iki çocuğunun da aileleriyle beraber yanında olması iyi bir fırsattı ve buna bir panayır havası katmayı çok isterdi. Ama Todori Eniştenin hali onu çok endişelendiriyordu. Ancak onu böyle keyfi

yerinde gördüğü için her şeyin yolunda gittiğini düşündü. Büyükçe bir kuzu kesilmesini, büyük masayı hazırlamalarını ve eski şarap getirmelerini buyurdu. Sonra yüzünde, sanki bir şey isteyip de nasıl söyleyeceğini bilemediği bir şevk belirdi. Sonunda, damat olurken giydiği elbiselerine ne olduğunu sordu. Diriliş yortusu ve yeni yıl gibi önemli günlerin dışında hiç giymemişti onları ta o zamandan beri.

– Çıkarsana onları biraz, Despina, dedi çekinerek, onu anlayacaklarından korkarmış gibi. Güveler yiyecek diyorum da.

– Çıkarayım, Yanako!

Sonra ninem gene, yüzüne bakmadan, hafifçe gülümseyerek:

– Yoksa bu gece giymek mi isterdin, Yanako?

– Sen ne dersin?

– Ben, giy derim.

– E, madem öyle diyorsun, giyeyim haydi... dedi dedem. Öyle uzun zaman oldu ki, bütün ailemi bir arada yanımda görmek bir türlü nasip olmadı.

Gençlik elbiselerini giydi. Ninem de, çocuklarının şerefine güzel giyinmedi demesinler diye, şefkatle sakladığı, sade gelinlik elbisesini giydi. Beli biraz sıkıyordu, uzun siyah yakaları da biraz dar geliyordu. Bembeyaz saçlarını bir güzel taradı. O kadar tatlı, o kadar tatlıydı ki.

Bu resmiyet biz çocukların çok ilgisini çekti. Bir ara Agapi, Artemis'e:

– Bu akşam her şey ne kadar da farklı! Başımıza gelen hayaletler için olsa gerek... dedi.

– Evet, dedi Artemis. Hayaletler için olmalı.

Sofraya oturduğumuzda dedem çevresine baktı. Hepimiz bir aradayız. O zaman ayağa kalktı. Çuha kumaştan yapılmış siyah yeleği onu, beyaz başını garip bir şekilde daha da

aydınlatıyordu. Bir ağacın gövdesi gibi dimdik dikildi, gözlerini hafifçe indirip, ellerini kavuşturdu.

Ağır, yalın bir sesle duaya başladı:

Rabbimiz, göklerde ismin mukaddes, saltanatın hakim olsun. Semavat ve arzda iraden tecelli etsin, rızkımız bol olsun...

Hepimiz haç çıkardık. Dedem yerine oturdu. Ardından büyük kepekli buğday ekmeğini kesip herkese dağıttı. Ve şöyle dedi:

– Hoş geldiniz çocuklarım Kimidenia’ya!

Urania Teyze, annemiz ve Todori Enişte karşılık verdiler:

– Kimidenia’da her zaman iyi günlere baba! Her zaman iyi günlere anne!

Dedem tabağına kuzunun sırt kısmını aldı, «istiridye»yi ayıkladı ve yemeğimiz sürdüğü müddetçe kemiğe bakmadı bile. Yalnız,yemek bittiğinde ince kemiği ışığa doğru havaya kaldırdı. O anda sessizlik oldu. Önce ninenin sonra da herkesin bakışları ciddiyetle dedeme döndü. İnsanın Tanrı’yla konuşmaya, alametleri görmeye çalışacağı, toprağın iyi ya da kötü kaderine hazırlanacağı önemli bir andı. Ninem Kimidenia’da yaşadığı yıllar boyunca, kocasının kurban edilmiş hayvan kemiklerinden sessizce gökyüzünün alametlerini okumaya çalıştığı buna benzer her seferde yüreğinin hoplamasını hatırlar. Gençlik zamanında, zor geçen yıllarda sadece heyecan değil, endişe de vardı. Bu yüzden o zamanlar, kocası kemikleri incelediği süre boyunca o da, ona başka türlü yardım edemediğinden, içinden duasını okurdu, Meryem Ana’ya alametlerin iyi çıkması için yalvarırdı:

Annemiz Meryem, senin himayen altında biz liyakatsizler hepimiz sana yalvarıyoruz...

Bu akşam toprak için değil. Ninem kemikteki alametlerin daha kesin ve tehlikeli bir şey hakkında, küçük kızlarının geleceği, karanlık güçlerin, hayaletlerin ona neler hazırladığı hakkında konuşacaklarını hissediyor. O yüzden ninem gene, toprakla mücadele ettikleri uzak gençlik yıllarında olduğu gibi, aynı şekilde aciz, çocuğu için yalvarıyor şimdi de:

Annemiz Meryem, senin himayen altında...

Urania Teyzeyle annemizin de, kuzu kemiklerinin bu akşam hayaletler hakkında konuşacağını hissettikleri belli. Kalp atışlarının ağırlığı yüzlerinden okunuyor, bir türlü sakinleşmeyi başaramıyorlar. Ve dedem gayet ciddi, bu akşam ağırdan alıyor, sanki orda bir güç direniyormuş gibi uzun uzun kemiğe bakıyor.

Sonuna doğru yüzü sakinleşiyor. İşaretleri görmeye çalışmaktan yorulmuş sanki. Gözlerini eğerken, kemiği yavaşça bırakıyor.

– Her şey güzel olacak bu yıl da..., diye fısıldıyor.

Sonra da yavaşça Urania Teyzeye bakarak:

– Her şey güzel olacak, küçük kız.

O anda herkesin yüzüne ışık doldu.

Sofrayı kaldırdılar. Biraz daha oturduk. Ninemin bir işaretiyle bütün kadınlar ve çocuklar kalktık.

– Anthipi, dedi ninem büyük kardeşimize, çocuklar uymalı artık. Bizim de biraz işimiz var diye ekledi ve iki kızını da alıp dışarı çıktı.

İki erkek baş başa kaldılar, dedemle Todori Enişte. Kısa bir süre sessizlik oldu. Dedem elini başına koyup beyaz saçlarını okşadı, sonra cesaret bulmuş gibi genç adama bakarak:

– Bana söyleyecek bir şeyin var mı, çocuğum? dedi.

Tek yapabileceğinin, tek söyleyebileceğinin bu olduğuna inanıyordu. İki erkek başka türlü konuşamaz. Aralarında

mesafe olduğunda ve bu bilinmeyen, karanlık boşluk dolması gerektiğinde konuşacak pek fazla şeyleri yoktur.

Todori Enişte dalgın bir halde duvardaki bir noktaya baktı:

– Sana söyleyecek bir şeyim yok, baba.

İhtiyar gene:

– Benden istediğin bir şey yok mu? Her hangi bir konuda sana yardım etmemi istemez misin?

Todori Eniştenin tarçınrengi gözleri şimdi daha koyu ve hiç kıpırdamadan duvardaki bir noktaya dikili. Bir anlık bir kırağı oturdu bir anda gözlerine, kapattı, yeniden açtı. O zaman boyun eğme arzusu ve isteği belirdi yüzünde, insanları çektiği eziyetlerden kurtulmak istememeye zorlayan o akıl almaz güç ki, hazzı tek ve tükenmezdir.

– Senden istediğim bir şey yok, baba. Yardım etmeni istediğim bir şey yok.

– İyi.

Biraz sonra:

– Haydi zaman geçirecek bir şeyler yapalım, dedi dedem. Kâğıt oynayalım mı?

– Oynayalım.

Kadınları içeri çağırdılar ve pastra oynadılar. Dedemle annem bir çift, Todori enişteyle ninem de diğer çiftti. Bu aile pastrası Todori Enişte için her zaman büyük bir eğlenceydi. Çeşitli el çabukluklarıyla valeleri yürütüyor ve her zaman puanlarını artırıyordu. Dedemin karşısında ne olduğundan haberi bile olmuyordu ama ninemin aklındaydı. O yüzden gözleri heyecanla sağa sola doğru sürekli oynuyor, oturduğu yerde ha bire kıpırdanıyordu. O âna kadar kocasına bir kötülük gelmesin diye onu koruyan iyi yürekli bir candı. Bir dalavere hissettiği anda kıpkırmızı kesiliyor, önce Todori Enişteye «Ayıp!» der gibi kaş göz işareti yapıyordu. Todori Enişte bu çocuksu saflıkla çok eğleniyor ve devam ediyordu.

Zavallı ninem artık sandalyesinde oturamıyordu. Sanki altında çivi varmış gibi sürekli sallanıyor, sonunda sesli müdahale ediyordu:

– Ama, Todori! Hadi, çocuğum!

Todori Enişte bu akşam da ninemin oyunuyla eğlenmeye başlamıştı. Ama saatler geçtikçe peyderpey dalgınllaşıyordu. Yalnız vale çalmayı değil, sırası geldiğinde kâğıt atmayı da unutuyordu. Onu başka türlü oynarken görmeye alışmış ninem, bir şeyler eksik gibi, valeleri çalması ve onu kızdırması için yalvarır gibi şaşkınlık dolu bakışlar atıyordu enişteye. Biraz önceki armoniyi sarsan düşmanı tahmin ediyordu. Başının üzerinde dolaşan şeytanın yenip yenmeyeceği, çalıntı bir bacağın parlak renklerinde belli olacaktı.

Şeytan yendi.

Todori Enişte birden kâğıtları bıraktı.

– Uyumam lazım, dedi. Yorgunum.

Biz çocuklar, odamızda kapalı, bir türlü rahat değildik. Çevremizde, çiftliğin odalarında titreyen rüzgârda, gittikçe artan sessizlikte yeni bir şeyler olduğunu biliyorduk. Eniştemizi bir sis perdesine sarıp gitti ve şimdi burada, ortaya çıkacak. Nasıl rahat olabilirdik?

En son Todori Enişteyi ayağa kalkıp şöyle derken duyduk:

– Uyumam lazım. Yorgunum.

– Yatağınız hazır, dedi ninem. Urania’yla sana kuzeydeki odayı verdik.

Eniştem biraz çekindikten sonra:

– Başka tek kişilik bir oda yok mu?

– Ne yapacaksın çocuğum, dedi ninem ciddi bir tavırla. Karınla beraber kalacağınız bir oda verdik size.

– İyi.

Kapıların açılıp kapandığını duyduk. Sonra sessizlik oldu. Az bir zaman geçti. Çiftlikte her şey uykuya dalmış gibiydi. İnsanlar, eşyalar. Bir tek biz uyumuyor ve bekliyorduk. Büyük kardeşimiz Anthippi de dahil. İlk kez bizimle birlikte heyecanımıza ortak oluyordu. Kuzeydeki odanın kapısının aralığından ışığın yandığını görüyorduk. Neler oluyordu acaba orada? Yoksa hayalet mi gelmişti? Başımızı çıkarmaya, birbirimizden uzaklaşmaya korkuyorduk. Kapının ucunda toplanmış oturuyor, heyecan dolu gözlerle bakıyorduk. Derinlikteki aydınlık kapı aralığında neler oluyordu acaba?

Artemis beklemekten yorulmuştu, dayanamıyordu artık.

– Gel! diye fısıldadı bana. Gel benimle oraya kadar...

Beni çekti ve oraya kadar gittik. Kapının deliğine doğru eğildik ve baktık: Todorı Enişte yatağın yanında masada oturuyordu. Masa lambası yanıyordu ve uyumuyordu. Bir kitap okuyordu. Ama aklının başka yerde olduğu belliydi. Arada bir gözlerini kitaptan kaldırıyor ve sorgulayarak karşısındaki dolaba bakıyordu. Uzun bir süre öyle bakarak bekliyor, sonra yine kitaba dönüyordu. Gözleri kendi renginde ışımlıyor, yüzünüyse derin çizgiler örtüyordu.

– Hadi Todorı, hadi artık... diyordu arada bir Urania Teyze yatağa yarı uzanmış. Geç oldu artık.

Eniştem kıpırdamıyordu bile. Sesini duymamışa benziyordu.

– Hadi artık..., yalvarıyor karısı. Neyin var?

Sonunda yalvarmayı kesti. Sessizlik oldu. Ve sonra bir çocuğun serzenişli ağlaması gibi Urania Teyzenin usulca hıçkırıkları duyuldu. Yakınmaları enişteme kadar ulaştı galiba. Şaşırdı sanki, beklemediği bir şey oluyordu sanki. Hışımla kalktı ve genç kadının yatağına gitti. Saçlarını okşadı.

– Neyin var? diyor kadına. Uyu. Ben biraz daha okuyacağım.

Ve yine, daha yavaş, varlığının derinliğinden gelen bir sesle:

– Uyu, dedi.

Odamıza döndük ve diğer çocuklara kuzeydeki odada neler olduğunu anlattık. Adeta hayal kırıklığına uğramıştık. Yorgunluk ve uyku ağır basmaya başlamıştı. Yataklarımıza yatmaya ama uyumamaya karar verdik. Biraz sonra gene gidip bakacaktık, belki bir şeyler olur diye. Ama uyku tüm ağırlığıyla gelip üzerimize çöktü ve yatar yatmaz bizi sardı. Bütün planlarımız öylece kaldı.

Ertesi gün Todorî Enişte müthiş yorgun görünüyordu. Kesin bütün gece uyumamıştı. Kimidenia'da atla uzun bir yürüyüşe çıkacağını söyledi ve bütün gün gelmedi. Güneşin batmasına az kala döndü. Çok yorulduğunu ve gidip hemen uzanacağını söyledi.

İtiraz kabul etmez bir tonla Urania Teyzeye:

– Urania, sen bu gece kardeşinle yatacaksın. Benim uykum yokken neden sen de sabahlayasın? dedi.

– Ama.... diyebildi yalnızca karısı.

– O zaman ben de hemen bu akşam giderim Kimidenia'dan! dedi aniden.

– Tamam, Todorî, tamam... gözyaşlarını saklayarak boyun eğdi ve kabul etti karısı. Yalnız kal.

Bu akşam büyük ânın geleceğinden, hayaletlerin geleceğinden emindik artık. Gizli önsezilerimiz, derin arzumuz öyle diyordu. Az sonra bütün odalar sessizliğe gömüldü. Fakat bu sükunetin içinde bir ruhun uyumadığını tahmin edebiliyorduk. Büyüklerin, kapılarının ardında korunaklı beklediklerini tahmin edebiliyorduk. Dışarıda da gece sakindi. Kimidenia dinleniyordu. Hiçbir vahşi hayvanın sesi duyulmuyordu. Soğuk bir ay dolaşıyordu tek başına.

Kuzeydeki odada, tek başına, lambanın ışığıyla sabahlıyordu Todori Enişte. Hiçbirimiz o yana gitmeye cesaret edemiyorduk bu akşam. Kalbimiz küt küt atıyordu. Gece yarısı yaklaşmaktaydı.

Önce gene Artemis karar verdi.

– Geliyor musun? diyor bana. Ben gidiyorum.

Sesi titriyordu.

Küçük kız kardeşimle el ele tutuşup hole çıktık. Ay ışığı, avluya bakan bir pencereden içeri giriyordu. Aniden beklenmedik kara bir bulut geçip ayın üzerini örttü. Her yer o anda kapkaranlık oldu. Avucumun içinde Artemis'in elinin titrediğini hissettim. Kaçıp gidesim geliyordu ama ayaklarım gitmek istemiyordu. Hele bu sessizlik! Bizi saran bu korkunç sessizlik! Bir insan sesi duymak için fısıldıyorum, kendi sesimi duymak için:

– Korkma, Artemis...

– Korkmuyorum... diyor yavaşça.

Titreyerek ilerledik. Kuzey odasının kapısına vardık. Kapının deliğine doğru eğildik ve baktık.

Todori Enişte dün akşamki yerinde oturuyordu; masanın yanında, lambanın yanında. Kitap dizlerindeydi, gözleriye karşısındaki dolaba dikili duruyordu. Yüzünün dörtte üçünü görebiliyordum. Eniştemin, bildiğimiz ışıltılı, neşeli, güler yüzlü suratından eser yoktu. Gözleri çaresizce bir şeyler görmeye çalışır gibi, yuvalarından dışarı fırlamış. Gergin gözlerinin altında yanakları, aksi yol almış, içeri çökmüştü. Sımsıkı kapalı ağzının ardında dişleri birbirine binmiş, gıcırdayan olmalıydı. Yalnızca siyah kıvrıkcık saçları, hareketsiz ve bozulmadan kayıtsızca yardım ediyordu yüzündeki kasırgaya.

Ansızın serin, amansız bir ani rüzgâr indi karanlık ormandan, Kimidenia'dan. Yakınlardaki ağaçların üzerine düştüğünü duyduk, dalların kemikler gibi kıtırdadığını duyduk.

Aynı anda çok derinden bir çakalın uluması duyuldu. Eğilmiş anahtar deliğinden bakmakta olan Artemis'in elini sıkıttım. Bacaklarımız, ellerimiz titriyordu. Gidelim demek için bir şeyler söyleyecektim ki, fırsat olmadı.

Odanın içinden, vahşi, bıçak gibi sert bir kahkaha duyuldu. Todorî Enişte bütün gücüyle gülüyor, nefes almak için bir an duruyor, sanki ayaklarından, koltuk altlarından, hatta bütün vücudundan gıdıklıyorlarmış gibi, sonra gene başlıyordu. Sevinç kahkahasına benzemiyordu hiç, sanki çırpınıyordu.

Artemis tepeden tırnağa titriyor, elimi bırakmış ve iki elini de anahtar deliğine dayamış, sanki ışık onu çekiyormuş gibi, gözlerini alamadan bakıyordu. Aynı erkten etkilenmiş bir halde onu ittim ve eğilip baktım. Eniştem hep aynı yerde oturuyordu. Ellerini göğsünde kavuşturmuş, sanki içinden bir şey çıkmasını engellemek ister gibi sıkıca bastırıyordu. Gözleri sürekli aynı noktaya, eski dolaba bakıyordu. Ve baktıkça kahkahalar içinde çırpınıyordu. Ben de onun baktığı yere baktım. Hiçbir şey yok! Hiçbir şey görmüyordum. Ama birden dikkatimi çekti: Dolabın kapıları ağzına kadar açıktı! Biraz önce, ilk gördüğümde de açık mıydı acaba, kahkahalar başlamadan önce? Hayır, iyi hatırlıyorum, değildi. Todorî Enişte, yüzü kasılmalardan tanınmayacak bir halde sürekli oraya bakıyor ve sanki çok komik bir şey görmüş gibi ha bire kahkahalarla gülüyordu. Korkuyla sarılmış küçücük benliğim tüm varlığıyla gözlerimde toplanmıştı görebilmek için. Ama hiçbir şey görmüyordum. Oda bomboştu. Pencereden giren azıcık rüzgâr salınıyordu yalnızca.

Yine de orda içerde, odadaki rüzgârın içinde bir şeylerin olduğunu hissedebiliyorduk. Bakma sırası Artemis'teydi, eğilmeye hazırlanıyordu. Yüzü yüzüme değişiyordu. Buz gibiydi. Çekilmeye davrandım. Birden Kimidenia'dan inen rüzgâr tekrar estiğinde, panjurlardan geçip, lambanın ışığına çarptı. Ansızın zifiri karanlık oldu ve kahkahalar bıçakla

kesilmiş gibi sustu. O sırada holde ayak sesleri duyduk. Kimin olduğunu anladık. El yordamıyla dedem geliyordu.

Artemis'i aniden çekip duvara doğru sürükledim. Oradan odamıza giriverdik. Öteki çocuklar üzerimize üşüştüler, merakla neler olduğunu sordular:

– Gördünüz mü?... Gördünüz mü?..

İkimiz de titriyor ve hiçbir cevap veremiyorduk.

– Ne gördünüz?... Ne gördünüz?...

– Hiçbir şey... diye kekeleydi Artemis.

– Hiçbir şey... diye kekeleydim ben de.

– Ya eniştenin kahkahaları? Onlar neydi?

– Ne bileyim neydi. Bir şey değildi...

Holün derinliklerinde, kuzeydeki odada kapının açıldığı işitildi, sonra dedemin sesi, eniştem bir şeyler söyledi. Ayak sesleri. Ve sessizlik.

Yatağımıza yattık. Az sonra diğer çocuklar uykuya daldı. Bir tek Artemis'le ben uyumuyorduk. Yataklarımız yan yanaydı.

Fısıldayan sesini duyuyorum:

– Petro, uyumuyor musun?

– Uyumuyorum.

– Üşüyorum... mırıldanıyor. Yanına geleyim mi?

– Gel.

Ona yer açtım ve geldi. Bana sıkıca sarıldı. Bu, ona iyi geldi. Biraz sonra daha sakindi.

– Bir şey gördün mü? Onu gördün mü?... diye soruyor yavaşça.

– Ah, hayır Artemis! Hiçbir şey görmedim! Sen?

– Ben de! diyor umutsuzca. Ama.. oradaydı işte.

Az sonra:

– Kendiliğinden açılan dolabın kapılarını gördüm... o kadar...

– Gerçekten mi? Kendi kendine mi açıldı kapılar?

– Kendi kendine açıldı...

O anı hatırlamasıyla gene titremeye başlıyor. Dişleri hızla birbirine çarpıyor. Fakat vücudu sıcak şimdi. Gittikçe daha çok sarılıyor bana. Onu sevdiğimi, yanında olduğumu göstermek ve korkmaması için sarılıyorum ben de. Dizlerinin üstüne çıkmış ince bir gecelik giyiyor. Elim bilinçsizce titreyen yeri bulmak ve sakinleştirmek için elbisenin altına doğru kayıyor. Ne kadar sıcak burası! Ne kadar da sıcak! Garip, bilmediğim bir duygu geçiyor içimden, dokunumdan, parmaklarımın ucundan, damarlarıma yayılıyor ve yavaş yavaş içime akıyor, ilk uyanışın ürpertisiyle doluyor içim.

– Şimdi daha iyice misin, Artemis?

Bedeni şimdi daha sakin görünüyor, titremeler geçti.

– Evet.... diye mırıldanıyor.

– Şey... elimi çekmemi ister misin?

Geceliğinin kıvrımlarının altından pürüzsüz tenine değen parmaklarımın ucundaki titreyen yeni ve bilinmez dünya, heyecanla izliyor ve cevap bekliyordu. Ah, keşke hayır dese Artemis. O kadar tatlı ki...

– Hayır... diye fısıldıyor Artemis! Tut böyle beni...

Böyle sarmaş dolaş uykuya daldık o uzun gece. Rüzgâr dışarıda Kimidenia'nın ıssız vadilerinden geçiyor ve acayip uğulduyordu. Uzaktaki bir bataklıkta kurbağalar suyun dışında, donuk gözlerle bakınıyor ve eşleşmek için vıraklıyorlardı. Rüzgârla bir bitkinin üzerine gelmiş çiçek tozu, onu dölemek için sallanıp titriyordu. Kuzeydeki odada bulunan dolabın kapıları kendiliğinden açılıyor yine. Fakat artık zamanı geldi, şimdi hayalet görebilirim. Yarım karış boyunda bir papaz çömezi çıkıyor içinden. Sakalı, kara cüppesi, örtüsü,

potinleri, her şeyi var. Ne kadar komik! Elleriyle cüppesini şöyle biraz kaldırıp dolaptan dışarı zıplıyor. Sonra kafasını kaldırıp bana bakıyor ve gülümsüyor. Kahkahalar atıyorum, Todorî Enişte gibi kasılmalardan titriyorum, oysa papaz çömezi gülümsüyor. Ne bir kelime ediyor, ne de bir adım atıyor. Ben de kıpırdamaya cesaret edemiyorum. Tuttuğum sıcacık şeyin içine daha da daldırıyorum elimi. Ve titreyerek yüksek sesle kahkahalar atıyorum.

Hızla itiyor biri ve her şey kayboluyor.

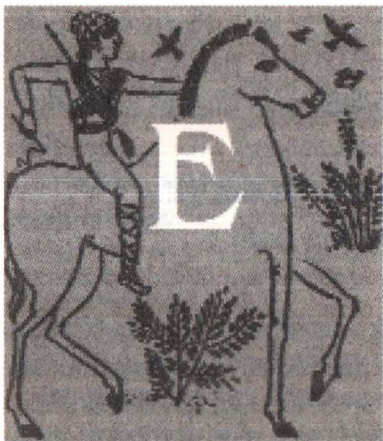
– Niye canımı acıtıyorsun böyle? Neden bağıırıyorsun? diyor Artemis, neredeyse ağlamak üzere. Tırnaklarıyla kanattın beni.

Şaşkın, terden sıırılsıklam olmuş, hiçbir şeyin farkında değilim.

– Canını acıtmak istememiştım, Artemis.

SEKİZİNCİ KISIM

Sarı yıldızları olan avcı

rtesi gün sabah erkenden Todorî Enişteyle teyzem gittiler. Acil bir sebepten çiftliklerine dönmek zorunda kaldılar. Artemis düşünceli. Arkadaş istemiyor, gemilerle oynamıyor. Ben de tek başıma ağaçların altına uzanmak istiyorum. Rüzgâr hâlâ hayaletlerle dolu. Herkes Kimidenia'nın geçirdiği sürpriz geceyi konuşuyor.

“Acaba kalmışlar mıdır?”

“Acaba Todorî Enişteyle beraber gitmişler midir?”

Hayaletler ruhtur ve yok olurlar. Geçtikleri yerde, içimizde, harikalar diyarı için ayrılan kapalı kısmın derinliklerinde iz bırakırlar. Ruhtur ve yok olurlar işte. Oysa, Artemis'e dokunan ellerdeki, parmaklardaki, o uçlarındaki şey maddedir. Derinin altında dilsiz, bir damla kan kımıldıyor. Duydukları ilgisini çekmiş, durup kulak veriyor gene duymak için. “Ne olabilir acaba?” Arkasında başka, diğer kan damlaları duruyor, onlar da susuyorlar. “Ne olabilir?” Hepsi öğrenmek istiyor ve heyecandan titriyor. Derinin altındaki kanla sarılı hafif kabuğun altından atışları duyuluyor. Ta ki nabızlar, kendi bağımsız hayatlarının başladığı kuvvete

dönüşebilmek için kaynaklarından uzaklaşana kadar. O zaman ten titiyor, arzu, öğrenmek ve dinmemek için tenin üzerinde bir ışık gibi debeleniyor.

Gece olup da bütün diğer çocuklar uyuduğunda yavaşça sesleniyorum ona:

– Artemis, uyanık mısın?

Cevap vermekte biraz gecikiyor, ama sonra fısıldıyor:

– Uyanığım.

– Korkuyor musun?

Gene bir duraksama, ardından:

– Neden soruyorsun?

– Diyorum, eğer korkuyorsan... yanıma gel...

– Hayır! diyor aniden. Korkmuyorum.

– İyi.

Artemis'in yanıma gelmek istememesi ne kötü. Yine sarılıp, üşüyorduysa ısıtardım onu. Ama neden gelmek istemiyor ki? Niye?

Artemis artık on üç yaşında. Bense ondan daha küçüğüm.

Güneş, zeytin ağacının yaprakları üzerinde oyun oynuyor. Işık akıyor, doğurgan, açgözlü madde, merak dolu, yeraltındaki suyun damarları gibi, insanların parmakları gibi. Yaprakların arasından kayıyor, bir aralık ağacın gövdesinin yarıklarına dalıyor, son bulmaksızın, çıkış bulmaksızın. Sonra yine kayıyor, daha alçağa, toprağa. Işığın her damlası, yeryüzünün efsununu tek başına keşfetmesi gereken, diğerlerinden bağımsız birer varlık. Gece gelip de ölmeden acele etmeli üstelik. Paniğin tiniyle dolu sancılı bir savaşım:

Öğrenebilecek mi? Öğrenmeye zamanı olacak mı?

Rüzgâr biraz estiğinde, bitkinin çiçek tozundan bir taneciği aldı ve onu mavi boşlukta biraz gezdirdi, sonra bıraktı ve düştü. Doğurgan tohum beyhude düşüyor, boşu boşuna düşüyor toprağa, yazgısını yazarak ilerleyen bir solucanın olduğu yere. Solucanlar toprakta sürünen kör canlılardır; sürünen hiçbir şeyin merakı, heyecanı yoktur. Oysa çiçek tozu yükseklerden geldi, rüzgârı gördü, böcekleri, usareleri gördü, seslerini duydu, yıldızları ve geceyi gördü. Aydınlık dünyadan öğreneceği daha çok şey vardı ama şimdi hedefi farklı artık: Yeryüzünde ölmeli. Fakat o anda bile, ölmesi gereken son anda, öğrenmek istiyor yine, yapabileceği ne varsa öğrenmek:

Neden toprakta sürünen solucanlar var? Neden sürünen canlılar var?

.....

Çiftlikten bir hayli uzaklaştım, zeytinliği geçip meşe ağaçlarını krallığının derinliklerine girdim. Yoruldum. Bir ağacın altına sırtüstü uzanıp yaprakların fısıldaşmalarını dinliyorum. Az sonra öteki patikadan Artemis geliyor.

– Sen de mi buradasın Artemis? Ne arıyorsun?

Artemis dinlenmek için oturuyor. Ayaklarını uzatıyor ve gökyüzüne bakıyor.

– Hüthüt nedir, biliyor musun? diyor az sonra.

– Hayır, bilmiyorum. Nedir hüthüt?

– Tabii, sen nereden bileceksin, diyor ironik bir tavırla. Ama ben biliyorum!

Ve bana, başında ve göğsünde kahverengi ve sarı, kanatlarında beyaz kurdeleli siyah renkleri olan, muazzam ibikli garip, güzel bir kuştan bahsediyor. Alçaktan, تنها taşlara yakın uçuyor, sağa sola deli gibi sekiyor, böcekleri yakalayıp yükseklerle fırlatıyor sonra da gagasını açıp ağzına alıyor.

Çok güzel bir kuş ama asla şarkı söylemiyor. Yeryüzünde söyleyecek, hayatta yapacak neyi varsa rengiyle anlatmış. O yüzden Tanrı sesini almış, çünkü hem sesinin hem de renklerinin olması ormanın diğer kuşları için haksızlık olurdu.

– Kim söyledi sana bunları, Artremis? Bu garip kuş hakkında bütün bunları nerden öğrendin?

– Sarı yıldızları olan avcı anlattı bunları bana. O, ormandaki bütün kuşların öyküsünü biliyor.

Nal sesleri geliyor. Kim o? İkimizde görmek için ayağa fırlıyoruz. Nahif bedenli beyaz at, patika yolu yeşil bulut gibi kaplayan ağaçların altından ağzı köpükler içinde koşuyordu. Avcı bizi görür görmez hızla dizginleri çekti. Güneşten yanmış, uzun boylu, yirmi yaşlarında kadar bir genç; kafasına sarı yıldızlarla işlenmiş beyaz bir mendil bağlıydı. Fişeklikleri göğsünde çapraz asılıydı. Günün o saati, gözlerini garip bir şekilde aydınlatıyordu; ormanın renkleri deviniyordu işlerinde.

– Ne yapıyorsunuz siz burada? diyor bize bakarak. Ne haber «ceylan»? diyor Artemis'e samimiyetle.

Ceylan mı? A, demek o kadar yakınlar Artemis'le. Ve ben bilmiyordum! Nasıl arkadaş oldular? Bu bizimkilerden biri değil, denize yakın çiftlikte çalışıyor. Sonuçta Artemis'in bütün herkesle, bütün yabancı avcılarla alışverişi var.

– Ne haber, ceylan?

Artemis zıplayıp yanına gidiyor. Dağ insanlarında olduğu gibi Artemis'in gözlerinde dallar, yapraklar yok. Yunuslar ve dalgalar var, çünkü o Egeli. Orada o küçük toprak parçasında gözleri birbirine karışıyor, yeşil yapraklarla dalgalar.

– Bugün çok dolaştım, diyor Artemis. Meşe ormanının derinliklerine kadar gitmişim, hiç farkında değilim.

– Ne arıyorsun? diyor şaşırarak avcı. Korkmuyor musun?

– Korkmak mı? Neyden? diyor Artemis gururla. Hüthüt kuşu arıyordum.

– Hüthüt kuşu mu arıyordun?

– Evet. Sen anlatmamış mıydın hani renkli kanatları olan kuşları? Görmeyi çok istedim.

– A, sana söylediğimi unutmuşum! Bulabildin mi bari?

– Hayır, bulamadım.

– Eh, o aradığın yerde nerde bulacaksın onları! diyor avcı alaycı bir tavırla. Hüthütler ormanda bulunmazlar, ağaçların olmadığı yerlerde, çayırlarda uçarlar.

– Bilmiyordum, diye mırıldanıyor Artemis ve biraz yüzü kızarıyor. Bana bunu söylememiştin. Yarın çayırlara giderim...

– Hım... gene de bulabilir misin, bilmem! Diyor avcı.

Çünkü şimdi, diyor, hüthütler ülkemizden geçip gittiler. İlk yağmurlarla yine gelecekler. O zaman yine tuhaf nazlarını yapmaya, ötmeye başlayacak, kayaların, ağaçların kovuklarındaki böcekleri kovalayacaklar.

– Yani?.. diyor Artemis üzgün. Ben hüthütleri göremeyecek miyim? Artık hüthüt kalmadı mı, hepsi gitti mi?

– Her zaman birazı kalır. Kim bilir neden gitmezler sürüleriyle, diye cevap veriyor avcı. Ama sen nereden bulacaksın! Ben bugün iki tane çıkardım. Ama vurmadım!

– Vurmadın mı?

– Hayır, vurmadım. Uzak diyarlardan, okyanus adalarından gelen küçük hanımın avlasın diye bıraktım onları.

Uzak diyarlardan gelen küçük hanımın da kimmiş?

Artemis şaşırarak soruyor:

– Okyanus adalarından bir hanımın mı geliyor?

– Evet, geliyor.

– Bizim buralara mı geliyor?

– Evet, bizim buralara.

– Adı ne?

Neydi adı? Yabancı bir adı var. Avcı hatırlayınca kadar güçlük çekiyor.

– Adı... adı Doris.

– Doris...? Ne demek Doris? Hristiyan mı?

– Hayır, İngiliz.

– Ve buraya, Kimidenia'ya geliyor, öyle mi? Ne arıyor?

– A! Bilmiyor musun? Denize yakın çiftliği olan beyimin oğlu evlendi. Yabancı memlekette okuyan Vilaras'ın oğlu.

– Adı Doris ve buraya geliyor, öyle mi?

Avcı bu ısrarlı sorularla çok eğleniyor. Gülümsüyor.

– Adı Doris ve buraya geliyor.

– Ve bizim yöremizin hüthütlerini avlayacak, öyle mi?

– Öyle diyorlar. İyi vurucuymuş. Kimidenia'daki ceylanlarla hüthütleri avlayacakmış.

– Ve sen de, bu yüzden onları vurmadin, he?

– Bu yüzden vurmadım. Hüthütlerimiz de olduğunu görsün diye.

Sesi ve dudakları hafifçe titriyor Artemis'in.

– Başka bir şey de mi avlamadin bugün?.. O yüzden mi?

Ha, o yüzden değil! Bugün büyük ava çıkmıştı. Yabandomuzu avına. Üç tane öldürdü. Ormanın tepelerinde bıraktı. Çiftliklerindeki Türk çıraklar getirecekler.

– Hadi şimdi toz olmanız lazım! dedi birden avcı koruyucu bir ses tonuyla. Geri dönmeniz lazım, çünkü güneş alçalıyor.

– Döneriz.

– Haydi, o zaman! Ve de hüthüt aramayı bırak ceylan!

Nahif bedenli beyaz at yine yeşil bulutların altına dalıyor ve kayboluyor. Bir süre nal sesleri duyuluyor. Sonra o ses de

kayboluyor. Ormanın hışırtıları kalıyor gene sadece.

– Yabancılarla arkadaşlık edip konuşmaya utanmıyor musun, Artemis?

– Bırak beni! diyor birden. Niye utanacaktım?

Gerçekten niye utansın ki? Saçma bir şeydi bu söylediğim.

– Hem sonra, o avcı! diye ekliyor Artemis. Ne kadar güzeldi, gördün mü?

Gözleri bulutlara bakarak parlıyordu. Sonra yine:

– O, avcı! Ben Kimidenia’da yabandomuzlarını öldüren avcılarını seviyorum.

Ne biçim laf bu? Ormandaki aç çakallar için dua edip, Artemis’le beraber ağlamamızın üstünden ne kadar zaman geçti, kaç sene oldu ki? Kuşları ve yabandomuzlarını öldüren avcılarını seviyorsa şimdi, sefil bir yaratık Artemis.

– Nasıl sevebiliyorsun şimdi avcılarını?

Artemis gözlerimin içine bakıyor:

– Kötülüğünden söylüyorsun! diyor. Çünkü sen asla bir avcı olamayacaksın! Olamazsın!

– Ben avcı olamaz mıyım? Her yanıma öfke sarıyor. İstemiyorum!

– Hayır, olamazsın!

Cebimde lastik sapanım var. Şehirdeyken yapmıştım, çünkü diğer çocukların da vardı ve serçeleri öldürüyorlardı. Ama ben o zamana kadar bir kuşa nişan almayı asla denememişim. Sadece yapraklara atıyordum.

Parmaklarım, sapanımın olduğu cebime dalıyor. Lastiği okşuyor. Artemis bir ağacın köküne değiyor ve dalmış bir halde önüne bakıyordu. Meşelerin ötesinde, Kimidenia’nın ötesinde, yöremizin dağlarının ötesinde, yel değirmenlerinin ötesinde muazzam deniz yol alıyor. Okyanus denen o karanlık

ülke orada. Sis orada çöküyor her zaman suyun üzerine, orada altın güneş, masmavi bulutlar yok. Yalnızca buğulu pus. Ve oradan, sisli ülkenin içinden, yavaş yavaş çıkıyor, yağmur gibi nemli, pusun içinden çıkıp, peyderpey geliyor, peyderpey yaklaşıyor: Uzak adaların kızı, okyanus'un kızı. Adı Doris. Ne demek Doris? Saçları, ömrü boyunca denizin içinde yaşamış gibi ıslak. Sudan oluşmuş ahtapot kolları gibi. Ya gözleri? Ege'nin pırl pırl kızlarının gözleri gibi parlıyor mu? Yunuslar ve mavi dalgalar var mı içlerinde?

Artemis'in yunuslu, mavi dalgalı gözleri uzun bir süre durgun kalıyor. Aniden kıpırdamaya başladıklarında, suskunluklarını kaybediyor. Artemis ayılmış gibi, ses yapmamak için hafifçe doğruluyor.

Ne var orda?

Artemis'in baktığı yere çeviriyorum kafamı ben de: Bir sansar. Birkaç metre ötelerinde, ağacın gövdesinde sürünen sarı renkli küçük bir hayvan. Duruyor bir an, sanki havada bir şeyin kokusunu alıyor, bir şey arıyor. Kıpırdanıyor yine. Esnek bedeni, ağacın gövdesine sakın devinimlerle, bambaşka izler bırakıyor.

Parmaklarım cebimde saklı sapanın lastiğine dokunuyor sürekli. Gittikçe daha çok dokunuyor. Dokunum hafif, kolay biçimlenen bir güç. Fakat birden sertleşebiliyor. Küçük hayvanın sarı renkli vücudu orada karşısında duruyor, bekliyor.

Ağır, yavaşça çıkarıyorum sapanımı. Kıpırdamadan yandan bir taş alıyorum ve sapana yerleştiriyorum. Artemis, hareketin gölgesinden anlayıp, ancak o zaman üzerime çeviriyor bakışlarını. O kritik anda gözleri zayıflığımdan emin, küçümsemeyle dolu: "Yapamazsın! Asla yapamazsın! Asla bir avcı olamazsın!"

Lastiği çekip, sarı hedefe doğru nişan alıyorum. Önce ellerim titriyor ama sonra sabit duruyor. Kesin Artemis yanımda aynı küçümseyen bakışlarla izliyor.

“Yapamazsın. Asla yapamayacaksın”

Ağaçların, dalların altındaki her yer göz oldu. “Yapamazsın.”

Son bir gayretle sapanımın lastiğini çekiyorum. Taş gidiyor. Hiçbir şey beklemiyorum. Fakat bu küçücük an ne kadar da net, her şey ne kadar görünür! Masmavi semada kurşun gibi ellerimden fırlayıp giden sert maddeyi izliyorum. Yüreğim küt küt atıyor, yerinden fırlayacak. Heyecanım her yeri kaplıyor, en sonunda gözlerimi yumuyorum.

– Ah!

Acı bir çığlık atan Artemis’i duyuyorum, ayağa kalkmak için çıkardığı sesleri duyuyorum. Ne oldu? Ben de ayağa fırlayıp Artemis’in koştugu ağacın yanına doğru seğirtiyorum. Ne oldu?

Küçük sarı hayvan, sapanımın taşıyla kafasından vurulmuş, yerde çırpınıyor. Yarasından biraz kan akıyor, parlak tüylerine garip bir ton katıyor. Önce anlamıyorum, bunun olabileceğini düşünemezdim bile, böyle bir şey beklemiyordum. Ama o anki şaşkınlık geçer geçmez, içimde bir dalga-nın yükseldiğini hissediyorum, vahşi bir sevinç duyuyorum bağırarak için:

– Gördün mü, avcıyım işte! Öldürdüm onu! Öldürdüm onu!

Artemis üzerime atlıyor. Hiçbir zaman bu kadar vahşi olmamıştı. Tırnaklarıyla yüzümü yoluyor, beni yumrukluyor, kendini kaybetmiş bir halde sürekli feryat ediyordu:

– Aşağılık! Aşağılık!

Hiçbir şey anlamıyorum, bağırarak kendimi korumaya çalışıyorum:

– Ne istiyorsun? Avcıyım işte! Sansarı öldürdüm işte!

– Aşağılık! Aşağılık!

Sürekli feryat ediyor: “Zavallı hayvancık... zavallı... or-da öyle habersiz duruyordu...”

Sonunda bütün gücümü toplayıp onu zorla itiyorum ve yere düşüyor. Kalkmak için hiçbir çaba göstermiyor, düştüğü yerde öylece duruyor. Yüzü, artık çırpınışları kesilen sarsarın yanında toprağa değiyor. Kan, açılan delikten ağır ağır, damla damla toprağa sızıyor. Damla damla akıyor Artemis'in gözyaşları da, toprağı suluyor.

Eppey bir saat geçti. Artemis kıpırdamıyor. Bense biraz ötede oturuyorum ve başka yere bakıyorum. Artemis yavaşça ölü hayvana uzatıyor elini. Uyandırmaktan korkar gibi okşuyor hafifçe. Ona bakıyor. Sonra tırnaklarıyla toprağı eşelemeye başlıyor. İlk katta, toprağı nemli tutan çürümüş yapraklar var. Artemis yaprakları alıyor, sonra taze toprağa ulaştığında, biraz derinde bir çukurluk oluşana kadar tırnaklarıyla kazmaya başlıyor. İki eliyle alıyor sarı bedeni ve mezarına yerleştiriyor. Sonra yeni, yeşil yapraklar, siklameenlerin yapraklarından alıp üzerini örtüyor. Ve en son nemli topraktan atıyor üzerine.

Güneş batmıştı. Hava kararmaya başlıyor. Artemis hiç konuşmadan dönüş yolunu alıyor. Adımlarını büyütüyor ve sonra koşmaya başlıyor. Etrafımızdaki gölgeler sanki bizi yanlarına almak ister gibi yoğunlaşıyor. Artemis'in arkasından ben de koşuyorum.

Çiftliğe vardığımızda akşam olmuştu artık ve herkes meraklanmaya başlamıştı. Annem yüzümdeki tırmıkları ve kanları görünce korkup, ne olduğunu sordu.

Kuşların yuvalarından yumurtalarını bulabilmek için bir kayaya tırmandığımı ve oradan kaydığımı söyledim. Bir şey değil.

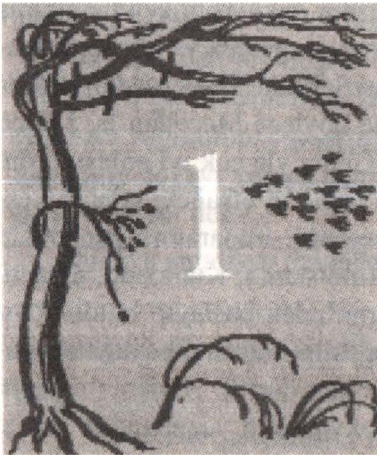
İKİNCİ BÖLÜM

ŞAFAĞIN HARMONİSİ

BİRİNCİ KISIM

İskoçya'da bir kış gecesi

850 kış. Gece, İskoçya'da, Lomond Gölü civarında, Kuzey buz denizinden dalga dalga kasırga geliyor, ağaçların ve toprağın üzerinde talazlanıyor. Bu öfkeli gecede her hangi bir canlının burada yaşadığını gösteren hiçbir ışık görünmüyor. İnsanlar, rüzgârın örselediği çatılarının altına sinmişler. Karanlıkta dört dönüp dışarıda

uğuldayan fırtınayı dinliyorlar, yeryüzünün çok eski Tanrısı Phobos(*) ise tepelerinde durmuş, tinlerin öyküsünü gözetliyor.

Oysa tek bir ışık bile sönmemiş bu gece Lomond Gölü civarında. Sör Arthur Kastimbal, atalarından kalma kulenin

* *Phobos*, Yunan mitolojisinde dehşeti, korkuyu simgeleyen Tanrıdır.

kütüphanesinde tek başına sabahlıyor. Büyük şöminenin önünde bir koltuğa uzanmış, ateşin duvarlara vuran gölgesini izliyor. Yıllar ağırlaşıyor bembeyaz başında. Gölgeler ağırlaşıyor. Yalnızlığın bu kış saatinde acısını dindirebilen tek şey hatıralar şimdi. Dışarıdaki hayatın, eşyaların hatıraları değil. Ve kulenin dört duvarı arasında sabit görünümde yaptığı bir yolculuğa eşlik ediyorlar.

Zayıf, hastalıklı bir çocuk olarak doğdu ve yirmi yıldır da onu koltuğuna bağlayan kötürüm illetine tutuldu. Fakat bu marazlı bedende hareketsizlikten beslenmiş bir güç çırpınıyordu ve zamanla okyanusun dalgasına dönüştü sanki. Bu, damarlarında ırkının ve atalarının kaynayan kanı, maceraya, seyahate, hayatın zor ânına karşı duyulan sevgiydi. İçindeki şu tükenmez güç, başka çıkışı olmaksızın kitaplara sarıldı. Seyahatnameler, korsan öyküleri, yabancı memleketleri anlatan anı kitapları, kaşiflerin günlükleri gibi kitaplara. Kötürüm kont yavaş yavaş başkalarının öykülerini kendisininmiş gibi yaşamayı öğrendi. Çünkü onları gerçek vasıflarında hissetmeye hazırdı: Tutkunun vasıflarında. İskoçya'da bir koltuğa mihlanmış bu çürük tekne böylece Macellan'la, Marco Polo'yla, Bering'le, Vasco da Gama'yla çok iyi anlaşıyordu. Hayalinde bütün korsanlıkları yapıyor, efsanevi adaları keşfediyor, bütün okyanusları aşıyordu. İmparatorluğun bütün korsan serüvenlerini yaşadı, Hindistan'a, Kızıldeniz'e geçti, daha aşağılara indi, Ümit Burnu'ndan başlayıp bütün Afrika'yı dolaştı. Cebelitarık Boğazına varmış, seyahatini tamamlamaya az kalmıştı ki, şeytan dürttü: Akdeniz'e saptı. Onca yaşadıklarından sonra, okyanusun yazgısından sonra, şu deniz göle benziyordu, oyun gibiydi. Biraz rüzgârında soluklanayım, sonra gene boğazdan çıkarım diyordu, fazla uğraşmadan. Ancak Akdeniz'de güçlü akıntılar var, karışık rüzgârlar eser. Bu rüzgârlar ve akıntılar onu aşağılara çekti. Daha da alçaklara. Çok alçaklara. Sonunda onu Ege diyarına, mitosun diyarına getirdiler.

İskoçyalı bir kötürümün fantastik yolculuklarıyla, *Eolya Toprağı*'nın, Ege'nin suladığı diyarın anlatıldığı şu basit öykü arasında nasıl bir ilişki olabilir diye soran ey okur, şimdi anlayacaksın o yabancıyı yavaş yavaş saran dokuyu. Adam Yunanistan'a geldi. Tanrıların ve satirlerin diyarı, çıplak ve mavi ülkeye girdikten sonra bir daha oradan ayrılamadı. Bütün okyanusları dolaşmış, vardığı her diyardan geri dönebilmişti. Çünkü herkesin bir eksiği, bir tamamlanmamışlığı vardır. Oysa Yunanistan'da arzuya ve ütopya'ya yer yoktur. Yunanistan'dır ütopya.

Sör Arthur Kastimbal o zamandan beri Yunanistan'la yaşıyor. Bütün masallarını ve bütün adalarını öğrendi. En çok seyahat ettiği yer, hemen hemen her gece, Kiklad Adaları. Meltem ve dalgalar onu alıp götürüyorlar. Kulağını dayıyor ve derinlerden gelen sesleri dinliyor. Zamanın derinliklerinden, mitosun derinliklerinden. Nimfeleri, satirleri, tutkuları, zaafları, korkuları olan, hilekâr Tanrıları anlatırlar ki, onlar yeryüzüne gelen tek doğru Tanrılardır ve insanı anlamışlardır, çünkü çok insanidirler. Doğanın dostu olmuşlardır; yıldırımın ve yağmurun, şimşegin ve rüzgârın. Arzularında ve neşelerinde doğayı yoldaş edinmişlerdir, insanı tahakküm altına alan silahı değil.

Bunları anlatıyor dalgalar...

O sırada bir hizmetkâr girdi ve onu daldığı düşüncelerden çıkardı.

– Genç bey gelebilirler mi diye soruyor, dedi ve cevap bekleyerek başında dikildi.

Kötürüm ihtiyarın yüzünde ateşin süngüsü daha canlı parlıyordu.

– Gelsin.

Gelen «genç bey» on beş yaşlarında bir ergendi. Uzun

boylu, sarışın bir çocuk.

– Devam edelim mi bu akşam, amca? diye sordu selam verdikten sonra.

– Yanıma gel, Robert.

Çocuk yere, amcasının ayaklarının önüne oturdu. Kıvrık saçlı sarı kafasını koltuğa dayadı. İhtiyarın parmakları gencin başına doğru uzandı ve onu usulca okşadı.

– Yunanistan’daki yolculuğumuza devam edelim, dedi.

Dışarıda fırtına uğulduyor, dalgalar okyanusta köpürüyor, yıldırımın çarptığı ağaçlar devriliyordu. Oysa Ege’nin eski zamanlarından gelen dinginlik, rüzgârın örselediği İskoç kulesini ışığa ve şiire boğmuştu.

Elim çıglıklarla

ağlıyorum gözyaşına boğulu

böylesi kara acılara

Ah! Ah!.. ölülerin yasına

benziyor bu

Hayatta ve yalnız, ıstırap içinde

İnsaf et dağlık ülke Peloponissos bana

Seziyorsun, ey toprak, ilkel sesimi

İşte bak, önünde, sonsuz

Parçalıyorum Sidon duvaklarını.^()*

Dışarıda yavaş yavaş fırtına diniyor, rüzgâr azalıyor, ağaçlar inlemiyordu. Sükunet kapılardan, duvarlardan içeri geçti ve geldi oturdu. Ve o sessizlikte gölgeler çıkıp yarı karanlık odada oynamaya başladılar. Kadınlardı. Ayaklarına kadar uzanan sarı khitonlar^(**) giyinmiş kızlardı. Siyah saçları, çözülü,

* Aiskhylos «Yakarıcılar», 112-121.

** Khiton, aşırı dökümlü bir tür Antik Yunan kadın giysisi.

bedenlerine düşüyor, Erimos ise sakın ve ağır arkalarından yürüyordu. Yakarıcılardı ve yalvarıyorlardı. Yüzlerinde yakarışın heyecanı, zaman boşluğundan geçmiş, şiirin içinde, elemin gücünü kaybetmiş, tine dönüşüyordu; sert çizgilerden arınıyor, salt ışık oluyordu. Ve Yunan denizinin dalgaları belli belirsiz Mısır çölünün yanında gidiyordu, sonra çölü aştılar ve her şey masmavi oldu.

Okuma uzun sürdü. Sonunda çocuk yoruldu ve sustu. Yakarıcılar usulca dağılıp gittiler.

Fırtına geri geldi, ormanda inleyen rüzgârın uğultusu yeniden duyulmaya başladı.

– Ne kadar tuhaf bütün bunlar, diye fısıldadı çocuk. Ne tuhaf masallar...

Az sonra tekrar:

– Acaba... acaba yaşıyor mudur o ülke hâlâ? diye sordu Yunanistan için, kendi kendine konuşur gibi.

İhtiyar İskoçyalı'nın eli, ergenin saçlarını okşadı gene.

– Yaşıyor, yavrum, dedi. O ülke ölmez.

– Böyle mi... böyle masal gibi mi yaşıyor?

– Öyle yaşıyor. Masal gibi.

Az sonra:

– Lord Byron, dedi ihtiyar. Lord Byron ölmek için oraya gitti. Bir İngiliz'in adasını bırakıp başka bir ülkeye ölmeye gitmesi, yalnızca ölmek için gitmesi, a işte bu sihir elbette yaşıyor...

Yine sustu. Sonra da:

– Bir gün oraya gideceksin, Robert. Gitmek kaderin. Yalnızca benim kaderim değildi.

Ve İskoç kulesinin sessizliği içinde, kötürüm ihtiyar, gözlerini kapayarak, çocuğu aldı ve onu yolculuğa çıkardı, Kiklad Adalarını anlattı ona, görür gibi sanki. İfadesiz, mavi

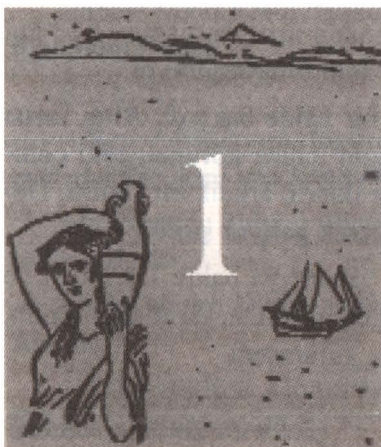
bir deniz değil o. Meltem her zaman çok güçlü eser, her zaman çok güçlü, her zaman. Mavi sular yükseklerden içer ışı-
ğı, parıldayan gökten, parlayan güneşten. Ve bu ışığı dağıt-
mak, onu nabza, harekete ve ahenge dönüştürmek için, deniz
melteme seslenir. Ve dalgalar çıkar. Okyanusun dilsiz koca-
man dalgaları gibi, ritimsiz karanlık yaratıklar gibi değil.
Adalardaki sert, çıplak, kesik, dik kayaların içlerinden fırla-
yıp dengede duracakları kadar gerekli, uzama göre küçük
dalgalar. Işık kayaların üzerine çarpar ve titreşir. Dalgalar tit-
reşir, yunuslar çıkar neşeyle ve köpüklerle oynar. Gece gel-
diğinde güneş, adaların ardındaki dağlara çekilir uyumak
için. Ve batır. O zaman göğün derinliğinde inanılmaz berrak-
lıkta farklı oylum katmanları eyleme geçmeye başlar. Biraz
önce tek çizgi şeklindeki dağ görüntüsü, şimdi birbiri ardına
çizilmeye başlar. İlki yoğun koyu renkte, diğerleri ise derin-
lere doğru daha açıktır. Onlar için güneş hâlâ batmamıştır
sanki. Uyumak için aralarındaki vadiye çekilmiştir sanki.

.....

– Bir gün oraya gideceksin Robert, diye fısıldadı duygu-
lanarak İskoçyalı ihtiyar.

İKİNCİ KISIM

Mykonos'lu balıkçıların bir kızının İskoçya hanımı olması

866 yazı. İskoçya'daki o kış gecesinin genci Mykonos'taki bir kayanın üzerinde oturuyor. Şimdi ölmüş olan kötürüm ihtiyarın on altı yıl önce onca çıplaklığıyla anlattığı Kiklad Adalarındaki güneşin batışını izliyor büyülenmiş bir halde. Delos^(*) tam karşısında.

Delos. Hera, Zeus'un aşık olup, bu yasadışı aşktan

anne olacağı Leta'yı öfke içinde kovalıyordu. Kız arkadaşına, çocuklarını rahatça doğurmasına yardım etmek için ne yapsın Tanrıların ve insanların kralı? Hangi diyara götürsün onu? Hera'nın bütün dünyada hafiyeleri vardı. Ve Zeus şöyle düşündü: "Bilinmeyen bir ada bulabilseydim, küçücük bir ada.. Yalnızca bunun için: Leto'nun doğurması için, illegal çocuklarımın korkusuzca doğmaları için." Böyle dedi ve arkadaş Poseidon'dan ona yardım etmesini istedi. Poseidon düşündü. Sicilya'dan kopup o zamandan beri sularda gezerek yüzen küçük ada geldi aklına. Dalgalara yolcuyu durdurmalarını

* Yunan takımadalarından Mykonos Adası yanında kayalık küçük bir adadır. Efsanelere göre Leto, Apollon'u burada doğurmuştu.

buyurdu. Dalgalar onu durdurdu. Ve ada Adilos^(*)tu, Dilos oldu, Delos oldu. Ve Leto gitti ve orada Apollon'u, ışığın Tanrısını doğurdu.

Delos; Tanrı'nın aşkı için bir ada. Yabancı arkasında ayak sesleri duyuyor. Oradan yakındaki bir kuyuya giden küçük bir patika geçiyor. Robert arkasına dönüp bakıyor. Altın sarısı ışıktaki yürüyor, tuhaf ritimde, Ege'nin dışındakilerle (okyanustakilerle) Ege'nin içindeki dalgaları birleştirerek yürüyor yazgısı. Güneşten yanmış, dinç ve genç bir beden ilerliyor. Kahverengi gözlü, denizin tuzuyla pişmiş, Ege'nin bir kızı. Omzunda bir testi, su doldurmaya gidiyor.

Robert, gözleri kamaşmış bir halde bakıyor. Altın sarısı ışıktaki gelen, binlerce yıl toprağın içinde korunan eski çömlerlerden çıkmış, şu kutsal toprakların arkaik bir figürü. Denize ve mavi ışığa sarılı ilerleyerek geliyor şimdi.

Geliyor. Geldi. Döndü ve yabancıya baktı. Derinden ve etkili, gözlerinin içine. Uzak geçmişinden, tarihinden emin, korkusuzca baktı ona. Ve sonra gülümsedi.

– İyi akşamlar, dedi

– İyi akşamlar.

Kız aceleyle kuyunun olduğu patikaya doğru koşarak gözden kayboldu.

Yabancı dönmesini bekliyor. Nedir bu, hafif bir rüzgâr gibi gelen, Ege Adalarının, sakinken birden dalgalar çıkan koylarında esen boralar gibi aniden gelen şey? Delos. Gezen küçük ada. Zeus, sevdiği Leto'ya yardım etmek için adanın yolculuğuna son verdi, görünür kıldı, dilos yaptı, işte orda karşıda...

Gölgeler akşamın gelişiyle peyderpey yoğunlaşıyor. Yabancı bekliyor. Bekliyor. Ayak seslerini duyuyor. Başkası

* Αδηλος: görünmeyen, belirsiz. Δηλος: gözle görünebilen. Adanın Yunanca söylenişi Dilos'tur.

olamaz! Şimdi bütün insanların adımlarının arasından, bu gelen ayak seslerini ayırt edebilir artık.

– İyi geceler, diyor yabancıya.

Ona gülümseyip gülümsemediği anlaşılmıyor artık.

– İyi geceler.

O gece Robert hiç uyumuyor, şafağı bekliyor. Şafak vak-ti dışarı çıkıyor, bütün gün sorarak dolaşıyor, ve akşama doğ-ru Egeli kızın evini buluyor.

Babası Mykonoslu balıkçıya gidiyor. Onu paraketelerini toplarken buldu.

Şöyle diyor:

– Ben yabancıyım. İngiltere'nin adalarındanım ve orada çok mal varlığım var. Kızını karım olarak almak istiyorum.

Mykonos'lu balıkçı şaşırmış bir halde paraketelerini bı-rakıp soruyor:

– Sen benim kızımı nerde gördün, hem nerden tanıyor-sun onu?

– Dün gördüm. Güneş batmaya doğru su almaya kuyu yoluna çıkmadı mı dün?

Balıkçı kafasını kaşıyor. Denizci atalarının tüm kuşku ve kurnazlığı uyanıyor içinde.

– Nerden öğrendin sen, yabancısın madem, dilimizi böy-le konuşmayı? Hem nerden bileyim ben nasıl bir insan oldu-ğunu? Nasıl vereyim ben sana kızımı, alıp götürürsün uzak di-yarlara? Bırak biraz düşüneyim.

– Ne olursa olsun alacağım onu! diyor İskoçyalı, soyu-nun inatçılığıyla. Düşün sen de, madem istiyorsun. Yarın ge-leceğim.

Ertesi gün İskoçyalı sabahtan gene gidip buluyor balıkçıyı.

– Neye karar verdin? diye soruyor, gözleri uykusuzluk-tan kıpkırmızı.

– Daha değil. Bilmiyorum, diyor balıkçı kesin bir cevaptan kaçınarak.

– Kız nerede, bir göreyim? diyor yabancı.

– Burada değil şimdi. Göremezsın. Yarın gel.

Yabancı yarın gene gidiyor. Ama balıkçının kulübesi kitli. Kimseler yok. Onu gören bir komşu kadın:

– Uzağa gittiler balığa. Kızıyla beraber.

– Uzağa mı gittiler. Başka zaman da oldu mu?

– Tabii ki, öyle olur. Adalarımızda balıkçılar bütün sene yerlerinde oturmazlar. Mevsimine, balığa, piyasaya göre, bazen orda, bazen burada gezerler. Benim de kocam şimdi yok. Girit sularında balık avlayacak sanırım. Mykonoslu kadın sanki yabancıyla eğlenir gibi yan yan bakarak konuşuyor da konuşuyor.

– Söyle bana şimdi aziz kadın, diyerek kadının sözlerini kesip, şiddetle ellerine yapıyor. Söyle bana. Acaba balıkçıyla kızının gidecekleri ilk yer neresi, duydun mu? İşte, al şunu! Eline bir altın lira sıkıştırıyor.

– Delikanlı, niye böyle yapıyorsun? Diyor Mykonoslu kadın ve alaycı ifadesi anında yok oluyor. Neden böyle yapıyorsun? diyor ve yabancıнын gözlerinde yanan tutkuya korku ve merhametle bakıyor şimdi.

Bir anlık bir tereddüitten sonra da:

– Syros’a gideceklerini duydum, diyor güvenilir bir tonla. Al paranı da. Haydi güle güle!

Robert, Mykonoslu kadına iki lira bırakıp balıkçıyla kızını o ada senin bu ada benim, bütün Kiklادلarda kovalamaya başlar. Balıkçı, kızını beklediğini sandığı kötülükten kurtarmak için hiçbir yerde durmaz. Yalnız yabancı kovalamıyordur. Ege’nin antik dönemdeki insanların kuşaktan kuşağa aktarılan bütün anıları da kovalar balıkçıyı. Korsanların adalarını yıkıp yaktıkları, erkekleri öldürüp kadırgalara

attıkları, kızları kaçırıp, Anadolu'da, Arap ellerinde gezdirdikleri ve köle olarak sattıkları anılar. Hatıralar, çağlar karışıyor. Kimin nesi olduğunu bilmediğin bir yabancı birdenbire çıkıp sana şöyle diyor: "Kızını alacağım, gözünün nurunu. Okyanusa götüreceğim. Bir daha onu göremeyeceksin." Bir zamanlar korsanların yaptıklarıyla aynı değil mi? Aynı şey, diyor. İngiliz. Daha da kötü! Mykonoslu fukara bir balıkçı nasıl başa çıksın İngiltere'yle?

Ve balıkçı, «korsan»a belki izini kaybettirir diye limandan limana kaçıyor. Ama o, inatla, kıpkırmızı gözleri ve sevdalı yüreğiyle arkalarından seğirtiyor. Balıkçı bakıyor ki, adalar bitiyor. Bir sıçrayış yapmaya karar veriyor. Karşı diyara, Anadolu'ya geçmeyi düşünüyor. Denizi aşıp Ayvalık adalarına, Eolya'nın antik Hekatonisa'sına. Sonunda orada buluyor «korsan». Balıkçı yalnız başına ve yabancı bir ülkede. Artık gücü kalmamış. Ayvalık adalarında bir kır kilisesinde oldu düğün. İskoçyalı kızı aldı ve kendi memleketine gitti.

O zamandan beri İskoçyalı yabancıyla Egeli kızın çok mutlu yaşadıkları hayatlarını anlatırlar. Bütün Lomond Gölü civarında efsane olan bir sevgiyle yaşadılar. Adam, kadının aydınlık ülkesinden getirdiği cazibesinden hiçbir şey kaybetmesine izin vermedi. Yabancı dünyanın ne yazılarını ne de başka şeylerini öğretti ona. Böylece, Ege'den geldiği gibi saf ve doğal kaldı. Fakat söylenenlere göre, içinde öyle bir asalet varmış ve öyle olağanüstü güzellikteymiş ki, sanki onları büyülemiş, herkese kendini kabul ettirmiş. Mitosun ülkesinden gelen bir Tanrıça gibi kabul etmişler onu.

Bir kız ve bir oğlan doğurmuş. Oğlu evlendiğinde bir kızı olmuş. Bu kızın sarı saçları ve Yunan çocuklarının gözleri gibi kahverengi gözleri varmış. Atları çok sever ve bütün gün ormanda at binermiş.

Bir gün Lomond Gölüne bir yabancı gelmiş. İngiltere'ye

okumaya gitmiş ve şimdi yazın arkadaşlarıyla gölün ormanında avlanıyormuş.

Atlı kızla karşılaşır.

– İyi günler, der kıza.

– İyi günler. Yabancı mısınız? diye sorar, siyah saçlarına ve esmer yüzüne bakarak.

– Yabancıyım. Yunanım. Adım Vilaras.

– A, Yunan! Diye bağırır kız sevinçle. Benim de kahverengi gözlerimi görüyor musunuz? Yunanistan'dan! Yunanca konuşmayı biliyorum! Adım Doris.

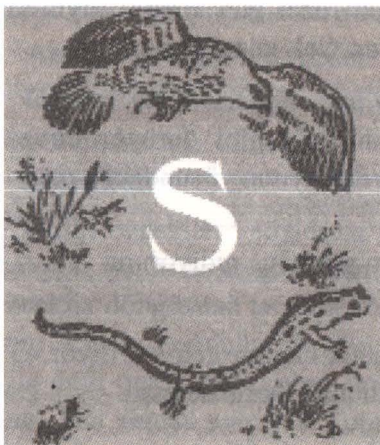
.....

Ege yalnız ışık ve deniz değildir. İnsanların yüreğine girer, önce ilk atış olur, sonra diğeri, sonunda yüreğin tüm atışları. Damarlara girer, kan olur. Belleğe girer ve o andan itibaren ölene kadar artık hiçbir şey silemez onu. Ege her zaman sana seslenir ve seni çağırır.

İşte böyle oldu; İskoçya'ya giden Mykonoslu kız yıllar sonra, onu çağırın Ege sularına, Eolya toprağına, yerini boş bırakmaması için kanından başka bir kız yolladı: Doris Vilaras'ı.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Doris

ıcak yaz günleri geldi. Güneş ışık dalgaları gönderiyor Kimidenia'ya, zeytinliğe. Daima dışarıda kalmak istiyorum öğle saatlerinde, toprağa yakın ve korumasız. Güneşin yaktığı saatlerde, mevsim büyük ânını yaşıyor. Serin olan sabah ve akşam saatlerinde değil yalnızca. Öğlenleyin de. Böyle, yazı etrafıca yaşadığımı,

onunla bir olduğumu anlıyorum. Maddenin, toprağın, yapıların, taşların bir zerreciği, bütün ışığı içlerine çekemeden, satırlarını döven çatlakla geri gönderiyor.

Yazın uzun saatlerini karıncalarla birlikte yaşıyoruz. Yuvalarına yakın yüzüstü uzanmış, kara Anadolu toprağını dişleyip çiğneyerek, yeknesak işlerini izliyorum. Gökyüzüne saplanmış bir şahin bir kertenkeleyi, semenderi gözetliyor; o ise tehlikeden bihaber, yükselerek uzanacak yolculuğu tahmin bile edemiyor. Uzakta bir yerde bir kurbağa vıraladı, sustu. Bir deve kervanı geçti. Bir takım sesler bıraktı, sustu. Kimidenia'nın altında her şey ağır bir ritimde gerçekleşiyor. Yaz, Anadolu'nun bir ifadesi.

Biraz şöyle dönüp kafamı yana çeviriyorum. Bir şey oldu.

Artemis. Böyle yarı çıplak, toprakla bir, bana dikkat etmedi. Çiftliğin büyük kapısından çıkıyor tedbirlice, gizli saklı bir şey yapıyormuş gibi arkasına bakıyor. Sonra da tabana kuvvet kaçıyor.

Fırlayıp peşinden koşuyorum.

– Dur!

Önce şaşkın gitmeye yelteniyor. Ama anında vazgeçiyor. Beyaz puanları olan mavi renkli özel gün eteğini giymiş. Saçlarında kırmızı kurdeleler var. Çok güzel olmuş.

– Nereye gidiyorsun?

Bana söyleyeceği yalanı düşünür gibi duruyor biraz. Ama hemen, onu diğer çocuklardan ayıran yüzündeki o mağrur ifade geri geliyor.

– Bugün geliyor, diyor. Onu görmeye gidiyorum.

– Geliyor mu? Kim geliyor?

– Denize yakın çiftliğin küçük hanımı geliyor, diyor. O garip isimli okyanus kızı. Neydi adı? Doris demişti.

Ha, öyle mi? O mu geliyor?

– Peki sen nasıl öğrendin?

– Avcı söyledi bana. Meşeli patikada gördüm onu sabah. Gecedен gidip onun için avlanmış.

– Peki sen ne yapmaya gidiyorsun oraya?

– Gitmek istiyorum! diyor Artemis kararlı.

– Evdekiler gittiğini biliyorlar mı?

Hayır bilmiyorlar. İzin vermezlerdi. Gizlice gidiyor.

– Ya seni kandırıysa? Ya sana yalan söylediyse?

Artemis hızla ayağını yere vuruyor. Sarı yıldızlı avcı ona asla yalan söylemez. Asla onunla eğlenmez.

“Gel, ceylan,” dedi ona. “Bugün şenlik var çiftliğimizde. Ben seni ellerimle kaldırırm, görürsün.”

– Ya dedem öğrenirse? Ya annem yalnız gittiğini öğrenirse, sana ne yaparlar, biliyor musun? diyorum korkutmak için.

Yanıma geliyor ve gözlerimin içine bakıyor. Ne kadar güzel küçük kız kardeşimin gözleri böyle vahşi ve kararlı!

– Sen mi söyleyeceksin onlara? Bunu yapabilir misin?

– Niye yapamayayım? Söyleyeceğim!

– Söyle! Söyle onlara! Alçak! diye bağırıyor sinirle ve bana sırtını dönüyor. Bir kere ben, gideceğim!

Artemis gidiyor. Ne yapsın? Gel, ceylan, demiş ona.

Denize yakın çiftliğin patikasında gözden kayboluyor koşar adımlarla.

– Arsız kız!

Gidip evdekilere söylesem mi? Saatler geçiyor. Güneş alçalıyor. Şahin artık gözetlemiyor, semenderse tarihindeki yükseklik döngüsünü tamamladı. Kimidenia’da sıcak bir kayanın altında doğduğu ilk gün, annesi –büyük semender– şöyle dedi ona: “Yükseklere bakmamayı, hayal kurmamayı öğren. Her zaman yere bak. Toprak bizim kaderimiz.” “Niye söyledi bana bunları?” diye düşündü minik semender kendi kendine. “Ne yani, semenderler hayal kuramazlar mı? Sadece sürünen yaratıklar mıdır, hep böyle mi kalacaklardır?” İşte bugün vakti geldi. Ve minik semender, güneşten ve mavi renkten ıslıl ıslıl, şahinin ağzında havalanırken titrek bir çizgi çizerek yükseklerdeki öyküsünü sona erdirdi. İşte sürünen yaratıklar için de bir gün umut vardır, isteklerinin dışında, göklerin kudretinde bir umut.

Akşam oluyor. Henüz kimse Artemis’i sormadı. Dedemle ninem günlük serüvenlerini yaşamak için çıktılar, büyük kapının dışındaki meşe ağacının altında, banklarında oturuyorlar. Sükunet giderek yayılıyor, Kimidenia’dan inen gölgelerle yavaşça ilerliyor, toprağa ve ağaçlara süzülüyor.

Uzak sesler aniden bölüyor dinginliği.

– Dinlesene!.. diyor ninem dedeme. Nerden geliyor?

Rüzgârdan sesin yönünü anlamaya çalışarak uzatıyor idmanlı kulağını.

– Alçaklardan geliyor. Denizden. Nedir acaba?

Neşeli sesler, eğlenen insan sesleri duyuluyor. Davullar. Birden, seslerin üzerinden, azgın, zorba bir tutkunun ateşlediği, ışıklı bir roket fırlıyor aşağıdan.

– Oo! diyor dedem. Büyük bir fiesta bu!

Ve birden aklına gelmiş gibi:

– Vilaras'ın oğlu yabancı diyardan yabancı karısıyla gelecekti. O olacak!

– A, geldiler mi dersin? Hayırlısı! diyor ninem. Mutlu olsunlar komşumuzun evinde. İyi insanlar mutlu olsun.

Komşu topraklarla bağdaştırdıkları Vilarasların öykülerini düşünerek onları anıyorlar böylece.

– Biz de çok ter döktük toprağımız için, diyor dedem. Ama ya ihtiyar Vilaras! Yunanistan'dan geldiğinde aldığı toprak nasıldı, hatırlıyor musun? Su, sade su. Ama bak, anlı-yorlardı topraktan.

Vilaras çok uzun yıllar önce gencecik gelmişti Yunanistan'dan. Özgürlük mücadelesinin büyük savaşçı ailelerinden çok zengin birinin çocuğu olduğunu öğrenmişti o zaman herkes. Avrupa'da ziraat mühendisliği okumuş ve ülkesine döndüğünde babası ona şöyle demiş:

“Sana insan olman için araçlar verdim. Toprağın ilmini öğrendin. Şimdi işe yarayabilirsin. Anadolu'ya git ve hayatını orada kur. Yunanlık orada. Kendin ve Yunanistan için faydalı olacaksın. Git, yabancı ellerde öğrendiklerini Hristiyanlara öğret.”

Genç Vilaras tesadüfen bizim buralara geldi. Büyük bir

çiftlik alıp, ilmiyle toprağı işlemek için, birçok toprak sahibinden yer satın alması gerekiyordu. Çok para tutacaktı ama sonrasında iş kolay olacaktı. Vilaras'ın hoşuna gitmedi bu. İçinden bir ses mücadele etmesini söylüyordu. O sesi dinledi. Kimidenia'nın altındaki sahil bölümünde bulunan bütün verimsiz toprakları, bataklıkları çok az bir paraya satın aldı. Yıllarca didindi. Saçları ağardı. Ama çiftliği oldu. Yörenin en büyük, en zengin, en asil çiftliği. Bütün yıl çiftlikte çalışanlar için enikonu küçük bir köy oldu. Köyün sınırına, kavaklarla çevrili büyük bahçenin ortasına, Vilaraslar'ın kulesi yapıldı. Atina'ya gidip de orada evlendiği karısını – İstanbul Fenerli bir ailenin kızı, safı nezaket, safı asalet, Thisvi Vilaras'ı getireceği zaman inşa edildi bu kule. Thisvi Vilaras ilk geldiğinde bu ıssızlığa alışana kadar çok tahammül etti. Çiftçiler saatlerce, onun tuhaf sesler çıkaran beyaz kemikli o garip aleti çalışını dinlediler. Anadolu insanları hiçbir şey anlamıyordu o seslerden, fakat gizlice hissediyorlardı: Tutkuları ve geçmişseverlikleri vardı. Yaz günlerinde öğleden sonraları, büyük verandada saatlerce oturup, denize ve karşıdaki Lesbos'un dingin hatlarına bakarken görürlerdi onu.

“Sanki denizle konuşuyor” derlerdi. “Ne konuşuyor acaba?”

Bazen de oturur, bitimsiz saatler boyunca kitabına gömülmüş okurdu.

“Ne öğreniyor acaba kitaptan” derdi köylüler. “Ne yani, kâğıtların bir insana söyleyeceği o kadar çok şey mi var?”

Bir keresinde küçük bir Fransız savaş gemisi gelip oraya yanaşmıştı. Vilaras'ın çiftliğinde Fransız subayları için büyük bir eğlence düzenlendi. Ertesi gün bütün çiftçiler hayranlıkla aralarında konuşuyordu:

“Duydunuz mu? Hanımımız onların dilinde konuştu subaylarla. Bir düşünsenize!”

Sonraki yıl bir İngiliz gemisi geldi. Gene Vilaraslar'da İngiliz subaylar için bir resepsiyon verildi.

Yer gök inledi artık:

“Bu ne böyle? İngilizlerle de kendi dillerinde konuştu! Bu kadar çok şey bilebilir mi bir kadın?”

Çok geçmeden tek çocukları, oğulları dünyaya geldi. O zaman tuhaf müzik azaldı, seyreldi, çok nadir duyuluyordu. Zaman geldi geçti ve üstüne düşeni yaptı.

Thisvi Vilaras alıştı.

.....

– Vilaraslar’ın kanında var galiba uzaktan kadın getirmek, diyor dedem.

– Nerden geliyormuş gelinleri? diye soruyor ninem.

– E, uzaktan diyorlar. İngiltere’denmiş. Merak ediyorum da, nasıl...

– Ne nasıl?

– Nasıl alışacak bizim buralara bu kadar uzaklardan gelen kız?

– Thisvi Vilaras öğretir ona, diyor ninem. Alışmak, biz kadınların yazgısı. Yeter...

Bir an çekindi. Ardından:

– Sevmesi yeter, deyip dedemin gözlerinin içine baktı, sanki kendi sırtını söyler gibi.

Akşam gezmesinin sona erme vakti gelmişti artık. Herkesin çiftliğe girme ve büyük kapının kapanma saatiydi.

Orada onların yakınındaydım. Onları kalkarken görüyorum ve kalbim küt küt atıyor. Artemis ne olacak şimdi? Ne oldu acaba?

Dedem kapıya doğru ilerliyor. Duruyor. Ninem içeri giriyor. Dedem biraz tek başına duruyor orada. Dua sessizliği saati: İnsanlar, toprak, canlılar ve geçip biten bereketli gün için. Bitti. Şimdi kapıyı kapatıp kol demirini indirmeye hazırlanıyor. Bizim de çiftlikte kaldığımız zamanlardan alıştığı

üzere, yüksek sesle hepimizin, bütün çocukların isimlerini sorduğunu duyuyorum:

– Anthipi! Lena! Agapi! Petro!

Hepimiz:

– Buradayız dede! Buradayız!

– Artemis!

Bir tek Artemis cevap vermiyor.

– Artemis! Artemis!

– Artemis nerede? diye soruyor annem endişeli. Hiçbiri-niz görmediniz mi?

– Nerede Artemis? diye soruyor ninem.

– Nerde Artemis?

Atılıp bağıriyorum:

– Ben! Ben nerde olduğunu biliyorum! Denize giden patikada bir ağaç kovuğunun dibine uzanmaya gitti. Orda şakı-yan bir bülbülü bekliyor.

Ve bana başka bir şey daha sormalarına fırsat vermeden, kapıdan dışarı süzülüyorum.

– Onu çağırmaya gidiyorum! Burada yakınlarda!

Denize giden patikada koşuyorum. Yıldızlar parlamaya başladı artık. Bulutsuz, apaçık bir gece. Biraz soğuk ama benim vücudum yanıyor. İçimde, kalbimin derinliğinde bir sıkıntı, dinginliği nabzımın ritmini altüst ediyor. Gölgeler, ağaçlar, tenhalık. Korkuyorum. Nereye gidiyorum? Denize yakın çiftliğe varabilecek miyim? O kadar uzak ki! Yalnızca bir kere gittim oraya kadar.

“Artemis! Artemis!”

Önce içimden söylüyorum adını, sonra yavaşça sesleniyorum, bir ses duymak, sesimi duyup kendimi yalnız hissetmemek için daha sonra daha hızlı bağıriyorum.

Sesim gittikçe artıyor, iniltiye, paniğe dönüşüyor.

– Artemis! Artemis! Gel, Artemis!

Gel, Artemis. Bir dahaki sefere, sana söz veriyorum, gece seni yalnız başına bırakmayacağım. Seninle geleceğim, nereye istersen, sarı yıldızlı avcı nereye gitmeni söylerse. Bir daha seni yalnız bırakmayacağım. Yeter ki sana şimdi bir şey olmamış olsun. Yeter ki şimdi...

Biri mi yürüyor? Durup dikkatle dinliyorum. Alçaktan, deniz tarafından geliyor adımlar. Kim ola ki? Artemis olmasın? Ya bir haydut ya da bir dilenciye? Ya bir hayaletse? Kalbim hızla ama hızla atıyor. İçgüdüsel olarak, patikadan çıkıyorum ve yarılmış toprağın oluşturduğu küçük dalgalara, yani keseklere doğru ilerliyorum. Dizlerimin üzerine çöküyorum. Orada, toprakla bir, gözümü dört açıp bakıyorum ve adımlar yaklaşırken salınan gölgeleri ayırt etmeye çalışıyorum.

Onu tanır tanımaz ayağa fırladım.

– Ay! diye çığlık attı korkudan.

– Artemis! Artemis! Sen misin?

Sarılp tutkuyla başından öpüyorum. Yüreği yaralı bir kuş gibi atıyor.

– Allah aşkına! Koş! diyorum. Herkes altüst durumda. Nerde kaldın?

Cevap vermiyor. Koşmaya başlıyor yalnız. Ben de yanında koşuyorum. Yıldızların gönderdiği yeşil ışıktaki yüzünü tahmin ediyorum; inanılmaz sessiz, dış dünyaya kapalı, bana ve yıldızlara kapalı.

– Niye bu kadar geç kaldın? Ne gördün orada?

Ağzından bir laf almaya çalışıyorum. Hiç. Yalnızca koşuyor, cevap vermiyor.

Çiftliğin mavi duvarları görünmeye başlıyor artık. Yaklaşıyoruz. Büyük meşe ağacı heybetli duruşuyla beliriyor.

– Onlara bülbül için orda olduğunu söyledim... diyorum bir ara. Hiçbir şey bilmiyorlar.

– Hangi bülbül? diye soruyor nefes nefese.

– Bir bülbül işte. Onu dinlemeye gittin.

Aniden duruyor ve elimi tutup gözlerimin içine bakıyor.

– Gerçekten, onlara hiçbir şey söylemedin mi? Gerçekten bülbül için mi gittiğimi söyledin?

– Evet. Sadece bülbül için gittiğini söyledim.

Bir şey söylemeye yelteniyor. Üzerime atılıp bana sarılmaya hazır olduğunu hissediyorum. Ama hiçbir şey yapmıyor. Ve gene koşmaya başlıyor.

Çiftliğin büyük kapısında herkes durmuş bekliyor. Dedem, ninem, annem, kardeşlerim. Artemis sesini çıkarmadan duvarın önünde duruyor biraz, sonra da geçmek için adım atıyor.

– Nerdeydin? Nerdeydin? diye bağıyor bir sürü öfkeli ses.

– Söylemedim mi size? diyorum yüksek sesle. Bülbülü dinliyormuş!

– Terbiyesiz kız! diyor annem. Bu saatte seni bekliyor burada dedenle ninen! Utanmıyor musun?

Kendini savunmaktan aciz, sarsılmış, tatlı tatlı dikiliyor orda, ağlamamak için dudaklarını ısırıyor. Ne kadar güzel böyle, çünkü gördü, çünkü yaşadı, çünkü acı çekti... çünkü onu çağıran sesin olduğu sahilin olağanüstü öyküsünden geliyor, başında yıldızlardan, gecenin korkusundan ve bülbülün sesinden bir taçla.

Annem konuştuğu konuşuyor.

– Hem de mavi elbisenle! Saçlarında iyi kurdelelerinle! O yüzden mi giydin bunları? Gece ağaç kovuklarında uzanıp bülbül dinlemek için mi?

– Tamam, tamam, yeter artık... diyor ninem anneme yumuşak bir sesle. Gel, Artemis. Gel çocuğum.

Ninem onun elinden tutuyor. Vazgeçip elini bırakıyor. Kolunu küçük kızın omuzlarının üzerine atıyor. Ağır ağır ilerliyorlar, sarmaş dolaş. Arkalarındaki koro sessizce onları izliyor.

– Sus, yavrum, diyor ninem ve hafifçe omzunu okşuyor.

Sonra da bir şey kestirir gibi:

– Ağlama sakın öyle, yalnız kalmış gibi! diyor. Yarın bizim baş başa kaldığımızda bana her şeyi anlatırsın. Yarın gel, yanımda ağla...

O akşam sofrada hiç neşeli bir hava yoktu. Herkes suskundu. Özellikle de dedem. Artemis yoktu. Aç olmadığını söyledi, bizimkiler de onu yatmaya yolladı.

Dedemle ninem yalnız kaldıklarında:

– Neyi var bu çocuğun acaba? dedi dedem düşünceli. Sen biliyor musun?

– On üç yaşında artık. Galiba biliyorum.

Daha sonra:

– Yardım etmeliyiz ona, diyor gene dedem. Yardım etmelisin, diye düzeltiyor az sonra.

– Artık ondan konuşmasak..

Artemis odamızda tek başına uzanmış, karanlıkta, geçirdiği olağanüstü saatleri düşünüyor.

Denize yakın çiftliğe vardığında, orayı karmakarışık buldu. Bütün köy, çiftçilerin hepsi karıları ve bebekleriyle büyük bahçede toplanmış sohbet ediyordu. İyi elbiselerini giymişler, kadınlar çarpıcı renkte, sarı, kırmızı etekler giymişlerdi ve çocuklar inanılmaz şamata yapıyorlardı. Sıcaktan ve denizin tuzundan yanmış kızlar ordan oraya koşturuyorlar, sofraları kuruyor, yemekleri hazırlıyorlar, delikanlıların kendilerine takılmalarından kurtulmak ister gibi yapıp, duyduklarıyla daha da çok azıyorlardı.

“Daha gecikirler mi?”

“Neredeyse varırlar!”

Thisvi Vilaras arada bir büyük verandaya çıkıyor, masalara inip hazırlıklara bir göz atıyordu. Bilgece bir bakımla taranmış beyaz saçları yüzünü çevreliyor ve aydınlatıyordu.

Kızlar:

“Kraliçe de böyle olmalı. Hanımımız gibi!” deyip övünüyorlardı.

“Daha gecikirler mi dersin?” diye soruyordu Thisvi Vilaras sabırsızlıkla ellerini kavuşturarak.

“Avcımızı kavakların olduğu yola gönderdim. Görünür görünmez bize haber gönderecek,” diyordu ihtiyar Vilaras.

“Duydunuz mu?” diyordu kızlar. “Yeni evlilerle birlikte Andonis Pagidas’ın adamları da geliyormuş! Ayvalık kaçakçıları geliyormuş!”

“Ayvalık’ın delikanlıları niye geliyormuş ki?”

“Onlara destek olan efendimizi şerefleştirmek için. Oğlunu ve gelinini getiriyorlar.”

Artemis, onu görüp de tanımamaları için gizleniyor ve gözleri avcıyı arıyor. Ta ki küçük «midilli»sinin üzerinde –beyaz atının– bağırarak gelene kadar:

“Göründüler! Kavakların orda göründüler!”

Şayia büyüdü. Herkes behçe kapısına doğru koştu. Siyah redingotunu giymiş ihtiyar Vilaras’la Thisvi Vilaras verandaya çıktılar. Etraflarına baktılar. Göz alıcı renkte kıyafetleriyle kadınların ve siyah çuhadan poturlarını giymiş kendi adamlarından oluşan kalabalığın içinde bu kıyafetlerle tuhaf görünüyorlardı. Vilaraslar tatlı tatlı gülümseyerek yan yana durdular kıpırdamadan.

O sırada kalabalığın sesi kesildi.

“İşte onlar!”

Tören alayı kavakların bulunduğu büyük yola giriyordu. İlk sırada Pagidas'ın kumpanyası, Ayvalıklı kaçakçıların önde gelen efeleri, atlarının üzerinde geliyordu. Martin tüfekleri omuzlarında asılı, fişekliklerini kuşanmış, siyah kadife kalpaklarına renkli mendiller sarmışlardı. Dizginleri hızla çekiyorlardı. Atlar da ağızlarından köpükler saçarak, onları ehlileştiren müthiş güce boyun eğmeden önce, ön ayaklarını havaya dikiyordu. On beş atlı kadardı. Peşlerinden, bir hayli arayla yeni evliler geliyordu. Erkek kır ata, kadınsa beyaz bir ata biniyordu. Sarı saçları ahtapot kolları gibi omuzlarına düşüyor ve yüzü parlıyordu. Arkalarından boz atının üzerinde Pagidas geliyordu. Suskun, ciddi, bir tek o silahsız, başında bir mendille, ağır ağır bir sağa bir sola bakarak. En arkada da yeni gelenlerin eşyalarıyla yüklü deve kervanı vardı. En öndeki, boncuklarla ve parlak çanlarla süslü iri deve ağzından köpükler çıkarıyor ve çanlarının hepsi sallanıyordu. Öteki develerin çanları da çalıyor, ortalık seslerle doluyordu.

İki sıra halinde giden kaçakçılar çiftliğin taş merdivenlerine vardılar. Orada ayrıldılar, yarısı bir yanda, diğerleri öbür yanda durdu. Kızanlarla, onların kışneyen ve köpüren atlarından bir nehir oluştu sanki. İki genç nehrin içinden ilerledi. Önce delikanlı indi ve karısına yardım etmek için elini uzattı. Birlikte merdivene doğru gittiler. Pagidas sessizce yanındaki bir kızanın tüfeğini aldı. Diğerleri de kendi tüfeklerini çıkardı. İhtiyar Vilaras oğluna sarılıyor. Genç kız önce eğilip Thisvi Vilaras'ın elini öpüyor ve ona açılan kollara sarılıyor. Sonra da Vilaras'ın elini öpüyor, Vilaras da onu alnından öpüyor.

“Hoş geldiniz,” diyor, “topraklarımıza ve ülkemize! Hoş geldiniz evlatlarım!”

Yanlarında ayakta duran bir halayık, içinde bir nar olan gümüş bir tepsi tutuyor. İhtiyar Vilaras narı alıp hızla yere atıyor. Nar parçalanıyor. Büyük kırmızı nar taneleri etrafa

saçılıyor. Aynı anda Pagidas ve kızanları gökyüzüne doğru tüfeklerini boşaltıyor. Hava, silah ve korkan kadınların sesleriyle doluyor.

“Toprağımızdan gelen şu narın tohumları gibi bir arada ve dayanıklı olun!” dedi resmî bir tavırla ihtiyar Vilaras.

Ardından, yanında oğlu ve kızı olduğu halde aşağıdaki kalabalığa doğru döndü. Sessizlik oldu.

“Bana bu ânı yaşamayı takdir ettiği için Tanrı’ya teşekkür ederim,” dedi. “Hanemin bu mutlu gününde yanımızda olduğunuz için size de teşekkür ederim. Üç gün üç gece yiyin, için nimetlerimden. Bu yıl evlenecek kızlarınıza çeyiz olarak toprak, onları alacak delikanlılara da at bahşedeceğim. Dileyelim de bu yaz günü kutsansın!”

O anda kızlar, erkekler, çocuklar, bütün halk haykırmaya başladı:

“Çok yaşa efendimiz, bin yıl yaşa! Hoş geldi çocuklarınız, sefalar getirdi!”

Herkes sofralara kuruldu ve ziyafet başladı.

Artemis sanki kaybolmuş gibi, kalabalığın içinde avcıyı bulmak için oradan oraya dönüp duruyor. Bir köşede tüfeğini doldururken buluyor onu. Üst dudağını serinleten birkaç tüy terlemiş. Titriyor sanki. Gözleri parlıyor.

“A, sen misin?” diyor. “Geldin mi gerçekten?”

“Görüyorsun, geldim.”

“Yalnız mı geldin?”

“Yalnız.”

“Gördün mü? Onu gördün mü?”

Gözlerinden kıvılcımlar çıkıyor.

“Gördüm,” diyor Artemis.

“Gördün mü ne kadar güzel? İkonlardaki melekler gibi! Ne de güzel ata biniyordu!”

Gözleri parlıyor.

“Ben de öğrenirim ata binmesini,” diyor Artemis. “Bir şey değil ki!”

Avcı belinden tutup zorla havaya kaldırıyor onu.

“Oo, şimdi de ata binmeyi öğreneceksin! Sen onun gibi asla binemezsin!”

Artemis hızla ayaklarını, bütün vücudunu sallıyor, avcının ellerinden kurtulup yere düşüyor.

“Bırak beni!” diyor. “Gitme vaktim geldi!”

“Gitme vaktin mi? İyi de daha hiçbir şey görmedin! Otur da delikanlıların dansını izle. Otur da develerin güreşini seyret. Otur da...”

Doris, merdivenin sahanlığında beliriyor yine. Arkasından kocası geliyor, onların ardında da ihtiyar Vilaraslar. Doris üstünü değiştirmiş. Ayaklarına kadar inen beyaz bir elbise giyiyor şimdi. Saçları nemli ve parlak. Islak ahtapot kolları gibi.

“Şuna bak!” diyor avcı yavaşça, derinliğin beyaz büyü-sünden gözleri kamaşmış. “Baksana, nasıl...”

Bunları dedikten sonra Doris’in olduğu verandaya doğru süzülüyor. Elinde Martin tüfeği, eğlenen insanların arasından geçiyor, başında sarı yıldızlı mendili dalgalanıyor. Nefes nefese merdivenin ilk basamağında duruyor ve dönüp çevresine bakıyor. Bahçe kapısında bir kavağa dolaşmış irice bir gül ağacı uzanıyor. Beyaz güller veren. En iri olanı, sanki koparılacak, sunulmak ister gibi yalvarırcasına sarkıyor havada. Avcı tüfeğini kaldırıyor. İnce dala nişan alıyor. Doris merakla bakıyor, herkes bakıyor. Tüfek has sesini bırakıyor. Mer-mi, kaderin işi gibi, emniyetli bir şekilde boşalıyor. Dalından vurulmuş gül düşüyor. Kadınlar, üzerlerinden geçen ölüm yüzünden çığlıklar atıyor. Hayranlık dolu sesler çıkıyor her yerden.

“Bravo!” diyor Pagidas, ciddi ifadesini hiç değiştirmeden.

Avcı süzülüp gülü alıyor ve gelip Doris’in ellerine bırakıyor yere bakarak.

“Teşekkür ederim” diyor öteki ve gülümsüyor.

Öyle dedi, “Teşekkür ederim,” Yunanca. Sadece çıkardığı sesler değişik, konuşmayı öğrenen bir çocuğun çıkardığı sesler gibi.

Doris merdivenlerden iniyor ve bütün masaları dolaşıyor. Davullar ve gaydalar yörenin sert havalarını çalmaya başlıyorlar. Havada tutkunun ve acının sesleri titreşiyor. Doris geçerken herkes kadehini kaldırıp, sağlığına içiyor. Gülümsüyor onlara. Kaçakçıların masasına varıyor. Reisleri kalkıyor ayağa yalnızca. Gözlerinin içine bakıp selamlamak istiyor. Kız da ona bakıyor dimdik, ısrarla. Andonis Pagidas, bakışlarıyla rekabete giriyor. Ve o zaman etrafındaki herkes huşuyla bakıyor: O, Andonis Pagidas, karşı koyamıyor. Bakışlarını kızın ellerine doğru indiriyor. Kadehini kaldırıyor. Kız da başka bir tane alıyor. Kadehlerini tokuşturuyorlar. İçiyorlar. Kızanları tüfeklerini neşeyle havaya boşaltıyor.

İhtiyar Vilaras buyuruyor:

“Develer başlasın! Güreşsinler!”

Bunun üzerine bahçede bulunanların hepsi haykırdı:

“Develer güreşecek! Develer güreşecek!”

Herkes çiftliğin yanındaki büyük açıklık alana koşuyor. Vilaraslar ve Doris gidip ilk sıraya oturuyorlar. Onların arkalarında Pagidas’ın kızanları duruyor. Ve üstünkörü açık hava tiyatrosunun çevresinde kalabalığın renkleri parlıyor.

“Şimdi göreceğin şeyi daha önce hiç görmemişsindir!” diyor ihtiyar Vilaras Doris’e.

“Önceden söylüyorum, yavrum,” diyor Thisvi Vilaras, bundan rahatsız olan biri edasıyla. “Göreceklein barbarlık.”

“Olaylarla yüzleşmeyi bilen bir ülkeden geliyorum. Bu göreceğim «Doğu» mu?” diyor Doris.

“Yüzde yüz,” diyor Vilaras. “Bu yüzden görmeni istedim.”

Tiyatronun ortasında davullar, dizlerinin üzerinde kısa şalvar giyen zeybek davulcuları tarafından gür ve ağır ritimle çalınmaya başladı. Uzakta ilk deve görünüyor. Deveci gemlerinden tutup bütün tiyatronun etrafında gezdirmeye başlıyor. Devasa bir hayvan. Tüyleri, güneşin alçalan ışıklarında parlıyor. Boynunda küçük çanların asılı olduğu kırmızı bir hamaylı takılı. Ağır ve teklifli bir edayla yürüyor. Ağzından köpükler saçılıyor. Aksi yönden, güreşecek olan rakibi diğer deve de çıkıyor. Ona da meydanda bir tur attırıyorlar. İki deve birbirine yaklaştığında, gemleri tutan deveciler bir an duruyor. Mağrur eril hayvanlar birbirlerinin gözlerine bakıyor. Köpüklerle birlikte ağızlarından derin bir böğürtü çıkıyor ve kafalarını hiddetle silkiyorlar. Davullar yankılanıyor. Bir kez daha develeri çekip tiyatronun etrafında ikinci kez dolaştırıyorlar. Sonra tutup, birini çemberin öteki ucuna, ötekini de diğer ucuna koyuyorlar.

O zaman dişi deveyi dışarı çıkarıyorlar. Devasa erkek develerin yanında dişi deve çok çirkin ve sefil görünüyor. Velakin onun için güreşecekler. Önce getirip, koklasın diye erkek develerden birinin yanına bırakıyorlar bir süre. Erkek deve hışımla ayaklarını yere vuruyor, başını silkiyor. O zaman dişiyi alıp öteki devenin yanına götürüyorlar. O yanda da aynı şeyler oluyor. Sonra gene öteki devenin yanına. Ardından yine berikine. Karanlık güç damarları, kanı suluyor, titreyen deriyi suluyor. İşte o zaman dişiyi alanın ortasına bırakıyorlar ve bir yanına birini diğer yanına ötekini getiriyorlar. Üçü de gemlerine zorla direniyor. Erkek develer, gemlerinden kurtulup dövüşmek için bütün güçlerini gösteriyorlar. Davullar çılgınca çalıyor.

Dum! Dum! Dum! Dum!

Dum! Dum!

Karanlık ses artık son haddinē vardı. Artık dayanılmıyor. Erkek develerin ağzından ha bire köpükler saçılıyor. Son bir kez daha erkekleri kızıştırmak için dişiye birinin burnunun ucuna getirip, aniden çekiyorlar, ötekine götürüyorlar. Bu arada ilki böğürüyor. Davullar yankılanıyor.

Sonra aniden dişi deveyi ortadan çekip saklıyorlar. Davullar bir anda susuyor. Ölüm sessizliği oluyor. İki erkek deveyi serbest bırakıyorlar. Bakışıyorlar. Ve sonra öfkeyle, hınçla, cinnetle birbirlerine saldırıyorlar. Korkunç, vahşi bir güreş, kudurmuş ve inleyen, zirveye varmış bir içgüdü, Doğu'nun, ölçü bilmeyen, yalnız köpük ve kanla harmanlanmış tutkuyu bellemiş karanlık Tanrısallığı.

Çiğnenmiş, iflahı kesilmiş, daima vahşice güreşen, kanları akıtılan, tatmin olamayan develeri, tutkuyu kati bir şekilde susturacak ölümün bulmasından az önce çekip alıyorlar.

.....

“Sana söylemiştim, yavrum,” diyor Thisvi Vilaras Doris’e. “Barbarca.”

Oysa okyanustan gelen kahverengi gözler vahşi bir ışıkla parlıyor. Bütün yüzü parlıyor:

“Çok hoşuma gitti.”

Hava kararmaya başladı. Herkes kurulu sofralara ve eğlenceye dönüyor. Kızların yanaklarını ateş basmış, erkekleri kesiyorlardı. Gayda ve davullar şiddetle ve peş peşe çalmaya başlıyor gene. Renkli camlı büyük fenerlerin asılı olduğu ağaçların yaprakları altında titreşiyor ses.

Sarı yıldızlı avcı nerede?

Artemis, altüst olmuş, tek başına, el gibi, boşuna arıyor

onu. Ansızın parlak bir ses duyuluyor yükseklerden. Diğer bütün sesleri bastırıyor. Herkesin bakışı havaya yöneliyor.

“Kim bu? Nedir?”

Bir tek Artemis hemencecik fark ediyor sesi. Ama nerede? Nereden geliyor?

Yukarıdan, bahçenin uzun kavağından geliyor. Sıcak, ateşli ses yaprakların, rüzgârın, insanların arasından geçiyor mesajını iletmek için. Ama Artemis için değil bu mesaj. Değil.

“Yabancı diyardan gelen küçük hanımım için!” diye bağıyor ses yükseklerden.

Ve birden ilk roketi yakıp fırlatıyor. Ağaçların arasından fırlayan şiddetli bir ışık çizgisi yıldızlarla buluşmak için dalıyor göğe.

“Bravo!” diye bağırışlar geliyor aşağıdaki coşkulu kalabalıktan.

“Ve gene, yabancı diyardan gelen hanımım için!” diye kavağın sesi duyuluyor ve ikinci roket havalanıyor.

Yok olmak isteyen bir gölge, çarpan küçük bir yürek şimdi Artemis. Ürkek adımlarla seslerden ve kalabalıktan uzaklaşıp, arkasında, gökyüzünde roketler yıldızlarla birleşirken, gecenin içinde tek başına dönüş yolunu alıyor.

O gece bütün çocuklar uyumaya odamıza çıktığımızda Artemis’i hiç kıpırdamadan yatarken bulduk. Uyumuş görünüyordu. Onunkinin yanında bulunan yatağıma uzanıp gözlerimi yumuyorum. Bir türlü uyku tutmuyor. Ne yaptı acaba orada Artemis? Ne gördü? Ne yaptılar ona? Her yanıma öfke kaplıyor. Tırnaklarımı avuçlarıma geçiriyorum. Dünyadaki bütün avcılardan nefret ediyorum.

Epey bir zaman geçmiş olmalı. Bütün çocuklar uyudular.

O sırada Artemis'in yatağından gelen hafif bir gürültü duyuyorum. Oda yarı karanlık. Bizi koruması için odamızda bulunan üç kanatlı bebekli Meryem Ana ikonunun önünde küçük bir kandil ışıyor. Artemis yavaşça kalkıp, parmaklarının ucunda yanıma geliyor. Uyuduğumu zannediyor. Nefesini hissediyorum.

Eğiliyor ve alnımdan öpüyor. O zaman ben de uzanıp elini tutuyorum.

Korktu.

– Ah! Uyumuyorsun!... diyor.

– Ne oldu Artemis?

– Hiç. Hiçbir şey. Sadece... bir tek sen beni seviyorsun Petrocuğum. Bunu söylemek istemiştım.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Hayallere ve yıldızlara yolculuk

gapi bu sene on beş yaşında artık. Kışın şehirde, kız okulunun büyük sınıflarına gidiyor. Esmer, saçları örgülü, zayıf ve soluk yüzlü bir kız. Bilge. Saatlerce tek başına oturur, kitaplar okur ve problemler çözer. Bu sene ilk kez Kozmografya ve Cebir dersleri aldı. Sayılar onda tutku haline geldi. Kü-

çüklüğünden beri bizimle oynamaktan hoşlanmazdı. Ama büyüdükçe bizden iyice uzaklaşıyor. Bebeklerle oynamayı bilmez. Gemilerle oynamayı bilmez. Çok melankolik, içine kapalı bir kız. Düşlerle dolu iri siyah gözleri var. Yıldızlara bakmayı her zaman severdi. Fakat şimdi Kozmografya'yla yıldızları kâğıt üzerine indirip aralarındaki mesafeyi ölçmeyi öğrenince iyice havaya girdi.

Ona diyorum ki:

– Bu getirdiklerimi görüyor musun? Şahin yuvasından yumurtalar. Kimidenia'da bir şahin yuvası bulabilir misin? Ya yumurtalarını almak için cesaretin var mı?

Artemis:

– Ne diye anlatıyorsun ona? Yapamaz tabii ki! O hiçbir şey yapamaz!

Kimidenia'dan inen Çakalderenin yatağını izleyerek, yarıklara çıkıyorum. Otlanmaya gelip bebeklerini bıraktıkları kaplumbağa ülkesinin yerini biliyorum.

Parlak sarı kabuklu küçük bir kaplumbağa seçip Agapi'ye getiriyorum.

– Al bunu!

– Bırak beni! diyor öfkeyle. Pis çocuk! Ne yapacaksın onu?

Ne yapacağımı biliyor. Kışın şehirdeki evimize götürmek istiyorum. Ters çevirip yere koyuyor ve bir taşla üstüne bastırıyorum. Küçük savunmasız varlık, onu bekleyen ölümü tahmin ederek, kafasını ve ayaklarını kabuğundan dışarı çıkarıp sallıyor. E, kim acıyacak ona? Çocukların, onları çevreleyen dünyanın izlerini takip ederek, acıma bilmediği, merhamet duygularının olmadığı dönemi yaşamaya başlıyorum.

– Yarın yabandomuzlarının olduğu mağaraya götüreceğim. Orada ölür, diyorum.

Yabantavşanının izlerini takip ediyorum. Onları ayırt edebiliyorum. Bir gün tam da yuvalarına denk geliyorum. Zaferle dönüyorum. Yavru bir tavşan bulup yanıma alıyorum.

– Şuna bak! diye bağıyorum Agapi'ye. Büyük avcılar bile bunu çok zor başarır!

Agapi o kadar büyük ki benim kadar küçük bir çocukla aşık atmaması gerekiyor ama o kendini müdafaa etmek istiyor. Onurunu korumak istiyor.

Dedeme:

– Gökyüzünde kaç yıldız var, dede, biliyor musun? diyor.

– Bunu kim bilebilir ki çocuğum? Bir kere ben bilmiyorum.

– Ben biliyorum! diyor Artemis, ve siyah gözleri daha da büyüyor.

– Sen biliyor musun? Nasıl bilebilirsin? diyor dedem gülümseyerek.

– Kitaplarımdan öğrendim! dinle bak dede.

Ve başlıyor önünde hesaplarını yapmaya. İşte şu kadar yıldız, diyor.

İhtiyarın dudaklarındaki gülümseme dingin ve uzlaşmacı. Alaycı gözüküyor.

– Neden o kadar olmasın? diyor. Madem Agapi öyle istiyor, öyle olacak.

– Peki, hangisi kuzey yıldızı, acaba biliyor musun dede? diyor Agapi Kutupyıldızı için. Senin bilmen lazım.

Yanako Bibelas kuzey yıldızını bilir. Kimidenia’da hayatında çok kez yıldızlara danışmıştı. Yağmur veya rüzgâr için, mesajlarını çözmek için, ağaçların meyve zamanının iyi mi yoksa zor hava koşullarında mı olacağını öğrenmek için onlara danışmıştı.

– Peki dede, kuzeyyıldızının dünyadan ne kadar uzaklıkta olduğunu biliyor musun?

– Hayır, Agapi. Onu bilmiyorum. Onu kim bilebilir ki?

– Ben biliyorum! diyor gene parlak gözlü kız. Ben onu bulabilirim!

Yine hesaplamalarını, Kozmografya şekillerini yapıyor, ve yine bir rakam buluyor.

– İşte bu!

Dedem yine uzlaşmacı gülüyor. Ama kendi kendine düşünüyor. Saf, okuma yazması olmayan ama bilge biri olarak. Düşünüyor:

“Neden acaba, çocuklara dünyadan uzaklaşmayı öğretiyorlar? Neden bulutlara uçmayı öğretiyorlar? Ya zamanı geldiğinde, havadan inmeleri gerekirse?”

– Ben, diyor Artemis, sarı, ipekten bir elbisem olsun istiyorum. Büyüyünce hep sarı renkler giyeceğim. Kanarya sarısı değil. Saçlarıma hayıt ağacının çiçeklerinden takacağım. Saçlarım dalgalı. Dalgaların arasına hayıt çiçekleri koyacağım. Evlenince, kocamla birlikte Yunan adalarına gideceğiz. Bir gün orada, böyle olduğum gibi, sarı renkler ve çiçeklerle denize atlayacağım. Kocam hemencecik dalıp beni denizden çıkaracak. Ama çiçeklerim artık saçlarımda olmayacak. Dalgaların üzerinde yüzüyor olacak.

– Neden Yunan adalarına gidip de denize atlayayım ki? diyor hepimizin küçüğü Lena. Ben burada kalacağım ve evleneceğim. Dedeme söyleyeceğim, bize Çakaldere yakınlarından bir toprak versin. Oranın toprağı kırmızı. Orada güneş, dağların arkasına düşerek daha çabuk batıyor. Çok serin oluyor. Kabarık ekmekler yapmayı öğreneceğim ve bir sürü tavşanımız, güvercinimiz ve atımız olacak. Ben ninem gibi olmak istiyorum.

Lena hayallerini anlatıyor ve gül yanakları dirilik ve neşeden daha da kabarıyor.

– Ben Yunan adalarından da öteye gideceğim, diyor Artemis. Sürekli üzerlerinde sis olduğu söylenen denizlere gideceğim. Geyiklerin çok olduğu yerlere gideceğim. Oralarda kocamla beraber geyik avlayacağız.

– Kocan ne iş yapacak? diye soruyor Lena. Benimki toprak adamı olacak. Civarda ondan daha iyi tohum eken olmayacak. Barba İosif gibi ağaçları aşılarmayı bilecek, yabani zeytin ve armut ağaçlarının iyi yemiş vermesini sağlayacak. Seninki ne yapacak?

– Avcı olacak, diyor Artemis.

– Bizimle kal Artemis, diye yalvarıyor küçük Lena. Neden buradan gidesin? Neden geyiklerin olduğu ülkeye gitmek isteyesin? Kimidenia’da yabandomuzlarımız var.

– Başka türlü yapmam, Lenacığım, diyor Artemis ve

gözleri uzaklara, denizden yana bakıyor. Okyanus adalarına gideceğim, bakayım o geldiği yer nasıl bir yermiş...

Başka türlü yapamaz. Saçlarını ahtapot kolları gibi yapan, sarı yıldızlı avcılara tüfekleriyle gül kopartıp kendilerine verdiren, gece kavaklara tırmandırıp roketler attıran kızların geldiği yeri görmeye gidecek.

– Kimin geldiği yeri diyorsun? diye soruyor Lena merakla.

– Ooo, sen bilmiyorsun! diye cevap veriyor Artemis. Zavalıcık, o kadar küçüksün ki...

Koşmaktan nefes nefese kalmış bir halde, gelecekle ilgili hayallerini anlatan Lena, Agapi ve Artemis'in arasında buluyorum kendimi birdenbire. Henüz öğlen olmamış. Artemis yakaladığı bir ağustosböceğinin bir kanadını koparmış, işkence ediyor. Karnını gıdıklıyor, o da sürekli bağılıyor. Lena çamur yoğurup ekmekler yapıyor ve topraktan küçük fırınına koyuyor. Agapi bir kâğıda rakamlar yazıyor kalemle.

– Onu gördüm! diye zafer nidaları ve heyecanlı bakışlarla bağırdım. Onu gördüm, diyorum size!

Bir tek Artemis tahmin ediyor. Bir tek Artemis'in içine doğuyor. Aniden dönüp araştırmacı gözlerle bana bakıyor.

Önce o bana soruyor:

– Ne gördün?

– Onu gördüm işte! Yabancı diyardan gelen kızı! Ne kadar güzel!

– Nerede gördün?

Aceleyle anlatıyorum: Meşe ağaçlarının yolundan saptı. Kimidenia'ya avlanmaya gidecek gibi görünüyordu. Garip bir şekilde giyinmişti, erkek gibi. Meşin külot pantolon ve kırmızı ceket giymişti. Belinde fişekliklerini kuşanmış, beyaz ata biniyor ve dizginlerle birlikte bir elinde de karabinasını tutuyordu. Başında büyük siperlikli kalın beyaz bir şapka vardı. Sarı saçları yanaklarına düşüyordu.

– Peki nerden biliyormuş o, bizim dağlarımızdaki yerleri? diyor Artemis. Ne zaman öğrenmiş meşe ormanının yolunu?

– E, yalnız değildi ki, Artemis! Onunla...

– Onunla..?

– Tabii ya! Onunla beraberdi! Sarı mendilli avcıyla.

Artemis'in parmakları gevşeyip açılıyor. Tutsak ağustosböceği, kalan tek kanadıyla uçmaya yelteniyor ama bece-remiyor, yerde sürünüp gidiyor.

Lena çamurdan ekmeklerini fırınlamayı kesiyor.

Soruyor:

– Gerçekten, güzel mi, Petro?

– Ooo, ne diyeyim size!

– Görmek istiyorum onu, diyor Lena lakayt bir tavırla ve sonra yine evcilik oyununa dönüyor.

– E, bir gün gelirler bizi ziyarete, diyor Agapi aynı lakayt tonla. Yapabilirsem ona alıştırılmalarını gösteririm.

Kâğıdına ve rakamlarına eğiyor kafasını gene.

– Yok daha neler! diyor Lena alaycı bir tavırla.

Yalnız Artemis susuyor. Açık ve boş duran avucuna bakıyor, ağustos böceği yok. Gözleri ne kadar kederli.

Haberimin onlar üzerinde çok etkili olmadığını görünce hayal kırıklığına uğruyorum. Oysa ki yanaklarım yanıyor.

– Hem, biliyor musunuz? Saklanıp ne yaptıklarını izledim!

– Bırak bizi, Petro! diyor Lena, öfkeli çünkü bir ekmek avucunun içinde kırıldı ve dağıldı.

– Ne yapıyorlardı? diye soruyor Artemis.

Neden bilmiyorum, onları gizlice seyrettiğimi anlatıyorum. Öldürdüğüm sansarın mezarının ordaydım; hatırlıyor mu acaba Artemis? Yanıma yaklaştıklarında kız şöyle dedi: “Burada biraz duralım, güzelmiş burası.” Sesini duydum.

Sözlerini anladım ama çok farklı konuşuyordu, bambaşka. Avcı atından atladı. Koşup elinden tuttu, inmesine yardımcı oldu. Geniş siperlikli şapkasını çıkarıp sırtüstü uzandı. Gözlerini yumdu. Avcı bağdaş kurup yanına oturdu ve bir an bile gözlerini ondan ayırmadı. Bir ara elleriyle gelişigüzel toprağı eşelemeye başladı. Seslenmek istedim: “Orayı değil! Orası Artemis’in sansarı gömdüğü yer!” Ama hiç konuşmuyorlardı, tek bir kelime bile, bense belki farkıma varırlar diye soluk almaya bile korkuyordum. Biraz daha zaman geçti. “Gidelim” dedi o ve kalktılar. Avcı ona, ata binmesi için yardım etmek istedi, ama o: “İstemiyorum. Atlardan anlıyorum, senin gibi” dedi. Atlarına binip gittiler. Ne güzel biniyordu! Ne kadar güzel bir kız!

– Ben daha güzel değil miyim, Petrocuğum? diyor Lena. Bak yanaklarıma! ve safça gülümsüyor.

– Of! Saçmalamayın! diyor Agapi.

Sonra da hemen, o sırada bilgeliğini gösterecek başka kimsesi olmadığından:

– Bakın size bir şey diyeceğim! «bilmece» gibi! Bulabilir misiniz?

Mesela, diyor, burada çakallarla yaban ördekleri bir arada. Hepsi birden 23 kafa, 56 ayak yapıyor. Peki, kaç çakal ve kaç yabanördeği var, bulabilir miyiz?

Lena önce şaşkın bir şekilde bilmeceyi dinliyor, biraz düşünür gibi yapıyor ama ânında sersemliyor. Suratında saf, komik bir ifade var. Öylesine bir rakam söylüyor. Sonra başka bir rakam. Ama Agapi, söylediği rakamların kafa ve ayak sayılarıyla uyuşmadığını ispat ediyor.

– Dur, bak, ben nasıl bulacağım! diyor Agapi, onu hayranlıkla dinleyen biri olmasından heyecanlı.

Başlıyor kâğıda tuhaf işaretler çizmeye, bizi geçen birkaç yılın bilgeliğini, basit cebir denklemini yazmaya.

Yüksek sesle söyleyerek yazıyor eşitliğini:

$$X = \text{yabanördekleri}$$

$$23 - x = \text{çakallar}$$

$$(23 - x)4 + 2x = 56$$

$$92 - 4x + 2x = 56$$

Agapi bir an durup düşünüyor. Denklemine yoğunlaşmış yüksek sesle tekrarlıyor: doksan iki eksi dört x artı iki x eşittir... Doksan iki eksi dört x...

O sırada Artemis üzerine atılıp elinden kâğıdını kapıyor, avucunun içinde buruşturup hiddetle fırlatıp atıyor. Hiç bu kadar vahşi olmamıştı.

– Aptal! diye bağıyor Agapi'ye kudurmuş bir şekilde.

Gözlerinden yaşlar boşanmadan koşup meşe yoluna da-
hıyor.

Lena ellerini indirmiş, saf gözleri beklenmedik durum-
dan dolmuş, giden kardeşimizin arkasından bakıyor. Ben de
durmuş, kıpırdamadan bakıyorum arkasından.

– Artemis'in nesi var? diyor Lena ani bir ciddiyetle.

– Terbiyesiz! diye bağıyor Agapi öfkeyle. Yabanisin ve
yabanî kalacaksın!

– Artemis'in nesi var?.. diye mırıldanıyor yine Lena, tah-
min etme maharetinden uzak.

– Beni kıskanıyor! diye bağıyor Agapi. Anlamıyor mu-
sun?

Buruşmuş kâğıdını yerden alıp, düzeltiyor.

– Gel, Lenacığım sen, gel de bak...

Ve yüksek sesle o anlaşılmaz sesleri telaffuz ederek baş-
lıyor gene hesaplamaya:

$$- 4x + 2x = 56 - 92$$

$$- 2x = - 36$$

$$2x = 36$$

$$X = 36/2 = 18$$

– İşte bu! diye bağıyor Agapi utkuyla. Yabanördekleri on sekiz, otuz altı ayakları var! Beş de çakallar, yirmi ayakları var! Anladın mı, Lenacığım? Anladın mı Petro?

– Of, bırak beni! diyorum oturduğum yerden ve titreşen güneşe bakıyorum.

– Anladın mı, Lenacığım?

Fakat Lena gözlerini Kimidenia'ya dikmiş, bilinmeyen dünyayı sezgileriyle ne kadar becerebilirse anlamaya çalışıyor sanki ve şüphelenmeye başlıyor:

– Artemis'in nesi var? diye mırıldanıp duruyor sürekli. Artemis'in nesi var?...

* Agapi'nin sesi daha alçak, daha ıssız boşluğa düşüyor şimdi:

– x eşittir...

Gece çakallar uluyor. Dağımızın yabancı Tanrısallığı –tanıdık sesler– yükseklerden geliyor. Anılar ve korkular sarıyor beni. Kiminle konuşayım? Artemis yanımda uyuyor. Her zaman olduğu gibi Artemis'i mi düşüneyim? “Artemis, dinle bak! Geliyorlar! Sesler geliyor! Korum beni! Sen de bana gel. Gel, seni koruyayım. Her zaman birbirimize yardım etmişizdir...”

Bunları söylemek isterdim ona. Oysa söylemiyorum. Ne oldu içimde acaba? Artemis yel olup kayboluyor. Kıyıları-mızdaki zambak ve hayıt çiçeklerinden taç yapmış, saçlarına takmış. Öylece gidiyor. Sesler, ulumalar yanlarına alıyor

onu. Yo, bu gece Artemis'i tutamıyorum, gitmesin diye engel olmak istemiyorum. Hayıt çiçekleriyle süslü başı yavaş yavaş çözülüyor donuk gözlerimde. Kıyı zambaklarının olduğu yerler şimdi nemli ahtapot kolları.

“Seni anımsayacağım. Uzaktan gelen seni... tek başına gitme Kimidenia'ya. Dinle! Uluyan çakallar var. Bizim buralarda vahşi hayvan çoktur. Sana saldırabilirler. Yabancı ve korunmasız olduğunu anlayıp saldırırlar! Avcılar ne yapacak sana? Tek başına gitme Kimidenia'ya, onlarla gitme. Beni al yanına...”

.....

Kandilin ışığında başımda dikilmiş duran Anthipi'yi görüyorum. Gözlerimi ovuşturuyorum.

- Kiminle konuşuyorsun? diyor ablamız.
- Biriyle mi konuşuyormuşum?
- Hadi oğlum, tamam, rüyaydı. Dön öbür yana. Korkma...
- Korkmuyorum, Anthipi.
- Tamam, oğlum.

Dedem çuha kumaşından yapılmış pahalı poturunu, ninem de uzun yakalı siyah ipek elbisesini giydi. Saçlarını çok güzel yaptı; alnının üstüne küçük bukleler düşüyordu.

- Neden dedemle ninem iyi elbiselerini giyindiler?
- Denize yakın çiftliğe gidiyorlar. Yeni evlilere mutluluklar dilemeye ve hoş geldin'e gidiyorlar.

Önce hediyelerini gönderdiler. Kahverengi benekleri olan küçük beyaz bir dana. Boynuna mavi boncuklar asıp, alnına da üzerinde mozaik taşlarıyla işlenmiş bir kalp bulunan hamaylı takmışlardı. Ayrıca bir sepet meyveyle bir saksı da fesleğen gönderdiler.

Talikaya en iyi beyaz atları koştular. İçine kalın kilim serdiler. Önce dedem, sonra da ninem bindi. Beyaz atlı talika hareket etti. Bütün çocuklar büyük kapının orda durup onları uğurladık.

Döndüklerinde ninem anneme şöyle dedi:

- Zavallı kızcağız! Kocasını gitti bile.
- Kocasını mı gitti? Nereye?
- Yunanistan'a gitti. Askerliğini yapmalıymış. Kız şimdi tek başına alışmak zorunda dağlarımızda.
- Yazık! dedi kadınlardan genç olanı.
- Yazık! dedi öteki de.

BEŞİNCİ KISIM

Bahar kasırgası sırasında kartal yuvasında

abah erkenden evden çıktım. Patika yola düşüp, meşe ülkesinin derinliklerine koyuldum. Burada durayım biraz. Buradan böyle oturur vaziyette sapanımla kale kuşu avlayabilirim. Üzerimde masmavi gökyüzümüz parlıyor. Meşe palamutları ve yapraklar saçılmış toprak kuru ve kırmızı. Lena'nın

sevdiği toprak. Eşeleyeceğim biraz. Tırnaklarım sert ve ısrarla dalıyor toprağa, serinlik bulana kadar eşeliyor. Geçen şu kuşu nişan alayım. Taş, lastikten ayrılıp uçuyor havada. Fakat kuş gidiyor, taşsa mavi yüksekliğin içinde kayboluyor. Taşın kayboluşunu izliyorum. Ah, bu en güzel oyun! Nişan almadan mavi derinliğe taş atmak. Ve sonra hangi taş daha uzağa gidecek diye ölçmek, denizde taş kaydırmaca gibi.

“Acaba bugün geçer mi?..”

Saatler geçiyor. Bu sene kış gelip şehre döndüğümüzde, akşamları çalışmak için kapandığı bürosuna gidip babamı bulacağım.

“Ben çok büyümedim mi, baba?”

“Elbette çok büyüdün, Petro! On yaşındasın!”

“Peki, baba. Bana bir tüfek lazım. Artık avcı olmalıyım.”

Şaşırarak bakacak bana. Mavi gözlüdür babam ve her zaman altın sarısı gözlükler takar. Gözlük taktıklarında insanların gözlerinden çok korkarım. İşlerini iyi göremezsin.

“Avcı mı olmak istiyorum, dedin? Avcı olmak istediğini anlamamıştım.”

Evet, baba, anlamamıştın. Ama öyle işte. Ben de bilmiyordum. Fakat avcı olmam lazım.

Bugün geçecek mi acaba?

İki atın nal seslerini duyuyorum. Kalbim küt küt atmaya başlıyor. Neden ki? Bir ara aklımdan saklanmak geçiyor. Ama yetişemiyorum. Beni orada öyle elimde sapanımın lastikleriyle otururken buluveriyorlar.

Yabancı, avcıya soruyor:

- Bu çocuk ne burada? Ne yapıyor tek başına?
- Ha, komşu çiftlikten! Yanako Bibelas’ın torunu.

Sonra bana dönerek:

– Günaydın de, hanımına! diyor buyurgan ve korumacı bir sesle.

Pis yabancı avcılarının bana böyle konuşmasına hiç alışık değilim. Avucumun içinde öfkeyle sıkıyorum sapanımı ve ısrarla yere bakıyorum.

Doris atıyla birkaç adım atıp yanıma geliyor.

- Ne güzel bir sapan! diyor. Kuş vurdun mu hiç?

O zaman ilk kez dönüp yüzüne bakıyorum. Başını örten göğümüzün mavi rengi çözülüyor. Bulunduğu yerde yalnızca sarı ışık kalıyor.

- Hayır, diyorum çekinerek. Bugün avlamadım.
- A, demek gerçekten bir avcısın?

– Kale kuşlarını vurmayı biliyorum, diyorum giderek daha bir cesaret bularak. Bir keresinde..

– Bir keresinde?

– Kısa bir süre önce bir sansar öldürdüm!

– Sansar mı? diyor Doris, kelimenin anlamını bilmeden. Vahşi bir hayvan mı bu?

Avcı katıla katıla gülüyor. Ve ben gene içimde ona duyduğum nefretin kaynağını hissediyorum.

– Vahşi değil, diyorum. Ama ormanda yaşar.

– A, a! Peki bütün bunları sapanınla mı yapıyorsun? Tüfeğin yok mu?

Ne diyeyim ona şimdi? Kışın bürosuna kapanmış babamın yanına gidip, “Bak baba ne kadar büyüdüm...” diye rica edeceğimi mi anlatayım?

– Gidelim, hanımım, diyor avcı Doris’e, küçük öyküme son vermek ister gibi.

O zaman, havada bir ışık gibi damarlarımda akan gurur boşalıyor ve bağırıyor.

– Tüfeğim yok! diyorum. Ama ben Kimidenia’daki onun bilmediği kartal yuvalarını bulabilirim! O bir tek yabandomuzu öldürmeyi biliyor! Sana kartal yuvaları bulmamı ister misin?

Ve gülmelerine fırsat vermeden:

– Al beni de yanına, diyorum ve gör!

Gözlerimden alevler çıkıyor. Doris, parlayan gözleri seviyor. Bana garipseyerek bakıyor.

– Gerçekten mi, evlat? Dağlarındaki kartal yuvalarını biliyor musun?

– Al beni yanına! diyorum yalvarır gibi. Al ve gör!

– Gel!

Ve avcıya dönerek:

– Atına al onu! diye emrediyor.

Hayır! O ata, onun atına binmem! Koşarak gelirim. Tavşan gibi koşabilirim.

– Ne tuhaf çocuk! diyor Doris. Gel! benimkine bin!

Atına atlıyorum ve önüne oturuyorum. Önümde dizginleri tutan elleri, biraz ilerde atın kafası, biraz daha ilerde yeşil deniz, meşe ağaçları. Ve arkamda sırtıma dayanmış, nemli ahtapot kollarından duvağı, fişeklikleri ile sıcak vücudu. Öbür vücuttan yayılan bir uyuşukluk geliyor usul usul; üzerimden geçen, içime geçen... her şey hareket ediyor, her şey sallanıyor; bir at başı, iki el, yeşil bir deniz...

– Sıkı tutun! diye bağılıyor Doris ve koşması için dizginleri serbest bırakarak ata vuruyor.

At önce yavaş koşuyor, fakat aniden yıldırım gibi atılıyor. Parmaklarımı atın yelesine sıkıştırıyorum, sıcak rüzgâr yüzüme vuruyor, ağaçlar yok oluyor, hatlar, hacimler, her şey dalgalara dönüşüyor. Arkamda hafif rüzgârı dalgalandıran Doris'in saçları, dalgalara dönüşüyor.

Bulutlardan dalgalarla doluyor birden gökyüzü de. Kimidenia'nın arkasından kesif ve lal çıkıveriyorlar. Karardı gökyüzü. Kasırğa geliyor!

Kimidenia'da yaz kasırgaları korkunç olur. Kuşlar, yuvalarına, kaya kovuklarına sığınmak için sessiz sedasız kaçarlar. Dağın tepesine yıldırım düşüp gök gürlediğinde duyulmaya başlar cırıltıları.

– Dönelim! Geri dönelim! diye bağılıyor avcı. Neredeyse fırtına patlayacak!

Doris'in kalp atışlarını duyuyorum; sırtımdan geçip vücuduma akıyor. Dört nala koşarken bir an arkamı dönüp ona bakıyorum. Vahşi bir sevinç parlıyor gözlerinde, Kimidenia'da çakan şimşek parlıyor gözlerinde.

– Nereye saklanacağımızı biliyorum! diye bağılıyorum.

Kartal yuvalarının olduğu kayalıklara! Durma!

Doris durmuyor. Avcı da, ister istemez, arkamızdan geliyor. “Nereye götürüyor bu çocuk beni, bu fırtınada, kuluçkadaki azgın kartalların yuvalarına yakın?” diyordur Doris. Öyle diyordur, çünkü bilmiyor. Kesin ne onun ne de avcının daha önce görmediği kartal yuvalarını gösterme fikrinin birden aklıma geldiğini bilmiyordur.

– Daha hızlı! Daha hızlı! diye bağıryorum heyecanla. Daha hızlı, büyük kartala yetişelim!

Rüzgâr sesimi alıp dağıtıyor, anlaşılmaz seslere dönüştürüyor.

– Ne diyorsun? Ne diyorsun? diye Doris’in anlamaya çalışan sesini işitiyorum arkamdan.

– Daha hızlı! Daha hızlı! Göreceksin!

Kara bulutlar yükseklerden, Kimidenia’dan gitgide bizim olduğumuz tarafa doğru çöküyor. Ama henüz bize yetişemediler. Yukarıda dağı çağlayan gibi döven yağmuru düşünüyorum. Fakat üzerimizde gök hâlâ açık. Birazdan. Birazdan varır bulutlar.

Acaba geç mi?

– Daha hızlı! Daha hızlı!

Patikadan dönüyoruz. Onları götürdüğüm kartallar ülkesi, iki devasa kaya görünüyor şimdi. Nefes nefese kalan at, koşmasını kesti biraz. Kafamı heyecanla gökyüzüne kaldırıyorum. İki kayanın üzerinde gökyüzü hâlâ açık. Kısa bir süre daha böyle olacak. Acaba yetişebildik mi? Gözlerim, kartalların yuvasının olduğu kayaların tepesine dikiliyor ısrarla. Bir hayli uzağımızda hâlâ, şöyle böyle seçebiliyorum.

Ellerim birden Doris’in ellerini avuçluyor ve dizginleri çekiyorum. At apansız duruyor.

– Bak! diye bağıryorum utkuyla Doris’e, kayaları göstererek. Bak, işte!

Gözlerimde bir onu, bir kayaları görüyorum. Gözleri rüzgârın darbesinden yanıyor. Artık kahve değil, altınrengi.

– Ne? Ne? diye bağırıyor söylediklerimi anlamayarak.

– Görmüyor musun işte! Fırtınada bulutların üzerinden geçmeye atılan büyük kartalı görmüyor musun!

Ciddi, dikey, büyük bir alamet peyderpey kayalardan uzaklaşıyor, dağın derin dekorunun üzerinde bir kurşun gibi yükseliyordu.

– Ne dedin?... diyor Doris merakla.

– Gördün mü bak, bilmiyorsun işte! diye haykırıyorum. Ama ben biliyorum! Ben gördüm onu!

Aceleyle ona açıklamaya bakıyorum. Bu, büyük kartalın olağanüstü tek oyunu. Diğer kuşlar fırtınanın kokusunu alır almaz, toprakta, kovuklarda ve ağaçlarda saklanacak yer ararlar korkarak. Büyük kartal, bir tek o barınağını bırakıp yükseklerle dalar. Yoksa yıldırım ve borayla yakından çarpışmaya mı gider? İlk kez kartalları gözetlerken, gene bir başka yaz fırtınasında görmüştüm bunu ve öyle düşünmüştüm. Gidip çiftliğimizin ihtiyar âlimine, Barba İosif’e sordum. “Gördün onu!” dedi bana hayranlıkla. “O anda büyük kartalı gördün!” ve takdis eder gibi başımı okşadı. “Ben sadece duymuştum. Hayır evlat, yıldırımla çarpışmaya gitmiyor. Sularını boşaltan bulutların üzerine çıkmaya gidiyor, orada güneş her zaman parıldar. Kartallar güneşi sever. Öyle derler.”

Gözleri ışıdayarak beni dinleyen Doris’e bunları anlatmaya çalışıyorum.

Sonra birden sarı yıldızlı avcıya dönüyorum, heyecanlı, sevinçli, vücudumun tüm gözenekleri haykırıyor.

– Sen biliyor muydun bunu? diyorum. Sen biliyor muydun?

Şimdi Doris de ona bakıyor.

– Biliyor muydun? diyor o da ve ânında gözlerini derinlikteki siyah alamete çeviriyor yine. Peyderpey küçülen, yükseklerde kaybolan o alamete... oysa fırtına yaklaşıyor.

– Hayır! diyor avcı. İlk defa duyuyorum. Hangi avcı bora gelirken oturup kartalları gözetler ki?

Ses tonu küçümseme ve ilgisizlikle dolu olduğu halde böyle diyor.

– Bilmiyor muydun yani? diyor yine Doris ve gözleri yükseklerdeki siyah alamete çakılı parlıyor.

– Hayır! Bilmiyordum!

O zaman Doris iki eliyle başımı yakalayıp tutuyor ve aniden yanağımdan öpüyor.

– Buna benzer başka şeyler de öğretir misin bana, çocuk?

Utançtan kıpkırmızıyım. Garip, sıcak bir sarsılış....

– Hiçbir şey bilmiyorum... diye mırıldanıyorum. Dağlarımızda bildiğim ne varsa öğretirim sana...

Doris, memnun, yüksek sesle gülüyor. Yağmurun ilk damlları bombardımana başladı. Avcı etrafına bakıyor. Daha önce bu yabani topraklara hiç gelmemiş gibi duruyor. Burası kartallar ülkesi yalnız. O ceylan, ayı ve yabandomuzu avlar.

– Büyük bir ağacın altına gidelim! diyor.

– Hayır! diye bağıyorum ona. Ben biliyorum. Ben nereye saklanacağımızı biliyorum! Ve yürümesi için atın dizginleriyle oynuyorum.

Kayalara doğru çıkıyoruz. Patika yol yok, o yüzden atlar zor yürüyor. Bora güçleniyor. Yıldırımlar müthiş sesler çıkararak bulutları yarıyor, yamaçlara ve kayalara çarptığında daha da korkunç oluyor. Fakat ben küçük bedenimde her şeyi sıcak ve dingin hissediyorum. Biraz daha. Biraz daha...

Etrafımızdaki doğa şimdi çıplak ve vahşi, ağaçsız, kara bulutlarla kaplı. Ne bir ses, ne bir kuş cıvıltısı duyuluyor.

Doris ve ben bir atın üzerinde, yalnızız. Büyük kartal ise bulutların üzerinde ve bizi görmüyor.

At, iki keskin, devasa kayanın önünde duruyor. Büyük mağaranın tonozu kayaların dibinde. Bora şimdi inanılmaz bir şiddetle dövüyor bizi.

– Burası! diye bağıyorum Doris’e, yağmurun altında. Buraya saklanacağız!

İnip çabucak atları tonozun altına çekiyoruz. Güzel, karanlık. Şimşek korkunç bir şekilde gürliyor mağaranın içinde. Gözlerimiz mağaranın ağzına dönük, hiçbir şey ayırt edilmiyor. Sadece yağın bulanık sudan bir katman. Titriyorum. Ellerimi atın burun deliklerine sokuyorum. Belki biraz ısınır.

– Ateşimiz olsaydı keşke! diyor Doris.

Avcı daima sadık bir köpek gibi gözlerinin içine bakıyor. Kalkıp mağaranın ağzına doğru gidiyor. Biraz duruyor. Sonra fırtınanın içine dalıyor.

Az sonra her yerinden sular damlayarak, dal ve pırnal çalılarıyla yüklenmiş geliyor.

– Yanmazlar, böyle ıslak! diyorum alınarak. Çünkü o, benim düşünmediğim bir şeyi yapacak Doris için.

– Sen konuşma! diyor avcı. Yanarlar!

Zorlandı biraz. Ama ateş yandı.

– Teşekkürler, diyor Doris ve sırtüstü uzanıyor.

Bir yanında ben, bir yanında avcı oturuyoruz ve ateşi eşeliyoruz. Alev, Doris’in yüzünü garip bir şekilde aydınlatıyor. Sarı saçları şimdi kırmızı. Kan dalgaları. Güz zamanı funda yaprakları gibi.

– Ben yalnızca deniz kartallarını biliyorum, diyor Doris. Bizim oralarda onlardan vardı çok.

– Denizin kartalı mı var?

Tabii ki var, diyor Doris. Onlar da güneşi severler. Bebekleri doğar doğmaz, büyük kartallar onları alıp zorla güneşe baktırırlar. Hangi kartal yavrusu dayanamaz ve gözleri ışıktan yaşarsa, onu öldürürler. Vahşi yırtıcı kuşlar. Bir öküz de dadanabilirler. Denize dalarlar ve öyle ıslak bir halde kanatlarını kum ve çakıllarla doldurmak için kumsalda yuvarlanırlar. Sonra da gidip bir öküzün üzerine abanıp, gözlerine kum atarak gagalarıyla kanatana kadar vahşice vururlar. Öküz sersemleyip kaçmaya çalışır, deniz kartalı, gözünü kör eder, ha bire vurur, ta ki öküz bitkin düşene kadar...

Büyülenmiş ve tamahkâr gözlerle Doris'in geldiği ülkedeki kartalları dinliyorum.

– Gerçekten mi? Sizin kartallarınızla bunlar mı oluyor?

– Balıkçılarımız, diyor Doris, çok defa foklarla savaşıyorlar. Kartallar görmüştür. Kudurmuş gibi üzerlerine atılır, kaçamamışlar diye pençelerini hızla bedenlerine geçirirler. O zaman fok, bedeniyle bir olmuş kuşu kendisiyle beraber nemli ölme sürükleyerek suya batar.

Ne kadar tuhaf bütün bunlar! Doris'in gözleri mağaranın tonozuna ilişmiş, kıpırdamadan duruyor. Sanki hayal kuran ya da bir şeyi çok isteyen bir çocuk gibi böyle.

– Küçük bir kartalım olsun, onu büyüteyim isterdim, diyor Doris kendi kendine konuşur gibi.

– Küçük bir ayın olsun ister miydin, dağlarımızdan? diye soruyor avcı ve ağzının içine bakıyor. Kimidenia'daki büyük ayının inini biliyorum. Şimdi doğurmuştur. Onu öldürüp yavrusunu alırım.

– Hayır, diyor Doris. Ayı istemiyorum. Ağzına zincir takıp sürüklemem lazım. Zincirlenmiş, sürüklenen hayvanlar hoşuma gitmiyor. Güneşe baktığında gözü yaşarmayan bir kartalım olsun isterdim. Kafese koymazdım. Saçlarıminin üzerinden uçarak beni takip etmesini öğretirdim ona.

Gerçekten? Doris bir kartal yavrusu mu istiyor? Kalbim küt küt atıyor. Dişi kartalın yuvasında yumurtladığı yumurtalara ne oldu acaba? En son yuvada ne olduğunu biliyorum. Büyük kartalı yuvalarının üstünde, dişisi olmadan dönüp dururken görmüştüm. Barba İosif'e söyledim. O da bana, böyle olduğunda dişi kartalın yumurtladığını söylemişti. Gerçi epeydir buraya gelmiyorum. Acaba yavrular çıkmış mıdır? Eğer çıktılarsa? Eğer...

Fırtına peyderpey uzaklaşıyor. Hızla üzerimizden geçen kara bulutlar, şimdi batıya doğru çekiliyor. Yağmur azalıyor.

Avcı ayağa kalkıp uyuşan ellerini çırpıyor.

– Ben biraz yokum, diyor ve mağaradan çıkıyor.

Doris, ateşin yanında sırt üstü uzanmış, gözleri mağaranın tonozuna dikili öylece duruyor. Ceketini açtı biraz, göğsünün önünü. Çünkü terledi. Işık seyrek bulutların arasından, yağmur damlalarının içinden geçip, tenine vuruyor. Yağmur ve kandan tuhaf bir ışık. A, Doris yağmur ve rüzgârdan korunup burada oturmalı ve hiçbir eksiği olmamalı. İsteddiği ne varsa buraya gelmeli, ateşle onun arasına konmalı, uzatıp elini alabilmeli. Hatta kartalın yuvasından, annesinin pençelerinin arasından küçük bir kartal yavrusu aşırınsa bile.

Kalkıp mağaranın ağzına doğru birkaç adım atıyorum ve yükseklerle bakıyorum. Hiçbir şey görünmüyor. Büyük kartal henüz bulutlardan aşağı inmedi. Kim bilir? Belki dişisi de yoktur. Birkaç yağmur damlası düşüyor gözlerime. İstavrozumu yapayım. Şimdi, şimdi en güzel an.

Devasa kayaya tırmanmaya başlıyorum. Taşın kalbinden çıkan yabani dallara takılıyorum ama sürekli tırmanıyorum. Yüksekten daima korkmuşumdur. Başım dönmesin diye kafamı çevirip de aşağı bakmıyorum. Arkamda, batı tarafında derinden gürlemesi geliyor şimşeğin ve peyderpey uzaklaşıyor. Tutunduğum dallar ıslak ve kayıyor. Sert dikenleri var. Ellerim kanadı. Doris ise ateşin yanında oturuyor, bilmiyor.

Sürekli çıkıyorum. Gözleri tuhaf bir biçimde aydınlanacak ve beni yanağımdan öpecek. “Teşekkür ederim, çocuk,” diyecek ve ona vereceğim kartal yavrusunu alacak. Sürekli çıkıyorum. Dişi kartal yuvasında mıdır? Değil midir? Öteki kartal bulutlardan inerken bana yetişir mi?

Yavaş yavaş beni sarmaya başlayan sessizlik, zirvedeki an, tehlike ne garip böyle... çevrede yağmur dindi. Fırtınanın şimşegi uzakta, çakıyor yalnızca, duyulmuyor. Ayaklarımın altında kırılan dallar ve yuvarlanan taşlar, sanki suskunlar ülkesinde yaşıyormuş gibi sessizce düşüyor. Sürekli çıkıyorum. Ne garip bir sessizlik! Artık hiçbir şey yok. Doris’in saçları da, yağmurdan ve alevden parlayan gözleri de, onlar da siliniyor.

Bir an, sadece bir an, dönüp yukarı bakıyorum. Kalbimin hızla çarpmasıyla aniden kesiliveriyor sessizlik. Orada! Yalnızca birkaç metre, orada! Son! Yuva! Bütün gücümü toplayıp, iki elimi kayaya geçiriyor ve son bir çaba daha gösteriyorum. Biraz daha! Birazcık daha!

→Ah!

Çok derinden, çok alçaktan geliyor sanki canhıraş ses. Doris değil mi bağırın?

Aşağı dönüp bakmaya yetişemiyorum. Üstümde ani, güçlü bir rüzgâr hissediyorum; bana doğru yaklaşan korkunç bir gölge, bir vaveyla.

– Kıpırdama! Kıpırdama!

Doris’in derinden gelen çaresiz sesini duyuyorum. Aynı anda üstümden gelen köpek çığlığı gibi vahşi bir ses, kartalın bilindik sesini duyuyorum. Gözlerimin önünden çok hızlı bulanık bir bulut geçiyor ve her şey titremeye başlıyor, bulanıklaşıyor. Hiçbir şey bilmiyorum artık, hiçbir şeye tutunmuyorum. Tam o bulanık kaosun içinde, bir tüfeğin metalik sesini işitiyorum; Doris başımın üzerinden yalnızca birkaç parmak ötedeki kartala nişan alıp, hayatımla yazı tura

oyunarak, ateş ediyor. Ve sonra yuvarlandığımı hissediyorum, düştüğümü. Düşüyorum.

Aşağıda her şey karanlık.

.....

Çok sonra, gözlerimi açtığımda kayanın dibinde uzanmış olduğumu görüyorum. Avcı başucumda ayakta, Doris ise yanımda eğilmiş duruyor. Sürekli ıslattığı mendiliyle yüzümü serinletiyor. Alnımda çok güçlü bir ağrı hissediyorum. Elimi alnıma götürüyorum ve başımın bağlı olduğunu görüyorum. Yandaki bir başka mendil kan içinde. Kandan korkuyorum.

– Bir şey değil, diyor Doris gözlerimi takip ederek. Biraz başını vurdun. Ama bak şuraya!

Gösterdiği yere bakıyorum. Biraz yanımda, yükseklerin kuşu vurulmuş, devasa kanatları açık, yerde hareketsiz yatıyor. Daha sonra ormandaki canlıların ona, bulutlara yenildiğini, yeryüzü kaybettiği vakit güneşi bulamadığını söylemesinler diye fırtına geldiğinde, atalarının yaptığı gibi, bütün kuşlar içinde bir tek o, büyük kartal yükseklerle atıldı. Öylece hazır güneşe sarılı, zafere sarılı hareketsiz uzanabilir şimdi. Kimidenia'nın bütün kartalları öğrendiklerinde, kartal gibi öldüğünü söyleyecekler.

– Ne arıyorsun kartal yuvasında da bizi böyle korkutuyorsun! diyor avcı sinirli. Ben de yokum! Hanımım tek başına! Ya seni görmeseydi? Ya ıskalasaydı? Ya ilk seferde vurmasaydı kartalı? Ya seni vursaydı?

Doris sertçe dönüp susması için işaret ediyor avcıya. Ben de derin uykudan uyanıyorum, hatırlamaya başlıyorum yavaş yavaş. Kayanın üzerinde olduğum anlar gözümün önüne geliyor. Neler olduğunu anlamaya başlıyorum.

– Daha iyice misin, çocuk? diyor Doris. Ve öyle garip, öyle sevecen ki sesi... ata binebilir misin?

– Evet, diyorum. Binebilirim.

– Hemen aşağı gitmeliyiz, diyor Doris. Korkma. Düşerken biraz kafanı vurdun. Yumuşak düştün. Ben ilgileneceğim.

– Nasıl ölmedin o kadar yüksekten! diyor avcı.

At deniz tarafındaki çiftliğe doğru dörtnala koşuyor. Güneş şimdi yine parlıyor. Islak topraklar çok güçlü kokuyor. Biraz serin bir rüzgâr yüzüme çarpıyor. Her şey netleşiyor. Her şey çok güzel. Doris arkamda. Önümde dizginleri tutar vaziyette sanki bana sarılmış gibi.

Söyleyeceğim, söyleyeceğim sana, uzaklardan gelen kız:

– Sana istediğin kartal yavrusunu getirmeye gitmiştim...

Rüzgâr sesimi alıyor. Belki duydu, belki de duymadı. Ama ben bir daha söyleyemiyorum. Kollarıyla daha da sıkı kavıyor beni. Ve bizi saran rüzgâr türkü söylüyor.

Denize yakın çiftlikte Vilaraslar bizi görünce çok korktular. Kan, başımın sarılı olduğu mendilin diğer yüzüne geçmişti. Doris çabucak beni odasına aldı, bir kanepeye yatırdı, kollarını sıvayıp güzelce yıkadı ellerini. Sonra da benim yaramı yıkayıp tentürdiyotla sildi ve gazlı bez koydu.

– Dinlen biraz, diyor ve gidiyor.

Az sonra döndü.

– İyi misin?

– Evet, diyorum. Evimize gitmem lazım. Anneme gitmem lazım.

– Seni ben götüreceğim.

Ata binip beni yanına alıyor ve çiftliğimize götürüyor.

Öğlen olmuştu ve beni merak etmeye başlamışlardı. Annem beni kafamda sargıyla görür görmez çılgılığı bastı. Bütün kardeşlerim koşup geldi. Dedemle ninem de koştular.

– Aman Tanrım! Ne oldu? Ne oldu? Ağır mı yarası?

Doris'i ilk defa görüyordu herkes öyle erkek gibi giymiş bir halde. Endişe ve hayretle bakıyorlar.

– Neler oldu, Allah aşkına! Ne oldu, kızım?

– Bir şey yok! Bir şey yok! diyerek sakinleştiriyor onları Doris. Ayağı kaydı biraz ve düştü. Yatağı nerede?

Cüretle sorup, beni kolumdan tutarak, gösterdikleri yere doğru önce o ilerliyor. Bütün herkes, sanki o yönetiyormuş gibi onu izliyor.

Ablam Anthippi'ye:

– Sargı bezi ve gazlı bez getirdim size. Belki yoktur. Sargısını değiştirirsiniz. Şimdi bırakın da biraz sakinleşsin.

Gitmeden önce bir kez daha bakıyorum ona. O da bana bakıyor. Yanıma gelip, eğiliyor ve herkesin önünde beni alnımdan öpüyor.

Aynı akşam avcı geliyor. Yattığım odaya getiriyorlar.

– Küçük hanımım sana bunu yolladı, diyor. Sende kalsın, artık senin.

Küçük bir çocuk tabancası, bir Flobert. Vilaraslar'ın oğlu, Doris'in kocasının çocukluğundan kalma oyuncak evde duruyormuş. Bu açıklamayı yaptı avcı.

Kayalarda, Kimidenia'da gece alçalıyor. Ağır. Suskunluğun Tanrısallığı. Yıldızlar çıkıyor. Kanatları açık, yerde hareketsiz yatan büyük kartalın yanında, akan kan, kanı balkıyor. Toprak, yağmur suyuyla beraber alabildiği kadar aldı içine. Fakat, bir yaprağın üzerinde bir damla dışarıda kalmış. Bir damla da çocuğun kanından kaldı dışarıda fırtına anında. Ölü kartalın bedeni, huzur bulan kanatları damlaları bölüyor.

Gece geldiğinde damlalar uyanıyor.

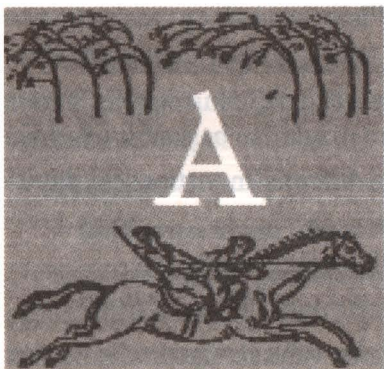
“Gel,” diyor ilk damla –kartalın kanı–. “Gel beraber toprağa girelim.”

“Hayır,” diyor öteki –çocuğun kanı–. “Şafağı bekleyeceğim. Yaban arısı gelip alacak beni, hüthüt gelip alacak. Ben yükseklerle, güneşe gitmek istiyorum.”

“Ben,” diyor kartalın kanı, “güneşin ânını yaşadım. Güneş benim içimde. Artık toprağa dönmek istiyorum.”

“Bir gün karşılaşırız,” diyor çocuğun kanı. “Fakat, henüz değil. Daha zamanım gelmedi. Şafak vaktini bekliyorum.”

ALTINCI KISIM

Gizli büyü

rtemis önüne atladığında, avcı atıyla dörtmala koşmaktaydı.

– Dur! diye bağıyor ona.

At aniden duruyor. Avcının yüzündeki o eski dinginlik yok olmuş. Mendilindeki yıldızlar gibi sarı surati.

– Sen misin? diyor sinirli

bir halde. Ne istiyorsun?

– Atına al beni! diyor Artemis. Hanımına gitmek istiyorum.

Ve avcının bir şey demesine fırsat vermeden, Artemis atın boynuna sarılıyor ve bir ceylan gibi üzerine atlıyor.

– Ne diye istiyorsun hanımımı? diye soruyor arkasından. Sizinkiler mi yolladı seni?

– Hayır, bizimkiler yollamadı!

– Ne yapacaksın onu?

Yaz rüzgârı, denizden gelen meltem çok güçlü esiyor.

– Kardeşime ne yaptı? diye bağıyor Artemis, meltemin içinde. Kardeşimle ne oldu? Ona sormak istiyorum.

– Bana niye sormuyorsun? Ben de oradaydım.

Artemis birden atın dizginlerini çekiyor.

– A, sen de mi oradaydın? Gene mi onunla beraberdin?

Israrla sert, vahşice bakıyor gözlerinin içine. Kimidenia’da yabandomuzu ve siyah ayı avlayan avcı ise, içinde öyle bir ağırlık var ki, ne bir kızın, ne de Artemis’in bakışlarına dayanabilir.

İndiriyor bakışlarını.

– Her gün onunla beraberim, diyor. Bütün gün onunla birlikte dağlarımızda geziyorum.

Ve aniden atın karnına bir tekme atarak, dizginlere sarılıyor.

Yine esen ve yüzlerine vuran rüzgârdan başka bir şey yok.

– Kardeşimle ne oldu? diye Artemis’in yırtıcı sesi duyuluyor gene.

– Kartal onu yakalayıp, öldürecek! diyor avcı.

– Kartal yakalayıp öldürecek miydi? Hangi kartal?

– Kardeşin kartalın yuvasına varmak istedi. Hanımım kartalı vurdu. Bu yaptığını, bizim buralarda hiçbir kadın yapacak beceriye sahip değil. Biraz ıskalasaydı, kardeşini vurabilirdi!

Güneş batıyor. Avcının sesinde garip bir derinlik var. Artemis, aynı derinliğin o anda gözlerinde de olduğunu tahmin ediyor. Ama arkasına dönüp gözlerini öyle görmek istemiyor. O derinliği silmek için yüzünü tınaklarıyla kanatabilir.

Kavak ağaçlarının sıralı olduğu yoldan geçiyorlar.

– Geldik! diyor avcı ve attan iniyor.

Artemis’in de inmesine yardım ediyor.

– Gidecek misin?

– Gideceğim.

İlerliyorlar. Kavakların altında sessizlik yoğun. Yalnızca dalgaların uğultusu geliyor. Meltem dalgaları döverken köpürüyordur, bulanıklaşıyordur. Gecenin gelip, rüzgârı üzerlerinden

almasını ve şafağı, Ege'nin dingin ışığını getirmesini bekleyeceğiz.

Avcı aniden duruyor.

– Dinle! diyor Artemis'e ve hızla ellerini tutuyor. İşte o!

Tuhaf duruşlarla, zayıf, ağır, ardından sert ve şiddetli geliyor sesler. Doris piyano çalıyor.

– İşte o!... diyor avcı ve Artemis'in elini tutan parmaklarını sıkarken, gözleri dalgalar gibi buğulanıyor.

– Bu saatte hep böyle, diyor avcı. Kimidenia'da dolaşmazsa, piyanosunu çalar. Bu saatte kimse onu göremez. Yalnız kalmak istiyor.

Sonra da:

– Beklemen lazım, diyor Artemis'e.

Seslerin geldiği pencerenin altına gidiyorlar yavaşça. Bir ağacın dibine oturuyorlar. Ne müziği bu? Sanki soluk soluğa kalmış atlar geçiyor, ağaç söküyorlar sanki, boğulan insanlar yardım istiyor. Sonra hepsi karışıyor. Atlar, ağaçlar, dalgalar. Ve bir anda siliniyorlar. Bir tek rüzgârın çıkardığı hafif uğultu kalıyor şimdi.

– Duydun mu? diyor avcı mest olmuş bir halde.

Artemis bu yabancı müzikten anlamıyor, onu hissetmiyor ve ondan nefret ediyor.

– Neden böyle yapıyorsun? diyor avcıya. Büyü yapmışlar sanki sana!

– Hanımımın müziği hoşuna gitmedi anlaşılan!

O zaman Artemis, yüzü kıpkırmızı, öfkeden boğulacak gibi oluyor.

– Yoksa senin hoşuna mı gidiyor bu müzik? diye bağıyor. Nasıl olur da sen, Kimidenia'da bir avcı, böyle farklı şeylerden hoşlanabilirsin?

Ve sonra, biraz yukarı, ağaçların yapraklarına bakarak:

– Benim sadece yöremizin ezgileri hoşuma gidiyor. Zurnaları, davulları, gaydaları seviyorum. Ayvalık'ın delikanlıları, kaçakçıları oynasın, dans etsinler, onlardan hoşlanıyorum.

– Sus şimdi! diyor avcı kızgın. Sus şimdi de dinle!

Artemis, insanların ona bu tonla konuşmalarına alışık değil. Ayağa fırlıyor birden.

– İçeri gidip durduracağım onu! diye bağıyor. Köle değilim ben burada, bekleyeyim! Kardeşimle neler olduğunu söylemesini istiyorum!

Ama avcı üzerine atılıyor.

– Ne olursa olsun hanımı kızdırmama izin vermeyeceğim. Sus ve bağırma! Sus! diyor sertçe ve oradan uzaklaşması için ellerinden tutup çekiyor.

– Sen mi diyorsun bunu bana? Benimle böyle mi konuşuyorsun?... Artemis'in sesi sinirden titriyor, ağlamaya hazır, titriyor.

– Bırak şimdi bunları! Hadi!

Ve bahçe kapısına varana kadar sürüklüyor onu.

– Şimdi gitmelisin! diyor sertçe. Birazdan hava kararmak!

Artemis'in ellerini bırakıyor ve bir daha içeri girmesine izin vermemeye kararlı, bacaklarını açıp kapının önünde duruyor.

Artemis, titreyen dudaklarını ısıyor, ağlamamak için kendini tutamıyor artık, avcının yüzüne hızla vuruyor ve sonra dönüş yoluna sapıyor.

Ateş beni sarstı. Yağmurdan üşütmüşüm.

Lena yanımdan ayrılmak istemiyor. Oturup bana bakıyor. Ne istediğimi tahmin etmek için gözlerime bakıyor. Üzerimi örtüyor, arada bir suyla yüzümü serinletiyor.

- Bugün fırınınla oynamayacak mısın, Lena?
- E, burada da oynuyorum, diyor. İstemiyor musun?
- İstiyorum.

Öyle gelişigüzel söylüyor, ama doğru. Lena, en iyi oyununu oynuyor, bütün hayatı boyunca oynayacağı oyunu; vermek, sunmak, başkalarına bakmak.

- Tabancamı ver bana, Lena.

İnce, siyah namluyu okşuyorum, üzerindeki yazıları inceliyorum, markasının yabancı harflerini. Okumayı bilmiyorum.

– Ne oldu da kafanı çarptın? diye soruyor Lena, duyduklarından henüz bir şey anlamamış, ne olduğunu bilmiyor. Şimşek çaktığı sırada neler oldu?

- Hiçbir şey, Lena.

– Artık arkadaş değil miyiz? diyor. Hep Artemis’le oynuyorsun. Kimidenia’ya gitmeye korkmuyor musunuz?

- Artemis’le beraber gitmeyeli çok oldu. Küssüz biz.

- Küs müsünüz? Neden?

– Biz ikimiz küsmeyeceğiz. Harman zamanı geliyor. İstersen, büyük harman yerine gidip başaklardan kulübe yaparız, “dedemle ninemi” oynarız orada. Ben nine olurum, kulübenin dışında seni beklerim. Sen geldiğinde ayağa kalkarın, sen de benim saçlarımı okşarsın.

– Hayır, Lena. “dedemle ninemi” oynamak istemiyorum. Başaklardan bir kulübem olsun istemiyorum. İyileşip Kimidenia’ya gitmek istiyorum. Yabandomuzlarının yaşlandıklarında ölmeye çekildikleri mağaraya gitmek istiyorum. Orada küçük bir kaplumbağayla yeşil bir kertenkelem var. Onu sapanımla yaraladım ve tutup sazdan yapılmış bir haçın ucuna bağladım. İsa Mesih’i haça bağladıkları gibi. Artemis’le yakaladığımız yarasa da orada. Her şeyimiz var orada, ölmeyi bekliyorlar. Ona göstermek istiyorum.

– Yabandomuzlarının öldüğü bir mağaraya nasıl gidebiliyorsun, korkmuyor musun? Küçük kaplumbağaları, yarasa ve yeşil kertenkeleleri nasıl öldürebilirsin?

– Artık büyüdüm, Lenacığım. Görmüyor musun? Bütün büyükler öyle yapıyor. Öldürüyorlar.

– Ona göstermek istiyorum, dedin. Kime?

– Uzak diyardan gelen yabancı kıza.

– Ne diye Kimidenia’da erkek gibi dolaşıyor o?

Dedemonu sevmiyor. Ninem de sevmiyor. Dün diyorlardı ki, bunlar garip şeylermiş. Bizim yöremizde, dediler, kadınlar evlerinde oturur, çocuk doğurur ve hamur yoğurur.

Doris hakkında böyle kötü sözler söylemeleri ne kötü! Ama onlar ne biliyor ki? Acaba, hiç fırtınada, bir mağarada Doris uzanmış vaziyette ve odunların alevleri yüzünü aydınlatırken onunla beraber kaldılar mı? O zaman, hiçbir şeyden mahrum kalmasın diye her şeye karar verebilirsin. Kartaldan korkmamaya, gidip ona bir kartal yavrusu getirmeye karar verebilirsin. Ve kritik anda Doris’in eli titremez. Eğer o atış hedefi bulmazsa, bitmişsin. Doris atışını yapıyor ve ıskalamıyor. Benim haricimde Kimidenia’da hangi canlı hayatında böyle bir an yaşamıştır ki? Küçük Flobertimi okşuyorum.

– Gözlerin neden böyle? diyor Lena hayretler içinde. Sanki canlı bir şeyi okşuyorsun.

Küçük, yuvarlak, munis yüzünden müphem bir endişe akıyor. Annemle ninemin şefkate boyandıklarındaki yüzlerini hatırlatıyor bana bu hali.

– Baksana, diyor Lena düşünceli. Biberiyenin kokusu hoşuna gidiyor mu? Gitmiyor mu? Söylesene.

– Gidiyor. Niye soruyorsun?

Lena gidiyor, biraz sonra dönüyor. Ninemin, bakırdan yapılmış buhurdanlığını tutuyor. İçinde bir iki yanan kömür var. Elinde noel yıldızı, kurumuş gül ve biberiye yaprakları var.

Yaprakları kömüre atıyor. Başımın üstünde elindeki buhur-danlıkla halkalar yapıyor. Duman mavi halkalar çiziyor, Le-na'ysa ciddi ve yaptığı işe yoğunlaşmış. Üzerimizdeki kem gözleri kovalamak için bizi tütsülediğinde ninemin korkulu yüzü de böyledir. Ninemin dudakları, karanlık güçleri kovup içimize yine Tanrı'nın erincini getirmek için esrarlı duaları, gizli büyüleri söylerken kıpırdardı. O sırada hiçbirimiz o tuhaf duadan bir kelime bile anlamazdık. "Ne diyorsun, nine?" diye sormuştum bana ilk defa tütsü yaparken. Ürkerek "Şş! Şş" yapmış ve parmaklarıyla ağzımı kapatmıştı. "Çocuklar, nine-nin bu duada ne dediğini bilmemeliler. Nine Tanrı'yla konu-şurken kimse dinlememeli." Kuşaktan kuşağa aktarılmış, es-kiden kalma bir efsun. Ninemin öleceği zaman geldiğinde, son dilek ve isteklerini söyleyecek, sonra da büyük kızıyla yalnız kalmak isteyecek. Bütün çocuklarının ve çocuklarının çocukları içinde yalnızca ona aktaracak efsunu –karanlık söz-leri–, tıpkı annesinin de kendi annesinden aldığı gibi. Daha sonra da benim annemin zamanı geldiğinde, aynı şekilde ço-cuklarının en büyüğüne, ailenin erdemlisine aktaracak efsunu. Böylece şu mistik ses, atalarımın kuşaklarıyla gelecek kuşak-lar arasındaki en güvenilir ve görünmez bir bağ olarak insan-ların bellekleri yok olduğunda dahi yaşamaya devam edecek.

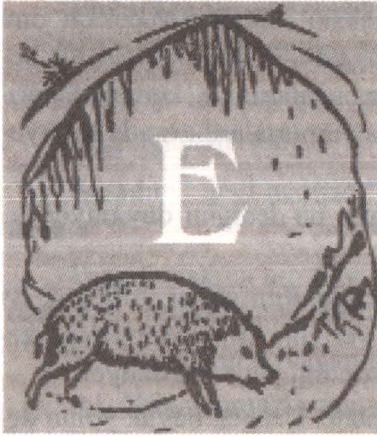
Mavi halkalar odayı doldurdu. İsa'nın bedenini süsledik-leri biberiye ve kurumuş gül yapraklarının olağanüstü koku-sunu soluyorum hazla. Lena, bakır buhurdanlığı sehpanın üzerine koyuyor. Yüzü hâlâ ayın anını yaşıyor. Bu çocuksu ciddiyetle öyle güzel ki..

– Beni tütsülerken ne mırıldanıyordun, Lena? Ninemin duasını biliyor musun?

– Şş!.. Şş!.. yapıyor küçük kız. Bunlar çocuklara söylen-mez!.. diyor şimdi de gerçek bir ciddiyetle, çünkü artık «tü-t-sü yapan ninenin oyunu»nu oynadığından, gerçekmiş gibi yaşamaya başladı. İmgelem ve şeyler dünyası soyutlanmıştı.

YEDİNCİ KISIM

Yabandomuzlarının mağarasında

rtesi günün sabahı sarı yıldızlı avcı büyük kapının önünde atından iniyor. Artemis orada bekliyor onu. Önsezileri geleceğini söylüyordu. Güneşten yanmış yüzü düşünceli ve gözleri kıpkırmızı. Belli ki dün gece sabahlamış.

– Neden geldin? diye soruyor Artemis, gözlerinin içine bakarak.

– A, sen burada mısın? diyor avcı. Kardeşinin durumunu öğrenmem için hanımın gönderdi.

– Ha, o yüzden!

Avcı büyük kapıdan girmeye yelteniyor.

– Girmen gerekmez! diyor Artemis ve onu durduruyor. Kardeşim iyi. Dedem de, ninem de, ben de kardeşimi merak etmenizi istemiyoruz!

– Bunları söylemeni büyükler mi dedi?

– Evet! diye yalan söylüyor Artemis.

– İyi!

Avcı gitmeye hazırlanırken Artemis yanına yaklaşp rica ediyor.

– Beni de al, diyor. Kimidenia’ya mı gideceksin?

– Hanımımla gideceğim Kimidenia’ya! Yabandomuzların mağarasına götüreceğim onu! Sen bizim yanımızda ne yapacaksın?

Yabandomuzlarının mağarasına mı gidecekler? Yabandomuzlarının mağarasına! Bir öfke dalgası kırmızıya boğuyor Artemis’in yüzünü.

– Onu oraya götürmeyeceksin! Götürmeyeceksin onu oraya! diye bağıyor kudurmuş gibi. O mağara yalnızca benim! Yalnızca benim! Kaplumbağalarımızı, kertenkelelerimizi, yuvalardan aldığımız kuş yumurtalarını orada saklıyoruz kardeşimle. Orada...

Fakat avcı sersem ceylanının ne dediğini duymuyor artık. Atıyla dörtnala koşuyor.

Artemis ahıra koşup dedesinin atını alıyor. Atla çok iyi arkadaşlar. Her gün ona şeker veriyor. Atı eyerlemeden üzerine atlıyor ve Çakaldere’nin izlediği patikaya dalıyor.

Kavurucu bir güneş var tepede. Uzakta, büyük yolun derinliklerinde deve kervanları ilerliyor ağır ağır. Rüzgâr esmiyor. Bir yemiş olgunlaştı, ağaçtan koptu, düştü. Her şey ağır vuku buluyor. Bir tek Artemis, çözülüş saçlarıyla, atın üzerinde dörtnala gidiyor. Yabani hayıt çiçeklerinden taşlar yok saçlarında. Işıқта yüzüyor, sanki ışık onları yanına almak ister gibi, arkada hızla salınıyor saçları.

Çakaldere’nin kaynağına varıyor, vahşi ormanı geçiyor, büyük vadiyi geçiyor. Sonunda, çılgın gibi, yabandomuzlarının mağarasına varıyor. Attan inip sinirle çevresine, mağaraya bakıyor.

Derin nefes alıyor.

– Ah!

Kimsecikler yok etrafta. Çok şükür! Varmadılar daha!

Artemis biraz saçlarını topluyor ve kırmızı mendiliyle

sarıyor. Lal rengi yüzü, başındaki ışıkla dengeleniyor şimdi. Gözleri vahşi, toprağın üzerine oturuyor. Tek bir ses bile duyulmuyor.

Hatıralar gelebilir. Kaç zaman oldu o zamandan bu yana? Bu yıl, henüz bahar gelmişti. Artemis, o zaman, böğürtlen toplamaya gitmişti bir gün vadiye. Orada buldu sarı yıldızlı avcı onu. İlk kez, orada.

“Böğürtlen versene yiyeyim, ceylan. Karnım aç,” dedi. Taze böğürtlenleri kopardı, avuçlarına doldurup verdi ona. “Ye.”

Kendi de yedi. Sonra:

“Susadım” dedi avcıya. “Çotran var mı? Pınar buradan uzakta”

“Burada yakına bir yere götürürüm seni su içmen için,” dedi avcı. “Yabandomuzlarının mağarasına.”

“Hiç gitmedim o mağaraya. Bilmiyorum. Uzak mı?”

“A! Yabandomuzlarının mağarasını bilmiyor musun? Gel de gör!”

Atına alıp mağaraya götürdü onu. Karanlık çok derindi içerde. Avcı kuru bir pımal kopardı, çakmaktaşıyla kıvılcım çıkarıp dalı yaktı. Öyle ateşin eşliğinde mağaranın derinliklerine girdiler. Başlarının üstünde kalın sarkıtlar asılıydı, tonozun toprağa, onları da yanına alması için yakarışı...

“Dinle!” diye fısıldadı avcı.

Küçük kız hayranlıkla sustu ve dinledi. Çok yavaş, nemli, ısrarlı ve tek bir sest.

“Kimidenia. Terledi ve damlıyor” diye mırıldandı avcı.

Suyun damladığı yerde taş yumuşaktı. Şu tonozun işiyle çok eski yıllardan beri kayada bir çukur oluşmuş. Su damladığında çukuru dolduruyor, taşıyor ve mağaranın çıkışına doğru ağır ağır akıyordu. Damlalar, uzun yıllar dağın kalbinde

uyumuş, şimdi ürkekçe ışığa doğru, sona doğru yol almaya başlamışlardı. Biraz ilerliyorlar. Çekiniyorlar. Yine biraz. Gene çekiniyorlardı. Böylece, büyük çukurun dışı diğer daha küçük damlalarla, korku ve çekimserliğin belleğiyle doluydu. Kuşaktan kuşağa akan damlalar, atalarının izlerini takip ediyorlar. Diğerlerinin durduğu kadar duruyor onlar da orada. Ve süre bitiminde, izleri takip eden damlalar gelip de kendilerine yer aradıklarında, öncekiler gidiyor. O zaman üzerlerindeki sarkıtlar, dağın kunt sesi, yaşamları boyunca yaptıkları, kutsal ana Kimidenia'ya gösterdikleri şefkat için onları yolcu edip kutsuyordu: "Güle güle! Güle güle!" Bir hüthüt geçti, bir damlayı aldı. Bir yabandomuzu geçti, diğerini aldı. Bir başkası daha alçaklara gitti. Çakaldere kenarındaki bir böğürtlenin köküne gitti, böğürtlen oldu. Bir diğer damla da nehrin yatağına yürüdü, yağmur suyuyla yek olup denize değin ulaştı. Orada onu âşık bir yılanbalığı buldu ve içine aldı.

Pırnalın alevi zayıfladı. Mağaranın ıslak zemini şimdi daha net gösteriyordu rengini. Yeşildi. Alev yeşil suya düşüyor, biraz onunla kaldıktan sonra, o da yeşile dönüyordu.

"Şuraya bak!" dedi avcı ve Artemis'i sola doğru çekti.

Sonra da:

"Dikkat et!"

Bir yeraltı boşluğunun üzerinde durdular. Avcı, elindeki yanan dal parçasını aşağı, derinliğe doğru tuttu. Yalnızca sessizlik ve karanlık, yoğun maddeler geliyordu oradan. Avcının elleri arasındaki parmakları titriyordu küçük kızın.

"Yerleri burası," dedi. Sesinde öyle derin bir ton vardı ki, sanki resmî bir eylem yapmış gibiydi. "Yaşlanıp da ölümün kokusunu aldıklarında buraya geliyor yabandomuzları. Ölmeye geliyorlar buraya."

"Geldiklerini gördün mü?" diye sordu küçük kız büyülenmiş bir halde.

“Hayır! Ben görmedim! Ben daha gencim. Ama babam, dedem gördüler. Kimidenia’daki bütün yaşlı avcılar bilirler. Dediklerine göre, boz geyik de buraya gelip ölmüş. Kimidenia’da çok uzun yıllar önce yaşayan tek boz geyik.”

“O halde neden her zaman yaptıkları gibi tuzak kurup öldürmüyor avcılar?” diye sordu Artemis.

Diğer ses karanlığın içinden daha bir resmî geldi:

“Hiçbir avcı, ölmek için saklanmaya giden bir canlıyı öldürmez.”

“Neden?”

“Eğer yaparsa, aynı yıl o da ölür” dedi avcı.

.....

Vadiden nal sesleri duyuluyor. Artemis geldiklerini anlıyor. Yüreği hızla çarpıyor. Kalkıp mağaranın girişine doğru gidiyor. Tam ortasına gelip duruyor ve bekliyor.

Doris ilk geldiği zamanki gibi beyaz şapka takmıyor artık. Yörenin kadınları gibi bir mendil takıyor. Mavi çiçekli mendil.

– Ne arıyorsun burada? diyor avcı Artemis’e, şaşırarak. Ne zaman geldin?

– Sana ne! diyor, korkusuzca gözlerinin içine bakarak. Burası benim yerim!

– Kim bu? diyor Doris.

Ve hemen Artemis’e dönerek:

– Adın ne senin, küçük kız?

Artemis’in vahşî ve sert bakışları, onun üzerine dönüyor şimdi.

– Küçük kız değilim ben! Buralıyım ben. Kimidenia bizim dağımız!

Doris atından iniyor ve Artemis’in yanına geliyor.

– Niye benimle böyle konuşuyorsun? Ne yaptım sana?

– Sen ne arıyorsun Kimidenia’da? diyor Artemis ve du-
dağını ısıyor. Avcıyla ne arıyorsun? Buralarda kardeşimle
ve avcıyla bir tek ben geziyordum.

– A! Gerçekten mi? Bilmiyordum!

– Ne yaptın kardeşime? diyor Artemis ve içinde gittikçe
kaynayan öfkesi yanaklarını kırmızıya boyuyor. Neden bü-
yük kartalla vuruşmak istedi? Kardeşim korkak bir çocuktur.
Büyük kartalla kapışması için ne yaptın ona?

Doris eğlenmeye başlıyor. Hafifçe gülümseyip Artemis’e
doğru bir adım atıyor.

– A! Kardeşin mi o çocuk?

– Kardeşim!

Sonra aynı sertlikle:

– Ne yaptın ona? diyor.

Doris’in yüzündeki gülümseme şimdi hovarda bir hava-
ya bürünüyor. Nükteli ve ciddi bir tavırla:

– Anlamıyor musun? Büyüledim onu!

– Alay etme benimle! diye bağırıyor Artemis hışımla ve
ellerini sallıyor. Benimle kimse alay edemez! Doğru söylü-
yorsun. Büyüledin kardeşimi. Bunu da... dedi avcıyı göstere-
rek, ama sözünü tamamlamadı.

– Ne diyorsun böyle? diye bağırdı sonunda avcı, kendini
tutamayarak. Neden böyle konuşuyorsun hanımım!

Ve Doris’e dönerek:

– Gidelim, diyor. Mağaraya gidelim.

O zaman Artemis, mağaranın ağzında oturur vaziyette kol-
larını iki yana açıyor. Kanatlarını geren vahşi bir kuş sanki.

– Hayır! Hayır! diye haykırıyor Doris’e. Bu mağaranın
içine girmeyeceksin!

– Neden? diyor diğeri gittikçe daha da şaşırarak. Neden
girmeyecekmişim?

– Girmeyeceksin! Girmeyeceksin! Bağırıyor Artemis.

Ve peyderpey daha da çılgın sözler ediyor:

– Buraya dağlarımızın yaşlı yabandomuzları ölmeye geliyor! Burası bizim kardeşimle gizli mezarlığımız. Burada kertenkelelerimiz, yarasalarımız, kaplumbağalarımız var. Burası...

Aniden duruyor. Ve sonra:

– Burası, onunla geldiğimiz ilk yer! diye bağırıyor avcıyı göstererek. Buraya başka kimse giremez! Hiçbir yabancı! Hiçbir kadın!...

Doris, kızın çaresizlik akan yüzünü inceliyor. Sonra da avcının gözlerinin içine bakıyor.

– A, anlıyorum, diyor.

Ve anında sert, kötülük dolu bir ifadeye bürünüyor yüzü. Alt dudağı hafifçe titriyor.

– Çekil kenara! diyor şiddetle Artemis’e. Bırak beni geçeyim!

– Geçemezsin! Geçemezsin! diye feryat ediyor kız. Burası...

Doris, kızın üzerine atılmaya ve çekiştirmeye yelteniyor. Ama duruyor. Avcıya dönüyor. Bakışları şimdi daha da sert ve yabanıl.

– Kenara çek şunu! diye buyuruyor, ısrarlı bakışlarını yüzüne dikip.

Mıknatısla çekilir gibi kızın olduğu yöne doğru ilerliyor. Artemis ise gözlerini avcının üzerine mıhlamış. Heyecan yüksek, korkunç bir soru taşıyor gözlerini. “Yabancınnın istediğini yapacak mı?” Heyecan ve yakarış dalgası. “Bunu yapabilir mi?” An deviniyor, ışık deviniyor, kendinden çok verdiğinde, çok düş kurduğunda kazanacağını mı yoksa kaybedeceğini mi öğrenmesi kaçınılmaz olan küçük bir kızın ilk hayalleriyle deviniyor.

Avcının çekimserliği, bir tüfek atışı kadar sürüyor yalnızca. Sonra Artemis'e doğru gidiyor.

– Kenara çekil! diyor sertçe.

Gözlerindeki kararlılık demir gibi harlıyor. Artemis, bu darbeye hiç hazırlıklı değildi, bunu beklemiyordu. Bacakları titriyor. Gözyaşları, iri gözkapaklarının ardında hazır bekliyor.

– Sen mi?.. kekeliyor. Sen mi kovuyorsun beni buradan?..

– Hadi, hadi! diye bağıyor avcı sinirli. Çekil kenara!

Asabi titreyen gözkapaklarını ıslatmaya başlamıştı artık gözyaşları. İçlerinde devinen hatıralar var. Çok kısa bir süre avcının gözlerinde de deviniyor. Nereye gitse peşinden gelen, sadık bir köpek gibi onu izleyen, ilk kez onun buraya, yabandomuzlarının yerine getirdiği ceylan burada; ve şimdi o, kutsalından kovmak zorunda onu.

Avcı bir an için bakışlarını yere indiriyor.

– Haydi! Çabuk olun! diye bağıyor şimdi Doris ve mağaraya doğru ilerliyor.

Artemis, onu saçlarından, ahtapot kollarından yakalamak için üzerine atılıyor ama yetişemiyor. Avcı kızı iki eliyle tutup, cansız bir şeymiş gibi hızla fırlatıp atıyor. Kız yere yığılıveriyor. Keskin bir taş yanağını yarıyor. Kan süzölmeye başlıyor. Doris'le avcı mağaraya giriyorlar.

Artemis, aldığı darbenin henüz farkında değil, öylece oturuyor. Kıpırdamıyor. Yalnız yüreği atıyor. Peyderpey daha zalim. Yavaş yavaş kalkıyor. Ateşten daha sıcak bir şey yakıyor yanağını. Ağır ağır götürüyor elini. Kan doluyor.

Mağaranın içinde hiçbir şey duyulmuyor. Kız dinlemek için kulağını dayıyor. Hiçbir şey. Sanki Doris'le avcıyı içine yuttu yabandomuzu mezarlığı. Çok uzaktan bir vızıltı geliyor. Alçaklarda, zeytinliklerin oradaki cırcır böcekleri olacak. Başka diğer sesler: Anadolu'nun uzun yolunu yürüyen deve kervanları. Bir kertenkele güneş almak için boz biçimini

dışarı çıkardı. Artemis'i gördü. Dikenler çınladı geçişinde. Yok oldu. "Şimdi bu ölü kertenkelemizi göreceksin. Şimdi bu bağı yarasanıza dokunacak. Şimdi bu kutsalımızı kirletecek. Şimdi bu ve avcı..." Yüreği zalimce atıyor. Yüzünde, gözlerinde şimşekler dolaşıyor. Geçmiyor. Derin izler bırakıyor orada. "Ah, keşke ölseydi! Mağarasını, avcısını, küçük kardeşini alan bu kadın ölse de geri dönmese." Doris'in yanında duran atı ayaklarıyla yere vuruyor. Susamış görünüyor. Bilinçsizce ata dönüyor gözleri. Rengine, eyerine, hayvanın karnına bağlanan eyerin dizginlerine bakıyor. Yüzündeki şimşek daha da derinleşiyor. Beyaz kemik kollu bıçağını çekip atın yanına gidiyor. Okşuyor. Atlarla anlaşmayı biliyor. Sonra karnına doğru eğilip, altındaki kolanı kesiyor. Bir tek yarım parmak kalınlığında dar bir şerit bırakıyor. Etrafına bakıyor. Kimseler yok! Eyerin kopup, gemi azıya alan attan Doris'in kayalara fırlamasıyla, onu vadide bulacak ölümün korkusu her yerini sarmış bir halde atına biniyor ve şimşek gibi gözden kayboluyor Artemis.

Çakaldere'deki yılan balıkları, büyük aşk yolculuklarının zamanı geldiğini anlıyorlar. Uzaklarda, dünyanın bütün yılanbalıklarının gidip döllandikleri okyanusun derinliklerinde doğdular. İki yaşına bastıklarında beşiklerini okyanusun derinliklerinde bırakıp atalarının yolundan gittiler. Bütün denizleri aşp, bir kış gecesi Çakaldere'ye vardılar. Kimidenia'nın tepesinde ay vardı. Sessizlik vardı. Yalnız, arada bir çakallar uluyordu ormanda. Fakat yılanbalıkları suyun içinde güvendeydiler ve korkmadılar. Eolya toprağının çetin dinginliğinden, ayın ıssızlığından kamaşıp kaldılar. "Ne kadar güzelmiş analarımızın yeri," dediler. "Ne kadar güzel anayurdumuz."

Orada kalıp zamanın dışında, mutlu günler yaşadılar. Gene bir gece, ay gökyüzünde parlıyor, çakallar uluyorken, Artemis adında bir kız, yöre dağlarının çocuğu, yüreğinin ilk

öyküsünü, ilk kanlı öyküsünü yaşıyordu yabandomuzu mağarasında. İçlerinde mahrem, deruni bir ses duydu Çakaldere'deki yılanbalıkları. Tuhaf ses onlara gitmelerini, alçaklara inip denize varmalarını söylüyordu. Bütün yılanbalıkları uyanıp, sesin buyruğunu dinleyerek nehrin alçaklarından gittiler ve denizi buldular. O zaman Ege kıyılarında garip söylentiyle karşılaştılar. Suyun içinde iyice çevrelerine bakındılar ve şaşkınlıkla gördüler ki, Anadolu nehirlerinin tüm yılanbalıkları orada toplanmıştı.

“Hayrola, arkadaşlar?”

“İçimizden bir ses konuştu bize. Uzun yolculuğa çıkmamız için.”

“A! Siz de mi? Biz de aynı yolculuğa çıkıyoruz. Bize de konuştu ses.”

Ve nehrin yılanbalıkları sürekli neşeli sohbetler yapıyor, birbirleriyle tanışıyorlardı. Garip gümüşü deri giyinmiş bir yılanbalığı yalnızca, yerinden hiç kıpırdamıyordu. Tanışmak, gevezelik etmek istemiyordu. Çünkü, onu saran sevinçle yalnız kalmak istiyordu. Gümüşü renk almaya başlayan parlak derili başka bir yılanbalığı gördü sadece ve onu çok kederli buldu.

“Neyin var da böyle tek başınasın? Sana acı çektiren bir sırrın mı var?” diyor.

“Nerden geliyorsun sen?” diye soruyor ıssız yılanbalığı.

“Menderes'ten geliyorum. Benim yaşadığım büyük nehrin adı bu.”

“Yanıma gel,” diyor o zaman diğer yılanbalığı, “büyük nehirden gelen sen, dokun bana. Duyuyor musun?..”

Menderes Nehri'nden gelen yılanbalığı, Çakaldere'deki yılanbalığının üzerine yapışır ve duyar.

“İçinde bağırın bu şey de ne?” diyor şaşkınlıkla.

“Dağımızın sesi” diye cevap veriyor gümüşü renkli münzevi yılanbalığı. “Nehir getirdi bugün, yabandomuzu mağ-

rasından bir damla. Ve onu içime aldım. Şimdi benimle yolculuk yapacak. Artık yöremizin sesi benimle birlikte olacak. Benimle gel.”

Böyle oldu ve iki yılanbalığı, sürüleriyle birlikte, yan yana ilerleyerek, uzak okyanusun derinliklerine vardılar. Yolda, diğer balıklarla mücadelede, birçok arkadaşlarını kaybettiler. Ama iki arkadaşa hiçbir şey olmadı, çünkü birbirlerine yardım ettiler. Döllenecekleri yere, derinlere doğru indiklerinde, bir mercan kökü seçerek yuvalarını oraya kurdular. Sürüdeki diğer yılanbalıkları deri değiştirmeye ve gümüşü derilerini –gelinliklerini– giyinmeye başladılar. Oysa mercandaki iki arkadaşın beklemeye ihtiyaçları yoktu. Çünkü onlar, yolculuğun başından beri hazırıldılar. Tatlı tatlı aşık oldular ve yorulduklarında, gelecek çocuklarını bekleyerek sessizce eğleştiler. Erkek yılanbalığı arada bir karısının bedenine dokunuyor ve sesler duyduğunda:

“Geldiler mi?” diye soruyordu sabırsızlıkla. “Çocuklarımız mı?”

“Hayır,” diyordu öteki. “Henüz değil. O, diğer ses. Yöremizin sesi.”

Fakat çocukları içine geldiğinde, sesler birbirine karıştı. Kendisi bile ayırt edemiyordu artık.

Artemis, uzandığım odada, yanımdan ayrılmıyor. Lena’yla birlikte oturup bana refakat ediyorlar. Hiç konuşmuyor. Dalgın gibi görünüyor. Benzi çok soluk.

– Hasta mısın, Artemis? diye soruyor Lena arada bir. Aneme söyleyeyim mi?

– Bir şeyim yok, diyor Artemis.

– Yoksa... yoksa seni tütsülememi mi istersin? diye nükteli ve ciddi bir tonla soruyor Lena. Petro’ya da soruyor...

– Of! Bırak beni, zavallı!

Arada bir dönüp korkuyla kapıya bakıyor, sanki onu arıyorlarmış da, itiraf etsin diye her an çağıracaklarmış gibi.

– Ne diyorum biliyor musun, Artemis? diye fısıldıyorum bir ara. Yabandomuzu mağarasındaki yarasamız... Artık gidip kemiklerini almalı ve üzerimize takmalıyız. O zaman herkes bizi sever. İyileşir iyileşmez...

Artemis, mağarayı duyar duymaz irkiliyor. Bir şey söylemek istiyor. Fakat tam o sırada aniden kapı açılıyor. Ablamız Anthippi ile arkasında sarı yıldızlı avcı. Avcının yüzü aydınlık, tuhaf bir sevinçle parlıyor, sanki olağanüstü bir şey tahsis edilmiş, sanki muhteşem bir şey almış gibi.

Anthippi bana:

– Denizin oradaki yabancı kız avcıyı göndermiş gene, nasıl olduğunu öğrenmek için. Seni görmesini buyurmuş. Söyle iyi olduğunu.

– İyiyim, diyorum sevinçle. Birkaç güne kadar dışarı çıkmama izin verirler.

Avcı, yerde, yatağımın yanına sokulmuş oturan ve tir tir titreyen Artemis'e doğru ilerliyor.

– Sana da bunu gönderiyor! diyerek Doris'in yabandomuzu mağarasında taktığı mendili uzatıyor.

Artemis şaşıp kalıyor. Geveliyor.

– Bir şey... hiçbir şey olmadı mı yani, dün?

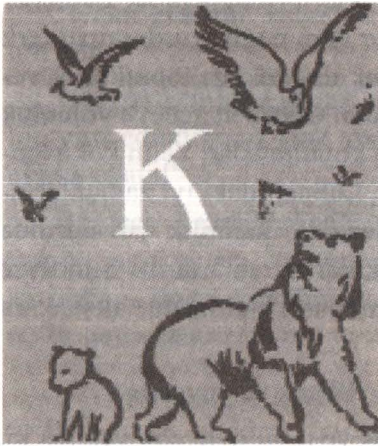
Avcı gülümseyerek bakıyor.

– Hayır, diyor. Ne olacaktı? Yalnız, Çakaldere'yi geçerken eyerin kolanı koptu. Ama bir şey değil. At o sırada kumlara basıyordu, nehrin kuru yerine. Yavaş gidiyordu. Hanımının burnu bile kanamadı. İyi geceler!

İçinde bir o taraftan, bir bu taraftan aleyhtar dalgalar çarparken ve Doris'in yolladığı mendilin renkleri, donmuş parmaklarında bir devinim bulmaya çabalarken, Artemis suskun durmaktaydı.

SEKİZİNCİ KISIM

Bir Lübnan ayısı, bir yavru ayı ve insanlar

ayın ağaçlarının ötesinde, Kimidenia'nın hiç ayak basılmamış yerinde, vadinin tepesinde, iki kayanın arasına yapmıştı yuvasını büyük ayı. Sık yapraklı dallarla döşemiş, diğer dallarla da mağaranın ağzını tıkamıştı. Yazın başında, yavrusunu doğurduğu zaman gidip yaban çalları sökmüş ve daha da sıkı kapamıştı yuvasını. Böy-

lece insan gözünden korunaklı olduğunu zannediordu.

Yavru ayı, şimdi artık birçok şeyi anlayabiliyor. Annesinin yabancılarının yuvalarından yağmalayarak getirdiği balın, meşe palamutlarından ve solucanlardan daha iyi olduğunu anlıyor. Doğduğundan beri kapalı kaldığı yuvalarının dışında, güzel ve müthiş şeylerle dolu –ağaçlar, nehirler, köpekler ve insanlar– garip bir dünyanın olduğunu anlıyor. Fakat onları hiç görmedi. Artık büyüdüğünden, şimdi her gün büyük ayıya, annesine rica ediyor:

“Beni de al yanına. Ne zaman seninle gelip onları göreceğim?”

“Biraz daha,” diyor öteki. “Biraz daha büyü.”

Ancak mehtaplı gecelerde, büyük ayı yürekleniyor da

yavrusunu mağaranın ağzına çıkarıyor. Büyük vadinin tepesinde, yeşil ışığa sarılı oturuyorlar o gecelerde ve ayı, yavrusuna atalarının öyküsünü anlatıyor.

Eski zamanlarda, diyor, Lübnan dağlarında kalıyorlarmış. Sessiz sedasız yaşıyorlarmış orada, ama insanlar sürülerin kokusunu aldığında onları öldürmeye başlamışlar. Her gün bir feryat kopuyor ve soyları azalıyormuş. O zaman geride kalan ayılar, yüreklerini dağlayarak demişler ki, “Artık Lübnan dağları bize göre değil, yurdumuzu terk etmemiz gerek.” Böyle diyerek doğdukları topraklarla vedalaşıp batıya doğru yol almışlar. Gecedен geceye yolculuk yapmışlar ve günbegün batıya koyulmuşlar. Yelin kokusundan kışın geldiğini anlamışlar. Lübnan’daki iyi zamanlarında, havadan bu salığı aldıklarında, karanlık yuvalarında uzanır, güvenli, uzun kış uykularına yatarlardı. Şimdiyse kış, onları göç yolunda, savunmasız bulmuştu; akça kara yalvarmışlar.

“Sen koru bizi,” demişler. “Yalnız ve yuvasızız.”

Kar dualarına kulak vermiş ve o yıl öyle çok yağmış ki, üzerlerini örtmüş. Uyumuşlar ve bahar geldiğinde uyanmışlar. Yine alçaklara doğru, Lübnan insanlarından peyderpey daha uzağa yol almışlar. Kazdağlarını geçmişler, bir sabah aniden yüksek bir tepeye vardıklarında, aşağıda, sudan bir duvar görmüşler önlerinde.

“Nasıl geçeceğiz bunu?”

Aşağı, denize, ıssız kıyılara inmişler, dalgalara hayran kalıp:

“Nasıl geçeceğiz bunu?” demişler gene.

Akça kuşlar uçuyormuş tepelerinde. Onlara sormuşlar. Martılar da cevap vermiş:

“Hayır! Bu suyu geçmeyeceksiniz! Yolculuğunuz artık sona erdi!”

Lübnan ayları o zaman Kazdağı vadisine dönmüş ve orayı ikinci yurtları yapmışlar. Kısa bir süre sakin yaşamışlar. Ta ki önlerine insan çıkana kadar. Büyük ayları öldürüp, yavrularını alan ve burunlarına halka takarak onlara raks etmeyi öğreten Çerkez ve Yörüklermiş bunlar.

Soylarında çok feryat kopmuş gene. Başka aylar demişler ki:

“Gelin gidelim! Buradan da gidelim! Göç yoluna düşelim gene!”

“Hayır! Bin kere hayır!” demiş diğerleri. “Nasıl bırakalım yine edindiğimiz yeni yurdumuzu? Gidemeyiz artık! Ne olursa olsun!”

Böylece Kazdağlarında çok ayı kalmış ve insan eliyle yok olmuş. Çok azı, özellikle de, karınlarında yavruları olanlar doğuya doğru koyulmuşlar. Kimidenia’ya düşmüş yolları. Ve kalmışlar.

.....

Mehtaplı gecede soylarının öyküsünü böyle anlatıyordu büyük ayı yavrusuna Kimidenia’nın tepelerinde. Küçük ayı şaşkın bakışlarla dinliyor ve evrenin manasını çözmeye çalışıyordu.

“Kimidenia’ya gelen, soyumuzun diğer aylarına ne oldu?” diye sordu.

Kederle salladı başını annesi.

“Burada da buldu bizi insanoğlu. Onun elinden heba oldu hepsi.”

“Ya babam? Babama ne oldu?”

Büyük ayı, yavrusunu bu kadar küçükken üzmemeyi çok isterdi. Ama olmazdı. Şimdiden dünyayı öğrenmeye başlamalı ve yazgısını bilmeliydi:

“Karların erimeye başladığı ve yabanarılarının yuvalarını bırakıp ağaçlardan yiyecek aradıkları zamandı,” dedi. “Bize bir kovan bal getirmeye gitti, çünkü seni doğurmuştum ve güçsüzdüm. Bir daha geri dönmedi.”

“Neden?”

“İnsanoğlu!” dedi anne. “İnsanla rastlaştı!”

Ne korkunç bir canavar bu «insanoğlu» diye düşünüyordu yavru ayı. Hem de her yerde, bütün dünyayı sarmış; Lübnan’dan Kazdağlarına ve Kimidenia’ya değin!

“Ne alıp veremediği var bizimle insanın? Ne istiyor soyumuzdan?”

“Ona benziyoruz,” dedi büyük ayı. “Onun durduğu gibi iki ayağımız üzerinde durabiliyoruz. Onun gibi dimdik oynayabiliyoruz. Onun gibi zincirlere dayanabiliyoruz. Ona benziyoruz.”

“E, ne olmuş yani?”

“İnsanoğlu kendisine benzeyenlere vurmayı sever,” dedi yine büyük ayı. “Benzerini öldürmeyi sever.”

“Ah!” diye iç çekiyor küçük ayı ve bu, dünyada ağzından çıkan ilk inilti. “Ne iyi olurdu, insan olmasaydı.”

“Ne iyi olurdu,” dedi büyük ayı.

DOKUZUNCU KISIM

Sarı yıldızları olan avcı ve siyah ayı

ün ağarmaya başlıyor. Gü-müşü bir ışık oturmuş dağla-rın, ağaçların üzerine, veda-laşıyor. Seher yıldızı parlı-yor yalnızca, diğer hepsi kaybolmuş. Geçen gecenin hatıralarına sarılmış tek ba-şına duruyor ve doğan gü-nün Kimidenia'ya neler ge-tireceğini adam sendeci bir tavırla kuruyor.

Sarı yıldızlı avcı tek başına, atının üzerinde, meşe orma-nını geçti ve büyük vadiye giden patikaya saptı. Akşamdan tüfeğini yağlamış ve mermilerini yoklamıştı. Şimdi neşeli ve ıslık çalıyor. Ne kaygı ne de evham... içine hiç korku gir-memiş bir delikanlıydı. Fakat zor ava çıkacağı her seferde, kendiyile baş başa kaldığı saatlerde, yüreğinin biraz farklı, biraz daha hızlı çarptığını hissediyordu. Bu iblisi zapt etmek için önce eysiz biniyordu «midilli»sine ve hendeklerin, kayaların üzerinden düşüncesizce koşturuyordu. Rüzgâr yüzünü dövüyor ve yüreğinin o tuhaf atışları duruyordu. Fakat sonraları, zamanla, çevredeki bir numaralı tüfekçi olduğun-da, yüz metre öteden dallarına yaptığı atışla gülleri kopar-mayı öğrendiğinde, rüzgârın yüzünü dövmesi için çılgınca at koşturmaya ihtiyacı yoktu artık. Hata yapmayan eline

olan güveniyle korkusunu yenmişti.

Avcı büyük vadinin tepesine çıkan patıkada ilerliyor atıyla. Ayvalıklı delikanlıların söylediği eski bir ezgi mırıldanıyor, Anadolu'nun tüm ezgileri gibi hüzünlü bir ezgi:

*Herkes uç der bana,
Kanadım yok oysa...*

Islığı, uyanmış ve aceleyle üzerinden geçen kuşların, yaban güvercinleri, kumrular ve hüthütlerin sesleriyle birleşiyor. Avcı kuşların geçişine sevinçli ve dostane bir edayla bakıyor. Anadolu ezgileri yalnızca yabancılara hüzün verir. Kendi insanlarına huzur verir, çünkü doğal ortamından çıkmış ve tıpkı ışıkla alev gibi onunla bir bütündür.

Avcı hüzünlü ezgisini çalıyor dudaklarıyla ve mutlu. Fişekliğinden bir mermi çıkarıp bakıyor ve gözleri parlıyor. “Bu, sana gönül borcum için,” diyor yanındaki birine konuşur gibi; öyle çok düşünüyor ki onu, yanında olmaması imkansız.

Ardından sağlam dişleriyle mermisini ısırtıyor, tüfeğini omzundan indirip, ısırdığı mermiyle dolduruyor. Yukarı bakıyor. Seher yıldızı peyderpey titriyor, kaybolmak üzere. İlerde, Anadolu'yu sahille birleştiren büyük yoldan şimdi sesler gelmekte. Deve kervanları uyanmış ve ağır seferlerine başlamışlardı.

“Acele etmeliyim,” diyor avcı ve atını kamçılıyor. “Yuvasından çıkmadan yetişmeliyim büyük ayıya. Yel kalkmadan yetişmeliyim ona.”

Ayının yuvasının nerede olduğunu, alışkanlıklarını iyi biliyor. Ayının müthiş koku duyusuyla onun kokusunu alması gerektiğini biliyor. Fakat hiç yel esmiyor, tek bir yaprak bile kıpırdamıyor. Avcı atını durduruyor, tütün torbasını çıkarıyor, bir cigara sarıp yakıyor. Kuzeye doğru süzülen dumana bakıyor.

“Güzel. Kuzey tarafındaki yüksek kayaya tırmanmam gerekecek.”

Peyderpey yukarı çıkıyor. Ötedeki uzak dağlarda, doğuya doğru, güneş mesajını yolluyor; altın ışığı. Yukarı çıktıkça doğa daha ıssız daha vahşileşiyor, hühütler oradan oraya uçuşuyor, ışıkla oyunlar oynuyorlar. Gecikmiş bir yabantavşanı ormanın içine daldı, yukarı doğru çıkmakta olan insana doğru çevirdi şaşkın bakışlarını ve gözden yitmekte tez davrandı. Geride, alçaklarda deniz, dalgaların kendisini uyandırmasını bekleyerek dinleniyordu. Avcı denize baktı. Çiftliklerindeki uzun kavakları gördü, gemi direklerine benzetti. Evet, gemiydi. Beyaz gemi, bir «pena». Pena, denizimizde yüzen en güzel teknelerden biridir. Tek büyük yelkeni var, diğerleriye –floklar– ona, krallarına hizmet etmek için bulunuyor. Deniz aşağıda kıpırdamıyor, pena kıpırdamıyor. Çünkü pruvasında yad elden gelen küçük hanım uyuyor. Uyandığında soracak:

“Nerede avcı? Birlikte kumru avlamaya gidecektik. Dün erkek kumruyu vurduk. Dişisi elimizden kaçtı ve bugün tek başına dolaşiyor. Nerede avcı? Gidip dişi kumruyu bulalım; onu öldürmemiz için bizi bekliyor. Çünkü ancak öyle kavuşacak can yoldaşına da huzur bulacak.”

“A, gün doğmadan kaçtı!” diyecekler Doris’e.

Sinirlenecek o zaman.

“Gerçekten gün doğmadan gitti mi? Peki niye bana söylemedi? Neden bana sormadı?”

Kimse cevap veremeyecek, çünkü avcı sırrını kimseye söylemedi. Gerçek bir avcı asla kimseye söylemez, hele ki onun gittiği amaçla gideceği zaman hiç söylemez. Kucağına küçük ayı yavrusunu koyarsa, ne yapar acaba Doris?

“Ben sana, ayları sevmediğimi, zincire vurulmuş vahşi hayvanları sevmediğimi söylemedim mi?” diyecek.

“Şuna baksana! Bugün Kimidenia’da bulunan yavru vahşilerin en güzeli! Dağlarımızdaki en güzel hayvanı vermek istedim sana! Gittim ve sana getirdim.”

O zaman Doris, ayı yavrusunun siyah tüylerini okşayacak, küçük gözlerine bakacak ve sevincinden çılgına dönecek.

“Zincir takmayacağız ama!” diyecek.

“Hayır, zincir takmayacağız. Köpek gibi arkandan gelmesini öğreteceğiz ona. Yalnız seni bilecek. Kartal yavrusu arıyorsun da, ne yapacaksın onu? Bizim buralarda kartalları sevmeyiz. Dağlarımızda kral biliriz ayıyı. Gittim ve sana yavrusunu getirdim.”

Avcı patikayı çıktıkça çıkıyor. Şimdi kayın ağaçlarının olduğu bölgeyi geçmesi gerekiyor. Oradan da çıktığında, vadinin ucuna gelmiş olacak.

Sessizlik. Yeryüzünün sesleri, develerin çanları, hiçbir şey oraya kadar ulaşamıyor. Ve deniz artık görünmüyor. Avcı yalnızlık ülkesine girdiğini biliyor. Burada insanlar yoldan çıkamaz. Bundan sonra yalnız olacak. Ağaçlara bakıyor, nalların seslerini dinliyor. Burada Kimidenia’yla konuşabilirsin ve kimse ne dediğini asla bilmez. Burada...

Aniden yanında bir sürü uğultusu duyuyor avcı. Sağındaki gür çalılıklardan geliyor. Atı kişnemese de, akli hemen büyük ayıya, yabandomuzuna gidiyor. Çalılıkların arkasından üç kişi fırladığında omzundaki tüfeğini çıkarıyor. Çapraz fişeklikleri, ellerinde silahları ve kuşaklarında kamaları var. Türk zeybekleri. Ne tür insanlar bunlar acaba? Yöredeki zeybekler saf temiz insanlardır, devecidirler, her zaman silahsız dolaşırlar. Bunlar ne böyle, ne arıyorlar?

Avcı atı durdurur ve içgüdüsel olarak parmağını tüfeğin tetiğine götürür.

İçlerinden biri lakayt bir tavırla selamlar.

– Merhaba!

– Merhaba!

– Nereye gidiyorsun?

– Ava gidiyorum. Buralıyım. Siz nereye gidiyorsunuz?

– Patikayı kaybettik, diyor Türk. Denize çıkan patika hangisidir?

Avcı gösteriyor onlara. Sonra:

– Ne arıyorsunuz denizde?

– Hiç.

– İyi.

– Allahâısmarladık!

– Uğur ola!

Üç Türk onlara gösterdikleri yolu alıyor. Gözden kaybolmadan evvel biri dönüp bağıyor:

– Başka avcılar da gelecek mi arkandan?

Avcı kimsenin gelmeyeceğini biliyor. Orada tek başına olacağını biliyor. Fakat yalnız kalmama ihtiyacı duyduğundan:

– Evet, arkamdan diğerleri de gelecek! diyor.

Ve ağaçların içinde kayboluyor. Bir süre sürekli onları düşünüyor. “Kimin nesi bunlar? Hem ne arıyorlar? Ne isterler böyle silahlı, dağlarımızda?” Ancak az sonra kayın ülkesinin sınırına varıyor. Aşağı iniyor, atını bir ağaca bağlıyor, tüfeğini alıp ilerliyor. “Güle güle” diyor kayınlar. “Buradan büyük vadi başlıyor. Büyük vadinin kenarında ayı yuvası bulunuyor. Bugün buraya hatırı için geldiğin kadını unutacaksın buradan öte. Silahlı zeybekleri unutacaksın. Burada yalnızca ayı ve sen varsın.” Avcı öyle olduğunu biliyor; yalnızca ayı ve o. Geri kalan her şey siliniyor, yok oluyor. O kritik anda şimdi yalnız avcı.

Tecrübeli gözleriyle çevreyi kolaçan ediyor. Yelin hangi yönden estiğini anlamak için bir yaprağa bakıyor gene. Daima

güneyden. Avcı, rüzgârı önüne katmak için alması gerektiği yolu gözleriyle saptıyor. Yavaş yavaş tırmanmaya, ayı yuvasına doğru sürünmeye başlıyor. Birazdan büyük ayı oradan çıkacak, meşe palamudu ve bal yemek için yabanarılarının kovanlarına doğru gidecek. Avcı saatlerini biliyor. Ellерinin arasında sıkıca kavıyor tüfeğini.

Martin tüfeğinin içinde bir kurşun var. Afrika topraklarının yüreğinden zenci bir köle çıkardı onu. Galler topraklarının derinliklerinden çıkan kömürle işlenmiş ateş, berrak bir maden haline getirdi. Kurşun sonra Eolya toprağına doğru yol aldı ve kafasında sarı yıldızlı mendili olan bir avcının eline düştü. Bir yaz sabahı, avcının yüreğı gülümserken dişleri kurşunu ısırır. Ve kurşun gider, İskoçya'da doğmuş, Ege'li kızlar gibi kahverengi gözleri olan ve yabandomuzu mağarasında bir saat yaşamış bir kız için, büyük bir Lübnan ayısının öyküsüne son verir.

ONUNCU KISIM

1914 yazı

kayın ülkesine düşen bir kurşun sesi

vcının büyük vadiye gittiği aynı sabah ben de avcı olmak için meşe ülkesinde dolaşıyorum küçük Flobertimle. Rahatsızlığımın üzerinden üç gün geçti ve dışarı çıkmama izin verdiler. Belki bir hüthüt vururum diye dolanıyorum.

Tüfekle gitmeye hazırlanırken annem beni görüp, önce:

– Uzağa gitmek yok, dedi. Sınırlarımızdan dışarı çıkmayacaksın! İyice iyileşmedin daha. Tüfeği ne yapacaksın?

– Hayır, anne, bırak beni. Uslu duracağım. Bırak, tüfeğimle gideyim.

– Bırak çocuğu, dedi dedem. Ben de onun kadarken başladım.

– İyi. Ama bağdan öteye gitmek yok.

Gidip büyük bir bağ kütüğünün arkasına oturdum ve üzümleri didiklemeye gelen karatavukları gözetlemeye başladım. O kadar çoktu ki, bir tanesini vurabildim. Az sonra annem geldi ve beni buldu. Vurulmuş kuşu görünce suratını astı, çünkü bu oyundan hiç hoşlanmamıştı.

– Daha zamanın gelmedi, diye mırıldandı sanki kendi kendine konuşur gibi. Bu hediyeği göndermemeliydiler sana.

İğvanın içimde olduğunu anlamıştı artık. Bir kuşu öldürmeyi başardığıma göre, beni nasıl durdurabilirdi ki artık. Hele dedem de beni avcı olarak görmek isterken...

Biraz düşünüp şöyle dedi bana:

– Büyük avcılar asla dalda oturan kuşları vurmazlar. Hiç gördün mü yöremizin avcılarında böyle bir şey? Erkekçe değil! Kanadından vurmalısın!

Bir Flobertle kuşu kanadından vurmamın imkansız olduğunu düşüncesiyle böyle dedi bana. Böylece, belki içimdeki tadı, kışkırtısı geçecekti.

– Peki bu öldürdüğün karatavukla ne yapacağız şimdi? dedi annem. Akşama sana pişirelim de ye bari.

– Ben daha oraya kadar gidemem, henüz o kadar yürüyemem. İzin ver de ona gönderelim... dedim.

– Kime? diye sordu hayretle.

– Yabancı kıza, anne. Bana tüfeği hediye eden kıza...

Yanıma geldi, ellerini omuzlarıma koyup tatlı gülümsemesiyle bana baktı.

– Bunu düşündüğüne göre iyi bir çocuksun...

Bana öyle bakmasına dayanamadığımdan gözlerimi indirdim. Bu, onda ilk kuşkuyu uyandırdı. Kötü bir şey yapmış ya da bir şey saklıyormuş gibi neden indiriyorum ki gözlerimi? Parmaklarının omuzlarıma dokunduğunu, sırrını öğrenmek için küçük bedeni kurcalamak ister gibi hafifçe vurduğunu hissettim.

– Neden bana bakmıyorsun?

Gözlerimi kaldırıp tekrar ona bakmaya çekinerek cesaret ettim. Gülümsemiyordu artık. Başka bir ifade vardı yüzünde; içine doğmuştu sanki, daha dün oyunlar oynayıp ninniler

söylediği oğlana işaretler gelmeye başladığının mümkün olabileceğine inanmaya cesaret edemiyormuş gibi...

– Yabancı kıza teşekkür etmeyi çok mu istiyorsun? diye sordu bana. Elbette istiyorsun! Çok mu istiyorsun?

Benimle aynı fikirde olduğunu sanıyordum, bundan güç alıp haylazca cevap verdim:

– Ya, evet, anne! Çok istiyorum! Onun tüfeği! İlk vurduğum kuşu ona göndermek istiyorum! Kartal yavrusunu götürmedim, bari...

Şaşkınlık yüzünde dondu kaldı.

– Kartal yavrusu mu dedin? Kartal yavrusu mu götürmek istedin ona?

Fırtınayla ilgili ona hiçbir şey anlatmadığımı unutmuştu. Ama artık çok geçti. Annem böyle araştırır gözlerle baktığında, ona yalan söyleyemem. Çünkü anlayacağını biliyorum.

– Ha... bir şey değil... diye mırıldandım kızarak, büyük bir suçum varmış gibi. Düşüp kafamı vurduğum gün...

– Hı? Ne yaptın o gün?

– İşte... kartal yuvasından ona bir kartal yavrusu almaya gittim...

– Kutsal İsa ve Meryem Ana! diye korku dolu bir ses çıkardı ve bana sıkıca sarıldı. Gerçekten böyle bir şey yaptın ve korkmadın mı? Gerçekten yaptın mı bunu?

Yüzünü göremiyordum. Ama öfkesini tahmin edebiliyordum.

– A! Böyle bir şey yapmana nasıl izin verdi?

– Onun hiçbir şeyden haberi yoktu anne! Hiçbir şey bilmiyordu! Yalnız başıma gittim...

– Senin suçun değil. Senin ne suçun olacak... diye mırıldanıyordu kendi kendine. Niye bu kadar küçük yaşta, sınırlarımızın dışında dolaşman için bırakıyoruz ki seni? Ah, ne

felaket gelecekmiş başıma! Bir daha mı...

Sonra da:

– Hadi gidelim şimdi! Bugünlük yeter bu kadar avcılık.

– Gönderecek miyiz ona? diye cesaret edip sordum karatavuğumu alırken.

– Ne diyorsun? dedi, içindeki korkuyu yaşayarak hâlâ.

– Vurduğum kuşu... gönderelim mi ona? diye rica ediyorum.

– Hayır!

Sonradan, yaptığı yanlış tahmin eder gibi:

– Bağ kütüklerinde oturmuş bir kuşu vurup göndermek olmaz. Büyüdüğünde kanadından vurursun, o zaman yolların...

Ertesi gün gene bağa gidip avlanmama bin bir güçlkle izin verdiler. Karatavuklar geldi, üzümleri yedi, giderlerken ateş ettim. Ama hiçbirini vuramadım. Kırmızı ve yeşil kanatlı muazzam kuş hüthütün üzerimden geçtiğini görünce birdenbire, kalbim hızla atmaya başladı. Hüthütü öldürebilir miydim? Kanadından vurup ve ona göndereceğim ilk kuş hüthüt olabilir miydi?

Hüthüt çok alçaktan geçti üzerimden ve gözlerimi kamaştıran renklerini çok yakından gördüm. Kesin oydu; çünkü ellerim titriyordu ve tüfeğimi kaldırmaya bile yetişemedim.

Daha sonra anneme, hüthüt kuşunun geçtiğini ama ona ateş etmediğimi söylediğimde, bunun iyiye işaret olduğunu, avcılık merakımın geçeceğini düşündü belli ki. Kuşu öldürmediğim için ballı gözleme verdi bana. Bana da her zamankinden daha tatlı geldi gözlemeler.

Fakat saatler geçtiğinde, öğle vakti, akşamüstü olduğunda, kaçırdığım hüthüt kuşu beni kahretmeye başladı. Ne güzel olurdu! Ona bir hüthüt gönderseydim, ne güzel olurdu!

Tüfeğimi aldım ve gizlice dışarı çıktım. Sınırlarımızı geçip meşeler ülkesine daldım. Bir sürü kuş buldum ama ben hüthüt istiyordum. İri ağaçların ve sükunetlerinin altında dolaştım. Yorulunca kuru toprağın üzerine uzandım; böyle ağaçların sesini daha iyi duyabiliyordum. Güneş alçalmaya başladı ve o zaman fısıltılar daha gizemli ve daha net bir hale geldi. Akşam gölgeleri gür ağaçlardan inip dalgalara dönüşmeye başladı. Onlara daldım, çünkü bir duvak gibi, birbirinin ardından gelen dalgaların sırasını gayet açık ayırt edebileceğimden emindim. Birden gölgelerin etrafımı sardığını, peyderpey beni boğduklarını anladığımda korkuyla fırlayıp, meşeler ülkesinden çıkmak için deli gibi koşmaya başladım. Açık alana çıktım ve günün hâlâ yerin üzerinde masmavi sallandığını gördüm. O anda bir hüthüt geçti. Fakat gölgelerin korkusunu hâlâ üzerimden atamamıştım ve bu yüzden tüfeğimi kaldırmayı bile düşünemedim.

Eğer biri sorarsa, hüthütlerin artık buralardan gittiğini, Kimidenia'dan ayrıldıklarını söyleyeceğim.

Ama işte gene, sabaha sabah belki bir hüthüte rastlarım diye dolaşıyorum. Birden patikadan atının üzerinde Doris çıkıyor karşıma.

Sabah uyandığında, bugün ava çıkacaklarını avcısına akşamdan iletmediği için, atları hazırlamasını söylemeleri için adam gönderdi kulübesine.

“Yok,” dediler. “Kulübesi kilitli.”

Doris, çalışanlarının ona sormadan kafalarına göre davranmasına alışık değildi. Avcı da artık yalnız onun hizmetinde. Başka türlü olamaz artık, sadece onun emrinde olmalı.

Avcıya ne oldu?

Doris atına biniyor ve tek başına meşeler ülkesine geliyor. Bildiği yerleri dolaşıyor ama avcı hiçbir yerde yok.

Garip bir ifade var yüzünde. Üst dudağı hafifçe titriyor ve mahmuzlarıyla ata zulmediyor. Aniden önüme çıkıyor.

Avlandığımdan beri üç gündür ona haber yollamamıştım, yaz fırtınasının olduğu günden bu yana görmemiştim onu.

Sevinçle yanına koşuyorum. Beni kucağına alıp sarılacağı düşünüyorum. Fakat, bulutlu yüzü beni durduruyor, dönüp kalıyorum.

– Sen misin? diyor soğuk bir tavırla. Sanki aklı başka yerde. Söylesene; bugün avcımı gördün mü buralarda?

– Hayır, görmedim. Buradan geçmemiştir.

Ve sonra, biraz cesaret toplayarak:

– Biliyor musun, diyorum. Ben üç gündür tüfeğimle avlanıyorum. Bir hüthüt vurmak istiyorum.

Ama Doris duymuyor, dikkat etmiyor. Nesi var?

– Ya o, küçük kız kardeşin...? diye soruyor. Adı neydi?

– Çok kız kardeşim var.

– Yok, avcımla arkadaş olanı diyorum.

– Ha! Artemis!

– Evet! O! Nerde şimdi?

– Büyük ceviz ağacının orda bıraktım onu, çiftlikten biraz aşağıda. Bir ağustosböceğiyle oynuyordu.

– A! İyi!

Doris başka hiçbir şey demeden ve beni selamlamadan, atını mahmuzluyor ve deniz yoluna saparak gidiyor.

Avcıya ne oldu?

Doris çiftliklerine dönüp, orada bulduğu ilk kişiye, Limnoslu bir çiftçiye soruyor:

– Ortaya çıktı mı avcım?

– Hayır! Görmedik!

Kırbacını kaldırıyor ve hızla havayı kırbaçlıyor.

Onu görür görmez bana haber verin! Duydun mu?

Gidip odasına kapanıyor. Az sonra kavaklı avluda büyük bir şamata duyuyor. İnsanlar bağırışıyor, kadınlar cırlıyor.

Kapısı açılıyor ve Limnos'lu giriyor, korku içinde, ellerini havaya doğru sallayarak:

– Koş, hanımım! Avcının atı tek başına geldi! Geldi...

Doris dışarı fırlıyor. Bir şeyin etrafında toplanmış ve bağrışan kalabalığa doğru koşuyor. Şiddetle kalabalığı yarıyor.

Bütün sesler susuyor. Ve Doris şaşkınlıkla şunları görüyor:

Çemberin ortasında avcının atı nefes nefese duruyor. Titrek, parlak derisinden ter damlıyor. Eysersiz. Üzerindeyse karnından aşağı sarkan uzun bir «heybe» var. Heybenin bir cebinden, küçük siyah bir hayvan şaşkın bir halde suratını dışarı çıkarıyor. Köpek mi?

Hayır, köpek değil. Küçük bir ayı yavrusu! Bir ayıcık!

Kadınlar gene cırlamaya başlıyor:

– Başına kötü bir şey geldi! Başına kötü bir şey geldi! Gidip de ayıyı yuvasından aldı!

Haberi almış olan ihtiyar Vilaras tam o sırada geliyor. Yüzü endişeli.

– Kesin, diyor. Kötü bir şey geldi başına.

– Büyük ayı parçalamıştır onu! Parçalamıştır!.. diye feriyat ediyor bir kadın.

– Hayır! diye düşünüyor ihtiyar Vilaras. Öyle olmuş olmaz! Eğer ayı onu parçalasaydı, yavrusunu **kurtarırdı**.

– Bir vadide attan düşmüştür! diye bağırıyor bir çiftçi.

– Ne diyorsun! diye karşı çıkıyor bir üçüncü. O mu? Onun gibi bir binici attan düşün! Mümkünatı yok!

- E, o zaman?
- O zaman?
- Avcıya ne oldu?
- Ya öldürdülerse?

Yüzleri kuşku ve korkuyla doluyor.

- Kim öldürecek ki? Hem neden?

Doris konuşulanları dinliyor, kendini kaybetmiş bir halde ayıya bakıyor, heybeden çıkan burnuna. Yaklaşıyor. Usulca heybenin içinden çıkarıyor onu. Ayakları ikişer ikişer ince bir iple bağlı. Rengi çok soluk. “Siyah ayının yavrusunu getirmemi ister misin sana? İstiyor musun?” Sözleri çınlıyor, etrafını sarıyor. O zaman, yukarıda, fırtına günü, kartal kayalarında. “Kimidenia’da yaşayan siyah ayının yavrusunu getireyim mi sana, ister misin?..”

Doris ani bir kararlılıkla küçük topluluğa doğru dönüyor:

- İçinizden kim biliyor ayının yuvasını?

Hiç kimse bilmiyor. Kimse cevap vermiyor. Doris çılgına dönüyor.

– Ahali! Nasıl olur da bu dağlarda yaşayıp, çevreyi bilmezsiniz? Nasıl olur?

– Sakin ol, yavrum, diyor ihtiyar Vilaras. Böyle konuşma onlarla. Çiftçi insanlar, bütün gün toprağı sürüyorlar. Avcı değiller.

– Şimdi ne olacak? Şimdi nereye gidip arayacağız onu? diye bağırıyor Doris ve heyecanını saklamak için hiçbir çaba göstermiyor.

– Nereye gideceğini söylemedi mi hiçbirinize? diye soruyor ihtiyar Vilaras adamlarına.

Kimse cevap vermiyor.

– O zaman her yere, dağ patikalarına adam gönderip aratacağız. Başka türlü olmaz, diyor Vilaras.

Doris'in aklına yıldırım gibi bir fikir geliyor ve:

– Çabuk! Çabuk! diye bağırıyor. Atımı getirin! Karabinamı getirin!

– Allah Allah! Ne geçiyor aklından? diyor ihtiyar Vilaras, ona doğru koşup ellerinden tutuyor.

– Siz durun, baba! Ben biliyorum! Onu nasıl bulacağımızı biliyorum!

– Yahu, sen gitme! Adam gönderelim!

– Hayır! Hayır! Olmaz, baba! Adamlarınız da benimle gelsin!

Etrafındaki insanlara bakarak:

– Sen! diyor birine. Sen de! Ve de sen! Çabuk olun, atlara binin! Tüfeklerinizi de alın!

Doris, atına atlıyor ve hızla yukarılara doğru koşuyor. Ardında çiftliğin üç silahlı adamı ona yetişmeye çalışıyor. Suskun ve hiçbir şeye karşı gelecek gücü olmayan ihtiyar Vilaras'ın etrafını atların kaldırdığı toz ve halkının şaşkınlığıyla sessizliği sarıyor.

Doris dörtünela giriyor çiftliğimizin büyük kapısından ve avluda duruyor.

– Artemis! Artemis!

Ahşap merdivenlere ve pencerelere bakarak bağırmaya başlıyor.

– Artemis! Artemis!

İki üç şaşkın surat çıkıyor pencerelerden ve anında geri çekiliyor.

– Artemis! Artemis!

Heyecan dolu sesi gittikçe daha tatlı çağırıyor onu.

Ses Artemis'e varıyor, onu bulup meraklandırıyor. Bu ses onu bu kadar tatlı bir tonla çağırabilir mi hiç?

– Artemis! Artemis!

Artemis koşarak merdivenlerden iniyor. Doris onu görür görmez atından atlayıp üzerine doğru koşuyor. Hızla omuzlarından tutup bakıyor. Elleri titriyor kızın omuzlarında.

– Ayı yuvasından bahsetti mi hiç sana? Nerde ayı yuvası, biliyor musun? Allah aşkına! Söyle Artemis!

Kızın gözleri vahşi bir ifade almaya başlıyor. Ama Doris onu bırakmıyor.

– Hayatı söz konusu! Hayatı! diye bağırıyor. Konuşsana! Biliyor musun?

– Hayatı mı söz konusu? Hayatı mı söz konusu?!

– Evet, evet diyorum sana, Artemis! Tehlikede! Biliyor musun?

Yalvaran kederli ses ve ölüm korkusuyla dolan kız mırıldanıyor:

– Biliyorum... büyük ayının yuvasını biliyorum. Daha sen gelmeden bana onu öldüreceğini söylüyordu. Yavrusunu alıp bana getireceğini söylüyordu.

– Biliyor musun gerçekten, nerde yuva? Yuvanın nerde olduğunu söyledi mi sana?

– Biliyorum nerde olduğunu. Yerini göstermişti bana. Büyük vadide. Kayınların ötesinde.

– Atla hemen atıma! Çabuk! Çabuk ol! Atıma çık!

O sırada, gürültüden haberdar, annemle dedem de ahşap merdivenlerden iniyor. Doris'in atına binen Artemis'e şaşkın bir halde bakarak, koşup binicilere doğru geliyorlar.

– Ne var, hanımefendi? diyor dedem. Neler oluyor?

– Yok bir şey! Yok bir şey! diye bağırıyor Doris aceleyle. Kusura bakmayın! Kızınızı aldım, atla biraz koşacağız.

Ve başka bir şey söylemelerine fırsat vermeden, atını mahmuzluyor ve arkada adamları olduğu halde gözden kayboluyor.

– Ne biçim şey bu böyle! Ne biçim şey! diye mırıldanıyor dedem öfkeyle. Ne yapıyor ihtiyar Vilaras, görmüyor mu bunları? Bir daha çocuklarımız onunla gitmeyecek!

Avcı, kayınlar ülkesinin bittiği yerde, büyük vadiye çıkan patikada, kalbinde bir kurşunla yerde yatıyor. Doris’le Artemis’in bindikleri at gidiyor önce, diğerleri arkadan geliyor. Patikanın ortasında yatan bedenle ilk karşılaşan Doris’in atı oluyor böylece.

– Ah! diye bir çığlık atıyor Artemis ve sanki ölümden korunmak ister gibi Doris’in üzerine kapanıyor sıkıca.

Doris aşağı atlayıp, avcının yanına doğru koşuyor. Ellerini tutup hızla sallıyor. Seri hareketlerle göğsünü açıyor. Küçük bir çeşme açılmış ve kan akmış, göğsünü kana bulamış. Doris, kalbini dinlemek için kulağını dayıyor. Üç adam ve Artemis heyecanla bekleyerek sessizce başında dikiliyor. Doris ayağa kalkıyor. Yüzü sapsarı ve dudakları bembeyaz.

– Bitti, diyor. Ölmüş.

Avcının üzerine kapaklanma sırası Artemis’e geliyor şimdi. Önce çekinerek, sonraysa çaresizce daldırıyor parmaklarını avcının saçlarına; yüzünü okşuyor ve dövünerek bağırmaya başlıyor.

– Neden yaptın bunu?... Neden yaptın bunu? Neden öldün?...

Sarı yıldızlı mendil saçlarını çevrelemiyor. Sünmüş, kafasından çıkmış, boynuna sarılı.

– Öldürmüşler onu! diyor bir çiftçi. Tüfeğini görüyor musun bir yerde?

– Hayır, diyor öteki, çevreyi arayarak. Hiçbir yerde yok!

– Öldürmüşler onu! diyor üçüncü çiftçi. Kim yapsın ki? Hem neden?

Artemis korkunç sözcüğün üzerinde dolandığını, sesinin

getirdiği gizemin her yanını sardığını hissediyor. “Öldürmüşler onu.” Ölüm şimdi gözlerinde daha ürkünç bir yük. Karanlık, ölünün çevresinde dalgalar halinde yükselmeye başlıyor. Karanlıktan korkan Artemis, avcının saçlarını bırakıyor, dokunmamak için geri çekiyor parmaklarını.

Yavaş yavaş kalkıyor.

– Onu öldürmüşler mi? Onu öldürmüşler mi dedin? Neden öldürsünler onu?

Gözlerini insanlardan çekiyor. Bir cevap alması gerektiğini, bir cevap beklemesi gerektiğini sezdiği tarafa dikey gözlerini şimdi.

– Kim öldürdü onu?.. diyor Doris’e. Kim öldürdü?..

Ve bu soru hemen ardından başka bir tereddüt doğuruyor:

– Onu, ayı yuvasına giden patikada bulacağımızı nereden biliyordun sen? Ayı yuvasına gittiğini nereden biliyordun?

Buraya varmak için hiç durmadan dörtmala koştukları yolda bunu sormak aklına gelmemişi, hiç düşünmemişi.

– Nerden biliyordun? diyor gene daha sert bir ifadeyle Doris’e. Doris ise benzi atmış, susuyor.

– Sormaya gerek var mı? diyor bir çiftçi. Atı, heybenin içinde bir ayıyla döndü. Ayı yuvasına gittiği gün gibi ortada!

– Ne? diyor şaşkınlık ve kahırla mühürlü kız. At, ayı yavrusuyla mı geri geldi?... Ayı yavrusunu mu almıştı?..

Ve birden yine feryat edip dövünmeye başlıyor.

– Sen öldürdün onu!... Sen öldürdün onu!.. diye hıçkırıklar içinde bağııyordu Doris’e. Senin için gitti yavru ayıyı almaya. Sen gönderdin onu!..

Doris kendini savunamıyor, buna alışık değil. Bütün gücünü toplayıp kendine hakim oluyor. Ellerini ısııyor.

– Sus! diyor Artemis’e sertçe. Sus!

Sonra da adamlarına dönerek:

– Bir atın üzerine bağlayın! Aşağı götüreceğiz onu.

Sırtüstü bağladılar ata. Yüzünü ve saçlarını sarı yıldızlı mendille örttüler. Kayınlarda, Kimidenia’da ne görecekti artık gözleri? Doris’in altın saçlarında, Artemis’in gözlerinde ne görecekti?

Ölü bedeni hırpalamamak, saçlarını havalandırmamak için ağır ağır dönüş yolunu tuttular. Önde iki atlı gidiyordu. Arkadan, avcının olduğu atın dizginlerini tutan adam yürüyerek geliyordu. En arkadan da, birbirlerine sıkıca sarılmış iki genç kızı taşıyan Doris’in atı geliyordu.

Akşam çöküyordu. Kayınlr haberi aldı, yapraklarına fısıldadı, daha öteye, bütün ülkesine yaydı.

“Duydunuz mu? Avcı ölmüş! Avcı artık gölgemizin altından geçmeyecek!”

Biraz daha aşağıda meşeler de duydu haberi ve geçen hüthütlere, yaban güvercinlerine fısıldadı.

“Duydunuz mu? Avcı ölmüş!”

“Hangi avcı ölmüş?”

“Hüthütleri ve yaban güvercinlerini avlamayan avcı. Büyük vadide yabandomuzu avlayan avcı.”

“Yoksa yabandomuzu mağarasına ölmeye giden kocamış bir hayvanı mı vurdu?”

“A! Yok! O, ölmeye giden bir vahşiyi asla vurmadı! Su içtiği sırada bir kuşu asla vurmadı. Düzgün bir avcıydı!”

“O zaman neden öldü?” diye sordular hüthütlerle yaban güvercinleri.

“Sevgiden,” dedi meşe ağaçları.

Kuşlar tuhaf sözcüğü ağızlarına alıp Çakaldere’ye getirdiler. Nehir de alçaklara, denizle birleştiği yere indirdi ve dalgaya dönüşün diye Ege’nin sularına gönderdi.

Refakatçi Artemis'i çiftliğimize bıraktı ve denize yakın çiftliğe doğru devam etti.

Solgun, gözü yaşlı Artemis'ten öğrendik olanları.

– Ölü mü buldular, dedin? diye telaşla sormaya başladı dedem. Sen gördün mü?

– Gördüm dede! Oradan ata bağlı getirdik onu.

– İsa ve Meryem Ana! İsa ve Meryem Ana! diye istavroz çıkarmaya ve bağırmaya başladı annemle ninem. Ne işin var çocuğum senin oralarda? Ne işin var?

Şimdi dedemin sakın gülümseyişini yüzünden kaldırma vaktiydi. Onun yöresinde herkesin itaat ettiği sert bir ifadeydi bu.

– Susun!

Anında bir ölüm sessizliği sardı çevresini.

– Atımı eyerlesinler! diye buyuruyor bir çırağa.

Dedem, ihtiyar Vilaras'la konuşmak için denize yakın çiftliğe gidiyor.

Güneşin batışına yakın dönüyor. Yüzü daha da karanlık ve bulutlu. Odasına kapanıp kâhyasını çağırıyor. Aşağıda ne öğrendiyse, açıklanamaz esrarengiz şeylerdi. Ölü bulunan yalnız avcı değildi. Aynı gün, Kimidenia'nın diğer ucunda, Vilaras'ın adamlarından başka bir Hıristiyan'ı daha vurdular. Ama onu sadece yaraladılar. Ellerinden kurtulup haberleri getirdi. Kimdi onu vuran insanlar? Silahlı Yörüklerdi. Yörükler neden silahlı ve neden Hıristiyanları vuruyorlar? Vilaras'ı mı vurmak istiyorlar böyle? Niçin? Yoksa haydut muydular? Yok, olamaz! Gariban insanları vurarak ne kazanacaklardı; biri avcı, biri çiftçi? ..

Evet?

– Bu akşam büyük kapı erken kapanacak. Çiftlikteki herkes erkenden içerde olmalı. Gece yatmaya gelen yabancılar olursa, dışarıda bırakmayacağız. Ama ben göreceğim, tek tek.

Eğer silahları varsa alırsın, sabah giderlerken verirsin. Seçeceğin üç adamımız, bu akşam büyük kapıyı bekleyecek. «Sarı»dan tüfekte mermi alacaksın, diye buyuruyor kahya-ya dedem.

Sonra annemle nineme seslendi. Biz de bütün çocuklar koştuk.

– Bir şey yok, diyor dedem, yüzüne sakın bir ifade vermeye çalışarak. Ama bugünden sonra hiçbiriniz –diyor biz çocuklara bakarak– büyük kapıdan uzaklaşmayacak. Duyuyor musunuz? Hiçbiriniz!

– Ne oldu, dede? Ne var?

– Bir şey yok! Korkmayın.

Yalnız, daha sonra ninem “ne olacağız?” diye sorduğunda, “önlemimizi aldık. Vilaras, Pagidas’ı çağıracak. Pagidas gelecek adamlarıyla.”

Gece yatmak için odamıza gittiğimizde hepimiz endişeli ve heyecanlıydık. Başımızın üstünde korku ve esrar geziniyor. Başka şeyler de var tabii gezinen.

– Haydi bakalım! diyor bizi yataklarımıza yatırma işini üstlenen en büyük ablamız Anthippi. Uyuyun şimdi. Sakin sakın uyuyun!

«Sakin» diyor ama yüzü çok ciddi. Tehlikeli sorulara başlamayalım diye, hemençecik bizi yatırıp gidiyor. Her zamankinden daha çabuk gidiyor.

Dışarıda derin bir sessizlik var. Bugün öyle çok şey yaşandı ki, gece soluklanıyor Kimidenia’da. Kandil, bizi koruyan üç kanatlı bebek İsa’yla Meryem ana ikonunu çok zayıf aydınlatıyor.

– Artemis... diyor Lena önce yattığı yerden ve sesi titriyor. Onu gördün mü gerçekten?.. Gördün mü?..

Artemis cevap vermiyor. Ama Lena’nın hiçbir şeyden

haberi yok, ninem gibi saf biri ve öğrenmek istiyor.

– Ölü biri nasıl, Artemis? Vahşi mi?...

Artemis ağlamaya başlıyor. Yanımda hıçkırıklarını duyuyorum, acısını tahmin edebiliyorum.

– Şş! diyorum Lena'ya buyurur gibi. Çünkü odadaki tek erkek benim. Sen fırınına bak! Uyu!

Öyle diyorum. Ama ben de bir ölünün nasıl olduğunu öğrenmeyi çok isterdim.

O sırada öcünü almak isteyen Agapi araya giriyor:

– Oh olsun! diyor Artemis'e. Vahşiler gibi ha bire dağlarda geziyorsun! Şimdi rüyada hep ölü göreceksin! Kovalayacak seni! Kovalayacak seni!

Korkunç sözler tüylerimi diken diken ediyor, dehşete düşürüyor beni. Gerçekten bundan sonra Artemis rüyasında ölüyü mü görecek? Zavallı Artemis! Zavallı Artemis!

– Yoksa ellerin de kanına sürüldü mü? diye devam ediyor Agapi inanılmaz bir habisle. O zaman asla çıkmayacak! Asla!

Hıçkırıkları kesiliyor, paniğe kapılıyor şimdi Artemis.

– Sus! Sus! diye bağırıyor Agapi'ye. Habis yaratık! Sus...

– Ellerin de daima kan olacak! Ellerin de hep onun kanı olacak! diye devam ediyor amansızca büyük kızın sesi. Neden sana sayıları öğretmemi istemezsin? Ellerin hep kanlı olacak. Oysa benimkiler yıldızlar hakkında yazacak...

– Sus... Sus artık... diye yalvarıyor Artemis'in sesi, şimdi daha yavaş çıkıyor.

– Agapiciğim, sus... diyor, Artemis'in acısını tahmin etmiş ve duygulanmış Lena'nın tatlı sesi. Acımıyor musun ona? Sus...

Ben de paylamak istiyorum onu ama birden kulağıma hafif bir gürültü geliyor. Çocukluk anılarımız bir anda canlanıyor,

etrafımızı kuşatan korku ve esrardan hareketle dalga dalga gelmeye başlıyorlar.

– Dinleyin! diye fısıldıyorum yavaşça. Dinleyin!...

– Ne oldu? diyor Agapi, şaşkın.

– Dinleyin! Yanda bir şeyler hareket ediyor. «Sarı»da...

Hafif sesler kalıyor, yoğunlaşıyor, zayıflıyor. Çocukluk korkularımızın ürpertisi burada gene ve bizi sarıyor.

– Kılıçlar uyanıyor... diye fısıldıyor yavaşça Lena. Kılıçlar uyanıyor...

– Ne diyorsun orada! diyerek tepki gösteriyor Agapi, onu da sarmaya başlayan paniğe sayıların mantığıyla karşı koymaya çalışarak. Kılıçlar uyanır mıymış hiç? Çocuk değiliz artık...

Öyle diyor. Ama sesler orada, gitmiyor. İnsanların ayak seslerine karışıyor. İnsanlar var sanki. Nafile yere inandırıcı olmaya çabalarlarken Agapi'nin de sesi titriyor:

– Kılıçlar uyanmazlar, diyorum size. Uyuyun...

Ölü bir avcı, bir ayı yuvası, ıssız Kimidenia, kan ve kılıçların uyanması... Sesleri duymamak, beni almayacaklarından emin olmak için iyice örtünüyorum.

Epey bir zaman geçti. Cesaretimi toplayıp, tedbiri elden bırakmadan, çıkarıyorum kafamı çarşıftan.

– Artemis... Bir şey duyuyor musun?

Artemis cevap vermiyor. Sesler de yok artık. Lena'yla Agapi uyumuşlar.

Dağımızın yabani, sert Tanrısallığı duyulmaya başlıyor derinden; uluyan aç çakalların sesi.

– Artemis, korkuyor musun?... Yanıma gel.

Vücudunun döşeğine hafifçe sürtünüşünü duyuyorum, sonra bana doğru gelen beyaz gecelikli silüetini görüyorum. Yanıma yatıyor. Çarşafa örtünüyoruz ve sıkıca sarılıyorum

ona. Küçük bedeni korkudan titriyor ve dişleri birbirine vuruyor.

– Sakin ol, Artemis... Gene hep birlikte olacağız, sen ve ben. Korkma...

Korku ve büyüünün bulunduğu mekanın derinliğinde, karanlık ve bilinçsizce, bizi haberdar etmek ister gibiydi önmüzdeki günler. Şafağın harmonisinin Kimidenia'ya, kayınlar ülkesine, büyük ayının yuvasına çıkan patikaya düşen bir mermiyle artık benim için de, Artemis için de sona erdiğini bize bildiriyordu sanki. Mermi avcıyı yanına alıyor, Artemis'ten koparıyordu. Benden de ahtapot kollu büyüüyü alıyordu. Harmoni bitiyordu.

O akşam, 1914'ün bir yaz sabahı vadilerimizde yankılanan merminin ne anlama geldiğini hiç kimse bilmiyordu. Hiç kimse, daha ne kadarının, denizdeki kumlar kadar, onu izleyeceğini tahmin edemezdi. O yüzden herkes uyudu. Yalnızca iki çocuk, Artemis'le ben, dışarıda çakallar ulurken, birbirimize sıkıca sarılmış ağlıyorduk, çünkü harmoni bitiyordu. Çok yukarılardan, kesif bulutlar ve içimizde derinliklerdeki karanlık dalgalar sonun haberini getiriyordu. Böylece, bilmeden, 1914 yazında dünyanın yasına ağlayan ilk mahluklardık.

O gece Artemis de, uyku geç gelip gözlerini mühürlediğinde, hayal kurmadı. Bundan sonra yok. Uzak denizlere, okyanus ülkesine gitmek istemiyor. Neden gitsin ki? Saçları ahtapot kolları gibi olan, sarı yıldızlı avcılara tüfekleriyle gül kopartıp verdiren kızların ülkesi hakkında bir şey öğrenmek istemiyor. Ne de Yunan adalarına gidip hayıt çiçeklerinden taşlarla denize girmek istiyor. Hayır. Gitsin Çakaldere kıyılarından hayıt çiçekleri toplasın. Saçlarına takmasın. Artemis seni hatırlıyor ve senin için ağlıyor demeleri için, dinleneceği toprağına götürsün.

Ertesi günün sabahı denize yakın çiftlikten bir adam geldi. Elinde dikkatlice bir ayı yavrusu tutuyor ve Artemis'i arıyordu.

– Yabancı diyardan gelen hanımım, bunu almanı söylüyor, dedi. Sabredip büyüt onu.

Annemle ninem yaygarayı basıyor:

– Allah aşkına! Bu ne gene? Şimdi de bir yabani mi olacak ayaklarımızın altında?

Ama Artemis dedeme sokuluyor ve ağlayarak yalvarıyor:

– Dede... canım dedeciğim... hayır deme... bırak bizde kalsın...

Dedem suskun, endişeli. Fakat küçük kızın çaresiz yakarışlarını görüyor.

– Bağlayın onu! diyor bir adamına. Süt verin içsin!

Artemis koşup ellerini öpüyor. Sonra yavru hayvanın yanına gidiyor. Parmakları ürkeklikle dokunuyor siyah tüylere. Orada kalıyor. Kalıyor.

– Ayı oynatıcılar geldiğinde, onlara veririz, dedi daha sonra dedem nineme.

İkinci Bölüm Sonu

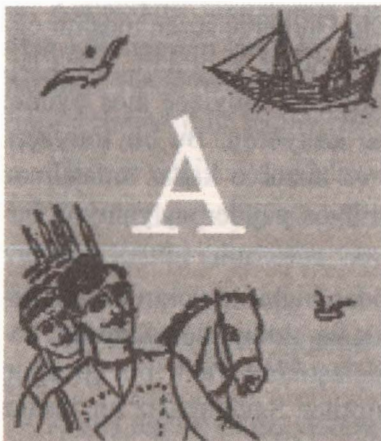
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İNSANLAR

BİRİNCİ KISIM

Andonis Pagidas

yvalık'ın efsanevi dağı «Şeytan Sofrası»na usul adımlarla çöktü gece. Güneye doğru baktı ve Ege dalgalarının kayalara çarptığını gördü. Kuzeye doğru baktı ve Kimidennia'yı, Anadolu'yu gördü.

Şöyle dedi gece:

“Dalgalara bir sorayım, kaçakçıların haberlerini alayım. Anadolu dağlarına bir sorayım da söylesinler, ner-

de dolaşır benim yiğitlerim.”

Takımadalardan(*) yele seslendi, Eolya'nın dağlarından çağırdı ve sordu:

* Takımada (Arhipelagos), antik çağda Ege Denizi için kullanılan bir terimdi. (ç.n)

“Benim himayem altındaki yöremiñ yiğitleri ne yapar? Kaçakçılar ne yapar?”

“Zevku sefa sürerler,” diye cevap verdi rüzgârlar. “Merak etme”

“Yürekleri her daim çelik gibi ve büyük yoldaşları ölüm için daima hazırlar mı?”

“Daima.”

Zırdeli ve amansız insanlardı. İçlerinde kan ve tehlike tutkusunu, bir iblis vardı. Her gün hayatlarıyla kumar oynarlar, vururlar, vurulurlardı. İçlerindeki ateşi biraz söndürsün, biraz huzur, bir anlam bulsunlar diye, olabildiğince saçma ve düşüncesizlik gerektiren, ölüm ve ateşle oynanan bir oyundu bu. En cömert adamlardı ve hiçbir kaçakçı hesapsız kazancından bir kuruş bile saklamazdı. Günlerce süren meşhur eğlencelerde har vurup harman savururlar, kadınlara harcarlar, yoksul ev kadınlarına paylaşıtırlardı. Böylece ateş oyunu, başka bir amacı olmaksızın saf kalıyordu. Bu bir ihtiyaçtı. Ne kadar çılgınlaşırsa, hayal ve huzur o kadar anlaşılmaz oluyordu. İçlerindeki ateş sönmüyor, peyderpey yanıyor, huzur ancak mezarda.

Şu dinmez tükenmez tutkudan hiçbir iz yoktu kaçakçıların yüzlerinde. Az konuşurlardı ve ciddiydiler. Şehirde, kadınlarla çocukların arasında dolaştıkları vakit bir çocuğun sakarlığına ve ürkekliğine sahiptiler. Savunmasız bir insana asla sataşmazlar, bir kadını asla aşağılamazlardı. Ve içlerindeki en kutsal duygu arkadaşlıktı. Karısı, çocuğu ve en yakın arkadaşı için ölümüne kadar dövüşmeliydi kaçakçı. Başka yol yoktu.

Asla hırsızlık yapmazlar, yapanı da affetmezlerdi. O yüzden hırsızlar tutunamazdı şehirde. Kaçakçılar işlerini bitirirdi. Fakat katillere saygı duyarlardı. Asla, cinayeti neden işlediğini, haklı mı yoksa haksız mı olduğunu irdemezlerdi.

Birini öldürmek demek, başka türlü olamaz demektir, öyle gerekiyordur. Ayrıca, sen de kurşunu bekliyorsun, onu bekleyebilenlerdensin demektir. Az çok onlarınsın, kaderin onların kaderleri demektir. Bu yüzden katil onların kutsallarında yakarıcıdır; onu korumak boyunlarının borcudur. Anadolu'nun dört tarafında cinayet işleyen herkes, ister Hristiyanlar isterse Türkler, Ayvalık'a girer girmez, kıyanın kutsal kentine bastıklarını bilirdi. Korkacak hiçbir şeyleri yoktu artık. Kaçakçılar onlarla ilgilenir, otoriteden saklar, sonra da kayıklarla Ege adalarına, yabancı ülke Yunanistan'a çıkarırlardı onları.

Kaçakçılar, kaçak tütünü Balıkesir'in bir köyü Aunia'dan kervanlarla indirir, ya şehirde satarlar ya da kayıklarıyla götürürlerdi. Yol boyunca tehlike her an burunlarının dibindeydi. Kaçakçılık takibatında çalışan, bölgenin diğer yiğitleri olan kolculardan kaçmak için geceden geceye yolculuk yaparlardı. Fakat oyun böyle sakın geçiyordu ve ateşin insanların içindeki iblis bağıırıyordu:

“Böyle değil! Ayvalık'ın yiğitleri böyle ilerlemez!”

Kaçakçılar böyle en yüksek kademeye çıkarlardı. Kervanlarla kentin sınırlarına varır varmaz, devlete haber salarlardı:

“Bu akşam, gece yarısından sonra, falanca yoldan ineceğiz!”

Haber ağızdan ağza dolaşarak tüm şehre yayılırdı. Muayyen saat gelinceye kadar vatandaşlar sorardı:

“Kaçakçıları vururlar mı, vurmazlar mı?”

“Vuracaklar mı, vurmayacaklar mı?”

Kızlar heyecandan ve coşkudan titrerdi. Söyleyemezlerdi ama, aralıksız alırlardı rüzgârın kokusunu, kanla yetiştikleri için, içten içe rüzgârın kan kokmasını arzularlardı. İsyanı başlatacak kaçakçıların karılarına ve nişanlılarına giderler,

onları benizleri sarı, suskun, donuk gözleri dışarı fırlamış ve sinirleri gergin bulurlardı.

“Angela... bu akşam mı?”

Angela geçen buluta bakıyor ve buz gibi bir sesle cevaplıyor:

“Bu akşam.”

Bembeyaz dudaklarını siliyor eliyle, burun delikleri titriyor. Yo, Angela mutsuz değil. Küçüklüğünden beri, annesinden, annesinin annesinden, bütün Angela’lardan o büyük saatin gelmesini beklemeyi öğrendi. Biliyor ve bekliyor. O zaman bütün kadınların bakışlarının üzerine, yalnızca onun üzerine çevrileceğini, o büyük anda dünyanın bütün kadınları arasında en tepedeki olacağını biliyor. Bakacaklar, inceleyecekler ve kıskanacaklar; o kadar yükseğe çıkmak için, çıkmak ve katlanmak için seçtiğinden.

Sonunda, belirlenen gece yarısı gelip çatıyor. Pencere kanatlarının arkasına gizlenmiş, kadınlar, çocuklar, yaşlılar, herkes bekliyor. Uzaktan, önce zayıftan duyulmaya başlıyor, atların nal sesleri; demir nallar sertçe vuruyor taş yola, kritik ana delalet ederek. Atların üzerinde, kürklerine sarılı, ellerinde tüfekleriyle, sessizce ilerleyen deve kervanını kuşatıyor kaçakçılar. Kervan develerinin çanları yok, gerekmiyor. Kaçak malla yüklü develer, gecenin içinde hayalet gibi usulca yürüyor. Maiyet ilerliyor. Atların yürüyüşü daha sert ve ağırdı. Pencerelerin ardındaki insanlar bundan, zamanın geldiğini anlıyorlardı. Binicilerin, yol köşelerinde pusuda bekleyen düşmanın kokusunu almak ve karanlığın içinde görebilmek için gözlerinin çıktığını tahmin ediyorlar.

O zaman zorba ölümün sesi geceye hücum ediyor. Martin ve Gras tüfekler ateş saçıyor, atlar dört nala koşuyor ve develer aniden duruyor. Duruyor ve geri gidiyor. Plana göre, kaçakçılardan bir grup tütün yüklü deveyi alıyor ve yandaki dar sokaklardan birinde kayboluyor. Diğerleri kolcuları

tutmak, kervanın kaçışını sağlamak için orada kalıyor. Vuru-
lararak atlarından düşen karanlık bedenlerden sesler geliyor,
hızla sürüklenen develer bağıyor.

Ve sonra her şey susuyor. Yolun taşlarından akan kesif
kanın dışında her şey susuyor, bir tek o bağıyor.

Andonis Pagidas'ın meşhur kaçakçı teknesi kırmızı tirhan-
dil, sağlam bir kuzey yelinin yardımıyla, Anadolu'nun karşı
kıyılarına, Vilaras'ın çiftliğinin olduğu yere doğru pruvasını
dikleştirip, «Çıplak»tan (Ayvalık körfezinin dışındaki ıssız
ada) ayrılıyor. Bu kez ambarında tütün değil, silah var. Pagi-
das'ın bütün kumpanyası, yiğitleri, silahları teslim almak
için üç gün üç gece Çıplak adada beklediler. Siros'tan getire-
ceklerdi. Fakat rüzgâr ters esiyordu ve bu yüzden Siros'lu
kaçakçıların zamanında Çıplak adaya varmalarını engel ol-
du. Pagidas'ın adamları beklerken içip sarhoş oldular ve Çı-
kıcı'ya şarkılar söylediler (ilk ve ikinci gece). İkinci gece sa-
baha karşı nöbetçi küçük adanın kuzey tarafında beklerken,
pruvası nöbet yerine doğru seyreden bir filika gördü. Nöbet-
çi filikanın yaklaşmasını bekledi ve sonra bağırdı:

– Heey! Kayık!

– Heey!

– Balığa mı geldiniz?

– Karadağ! diye bağırdı adam parolayı söyleyerek. An-
donis Pagidas'ı istiyorum.

– Bekle!

Ne olmuştu da acaba böyle gecenin bir yarısı kaçakçı ar-
kadaşlarından biri gizli sığınaklarına gelmişti? Yoksa kaçak-
çılık işi ele mi verilmişti? Yoksa kolcular mı geliyordu?

Hayır. İş ele verilmedi. Kolcular daima Andonis Pagi-
das'ın nerede olduğunu bilmiyormuş gibi yapıyorlar. Ayva-
lıklı meşhur delikanlının adı bile anıldığında saldırdığı korku

öyle büyüktü ki, onun işlerini engellemek veya onu darbelemek kimsenin aklından bile geçmezdi. Ayrıca kolcuların başında her zaman Andonis Pagidas'ın can dostu Stratigos Garbis vardı. Dostlukları cinayetle kanla denenmiş, Ayvalıklı delikanlılar arasında efsane olmuştu. Kaç kere Pagidas'ın Garbis için, onun da Pagidas için çarpıştığını anlatmışlardı. Herkes: "Olur da Pagidas'la Garbis kaçakçılık işinde birlikte çalışırsa, onlarla baş edecek hiçbir güç Anadolu'nun hiçbir yerinde bulunamaz" diyordu. Fakat bu hiçbir zaman olmadı. Biri diğerinin haysiyetini kırmak zorunda kalmamak için yörenin bir numaralı delikanlıları kışlada asla bir araya gelmiyorlardı. Ve daima birbirlerine saygı duyduklarını göstermenin yollarını buluyorlardı. Yalnız 1908'de, hükümet Pagidas'ı kökünden halletme kararı alıp da kolcularla birlikte onu yok edecek çatışmayı planladığında, Garbis bir gece gizlice Pagidas'ın kumpanyasına geçmeye karar verdi. Dağa çıktı ve onunla buluştu, sırrı bütün ayrıntılarıyla, onu öldürmek için kurdukları tuzağın yerini, her şeyi açıkladı. Pagidas geri çekilip kaçmayı kabul etmediği için de, Garbis o gece onunla birlikte gitti ve devlete karşı can arkadaşının safında çatıştı.

"Garbi, bunu unutmayacağım," dedi Pagidas 1908 gecesi.

Ve unutmadı.

Filikayla gelen yoldaş liderinin önünde ağzını açmaya cesaret edemeden sessizce duruyordu.

– Ne var? diye sordu Pagidas.

Çıt yok.

– Konuşacak mısın bre?

Andonis Pagidas'ın gözleri donuklaşmaya başladı. Çevresindeki herkes, gözlerinin donuklaşmaya başlamasının ne anlama geldiğini biliyordu. Şu dünyada Andonis Pagidas'ın katlanamayacağı ve bu yüzden de ondan saklanacak hiçbir şey olmadığını mı zannediyorlar?

Filikadaki kaçakçı sessizliğin daha fazla süremeyeceğini ve konuşması gerektiğini anladı.

– Kardeşini öldürdüler! dedi.

Liderlerinin çevresindeki delikanlıların hepsi bu gelen darbeye sarsıldı. Bu havadisi getiren arkadaşlarının üzerine atılıp sormaya davrandılar. Fakat, Andonis Pagidas'ın sert bakışları ağır ve ciddi bir edayla üzerlerine mihlandı. Kimse kıpırdamadı.

– Kim? diye sordu sakın bir sesle gecenin içinde.

– Garbis!

Yiğitliğin en yüksek mertebesine ulaşmış olan Pagidas'ı hiçbir şey şaşırtamaz, hiçbir şey onun katı soğukkanlılığını bozamazdı. Fakat, işte bu an gösteriyordu ki, Andonis Pagidas'ın da kanlı canlı bir yüreği vardı.

– Kim dedin? diye gürledi. Sesi titriyordu.

– Garbis, kaptan! Stratigos Garbis!

Andonis Pagidas'ın küçük kardeşi ondan hiçbir şey almamıştı. Mertlikten haysiyetten hiç payı olmayan bir adamdı. Ne var ki, ağabeyinin sırtından yükselerek, o da kendi kayığı ve kumpanyasıyla kaçakçılık işinde çalışıyordu. Andonis Pagidas'a saygılarından kolcular her zaman onun işlerine göz yumuyordu. Fakat ona böyle davranmalarıyla o iyice arsızlaştı. Andonis Pagidas'tan değil de kendisinden korktukları için böyle davrandıklarını düşünüyordu. Ayvalık'ın bütün gençleri yaptıklarını anlatıyor, sonra da gizlice dalga geçiriyorlardı. Oysa kolcular her zaman görmezlikten geliyordu. Andonis Pagidas'ın dünyada işe yaramaz kardeşinden başka hiçbir şeye bu kadar zaafı olmadığını biliyorlardı. Şu yaman adam, kan ve çelikle kaplanmış bütün şefkati, var olduğundan emin olmak için tek çareyi küçük kardeşine olan sevgisinde buluyordu.

– Kim öldürdü dedin? diye gürledi üçüncü kez Andonis

Pagidas haberi getiren yoldaşının omuzlarını hızla sallayarak. İnanamıyordu sanki.

– Garbis, kaptan! Stratigos Garbis!

Kesik kesik, nefes nefese ama ayrıntılarıyla anlattı. Bir şey olmuşa benziyordu. Ama çok açık değildi. Stratigos Garbis kol gezerken Sarımsaklı açıklarında Konstantin Pagidas'ın teknesine rastlamış, tanıyamamış ve durdurmaya çalışmış. İki kayık arasında silahlar patlamış. Konstantin Pagidas kayığında değilmiş. Fakat Garbis kaçak tütün dolu kayığın onun olduğunu anlar anlamaz bırakmış geçsin diye.

Konstantin Pagidas olanları öğrenince barut kesilmiş. Bir karış havadaki aklı daha da havalanmış. Garbis'e bunun hesabını soracağını her yere yaymış. Kol kayığın devriyeden döndüğünü haber alır almaz Gras tüfeğini kapıp kıyıya inmiş. “Sen mi yakaladın kayığı mı?” dedi Garbis'e ve tüfeğine bakar gibi yaptı. “Çek arabanı, bre!” diye sakince karşılık veriyor Garbis kayığının pruvasından, her zamanki gibi silahsız. O sırada Konsatantin Pagidas lanetler okuyup çok ağır küfürler sıralıyor; söylendikten sonra dönüşü olmayan, kanla ödenmesi gereken küfürler. Ve Garbis önce davranıp da ona ödetmesin diye, Pagidas çekti tüfeğini ve üzerine ateş etti. Iskaladı. Garbis pruvadan kıyıya atladı, elinden tüfeği aldı ve onu öldürdü.

Andonis Pagidas dinliyordu. Sessizce çekildi yiğitlerinin yanından. Yüzü gene o buz gibi durallığa bürünmüştü. Gün ağrıyordu. Bir cıgara sardı, yaktı. Mavi duman yükseliyor, sabah yelinde salınıyor biraz ve kayboluyor. Orada suskun ve ıssız duran Pagidas'a bakıyor bütün adamları. O anda korkunç bir şeye hazırlandığını, Anadolu'daki her yiğidin yüreğini dağlayacak bir şeye karar verdiğini biliyorlardı artık.

Andonis Pagidas cıgarasını attı. Vakit geç. Donuk bakışlarını filikalı kaçakçıya çeviriyor.

– Geri dönüyorsun! diye buyuruyor sakin. Garbis’e söyle, onu öldüreceğim. Salı günü ay yitiminde Yanako Bibela’nın çiftliğinin dışında bekleyeceğim onu.

Andonis Pagidas’ın ünlü kaçakçı kayığı kırmızı tirhandil, açık denizi yarararak alçalıyor. Dalgalar ahşabı dövüyor. Tah-ta suyla kıyasıya vuruşuyor, sanki ikisinden birinin diz çök-mesi gerekiyormuş gibi. Ancak tahta gururlu, zapt edilmeye gelemmez. Bu akşam çok şey taşıyor içinde. Yalnızca silahları değil, yalnızca Andonis Pagidas’ı ve adamlarını değil. Ayva-lıklı delikanlıların destansı dünyalarındaki en şanlı iki can-dan biri için, Andonis Pagidas ya da Stratigos Garbis için hükmedecek yazgıyı taşıyor.

Gece tirhandilin üzerinde oturmuş dinliyor. Pagidas pru-vaya çekilmiş sessiz, cıgara üstüne cıgara tütürüyor. Dalga-ların kayığını dövüşünü dinliyor, geçirdiği büyük bir ömrün uzak seslerini dinliyor. Ömründeki herkesi tek tek aklına –denize– getirip bu gece belki de son bir muhakeme yapıyor. Bu geçen saatlerin hayatının son saatleri olabileceği düşün-cesiyle hesaplaştıkça, yalnız olduğunu daha iyi anlıyor. Ya-payalnız. Bu, onu çocukluk yıllarında takip etmeye başlayan tek duygu. Anası onu karnında taşıırken, Aziz Symeon gü-nünde av tavşanı temizliyormuş. «Aziz Symeon» gününde gebe kadınlar ellerini bağdaştırıp oturmalı ve hiçbir işe el sürmemeliydiler. Olur da bir şey tutarlarsa, her ne olursa, do-ğacak çocuğun yüzünde ya da bedeninde tuttukları şeyin le-keleri çıkardı. Andonis Pagidas’ın anası hangi gün olduğunu unutmuştu. Bir komşu kadın içeri girip onu gördüğünde:

“Bugün mü temizlersin tavşanı, Allahın kulu!” diye ba-ğırıldı.

Andonis Pagidas’ın annesinin ödü koptu, tavşanı bıraktı ve hemen iki elini arkasına koydu.

“İsa ve Meryem Ana!” dedi ve sapsarı kesildi.

Bütün gece Tanrı'ya, ona merhamet etsin diye yalvardı. Ve Aziz Symeon onu duydu. Çocuğunun yüzünde leke çıkarmadı. Doğduğunda yardıma gelen kadınlar, sırtında tavşan tüylü kalın bir şerit gördüler hayranlıkla. Bu konu çok konuşuldu, zaman geçti, köylüler o çocuktan bahsetmek istediklerinde «yaban sırtlı çocuk» diyorlardı. Anası çok gamlanıyordu:

“Büyüyüp öğrenince ne olacak? Bütün ömrü boyunca içinde ukde olacak.”

Fakat bir anaydı ve derin içgüdüleriyle ona yardım edecek bir yol buldu. Mahallenin diğer çocuklarıyla kıyıya yüzmeye gittiği ilk gün ağlayarak döndü.

“Neyin var oğlum?”

“Neden benimle dalga geçiyorlar?” diye sızlandı gamlı. “Neden bütün çocuklar içinde bir tek bende yaban derisi var?”

O zaman anası, dünyanın en ciddi ifadesini takınıp şöyle dedi:

“E, anlamıyor musun? Seni kıskanıyorlar! Sen, Anadolu'da Moiraların(*) değdiği tek çocuksun!”

“Moiralar ne?” diye sordu çocuk.

Moiralar dedi, gökyüzünde meleklerle birlikte oturan iyi yürekli kadınlardır. Kırk yılda bir, çok yılda bir fırtınalı bir gecede yeryüzüne inerler. İnsanlar habersiz uyurlar. Yalnız bebek bekleyen anneler uyumaz, otururlar. “Bu yıl varsın gelsin Moiralar. Bu yıl olsun varsın onların yılı,” derler. Ardına kadar açık gözlerle karanlığa bakar ve yalvarırlar: “Bu yıl varsın gelsin Moiralar. Doğacak çocuğum için varsın gelsinler...” Kırk yılda bir, çok yılda bir, yalnızca tek bir anneye kısmet olur bu lütuf. Moiralar kapılarını açar ve karanlık aydınlanır.

* *Moiralar*: Yunan mitolojisindeki yazgı perileri. Okunuşu, Mira'dır. (ç.n)

Tatlı tatlı gülümseyerek usulca anneye doğru giderler. Ellerini annenin başına koyar, bir süre öyle kalır ve yine gülümseyerek giderler. Bu kadar. Gelecek çocuk Moiralar tarafından işaretlenmiştir.

“Sen Moiraları gördün mü ana?” diye sordu oğlan hayranlıkla.

“Evet, oğlum. Senin dünyaya geleceğin zaman geldiler. Güçlü olacaksın! Moiralar tarafından kutsandın. Anadolu’nun en şanlı delikanlısı olacaksın! Ağlama.”

İşte böyle, Andonis Pagidas’ın saf anası içgüdülerinin yardımıyla bir mucize gerçekleştirdi. Sadece kusurluluk duygusunu çok önceden hissedip incinmemesini değil, ayrıca bedenini lekeleyen ve onu diğer çocuklardan ayıran eşsiz yazgının içinde kıvanç ve özgüven duymasını da sağladı.

Bir kış günü birlikte denize gittiler, çam ormanının olduğu kıyıya. Güçlü bir yıldızıyeli boğazı hırpalıyor ve devasa dalgalar çıkarıyordu. Hiçbir yelken görünmüyor, hiçbir insan-
noğlunun iblisle boğuşmaya gözü kesmiyordu. Ana küçük Andonis’i dalgalara doğru oturttu ve şöyle dedi:

“Sen boğuşacaksın oğlum. Yöremizin en güçlü gemicisi olacaksın, adın Karadeniz’e kadar duyulacak. «Yaban sırtlı gemici...» diye şarkılar söyleyecekler.”

Orada, küçük çam ormanında yıkılmak üzere olan eski bir kule vardı. Birden kulenin içinden yırtık pırtık giysileri olan kamburu çıkmış bir ihtiyarın çıktığını gördü anayla oğul; ihtiyar denize doğru gitti, kısa bir süre orada dikildi, fırtınayı izledi ve kuleye geri döndü.

“Şu ihtiyarı görüyor musun?” dedi küçük Andonis Pagidas’a annesi. “Papaz Oikonomos’un soyundan geliyor! Papaz Oikonomos yöremizin en ünlü adamıydı! İhtiyar her akşam çıkıp evlerinin yıkılmakta olduğunu görüp de dönsün diye dalgaların arasından ona bağılıyor. Aklını kaçırmış!”

Dalgalar uğuldar ve yel «Şeytan Sofrası»ndan indiği sırada ağaçların arasında gürlerken, Andonis Pagidas'ın anası, bu ünlü Papaz Oikonomos'un başından geçenleri anlattı küçük oğluna. Eski zamanlarda yaşayan bir münzeviydi. İnsanlardan uzakta, ıssız bir kıyıda bir kulübede, tövbe ederek ve ruhu ve esaret altındaki milletin kurtuluşu için yakararak yaşıyordu. Fırtınalı bir gecede denizden çaresizce yardım isteyen bir insan sesi duydu. Geceye çıktı, kayığını aldı, dalgalarla boğuştu ve sese doğru gitti. Yarı boğulmuş bedeni çekti çıkardı denizden, kulübesine getirdi, ısıttı ve diriltti.

Kazazede soğuktan titriyordu.

“Kimsin?” diye sordu münzevi.

“Türküm,” diye karşılık verdi ona. “Acı bana.”

“Gemici misin? Kayığın mı battı?”

“Hayır, gemici değilim. Sultanın kayıklarında zabitim. Moskoflar tarafından Çeşme’de yenildik. Üç gün üç gece bir filikanın üzerinde dalgalarda sürünüyordum. Karanıza doğru yaklaşırken filikam ters döndü. Acı bana, bu hasta ve savunmasız halimle bir kötülük etme. Tanrın diyorlar, güçsüzlere ve savunmasızlara vurmazmış.”

“Sakin ol,” diyor münzevi. “Güçsüzler ve savunmasızlar için Tanrım bana ne diyorsa onu yapacağım. Türk de olsun.”

Münzevi kazazedeyle ilgilendi, gece gündüz ona baktı, bedeni ateşten sarsıldıkça toprağının bitkilerinden verip iyi etti onu. Sonra da yerleşimin olduğu yere varması için alması gereken yolu gösterdi ona.

“Barışa yürü,” dedi. “Milletime kötülük etme. Benim sana acıdığım gibi sen de milletime acı.”

“Benim adım Hasan,” dedi Türk. “Sakla adımlı ve bir gün yardıma ihtiyacın olursa bana gel.”

Münzevi kazazedenin adını çok uzun yıllar sakladı. Bir

gün Karadeniz'e giden gemicilerden, o kış gecesindeki Türk'ün başvezir olduğunu öğrendi. Asasını aldı ve ülkeye, yoksul balıkçıların ve esaretten inleyen toprak çalışanlarının olduğu Ayvalık'a gitti. Bir kayığa binip İstanbul'a yollandı. Başvezirin tahtına kadar vardı.

"Beni hatırlıyor musun?" dedi.

O zaman orda toplanmış olan bütün paşalar, vezirlerinin kalkıp kafir münzeviyi kucaklayarak öptüğünü şaşkınlıkla seyrettiler.

"Adam, seni nasıl unuturum?" dedi. "Söyle, ruhumu hafifletmek ve bana öğrettiğin şeyde sana benzemek için ne yapmam gerekiyor? Şimdi güçlüyken söyle bana, sana borcumu ödemek için ne yapayım?"

"Kendim için bir şey istemiyorum," diye karşılık verdi münzevi. "Halkım ve ülkem için istiyorum. Yardım et de, kahırları sona ersin."

O zaman başvezir buyurdu ve bir ferman çıkardı. Fermanda münzevinin eyaletinde bir tek Türk'ün bile kalmasına izin verilmeyeceği yazıyordu. Orada yaşayan bütün Osmanlı hanedanları şehri terk etmek zorundaydı. Eyaleti, halkın seçeceği ve istediğinde de kovacağı bir Türk komutanla Hıristiyan ihtiyarlar meclisi yönetecekti. Komutanın değil eyalette kalmak, oradan geçmesine bile izin yoktu. Eğer olağanüstü bir durum olursa, mecburen geçecekti ama atının nallarını çıkarmak zorundaydı. Eyalet her yıl devlete elli bin kuruş ödeyecek ve bütün vergileri kendisi toplayacaktı. Bölge ne delikanlılarını orduya verecekti ne de çocuklarını devşirmeye. İmparatorluktaki tek bağımsız ülke olacaktı.

Münzevi fermanı alıp ülkesine döndü. Bütün o çileli halk o zaman olanları öğrendiğinde münzevinin ayaklarına kapanıp öptü. Onu kocabaşı yaptılar ve ihtiyarlar meclisiyle birlikte ölene dek eyaleti yönetti.

Yüksek çan kuleli büyük bir kilise yaptırdı öncelikle; «Panagia ton Orfanon».^(*) Duvarlarında Eski Ahit'ten sahneler öyküledi. Amboyla,^(**) başrahip kürsüsüyle süsledi, «baştan aşağı abanozdan, fildişi ve Kızıldeniz kabuklarıyla». Önemli okullar yaptırdı ve Ege adalarından, eski Yunanistan'dan, esaretin eziyetlerinden kurtulmak için onun özgür ülkesine sığınan bütün Yunanlara imaret yaptırdı. Böylece Eolya toprağının küçük balıkçı köyü büyük bir ülke oldu. Münzevi de daima kocabaşı. İyiler için adil, haksızlar için müthiş sertti. Altınova, Edremit ve Bergama gibi komşu eyaletleri yöneten derebeylerinin korkulu rüyası oldu. Adamlarını silahlandırıp yanına alıyor ve eyaletinin dışındaki Hristiyanlara yapılan haksızlıkla vuruşmaya gidiyordu her seferinde. Komşu derebeylerinin yaptırdığı soyguncu akınlarına karşı da aynı güçle savunuyordu eyaletini.

Adı herkesin ağzındaydı. Herkes şöyle diyordu:

“Kim kutsadı bu adamı ülkemize böyle bir iyilik yapması için?”

Ancak öldüğü zaman onu yıkayıp da üzerini değiştirdiklerinde, ancak o zaman sırrı açığa çıktı ve huşuyla ağızdan ağza dolaştı, halka yayıldı:

“Münzevi, Moiralar tarafından işaretlenmişti! Göğsünün üzerinde yılanbalığı lekesi vardı!”

En müthiş düşmanı Bergama derebeyi öldüğünü öğrendiğinde inanmadı. Kalkıp Ayvalık'a geldi, mezarından çıkarmalarını buyurdu ve cesedi gözleriyle gördüğünde düşmanının hatırasına gözyaşı döktü.

.....

* Öksüzlerin Meryem Anası. Ayvalık'ta 1863 yılında yapılan Panagia adıyla bilinen kilise. 1954'te adada okul yapımı için taş ihtiyacını karşılaması amacıyla yıktırılmıştır.(ç.n)

** Αμβωνα yani ambo kiliselerdeki vaaz kürsüsü işlevini gören mimari bir öge. 14. yüzyıldan sonra yerini basit kürsülere bırakmıştır. (ç.n)

Küçük Andonis Pagidas büyülenmiş bir halde dinliyordu.

“Evet, oğlum,” dedi annesi. “O da senin gibi işaretliydi! Sen de büyük adam olacaksın, güçlü olacaksın!”

Farklı yazgısının ısrarlı ve sürekli yükselişi içinde böyle büyüdü çocuk. Bu, düşmemesi için ona yardımcı oldu. Fakat öteki uca götürdü onu. Yaşıtlarının arkadaşlığını istemeyen, onlara tenezzül etmeyen yalnız ve içine kapanık bir çocuk yaptı. Ege insanlarının dizginlenemeyen düş gücü, atalarından aldığı miras ıssızlığında yardım etti ona. Etrafında, havada, yöresinin şarkılarında, günlük olaylarda hep en dorukta yaşıyordu yiğitliğin dostu, kaçakçıların efsanesi. On yedisinde Andonis Pagidas kaçakçı oldu. Aynı yıl onu kovalayanları vurarak ilk cinayetini işledi. Ve ondan sonra da diğerleri geldi, sonsuz sıralı, inanılmaz sertlik ve cesaretle, daima yüz yüze, asla kallesçe değil. Erkek gibi tehlikeye atılıp öldürmesi için onu yöneten dinmeyen tutkusuna libasyon(*) yapıyordu.

Gün doğumuna az kala kırmızı tirhandil deniz kenarındaki çiftliğin önüne demirledi. Silahları indirip Vilaras’ın evinde güvenli bir yere yerleştirdiler. Pagidas, sakinleşmek için kayıkta yalnız kalmak istedi. Uyanınca ihtiyar Vilaras’ı görecekti.

Akşama kadar derin bir uyku çekti. Uyandı, başını denizde ıslattı ve ihtiyar Vilaras’a gitti.

Doris de oradaydı. Erkeklerin konuşacakları sırada yanlarında kalması için izin vermelerini istedi.

İhtiyar Vilaras olanları, avcının ölü bulunduğunu en baştan anlattı. Vurulan diğer köylüyü de söyledi.

Pagidas cıgara üstüne cıgara yakarak sessizce dinledi.

* Antik kültürlerde Tanrıların şerefine içki içilmesi ve bu içkinin yere dökülmesi töreni. (ç.n)

– O zamandan beri başka bir şey oldu mu?

– Fena olan da bu ya, dedi ihtiyar Vilaras. Kötülük durmadı. O zamandan beri Kimidenia’da dolaşan üç Hıristiyan’a daha ateş ettiler. Birini öldürdüler. Korkarım...

– Ne? diye kesti sözünü Pagidas.

– Korkarım bütün bunların arkasında bir plan saklı. Korkarım sonrasında...

– Bakacağız! dedi Pagidas.

Biraz düşündü. Ve ardından:

– Getirdiğimiz silahların bir kısmı burada adamların için kalacak, dedi. Diğerleri Kimidenia’nın ardındaki Hıristiyanlara gitmeli. Ödeyebilirler mi?

– Hepsini ben ödeyeceğim, dedi Vilaras. Senden sadece adamlarınla onları götürmeni istiyorum.

– Götürürüm. Böylece olayları da yakından görürüm. Köylerdeki Hıristiyanların korkmaması için güvenilir bir adamının bizimle birlikte gelmesi lazım.

Sessizce oturan Doris, o zaman:

– Ben giderim, baba. Bırakın gideyim, diyor.

İhtiyar Vilaras şaşkınlıkla yerinden sıçırıyor:

– Yahu nedir bu söylediğin yavrum? Allah aşkına! Olmaz! Olmaz! Sen nasıl gidersin?

– Kadınlara göre değil bu işler, diyor Pagidas sakince. Senin gelmen olmaz.

Doris bakışlarını kaldırıp doğruca Pagidas’ın üzerine diyor. İkinci kez Andonis Pagidas, bu handiyse çocuksu yüzden fırlayan kesici usturaya dayanamayacağını görüyor.

Gözlerini indiriyor.

– Ben geleceğim seninle! diyor Doris başka bir söze fırsat vermeyen kararlılıkla.

– A, ama bu da! Artık buna dayanmaya gücüm yok! diye

bağırıyor şimdi ihtiyar Vilaras sinirden titreyerek. Oğluma yazmam lazım...

– Sakin olun baba, diyor Doris sakince. Benim için korkmayın. Kocam, karısının hiçbir şeyden korkmadığını öğrendiğinde üzölmeyecektir.

– Bu gece gideriz! diyor Pagidas. İki gün iki gece olmayacağız.

– Bu akşam kalın da yarın akşam gidersiniz, diyor Vilaras, biraz zaman kazanıp başarabilirse gelininin fikrini değıştirtmesinden başka bir umarı olmayarak.

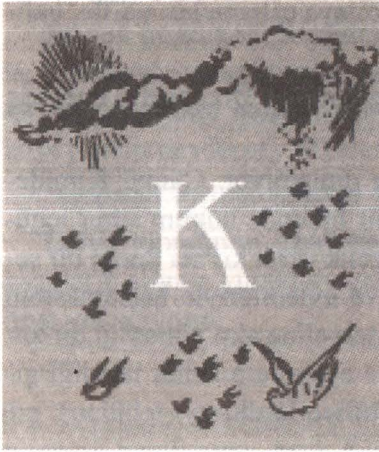
– Hayır! diyor Pagidas. Bu akşam gitmeliyiz! Yetişemem sonra. Salı gecesi ay yitiminde geri dönmeliyim.

– Ne yapacaksın? diye sordu Vilaras.

– Hiç! dedi Pagidas, kestirip attı.

İKİNCİ KISIM

1914

imidenia bu yıl yoruldu. Çok yoruldu. Sabırsızlıkla gecenin gelmesini bekliyor. Önce kayınlar sonra da meşeler görüyor geceyi.

Geceye diyorlar ki:

“Gel artık. Anamız Kimidenia yoruldu. Gel de dinlendir onu.”

“Ne yapayım?” diyor gece. “Daha yaz. Günler çok uzun. Güneş geç batıyor.”

O zaman kayınlar bulutlardan rica ediyor. Şöyle diyorlar:

“Güneş geç batıyor. Arkadaşlarınızdan biri gidip sarsın onu. Anamız Kimidenia’ya yardım edin, erken dinlensin.”

Kara bir bulut masmavi gökyüzünde yükseliyor, doğudan batıya doğru yol alıyor ve güneşi gizliyor. Ve Eolya top-rağı aniden kararıyor. Semavi ışıktaki oynayan hüthütler ve yaban güvercinleri aniden, yüksekten gelen gölgeyle sarılmış buluyorlar kendilerini. İçgüdüsel olarak yuvalarına girmek için panik içinde uçmaya başlıyorlar.

Bağırarak uçuyorlar:

“Fırtına! Fırtına geliyor! Fırtına geliyor!”

Yeşil kertenkeleler, ormandaki çakallar duyuyorlar sesi, korku yayılıyor gözlerine. Hepsi canhıraş sesle bağırıyor:

“Fırtına geliyor! Fırtına geliyor!”

Yabandomuzu mağarasında ters dönmüş, ölümü bekleyen küçük bir kaplumbağa kuşların ve yabanilerin sesini duyuyor. Korkuyla büzülüyor bağasının içinde ve bütünüyle ölümü beklemesine, bir tek o, bütünüyle ölümü beklemesine karşın, tüm canlılar gibi ürperiyor yine de.

“Fırtına geliyor! Fırtına geliyor!”

Kayınların panikle başa çıkmaya çalışmaları nafi, nafi le konuşuyorlar:

“Yapmayın böyle! Fırtına gelmiyor! Biz istedik buluttan güneşi gizlemesini!”

Konuşsunlar. Kimse onları dinlemiyor. Çünkü Kimidenia’da derinden ve sarsılmaz bir biçimde hüküm sürer içgüdü. Bu da canlılara öyle bir bilgelik verdi ki; her hangi bir şeyin onların istekleri, arzuları ve eylemleriyle başlamasının ötesinde, aynı bilgeliğin dizginleri eline alıp yönettiği bir karanlık gücün olduğunu, arzu ve eylemlere kendi istediği gibi, istediği devinimi verdiğini biliyorlardı.

“Hayır! Hayır! Fırtına! Fırtına geliyor!”

O zaman Kimidenia usulca kımıldıyor. Onu dinlendirmek için gelen uykuyu üzerinden silkiyor, kalkıyor, sağa sola bakıyor. Batı tarafında kara bulutu görüyor. Gözlerini yukarı gökyüzüne çeviriyor. Birazdan yıldızların çıkacağını biliyor. Kayınların çağırdığı kara bulut, güneş batır batmaz dağılıp gider belki. Kesin gider. Oysa şimdi Kimidenia da emin artık. Çünkü çok uzun yaşadı ve kayınların, hüthütlerin, yabandomuzlarının, çakalların bildiğinden daha fazla şey öğrendi hayatta.

Fırtınanın geldiğini Kimidenia da biliyor artık. Fakat yine de, her zaman olduğu gibi, geri dönüşü olmayan bir şeyden emin olduğumuz halde son ana dek umut ettiğimizden, Kimidenia bir batıdaki dağlara, bir doğudaki dağlara dönüyor.

Kazdağlarına, Ege'nin berisindeki, Tuna'nın ötesindeki, Çanakkale Boğazı'nın gerisindeki dağlara soruyor.

Emin olmak için soruyor:

“Geldiği doğru mu kardeşlerim?”

Uzak Bosna'dan, uzak Tuna'dan bütün dağlar karşılık veriyorlar üzgün:

“Doğru, kardeşimiz! Geliyor! Fırtına geliyor!”

En son insanların, Kimidenia'da yaşayan canlılar arasında, ki onlardır en sefili canlıların, en son onların haberi oluyor. Yeğin uğultu dalgası geliyor, dolaşıyor, çarpıyor, peyderpey şişip peyderpey öfkeleniyor:

“Geliyor! Fırtına geliyor! Savaş geliyor!”

Eolya toprağının üzerindeki yıldızlar usulca bakarken, insanların sinmiş yürekleri, zavallı insanların yürekleri, korkuya yer açıyordu.

Biz çocuklar, gecenin derinliğinde odalarımıza çekilmiş, uyumayı bekliyoruz. Artık Kimidenia'da geceler daha esrarengiz ve vahşi oldu. Çakallar ve ıssızlık değil yalnızca. Avcıyı öldürdüklerinden beri bir şeyler dönüyor; büyüklerin yüzleri bulutlu, çiftlikten başımızı çıkarmamızı istemiyorlar, adamlarımız silahlı nöbet tutuyor. Büyük kapının ardında ayak sesleri, kâh öksürüşleri, kah ıssızlığın ruhunu sarsan sesleri duyuluyor.

En korkuncu da, kayınların, yaban meşelerinin ve hüt-hütlerin bizi unutmuş olması.

– Orda yukarda ne oldular acaba kaplumbağalarımız, yarasamız, kertenkelemiz?

– Ne dedin?

– Yabandomuzu mağarasında diyorum. Neler oldu acaba?

Artemis ürperiyor. Parmaklarını sıkıyor, çarşafa sürtünüşünü duyuyorum.

– Bilmek istemiyorum... diye mırıldanıyor.

– Yabandomuzu mağarasına gitmemizi istemez miydin? Evdekilerin bizi salmasını istemez miydin?

– Bir daha oraya gitmeyeceğim, diyor Artemis ve sesi titriyor.

– Yarasamız ölmüştür artık. İnce kemiklerini asacağız boynumuza. Paylaşacağız. Artık herkes bizi sevecek.

– İstemiyorum... mırıldanıyor Artemis. İstemiyorum artık.

Ve ağlamaya başlıyor.

– Sus, Artemis. Sus. Neden ağlıyorsun?

Hiç cevap yok.

– Sus, Artemis. İyi, takma yarasanın kemiklerini. Ben seni böyle de seviyorum.

– Ben yarın çıkacağım artık, diyor Lena. Dedemden rica edeceğim ve beni salacak. Barba İosif’le beraber gideceğim.

– Ne yapacaksın? diye soruyor Agapi.

– Al topraklı yere gideceğiz. Yöremizin en güzel bölgesiymiş. Evlendiğimde dedemin bana vereceği yer. Orada bir yabanarmudu ağacı var. Barba İosif benim adıma aşılacak onu.

Lena son günlerin birinde gidip Barba İosif’i buldu. Ona: “Biliyor musun? Artemis büyüyünce bizi bırakıp gidecek. Bir avcıyla evlenecek ve uzak diyarlara gidecekler.” dedi. “Neden kızım?” “Öyle Barba İosif. Öyle karar aldı. Herkes gidecek.” Barba İosif kendi yazgısını hatırladı; bir zamanlar yola çıkıp bir daha asla dönmediği adasını hatırladı. “Bazen olur öyle,” dedi. “Bir kere yola çıkan insanlar da geri dönmeyiz, dönmek ellerinde olmaz.” “Ama ben topraklarımızda

kalacağım,” dedi küçük Lena. “Ben topraklarımızı seviyorum.” “Gel,” dedi ihtiyar, “gel de bir ağaç daha aşılayayım senin adına. Yemişlerini yerken beni hatırlarsın.”

Lena:

– Öyle mi, Artemis? Bizden ayrılmanın planlarını mı yapıyorsun her zaman? diye sordu.

Yanıt yok.

– Artemis, diyorum! Uzak diyarlara gitmeyi mi düşünüyorsun?

– Gideceğim... diye fısıldıyor Artemis, derinden gelen bir sesle.

– Kocan da avcı mı olacak?

Yanıt yok.

– Kocan da avcı mı olacak?

Lena üçüncü kez sormaya hazırdı ama sesi herkesten önce duyunca:

– Dinleyin! Dinleyin!

– Ne o?

Bir çanın parlak metalik sesi çalıyor gecenin üzerinde.

– At, değil mi? Dinleyin! Çanı var! Kim geliyor?...

Hepimiz susup dinliyoruz. Birden yüreğimiz düğümleniyor ve korkuyla doluyor. Karanlığın gizemli güçlerinden, benliğimizin derinliğinden, ıssız geceden geliyor.

Ne olabilir bu nal sesi? Ya haydutlarsa?

Nal sesinin ardında daha alçaktan gelen başka bir sesi daha fark ediyor şimdi kulağımız. Kalın toprağın üzerinde tekerlekler yuvarlanıyor sanki.

– Fayton! diyor Lena.

Sonra da hemen:

– Vilaras’ın faytonu olmalı! Onun atının çanı var!

Vilaras'ın faytonu mu? Çok şükür, haydutlar değil! Tabii ki, deniz kenarındaki çiftlik faytonu olmalı.

Haydutlar geldi diye bizi saran korkudan biraz sıyrılıp hafiflediğimizi hissediyoruz. İlk tohumu Artemis atıyor.

– Bir kere daha bu saatte gelmemiş miydi ihtiyar ağa, gecenin bir vakti? diye mırıldanıyor. Bir şey olmuştu. Çok kötü bir şey!

Titreyen sesinden geçen sözler, damarlarımıza, kanımıza, yüreğimize salıyor yine korkuyu.

Ablamız Anthippi uyandı.

– Ne oluyor? diyor şaşkın. Neden kalktınız hepiniz!

– Dinle Anthippi! İhtiyar ağa dışarıda faytonuyla, büyük kapının önünde!...

Anthippi ayılmak için gözlerini ovuşturuyor.

– İhtiyar ağa faytonuyla mı, dedin?! Saat kaç?

– Oo! Gece yarısı!

– İhtiyar ağa olduğunu nerden biliyorsunuz peki?

– Atının çanını duyduk. Tekerlekleri duyduk.

– Şş! yapıyor Lena.

Dışarıdaki büyük kapıdan alçak sesli konuşmalar geliyor. Ne söylediklerini anlayamıyoruz. Kesin ihtiyar ağa geçmek için silahlı bekçilerimizden kendisini bırakmalarını istiyor.

Öyledir kesin. Az sonra kapının ağır gıcırtısını işitiyoruz.

– Geliyor! Geliyor!...

Artemis geceliğinin üzerine bir şal alıyor. Bütün çocuklar onun gibi yapıyoruz, üzerimize bir şey alıyoruz. Beklenmedik gece macerasından heyecanlanan Anthippi, esrarın çözülmesini merak ettiğinden bizi engellemeyi aklından bile geçirmiyor. Uyarıyor sadece:

– Giyinin... giyinin de üşümeyin!..

Odamızın kapısını açıyoruz. Önce Anthippi gidiyor. Arkasında Artemis, Agapi, Lena ve ben onu takip ediyoruz. Gürültü yapmamaya dikkat ederek parmaklarımızın ucunda yürüyoruz. Avluda gölgeler görünüyor; çiftliktekiler uyanmış, neler olduğunu öğrenmek için korkuyla dışarı çıkıyorlar.

Çatlayacağız nerdeyse.

– Ne oldu acaba? Ne oldu?

Dedemin yabancıları ağırladığı geniş divanlı büyük odanın ışığı yandı. Şimdi oradadır diyoruz ve ilerliyoruz. Kapı aralık. Anthippi, sonra da biz, bütün çocuklar yavaşça içeri dalıyoruz. Birbirimize yakın duruyoruz.

Ve ardına kadar açık gözlerle bakıyoruz:

Dedem, sanki bulutla kaplı uzun sağlam bir ağaç gibi hiç kıpırdamadan ayakta duruyor. Yanında ak saçları birbirine karışmış, yüzü korku ve panikle dağlanmış ninem, onun yanında annemiz, o da sessiz duruyor. Ve kargaşadan beti benzi atmış, sinirli bir şekilde saçlarını eşeleyen, deniz kenarındaki çiftliğin ağası, ihtiyar Vilaras bir divanın üzerine yığılmış oturuyor.

Ağır ağır gözlerini üzerimize çevirdiler, odaya girişimizi gördüler. Sonra yine döndüler. Sanki hiç şaşırmadılar, hipnotize olmuş gibiydiler.

– Korkunç... diye mırıldandı ihtiyar Vilaras. Şimdi bütün dünyaya kıvılcım ateşi sıçrayacak! Ya biz ne olacağız?

– Nasıl dedin adını, komşum? diye soruyor yavaşça dedem. Neresi dedin?

– Sarayova, diyor Vilaras. Yükseklerde, Bosna'da bir yer.

Dedem saf, cahil, kolay anlayamıyor.

– Neden? diyor. Madem o kadar uzakta oluyor şer, neden bize kadar, Anadolu'ya kadar gelsin?

Fakat ihtiyar Vilaras saf değil. Bilge kitaplar, Avrupa'dan gelen gazeteler okuyor, her şeyi biliyor.

– Geldi işte, komşu! Geldi bile, diyorum sana. Hristiyanların bu kovuluşları. Kozakya'da, (*) daha derinlerde başladığını duydum. Nerdeyse sıramız gelir! Evet, evet. Şimdi anlıyorum, neden avcımı öldürdüklerini, adamlarımı vurduklarını.

Çaresizce ve sinirle ak saçlarını eşeliyordu.

– Nerdeyse, nerdeyse gelir sıramız. Ülkemizi terk etmek zorunda kalacağız. Ya çocuğum, böyle bir zamanda, kaçakçılarla beraber dağlarda...

Dedem durumu daha da zorlaştırmak istemiyor. Ama ani bir öfke sarıyor bedenini.

– Bu gelininle olup bitenler nedir, komşu? diyor. Bu kadar akıllı adam, nasıl izin verdin bunlara sen? Neden?

– Allah aşkına, Yanako Bibela, sus! diye yalvarıyor ihtiyar Vilaras, her yerinden çaresizlik akıyor. Şimdi bunların zamanı değil! Haklısın, ama nasıl açıklayayım sana? Şimdi ne olacak? Şimdi!

Dedem susuyor ve düşünüyor.

– Hatta bu akşam göndermeliyiz adamlarımızı kaçakçıların yanına! diyor sonunda, sesiye hayatı boyunca zor olaylarla karşılaşmış bir adamın kararlılığı tonunda. Kadın geri gelmeli! Hangi yoldan gittiklerini biliyor musun?

İhtiyar Vilaras, Pagidas'ın Kimidenia gerisindeki hangi köylere gitmeyi düşündüğünü ve vadinin içindeki hangi patikalardan geçeceğini söylüyor.

– Adamlarından kaç gözünü budaktan sakınmaz? diye sordu dedem.

– Aşağıdaki üç kişiden başka adamım yok! Diğerleri korktular!

* Slav Kazakların yaşadığı bölgeleri kastediyor. (ç.n)

– İyi! Ben de benimkilerden vereceğim. Gel benimle!
Önde dedem, arkada ihtiyar Vilaras dışarı çıkıyorlar.

Bütün çocuklar sessiz, Anthippi, Agapi, Lena, Artemis ve ben lambanın küçücük gölgesinde duruyoruz öyle. Nedir bu, şaşkın bakışlarımız karşısında aniden yırtılıp, müphem kaosu ortaya çıkaran örtü? Evimizin uzun meşesinin, daima gülümseyen sağlam dedemin yüzünü bunca karartan bu karmaşık olaylar nedir? Sarayova dediler, sıçrayan bir kıvılcım dediler. Kovuluşlar, öldürülen avcı, tehlikedeki Doris dediler. Allahım nedir bütün bunlar?

Kurttan kaçan koyun sürüsü gibi koşup ninemle annemin ayaklarına kapanıyoruz, himayelerine sığınıyoruz.

– Nine! Nine! Neler oluyor?..

– Anne! Anne! Neler oluyor?..

– Yavrularım... yavrularım... diye fısıldıyor ikisi de. Seslerinin titrememesi ve gözyaşlarının akmaması için çaba sarf ediyorlar.

– Nasıl geldiniz yavrularım?... Allah aşkına! diyorlar sanki bizim şimdi farkımıza varmışlar gibi.

– Ne var, nine?... ne var anne?..

Nasıl açıklasın bize ninem, nasıl açıklasın annem? Onlar da şimdi bizim gibi birer çocuk ve bizim gibi karışık ve anlaşılmaz şeyler var kafalarında. Bizden daha fazla ne bilebilirler ki Sarayova ve sıçrayan kıvılcım hakkında? Onların da içleri tıpkı bizim gibi, fırtınanın geldiğini söyleyen, uyarıcı karanlık güçlerle dolu.

– Yavrularım... yavrularım...

Ninem, yavrularını korumak isteyen kuşun kanatlarını açışı gibi uzatıyor kollarını üzerimize.

– Gelin, uyuyun... diye fısıldıyor.

Karanlık sofaya çıkıyoruz. Biz küçük koyun sürüsü önde,

annemle ninem arkamızda ilerliyoruz. Odamızda üç kanatlı bebek İsa'yla Meryem Ana ikonunun önünde asılı kandilin azıcık ışığı aydınlatıyor korku dolu yüzlerimizi. Ninem oraya, ikonlara doğru gidiyor.

– Gelin, siz de gelin, diyor sessizce. Duanızı edin çocuklarım. Bize yardım etmesi için Meryem Ana'ya yalvarın...

Biz usulca istavrozumuzu çıkarırken, gece yakarışının ileri geleni, yani ninem, bizim için, insanlar için, dünyadaki çocuklar için alçakgönüllü niyazını fısıldamaya başlıyor:

Felaketler kasırgası kuşatıyor etrafımı

Elem fırtınası yaralıyor beni, batırıyor

Kabul et sefil yakarışımı

İnkâr etme feryadımı, gözyaşımı

ÜÇÜNCÜ KISIM

Kovuluşlar

ece. Kimidenia'da, büyük vadinin tepelerinden geçen patıkada Andonis Pagidas'ın kumpanyası, delikanlıları, kaçak silahla dolu katırlar ve atlılar sessizce ilerliyorlar. Önden yolu açmak için dört kaçakçı gidiyor, ortada katırlar, arkada da diğerleri. Pagidas en arkada, yanında Doris'le beraber geliyor.

Hiçbir şey işitilmiyor.

Ne bir fısıltı ne bir konuşma. Kaçakçıların tütün veya başka bir kaçak malı indirdikleri, işlerinin tehlikeli anlarında her zaman böyle olur. Anbean ölüm önlerine atılmak için pusuda beklediğinde, yüzlere sert bir hava verir, dilleri lal eder. Fakat bu akşam, rüzgârın hafif uğultusunun ötesinde, yaprakların hışırtısının dışında, başka bir gücün yanlarında ilerlediğini, bir bulut gibi onları izlediğini anlıyor delikanlılar. Bu akşamki kaygı, yüreklerini tırmalayan tehlike kaygısı değil. Biliyorlar ki bu akşam, ya Andonis Pagidas ya da Strati-gos Garbis için son gece. Gelmiş geçmiş en büyük yiğitliği uğurladıklarını, gelecekte masal ve efsane olacak bir ana tanık olduklarını biliyorlar.

Yürekleri ölümüne kederli.

Yiğitlerden kimse Andonis Pagidas'ın yanına gidip bir söz etmeye, onu kararından caydırmaya cesaret edemiyor. Andonis Pagidas'ın sözünü söylediğini, ortada kan olduğunu ve bu kanın ödeneceğini herkes biliyor.

Gece yıldızlı. Arada bir ovoidan, alçaklardan, karınlarını doyurmak için saldırdıklarında çakalların çıkardığı ulumalar geliyor derinden.

– Duralım! diye buyuruyor Pagidas. Atlar dinlensin!

Delikanlılar inip atlarını ağaçlara bağlıyor ve reislerinin etrafında toplanıyorlar. Nemli toprağa oturup cıgara sarıyorlar.

– Sen oturmayacak mısın? diyor Pagidas Doris'e.

– Vücudum uyuştı, biraz açılın istiyorum, diye karşılık veriyor ve geziniyor.

Kimidenia'da kaçakçılarla birlikte dolaştığı ikinci gece. Zor bir zamanda aralarında bulunduğu bu karanlık adamların garip havasının üzerine daha da ağır çöktüğünü peyderpey anlıyor.

Başta, yola çıktıklarında, Andonis Pagidas'a onu bunu sormaya başladı, öykülerini, maceralarını anlatmasını istedi ondan.

O ise kestirip attı.

“Bilmiyorum!”

Doris sustu. Ama az sonra onun içinde de sönmeyen bir macera ateşi yandığından, yine yerinde duramadı. Yine Pagidas'la konuşmaya çalıştı. Ne bu ateşin insanların alışkanlıklarından ne de reislerinin yüreğini örseleyen fırtınadan haberi vardı.

“Bir kadını savunmak için dövüştün mü hiç, kaptan? Bir arkadaşını savunmak için?”

Hiç cevap yok.

Doris gene gece vakti:

“Bir avcım vardı. Öldürülen. Bir gün bana, aranızda dostluğa çok önem verdiğinizi söylemişti. Kadından da, çocuktan da daha çok. Doğru mu?”

Pagidas cıgarasını ısırıp yere fırlattı. Gece olduğu için Doris’in gözlerini görmüyordu. Öfkelenmeye başladı.

“Boş bulunup da bizimle gelmene izin verdiğime pişman oldum, kadın! Başka konuşan kimse görüyor musun? Sus!”

Kendisiyle böyle konuşulmasına alışık olmayan Doris de sinirlendi.

“Ne bu böyle! Cenaze mi?”

Pagidas’ın dudakları titriyordu. Kendine yeniden hakim oldu. Kararlı ve sakin bir biçimde:

“Geri gönderirim seni. Burada benim dediğim olur! Sus, dedim!”

O zaman ilk kez Doris korktu.

İlk gece böyle geçti. Şafak söktüğünde kaçakçılar ormanda saklandılar, atlarla malları da sakladılar. Sırayla nöbet tutup uyumaya yattılar. Akşama kadar uyudu Doris de bir kenarda.

Ve ikinci gece geldi. O zaman gene yola düştüler. Sabaha doğru silahları teslim etmeleri gereken köylere varacaklarını hesapladılar.

– Duralım, atlar dinlensin! diye buyurdu Pagidas.

Atlar ağızlarında ot çiğniyor. Kaçakçılar ardı ardına cıgara sarıp sessizce içiyorlar. Gece açık, yıldızlarla birlikte insanları inceliyor. Her şey yalın ve dingin.

Sessizliğin içinde Pagidas’ın sesi duyuluyor aniden. Apansız iştiliyor sözleri.

– Neden bre, hiçbiriniz konuşmuyorsunuz? diyor yiğitlerine. Niye dilinizi yuttunuz hepiniz?

Pagidas mı diyor bunları? Nerde duyulmuştur, bir kaçakçının, Pagidas'ın, pekâlâ tehlike anında yoldaşlarının neden konuşmayıp da ciddi olduklarını düşünmesi?

– Ne diyelim? diyor bir tanesi şaşkın.

– Ne dersiniz deyin. Bir şey söyleyin.

Ne derlerse desinler. Bir şey söylesinler, bir ses duyulsun da üzerindeki ağırlık gitsin, hayatı boyunca hiçbir şeyi hesap etmemiş bu adama eziyet etmek için karanlıkların içinden gelen kesif güçler dağılsın. Korkusu öleceğinden değil, nasıl öldüreceğinden. Kendi elleriyle akıttığı onca kandan sonra, Andonis Pagidas öldüreceği için, bu cinayeti işleyeceği için ilk kez yüreğinin attığını, bir sis bulutuyla sarıldığını anlıyor.

– Söyleyin yoldaşlarım. Bir şey söyleyin.

O zaman Anadolu gecesi kanatlarını çırpı. Rüzgâra çarpı ağır, rüzgâr dindi. Bütün fısıltılar, hışırdayan ağaçlar, toprağı yalayan solucanlar, uzakta uluyan çakallar, her şey sustu. Ya vuracağı ya da öldüreceği kabil olan Anadolulu bir delikanlının etrafında oturuyor yoldaşları. Bu akşam onu saran dairedeki herkes, son «sevgi»lerini gösterdiklerini, onu uğurladıklarını anlıyor böylece. Damarlardaki kan sindi, yürek atışları kaldı yalnızca. Egeli kızların gözlerine sahip, uzak diyarlardan gelen, tuhaf bir şans eseri aralarında bulunan Doris adındaki kız şaşkınlıkla işitti.

İlk kaçakçı, Andonis Pagidas'tan sonra ilk kaçakçı, libasyona başlayarak konuştu. Sesi ağır ve sakindi.

Dedi ki:

Arap Selim Bergama köylerine saldırmış, Altınova halkına saldırmış. Kovalananlar, Hristiyanlar ve Türkler, ihtiyarlar ve çocuklar kurtulmak için koşarak kaçmışlar.

“Arap Selim bizi kovalıyor! Haydut Selim köylerimizde!”

Korkunç isim kanları dondurmuş. Onunla başa çıkacak tek bir canlı bulunmuyormuş. Havadis geliyor, ona varıyor. O da Selim'e haber salıyor.

“Erkeksen gel, ikimiz vuruşalım. Büyük çınarın orda olacağım, Çakaldereyi ikiye bölen ve iki nehir yapan yerde.”

Selim haberi alıyor ve belirlenen yere gidiyor. Yalnız gitmiyor. Yanında bütün Arnavut adamlarıyla beraber. Oturup bekliyorlar. Çok beklemiyorlar. Bir şamata duyuyorlar. Atlar mı? «Adamlarıyla beraber geliyor» diyorlar ve silahlarını çekiyorlar.

Hayır. Atlar değil, adamlar değil. Yalnızca o. Tek başına.

“Doğru mu görüyorum?” diyor Arap Selim şaşkınlıkla.

“Bir kişi mi?”

“Bir kişi!”

“Allah!” diyor Selim inanamayarak.

Arnavutlar bir kişinin üzerine saldırmaya kalkışıyorlar. Atları kişniyor, silahları ateş salmak istiyor.

“Geri!” diye gürliyor Selim adamlarına. “Geri durun!”

Atına vurup yalnız gelen adamın üzerine sürüyor tek başına.

“Sen mi çağırdın beni?” diyor ve biraz uzağında duruyor.

“Ben!”

“Ve de tek başına mı geldin bana?” diye bağıyor Arap.

“Erkektir dedim, yalnız geldim! Seni yalnız bekliyordum!”

“Kim olduğumu bilmiyor musun peki?”

“Biliyorum!”

O zaman, bir kenarda durup izleyen Arnavutlar, iki adamın atlarından indiğini görüyorlar. Arap Selim, korkunç Selim diğerrinin yanına gidiyor ve elini omzuna koyuyor.

“Yendin beni,” diyor. “Ne istiyorsun benden?”

“Git buradan! İkimiz birden sığmayız. Ya ben seni öldürüm ya sen beni!”

“Benimle gel,” diyor Selim. “Bir numaralı adamım olursun.”

“Gelemem,” diyor öteki. “Ben kaçakçıyım. Haydut değilim.”

Selim bir süre duruyor. Gözlerinin içine bakıyor. İndiriyor gözlerini.

“Allahaismarladık!”

“Uğur ola, Selim!”

Atına biniyor, adamlarını alıp köylerden çekiliyor.

İki kardeş nehir Selim’e karşı duran yalnız adama bakıyorlar.

“Adı ne dedi?” diye sordu nehirlerden biri.

“Pagidas,” dedi diğeri. “Andonis Pagidas.”

İkinci kaçakçı konuştu:

Dedi ki:

İblis üzerindeki katranları silkeledi, ağzından ateş dilini çıkardı, insan kılığına büründü ve yeryüzüne geldi. Tanrıyı, baş meleği ve Aya Yorgos’umuzu kargısıyla aldattı. Onları aldatıp papaz oldu, sonra da despot.^(*) Ayvalık adalarına geldi, bir kule yaptırdı. Kuleyi çift sürgüleyip demirle kuşattı, sonra da Hıristiyanlara eziyet etmeye başladı. Hayatlarını gasp ediyor, mahsullerini alıyor, kadınlarıyla adice eğleniyordu. Onun halka eziyet ettiği kadar Türk etmemiştir. Halk ağlayıp inliyordu, ama bir şey yapmak elinden gelmiyordu. Çünkü; “Despotumuz, ne diyeceksin? Allah yakar seni! Despotumuzdan çekmek onun emri.” Bir gün despot, çıktı

* Ortodoks Rumların din başkanları, metropolit. (ç.n)

yolculuktan bir sürü altınla dönen kaçakçı Tramuntana'yı^(*) çağırıyor. Kaçakçıya ilaç verip onu öldürüyor. Altınını alıp karısına aşâğılık davranışlarda bulunuyor. Karısı rıhtıma gidip kendini sulara atıyor ve boğuluyor. Saçlarını yolup tırnaklarıyla yüzünü parçalamış yaşlı anası, gidip o adamı buluyor. Ayaklarına kapanıp şöyle diyor: "Can dostuna, kızımın kocasına yapılan kötülüğü böyle bırakacak mısın? Daha fazla dayanamıyoruz." Adam gece Sakız Adalı Aya Yorgos'a gidiyor, haçını çıkarıp ibadetini ediyor. "Başka türlü olmaz" diyor azize. "Başka türlü yapamam. Sizinle de aramız bozulur." Azizin işkence gördüğü taşı öpüyor, bir kayık alıp Ayvalık adalarına geçiyor. Gece yarısı despotun kulesine gidiyor. Tırmanıyor, demirleri kırıp içeri giriyor. Kuleyi ateşe verip despotu uyandırıyor. "Kalk!" diyor. "Elimi sürmem sana. Kuleyi ateşe verdim. Etrafımız ateşle sarılı. Çıkmayı dene. Geçersen kurtulursun! Geçersen kurtulurum!"

Despot ateşin içine atladı, alev aldı ve yandı. O da atladı, bir ceylan gibi zıplayıp kurtuldu.

Lanetli kulenin alev aldığını gören halk işkillendi ve sonra kurtarıcısını alıp ellerinin üzerinde havaya kaldırdı.

Adı Pagidas'tı. Andonis Pagidas.

Sessizlik oldu. Ve o zaman üçüncü kaçakçı konuştu.

Tuhaf bir masal anlattı. Kendi yörelerine ait değildi bu masal. Kapadokya'da, Karadeniz, Ege, Girit ve İyonya denizlerinde dönüp dolaşan uzak bir ses getiriyordu masalı.

Diyordu ki:

Anadolu'nun derinliklerinde yaşıyordu. Ne dam altına sığınan, ne de mağaraya sığan devasa bir adam vardı. Dağları aşar, tepelerden zıplardı. Bir sıçradığında uçan kuşları,

* Tramuntana, yıldız yeli, kuzey rüzgârı anlamına geliyor. Burada kaçakçının lakabı. (ç.n)

geçen şahinleri yakalardı. Geçerken insanın kanını donduran, elli, yüz kişi birlikte geçerken bile korkudan tir tir titreten vahşi vadileri o, tek başına, dört karış kılıçla yürüyerek geçirdi. Yeryüzünde yaşadığı onca yıl boyunca hiçbir şeyden ne korktu ne çekindi. Fakat bir gün bakışları çakım çakım ala gözlü bir yabancıya rastladı. “Gel” dedi yabancı, “mermer harmanlarda güreşelim. Kim yenerse ötekinin canını alır...” Gittiler, mermer harmanlarda güreştiler. Digenis’le Harontas.

Ve Digenis yenildi, ölecek birazdan. Yiğitlerini çağırıp vedalaştı. Karısını çağırdı ve boğazını sıktı yanına almak için.

.....

Üçüncü kaçakçı sustu. Gece yoruldu. Çakallar derinden uludular.

– Neydi bu adam? diye sordu biri.

– Kim?

– Masaldaki adam.

– Onu söylemiyor, diye karşılık veriyor üçüncü kaçakçı. Kim olacak?

– Ben, bizden biridir diyorum. Kaçakçıdır.

– Öyle. Bizden biriydi.

«Sevgi» suskunluğunu ilk Andonis Pagidas bozdu.

– Gidelim, dedi yorgun bir halde ve kalktı.

Yiğitler atlarını almaya gittiler. Kimse konuşmadı.

Biri herkesten önce bir ses duydu, kulağını uzatıp dikkatle dinledi.

– Dinleyin!... dedi diğerlerine. Dinleyin!

Vadinin ötesinden belirsiz ve boğuk sesler geliyordu.

– Ne o?

– İnsan sesleri değil mi? Ayak seslerini duyuyor musunuz?

– Bir koyun sürüsü mü acaba?

Hepsi birden susup dinlediler.

– Canlı değiller! diyor en son Pagidas emin bir şekilde.

Sonra da:

– Çabuk! Atları bağlayın! Tahkimat yapın! Siz sağdan! Siz, kayanın arkasından! Siz...

Tehlike karşısındaki korunma içgüdüğü kaptanı uyandırıyor, üzerindeki miskinliği atıyordu. Kestirme emirlerle adamlarını gerekli yerlere dağıttı, talimatlar verdi.

– Sesimi duymadan kimse ateş açmayacak!

Tek başına seslerin geldiği yere doğru gideceği sırada hatırladı.

– Kadın nerede?

– Buradayım! diyor Doris.

Sesi, içindeki çalkantıyı yansıtmamak için titrememeye çalışıyordu. Korku değildi. Şu sülman denizlerde aniden kopan fırtınalar gibiydi. İskoçya’da doğup büyüyen soylu bir bey kızı olan bu kız, kanlı elleri, donuk gözleri olan bu vahşi insanların arasına nasıl düştü? Pagidas’la Garbis arasında hazırlık içinde olan cinayetten haberi yoktu. Kimse ona söylememişti. Fakat bir şeyler döndüğünü, korkunç bir şey olacağını gizli gizli seziyordu. Kimidenia’da ıssız bir vadide gece yarısı kaçak silahlar yanlarında, adamlarının liderlerine gösterdikleri «sevgi». Şimdi de bu ani değişim; kaçakçılar vuruşmaya hazırlanıyorlardı. Ne arıyordu o tek başına, şu vahşi vadide bu karanlık adamların içinde? Birden yalnız ve yabancı olduğunu anladı, tamamen yabancı. Kimse de onu hesaba katmıyor. En önemlisi de bu. Böyle, sanki yokmuş gibi davranılmaya alışık değil.

Kırılan gururu azıyordu.

– Nerdesin? diye sordu yine Pagidas.

– Buradayım.

– Dedim ben! diye mırıldandı öfkeyle Pagidas, kendi kendine konuşur gibi. Ne diye geldin bizimle?

Biraz düşündü.

– Bir ağacın oraya saklan, atların arkasına. Yoldan uzak dur!

– Hayır! diyor Doris ve sesi öfkeden titriyor. Sizinle beraber kalacağım!

Pagidas sakince:

– İyi. Kaybedecek zamanım yok! Olduğun yerde kal.

– Seninle geleceğim! diyor Doris. Korkmuyorum!

Pagidas patika yola doğru koyuluyor, arkasında da Doris onu izliyor. Yoldaşlarından elli metre kadar uzaklıkta duruyor. Bir kayanın orada siper alıyor. Doris de elinde karabinasıyla yanına çöküyor.

Dikkatle kulak kesildiler.

Uzaktaki sesler gittikçe daha net geliyor, yaklaşıyorlar. Çok ayak sesi, kısık sesler..

“Ne olabilir? Kim olabilir bunlar?”

Ani sesi Doris fark ediyor önce. Tam söyleyecekken Pagidas birden kesiyor sözünü.

– Şş!

Yıldızların aydınlattığı korkunç suratını görüyor. Geceye gerili, oraya mihlanmış, o anda sanki tüm vücudundan bir tek suratı canlı.

Doris tuhaf tonu duyuyor ama söylemeye çekiniyor gene. Daha fazla dayanamıyor fakat.

– Kadın sesleri duyuyorum! diye fısıldıyor. Kadınlar da var!...

Kadınlar mı? Gecenin bu saatinde, vadide, Kimidenia'da? Ne arıyorlar?

Pagidas inanmak istemiyor. Akli almıyor bir türlü. Ama işte! Şimdi o da çok net ayırt edebiliyor. Gecenin içinden sürüyle kısık kadın sesleri, kalın erkek seslerine karışmış çocuk sesleri geliyor.

Peyderpey yaklaşıyorlar. Yaklaşıyorlar. İlk gölgeler patika yolun kenarına yansıyana dek.

Pagidas Doris'in elini tutuyor ve kıpırdamamsı için sıkıyor. Sürü saklandıkları kayanın önünden geçmeye başlıyor.

Ve o zaman görüyorlar.

Yaşlılar, kadınlar, erkekler, çocuklar vardı. Kadınlar inliyor, çocuklar büyüklere yetişmek için koşuyor, uykusuzluktan ve açlıktan ağırlaşmış bedenlerini yaralı kuşlar gibi havada sallıyorlardı. Daha küçük bebekleri anaları sırtlarına almış, onlar da uyuya kalmış öyle yazıyorlardı yazgılarını, rüyalarında melekler ve ayılar görerek. Ardından başka ilginç bir şey gördüler. Altı erkek omuzlarında insan bedeni ya da hayvana benzemeyen bir şey taşıyorlardı. Ölü sandığına benzeyen tahta bir sandıktı. Tökezlememek için dikkatlice ilerliyorlardı. İnsan sürüsü arkasında biraz mesafeyle, saygısızlık etmemek için naaşı sıkıştırmıyor, önden gidiyordu.

Pagidas anlamaya çalışarak baktı baktı. Hiçbir şey anlamadı! Her şeyden önce bu sandık onu heyecanlandırıyor, bir açıklama getiremiyordu. Akli hazineye, kaçak mala gitti.

Daha fazla dayanamadı. Sesi vahşice yankılandı gecenin içinde, sürüdeki bütün sesleri bastırdı ve yerini ele verdi.

– Durun! Durun, dedim!

Sesinin duyulmasıyla yiğitleri siperlerinden fırlayıp ellerinde tüfekleriyle alayın etrafını kuşatıyor. Bütün bunları gören kadınlar yalvar yakar çığlıklar atmaya başladılar.

– Acıyın bize! Acıyın bize!

– Susun, dedim! diye gürledi yine Pagidas'ın sesi.

Sessizlik oldu. Bir tek yaprakların arasında oynayan rüzgârın sesi işitiliyor.

Pagidas, naaşa doğru ilerliyor.

– Nesiniz? diye soruyor sertçe.

– Hıristiyanız! Acıyın bize! Hıristiyanmanız acıyın bize!

– Nereye gidiyorsunuz peki, bu saatte? Ne arıyorsunuz?

– Boşnaklar! Boşnaklar geldi! diye feryat etmeye başladı kalabalık panik dolu bir sesle.

Aceleyle, soluk soluğa açıkladılar. Kimidenia'da küçük köylerde yaşayan Hıristiyanlardı. Pagidas'ın silahları götürdüğü köylülerdi. Köyleri, diyorlar, yok edilmiş. «Boşnaklar», Bosna'dan gelen muhacir Türkler kulübelerine ve ürünlerine el koymuş. Boşnaklar, silahlı zeybeklerle beraber yakıp yıkıp katlediyorlarmış.

Buraya kadardı; Anadolu Hıristiyanların kovuluşları başladı Kimidenia'da. Uzakta yanan kıvılcım sıçradı.

Fakat kıvılcımdan bihaber olan, tedariksiz yakalanan Pagidas, olanları bir türlü sıraya koyamıyordu. Ya onu kandırıyorlarsa?

Gözü sandığa takılıyor, tuhaf tabuta. Kurnaz düşünceler aklını karıştırıyor birden. Ellerini uzatıp çevik bir ceylan gibi tabuta doğru atılıyor, ters çevirmek için.

Kalabalığın korku ve yakarış dolu sesi çınılıyor Kimidenia'da:

– Yapma!... Allah aşkına! Yapma!...

Bütün kadınlar ve erkekler hazinelerini korumak için koşup yanına geldiler. Kaçakçıyla sandığın arasında bedenleriyle bir duvar ördüler.

Böyle engellenmesi gururuna dokunan Pagidas gürlüyordu:

– Kenara çekilin! Ne var içinde? Ne var, diyorum!

Elleriyle iteledi, vuruyordu. Kadınlar çığlık atıyordu.

– Ne var içinde? Ne var, diyorum!

Beklenmedik, ani ve derinden geldi, büyük harekete açıklık getiren sözler.

– Allah aşkına! Allah aşkına!...yalvarıyordu kadınlar. Azizimize elleme. Dokunma ona!...

– Ne diyor? Ne var içinde?

Evet, öyleydi diye açıklıyorlar. Kovalanarak kaçarken başka hiçbir şey almamışlardı memleketlerinden. Yalnızca aile Tanrılarını almışlardı. Memleketlerinde çile çeken azizi. Gençler de, bir sığınak bulmak için gittikleri yeni topraklarında halkın yardımcısı, koruyucusu olsun diye karanlık gecede, vahşi vadinin içinde omuzlarında taşımışlardı sandığı.

– İyi yürekli, küçük azizimiz... diye daha yavaş mırıldanıyor şimdi kadınlar ağlayarak. Hiç olmazsa ona dokunmayın. Eğil de bak...

Geri çekildi insanlar. Bir kadın tabutu açtı. Biri bir meşale yaktı. Pagidas vahşi yüzünü eğdi ve alevler içinde gördü ki:

İçinde kuru ağaç yaprakları ve güllerle süslenmiş, yatan bir ergenin cesedi vardı. Kemik değildi. Mumya gibi bir şeydi, kemikleri kaplayan ve vücuduna insan biçimi veren koyu renkli bir deri. Kara, kırıksık bir deriyle kaplı bir iskelet.

– Ayağına bak, dedi yaşlı bir kadın. Ne kadar genç... çok çok uzun yıllar önce çile çekmiş.

Çok uzak geçmişten gelen huşu, jestlere, basit hareketlere öyle derin bir müşfiklik veriyordu ki, vahşi bir yabancıyı, koruyucu Tanrıya acımaya çağırıyordu.

– Baksana ne kadar dingin bir ceset... baksana...

Yıldızlar gördü. Gece gördü. Pagidas gördü. Güçlü bir ürperti geçti bedeninden. Müthiş ve zorba bir güç tarafından itilmiş gibi geriye atıldı.

– Nedir bu!.. diye mırıldandı huşu içinde.

Kalpağını indirdi ve istavrozunu çıkardı.

O zaman bütün halk haç çıkardı ve kadınlar sessizce:

– Çok şükür... çok şükür...

Pagidas bütün ayrıntıları öğrendi. Sürünün yaşlıları ona, Kimidenia köylerindeki bütün Hırستیyanların kovalanarak kaçtıklarını, kurtulmayı umdukları kıyılara varmak için farklı patikalardan gittiklerini anlattılar. Bahar kasırgaları gibi aniden ve habersizce patlayan vahşi bir boraydı. Kaç zaman kaç gün hüküm sürdü dinginlik bu diyarlarda?

Pagidas düşünüyordu. Planları tepetaklak oldu. Hırستیyanlar gittiğine göre, yoluna devam edip elindeki silahları Hırستیyan köylerine dağıtmanın bir anlamı yoktu. Şimdi yapması gerekeni çok net görüyordu. Her ne şekilde olursa olsun silahların düşman eline düşmesini önlemek.

O anda kararını verdi.

– Tüfekleri ve mermileri bütün erkeklerle dağıtın! diye emretti. Kaç kişi?

Tüfekleri getirip sürünün erkeklerine dağıttılar. Sonra Pagidas talimatlar verdi.

– Yanako Bibelas'ın çiftliğine gideceksiniz! Yarın akşam doğru orada olursunuz. Ben peşinizden geleceğim. Arkadan sizi vurmasınlar diye koruyacağım!

Sürü yol almaya hazırlanıyordu ki, Pagidas hatırladı:

– Kadın nerede? diye bağırdı. Vilaras'ın karısı nerede?

– Buradayım, diye duyuldu usulca Doris'in sesi.

Sessiz ve heyecanla izlemişti bütün gece öyküsünü.

Vadinin yaşadığı bu vahşi anlar içinde hiç kimse ona önem vermemişti. Deliye dönmüş çırpınan kalabalığı, yanlarında taşıdıkları korkunç Tanrıyı gördü alevler ışığında. Dağıtılan silahları. Emirleri. Her şey, her şey çok heyecanlı. Sanki tuhaf bir rüyada gibi.

– Buradayım...

– Onlarla birlikte gitmen gerek! diye bağırdı Pagidas.

Ne dedi? Gitsin mi?

– Biz arkadan geleceğiz, çarpışabiliriz belki! diye açıkladı Pagidas. Onlarla gitmen lazım!

Gerçekten yıkılmış bir halde, bu siyah Tanrılı, dilsiz sü-rüyle, öyle yabancı ve ıssız birlikte gitme düşüncesiyle titreyerek yalvarmaya başlıyor.

– Yanınıza al beni... bırakma beni... Nereye giderim?

Küçük, zayıf bir çocuk gibiydi.

– Yanınıza al beni... bırakma beni...

Pagidas tereddütteydi hâlâ. Kararını tartıyordu ki, o sırada bir yoldaşı koşarak haber etti:

– Kaptan! Dinle! Atlılar geliyor! Deniz tarafından geliyorlar!

– Yere çökün! Hepiniz! diye gürledi Pagidas boğuk bir sesle.

Müthiş bir panik koptu. Kadınlar bağıırıyordu. Bıçak gibi kesti onları gene Pagidas'ın sesi.

– Susun! Kimse çıt çıkarmasın!

Hemen adamlarını alıp, nal seslerinin geldiği yere doğru, patika yola koyuldu.

Aç çakallar uluyordu. Ağaçlar çok hafif hışırtılarla sallanıyor, yıldızlar nemli, umursamaz titriyordu. Bir tek kovalanan insan yürekleri sığınak arayarak değişiyordu toprağa. Ve solucanlar şaşkın, durup dinliyorlardı yürek atışlarını.

Zaman geçiyor. Ne oldular acaba ve de nereye gitti kaçakçılar? Düşmanlar mı geliyor? Çarpışacaklar mı? Doris ürpertiyle kuşanmış orada oturuyor ve hatırlıyor. Küçükken çok küçükken öğrenmişti masal dinlemeyi; ejderhalar ve prensesler hakkında değil, dinginliğin aydınlık ülkesi hakkında. Yunanistan ve Ege masalları. İçinde orman Tanrıları, su perileri, nehir ve ışık, av ve rüzgâr Tanrıları vardı. Öyle ki, mavi ülke yavaş yavaş büyüdü bir dünya olarak canlandı içinde. Anlamaya başladığında bir gün ninesine sordu: “Gerçekten nine, insanlar da yaşıyor mu orada?” “Yaşıyor,” diye cevapladı gülümseyerek. “Peki bizim gibi mi?” Çocuğun yaşadığı olağanüstü havayı bozmak istemiyordu. “Biraz farklılar,” dedi. Daha sonra Doris büyüüp de ülkesinin tarihini, İskoçya’nın çetin tarihini öğrendiğinde, sihirli ülkeden gelen ninesine gene sordu: “Orada aşağıda da insanlar, bizim ülkemizdekiler gibi mi? Hiç böyle sert oldular mı?” “Doris,” dedi Mykonos’tan gelen yaşlı kadın ciddiyetle, “bu konuda bütün insanlar aynıdır. Bütün insanlar.”

İçimizde saklanan o korkunç şeytan uyandığında, evet, bütün insanlar, diye tekrarladı.

Doris şimdi o sözleri hatırlıyor. Kovalanan ve denizde sığınak arayan halk yığınıyla sarılı, o olmalı diyor; şeytanın, içgüdülerin uyandığını tahmin ediyor. Fakat henüz uyanacak olan kıvılcım hakkında hiçbir şey bilmiyor. Ve anlamaya çalışıyor...

Patika yoldan hiçbir ses gelmiyor. Ama birden vahşi bir çığlık sarsıyor geceyi. Gelen atlıların durması emrediliyor. Birkaç saniye geçiyor, birkaç saniye daha. Şimdi vuruşacaklar! Şimdi!

Bir şey yok. Az sonra dönmekte olan kaçakçıların ayak sesleri duyuluyor. Atlar! Korku içinde bir ses Doris’i arıyor.

– Hanımefendi! Hanımefendi!

Andonis Pagidas da bağırıyor:

– Nerede yabancı kadın? Vilaras'ın gelini nerede?

Vilaras'ın onu bulmaları için gönderdiği çiftliğin adamlarını tanıyor Doris şaşkın bir vaziyette.

– Gelin, hanımımız. Çabuk! Çabuk! Geri dönün! Sizi almaya geldik!

– Ne var? Ne oldu? diye soruyor Doris.

– Görünen o ki, büyük kötülük geliyor ülkemize!

Koro, kalabalık, bunu duyar duymaz umarsızca feryat fiğan ediyor.

– Vay halimize! Vay halimize!

– Efendimin senin için verdiği şu kâğıdı oku! diyor çiftliğin adamlarından biri ve Doris'e bir zarf uzatıyor. Burada göreceksin...

Meşale yakıyorlar. Kaçakçı delikanlılar, kadınlar, çocuklar, yaşlılar, herkes sakın gecede yanan alevin etrafında toplanıyorlar. Donuk, acı dolu gözlerini, ışığı emmek ve ona doymak için açıyorlar. Yürekler sindi, sesler dindi. Tabutun içinde uyuyan azizin bedeniye aciz ve ıssız oturmaktaydı.

Doris, titreyen alevin ışığında okuyor. Herkes hareketlerini, ellerini, sararan benzini izliyor.

Kafasını kaldırıyor. Sözler birer darbe gibi tek tek dökülüyor ağzından:

– Savaş! Dünyadaki en büyük savaş geliyor!

Kadınlar ve yaşlılar korkunç kelimeyi duymalarıyla, toprağa kapanıp dövünmeye başlıyorlar:

– Vah bize ve çocuklarımıza! Vah bize ve çocuklarımıza!..

Anlamak ve düşünmek ister gibi biraz durduktan sonra gene başlıyorlar:

– Vah bize ve çocuklarımıza! Vah bize ve çocuklarımıza!

Andonis Pagidas koşup Doris'in yanına geliyor.

– Açıkla bana! Nedir? Ne dedin?

İskoçyalı kız sarsıcı sözlerle, Kimidenia’da hüküm süren delikanlıya, dağları aşır, Kazdağlarının, Çanakkale Boğazı’nın, Tuna Nehri’nin ötesinden, uzak Bosna’dan Eolya topraklarına varan haberi açıklamaya çalışıyor.

– Çabuk olun! Çabuk olun! Denize varıp kurtulalım!

– Çabuk! Çabuk! Denize!

Halk titreyerek ve dövünerek azizlerini omuzlarına alıp alçaklara doğru koşmaya başladı.

Gece ve yıldızlarsa tekrar kavuştular dinginliklerine Kimidenia’da.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Harmoni sona ererken, Ege'de

üneş alçalıyordu. Çiftlikteki günümüz müthiş tedirgin geçti. Büyük kapıdan dışarı kafamızı bile çıkarmadık. Çiftçiler avluda dolaşüyor, gruplar halinde yavaş yavaş konuşuyorlardı. Karanlık bir bulut kaplıyor dedemin yüzünü. Hiçbirimiz ona yaklaşmaya cesaret edemiyoruz. Atlı adamları sürekli gidip geliyor, kimi zaman de-

niz kenarındaki çiftlikten, kimi zaman da bizi vurmaya gelen var mı diye bakması için civardaki yerlere gönderdiği gözcülerden haberler getiriyorlardı.

Uzakta duruyor ve yüzünü okumaya çalışarak sessizce bakıyordum. Sonra Artemis'e koşup Dora ve kaçakçılarla ilgili haberleri götürüyorum.

– Geliyorlar mı? diye soruyor, daha ağzımı açmadan.

– Daha var! Daha var!

– Hiçbir şey duymadın mı?

– Hayır, hiçbir şey! Kimidenia'ya çıkan patikaya atlılar gönderdiler gene. Bu akşam, diyorlar, görünmeleri lazım-mış!

Başka bir şey söylemek istemiyor. Fakat tahmin ediyorum; benim kadar Artemis'in yüreği de Doris için çarpıyor. Başına kötü bir şey gelmemiş olsun!

– Söylesene Artemis, neden çıktı dağlara?

– Bilmiyorum, Petraki.

Fakat içine doğuyor işte. Avcı için gitmiş olmalı. Kesin öyle.

– Onun için gitmiştir. Kesin, kanı ıssız haykırmazın diye, neler olduğunu öğrenmeye gitmiştir. Avcının canını alanı bulup, zincire vurulmasını sağlamak için. Artemis de, artık avcı öldüğüne göre, kimseden nefret edemiyor, onu hatırlayan herkesi sevmek istiyor.

– Ne zaman dönecekler?

Gizlice dinlediğimiz büyüklerin konuşmalarından neler planladıklarını biliyoruz. Şehrimize giden yolun hâlâ açık olduğunu düşünüyorlar. Kaçakçıları bekliyor ve yarın yöredeki delikanlılar tarafından korunan şehre doğru yol alırsınız diyorlar.

– Neden görünmüyorlar?

Dedem emir verdi; herkes denklerini hazırlasın, ne kadar taşıyabilirse. Kadınlarla erkekler oradan oraya koşuşturuyor, hazırlıklarını yapıyor, avaz avaz bağırıyorlar. Yalnız biri sakin ve kıpırdamıyor. Bir zamanlar Limnos'tan yanımıza, kısa bir süre kalmak, servet yapıp yıldızları inceleyen ve onu bekleyen kıza geri dönmek için delikanlı olarak gelen ihtiyar. Ama aramızda yaşlandı ve geri dönmedi Barba İosif.

Küçük Lena gidip onu buluyor.

– Yazık, diyor. Bir yaban armudu ağacı aşılacaktın adınma, Barba İosif. Kırmızı topraklı yerde. Gidiyoruz ne yazık ki.

– Üzülme, kızım. Seni unutmayacağım.

– Ama gideceğiz, Barba İosif! Dedem öyle dedi. Hepimiz topraklarımızdan gideceğiz.

– Üzülme kızım, diyor gene sevecenlikle ihtiyar. Ağacını unutmam.

Lena cevabın ne anlama geldiğini anlamıyor ama ısrar da etmiyor. Kafası bir sürü şeyle karışık. Birinden diğerine atlıyor. Birkaç saattir kimsenin ağzından düşürmediği büyük sözcükte kalıyor daha çok: «Savaş»

– Savaş nedir, Barba İosif?

Lena, masaldaki küçük prensesi hapseden kırk ejderden daha büyük bir ejder gibi hayal ediyor onu. Onun gibi bir şey olmalı. Ama bu korkunç ejder yalnız prensesleri kovalamıyor. Bütün insanları kovalıyor. Onlar da ondan kaçıp kurtulmak için koşuyorlar.

– Savaş nedir, Barba İosif?

– Niye öğrenesin, kızım? diye karşılık veriyor ihtiyar. Bırak da büyü önce.

Lena gelip bizi buluyor, Artemis’le beni. Öğrenmek istiyor. Büyüklerden öğrenmeyi başaramadığına göre, belki biz söyleyebiliriz.

– Siz savaşın ne olduğunu biliyor musunuz?

O zaman derin çocukluk yıllarımızdan geliyor cevap.

– Hatırlıyor musunuz, diyor Artemis. O zamanlar, ilk kez, çakallarla.

Evet. Korkunç sözcüğü ilk kez o zaman duymuştuk. İlk kez insan sürüsünün, açlığın sınırlarımıza indirdiği çakalları kovmak için gece davullarla ve çığlıklarla saldırdıklarını görmüştük. «Savaş». Öyle demişlerdi bize. Oysa biz dualarımızda, insanların yanı sıra çakallar içinde yalvarmayı öğrenmiştik. O zaman bir açıklama bulabilmek için çaresizce dedemin yanına koşmuştuk. Fakat o kadar bilge dedem anlamamış ve gülümsemişti. “Onları vurmak zorundayız,” demişti.

“Zorundayız.”

Şimdi topraklarımızı bırakmak zorundayız, Lena. Artemis gibi gitmeyi planlamayan bizler de gitmek ve onu izlemek zorundayız. Büyüyünce dedemden kırmızı topraklı yeri sana vermesini isteyecek, orada tavşanların olacak ve kaba-rık ekmekler pişirecektin. Bense avcı olacak ve Kimidenia vadilerinde, kayınlar ülkesinde, yabani meşeler ülkesinde dolaşacaktım.

“Zorundayız.”

Savaş bu olmalı.

Haber geldiğinde güneş batıyordu.

– Geliyorlar! Kaçakçılar geliyor. Yanlarında da köy halk-ları var! Bir sürü insan!

Müthiş bir gürültü koptu. Çiftlikteki herkes, dedem, ni-nem, hepimiz büyük kapıya koştuk.

– Nedir bu? dedi dedem şaşkınlıkla, gelen kalabalığı gö-rerek. Nerden geliyorlar?

Uzun yürüyüşten bitkin düşmüş inleyen çocuk, kadın ve yaşlıların feryatları daha net duyuluyordu şimdi. Bütün ka-çakçılar atlarını hasta, hamile ve halsiz ihtiyarlarla yüklemiş sürükleyerek ilerliyorlardı. Doris de yürüyordu. Yüzü sapsa-rı, elbiseleri yırtılmış, başını ahtapot kolları süslemiyordu ar-tık. Altınlarını yolun tozu örtmüştü.

En arkada da yorgunluktan yalpalayan erkeklerin omuz-larında genç bedenli, kurutulmuş aziz geliyordu.

Sessizce yol açtık, kenara çekildik. Kalabalık içeri avlu-ya daldı ve yürekler acısı iniltiyle inleyerek yere düştü.

– Su! Su!

Dedem, sığınmacılara bakılmasını, tarhana ve süt veril-mesini buyurdu.

Andonis Pagidas'ın yanına gidip olanları öğrendi.

– Çabuk, ihtiyar Vilaras'a gelinini gönderelim! dedi.

Başı eğik, bir taşın üzerine sinmiş oturuyordu. Sanki yaramazlık yapmış da ceza almış bir çocuk gibiydi. Yanında, ayakta durmuş ona bakıyorum, diğer yanında da Artemis.

– Ne istersin? diye soruyor kardeşim şefkatle. Sana ne getirmemi istersin?

Cevap vermiyor.

Artemis gidip sıcak bir süt getiriyor ona.

– İç bunu. İyi gelir.

Doris gözlerini kaldırıyor ve onu görüyor. Avluda bir ağacın yanında ince bir iple bağlı, siyah tüylü ayı yere uzanmış duruyor ve şaşkınlıkla çevresindeki insanlara bakıyordu. Doris uzun süre bakıyor ona. Ardından Artemis’e bakıyor. Nemli düğüme dönüşmeden önce bir şey titriyor kirpiklerinde.

– İç bunu, diyor yine Artemis, sütü uzatarak. İç... diyor ve kendini ele vermemek için gözlerine bakmıyor.

Doris küçük kız kardeşimin elini tutup yanına çekiyor ve yanağından öpüyor. Süt dolu fincan yapayalnız ters dönüyor, yavaşça, boşalana kadar dökülüyor.

– Gel, kızım, diyor dedem Doris’e, bize yaklaşıyor. Evi-
ne gitmek zorundasın.

Atına biniyor. Dört kaçakçı onunla birlikte gidiyor. Yaz günbatımının parlak renkleri arasında gözden kaybolduğunu görüyorum. Yo, saçları artık toz içinde değil, elbiseleri yırtık pırtık değil. Uzaklık, detayları, yüzünü mühürleyen acıyı siliyor. Hayatıma ilk girdiği gibi, yine Eolya topraklarının altın ışığına sarılı gidiyor.

Hoşça kal, Doris.

Gece oldu. Bütün odalarda ve avluda uzanmış inliyor kalabalık. Avlunun ortasına azizlerini koymuşlar. Arada bir kadınlar kalkıp aile Tanrılarının yanına gidiyor, tövbe ediyor ve

bedenini koruyan tahtayı öpüyorlar. Tabutun üzerinde duran bir yağ lambası yakaran çileli yüzleri aydınlatıyor.

Artemis'le beraber felaketten doğan huşuyla dolu, karmakarışık bir halde dolaşıyoruz uzanmış bedenlerin arasındayız. Bizimkilerden kimse merak etmiş benzemiyor bizi. Yalnız geç bir vakitte Anthippi bizi aramaya geliyor.

– Ne arıyorsunuz burada? Çabuk! Uyuyun!

Odamıza çıkıyoruz. Yatıyoruz ama uykumuz gelmiyor. Saatler geçiyor. Dışarıda birçok ses kesildi. Bir tek çakallar uluyor.

– Uyuyamıyorum, diyorum yavaşça Artemis'e. Aşağı ineceğim yine.

– Ben de geliyorum, diyor.

Ayaklarımızın ucuna usulca basıp çıkıyoruz ve avluya iniyoruz. Kalabalığın içinde yağ lambası sürekli azizin bedenini aydınlatıyor. Artık herkes uyuyakalmış. Fakat avlunun bir köşesinde, kapalı büyük kapının orada, kara gölgeler sabahlıyor ve cıgara içiyor.

Farkımıza varmamaları için duvar dibinden yaklaşıyoruz, bir sekinin arkasına saklanıp orda kalıyoruz. Yakınımızda bağlı olan ayı yavrusu kokumuzu aldı ve böğürdü. Ama kimse dikkat etmedi. Sustu.

Pagidas'ın adamları, ortalarında reisleri olmak üzere sabahlıyor. Hiçbiri konuşmuyor, kimsenin sesi soluğu çıkmıyor.

– Ne yapıyorlar? diye fısıldıyorum Artemis'e.

Elimi tutup susmam için sıkıyor. Epey vakit geçiyor. Anonon Pagidas ayağa kalktı. Yüzünü ayırt edemiyoruz. Ama boyundan onun olduğunu anlıyoruz.

Havaya, geceye baktı saatin kaç olduğunu anlamak için. Yıldızlar konuştu ona.

– Gideceğim, diyor.

Cevap yok.

– E, hoşçakalın! diyor gene, sesi buz gibi, titremiyor.

Bir iki adım atıyor, kapıya doğru kesin adımlar.

O zaman yiğitlerinden biri ayağa kalkıyor.

– Kaptan!

– Ne var?

– Gitme, kaptan! Lütfen. Bak ne büyük şer geliyor memleketimize. Gidilir mi bu zamanda!

Bir an, kararsız duraksıyor adımları. Düşünmek ister gibi. Fakat bir kuşun geçip gözden yitimi kadar bile sürmüyor tereddüt.

– Olmaz! diyor Pagidas'ın sesi sakince. Hoşçakalın!

Mandalı çekiyor, büyük kapıyı açıyor ve ıssızlığın içinde kayboluyor.

Gece açık, apaçık.

Pagidas, kararlaştırdıkları yere doğru, Stratigos Garbis'in onu bekleyeceği yere doğru yürüyor tek başına. Bir düşünce geçiyor aklından. Acaba geçebilecek mi, yoksa yollar kesildi de, geçemeyecek mi? İçinde derinlerde mevcudiyeti tüm sertliğiyle yalvarıyor; varsın geçemesin! Karşı güçler tesadüfen orda olsa, aralarına girse de olması gereken şey olmasa keşke!

İlerliyor. Ardına kadar açık gözleriyle gergin bir halde etrafına bakınıyor. Hiçbir şey yok, tek bir ses bile duyulmuyor. Bir tek ağaçlar sallanıyor. Hava çok soğuk.

Yoksa?..

Hayır. Bir gölge ayrılıyor topraktan ve sallanıyor. Gittikçe büyüyor. Yürüyen bir ağaç gibi, sessiz ve emin geliyor.

– Sen misin? diyor Pagidas.

Dostunun tanıdık sesi karşılık veriyor sertçe:

– Benim!

Birbirlerinden birkaç adım uzakta duruyorlar.

Nedir bu içlerindeki mücadele; kanlarını beyinlerine sıçratıp sonra gene kovalanarak geri dönen?

Birkaç saniye geçiyor.

Pagidas yine:

– Yol açık mı?

Garbis:

– Hayır!

Açık değil. Fakat Garbis geçti, geçmeliydi.

Yel esiyor. Temiz, yıldızların suladığı yel. Çarpışmak istemeyen ama çarpışmaması imkansız iki insanın yüreklerine dolsa böyle temiz hava. Yel esiyor. Bir an, yalnızca bir an daha derine dolmayı başarıyor.

– Stratigos, diyor Pagidas.

Telaffuz edilen bu ismin içinde çelik gibi, Sarımsaklı'nın taşları gibi sert titriyor sevgi.

– Ne var? diyor diğer ses.

– Git, bre, diyor Pagidas ve sesi yakarışını açığa çıkarıyor.

– Beni çağırttın, geldim. diyor Garbis. Sen git.

Kritik anlar geçiyor. Kim geri çekilecek?

Kan doruğa vardığı anda, müthiştir, amansızdır ve susmaz.

– Neden, bre, öldürdün onu? diyor Pagidas ve kardeşinin hatırasında dişleri gıcırıyor.

O zaman Garbis, iki arkadaşın yüreklerinin arasına giren ve onları öldüren cinayete bütün öfkesini kusarak Pagidas'ın kardeşine tüyler ürpertici kargışlarda bulundu.

Bu kadardı.

– Bıçağım var yalnız! diye gürledi Pagidas.

Garbis Martin tüfeğini omzundan çıkarıp yere atıyor. Kuşağından bıçağını çekiyor. Artık sakın, dostluğun kaçınılmaz libasyonuna hazır.

– Gel!

Şimdi o da arkadaşının ilk adıyla sesleniyor, vedalaşır gibi.

– Gel, Andonis.

Ve bu çağrıda çok canhıraş bir şey ya da şefkat yazgıyla karıştı.

Kamalar gecede parladı ve bedenler birbiri üzerine atıldı. İnliyor ve köpürüyorlardı. Etrafta hışırdayan ağaçlar sustu, yıldızlar eğilip olanlara baktı epeyce.

Artemis’le ben sekinin arkasına gizlenmiş hiç kıpırdamıyoruz. Bekliyoruz. Bir şey olacağını, gözlerimizin korkunç şeyler göreceğini sezinliyoruz. Kaçakçıların başı nereye gitti? Adamları neden onu tutmaya çalıştılar?

Konuşmaları duyarız diyoruz ama hiçbiri konuşmuyor. Yalnızca cıgara içiyorlar.

– Gidelim mi?... diye fısıldıyorum Artemis’e soğuktan titreyerek.

Elimi sıkıyor. O da titriyor.

– Hayır! Kalalım. Bakalım....

Kalalım. Sonuna kadar bekleyelim, görelim. O ana kadar altın ve gök renkli olan hayallerimiz yeni dalgayla, zamanın mesajıyla, kırmızıyla dolsun.

Bir kaçakçı büyük kapının ardında duruyor ve kaptanlarının gittiği yöne doğru kulak kabartıyordu. Arada bir içeri geliyordu.

– Bir şey duyuluyor mu? diye soruyordu arkadaşları.

– Hiçbir şey!

– Bir ses bile mi?

– Bir ses bile.

Ta ki haber verene dek:

– Ayak sesleri duyuyorum! Biri geliyor!

Kaçakçılar fırlayıp ellerinde Martin tüfekleriyle kapıya doğru yöneldiler.

Bekliyoruz. Bekliyoruz.

– Kim o? Nöbetçinin sert sesi duyuluyor.

Daha yavaş, sakın, yorgun geldi cevap.

– Ben!

Yol veren insanların karanlık hacmini görüyoruz. Açılan kara nehrin arasından Pagidas geçip geliyor. Aziz'in üzerinde yanan yağ lambası, kaçakçıların kaptanına belirsiz bir ışık saçıyor. Suratı vahşi, başında astragan kalpağı yok, saçları dağınık.

– Gidin alın onu! diyor yalnızca ve bir kapının üzerine yığılıyor.

Gidip omuzlarında getirdiler. Aziz'in bedeninin yanına saygıyla yatırdılar onu.

– Su getirin bana, dedi Pagidas ve kalktı.

Kendisi suyu aldı, ellerini ıslatıp ölü arkadaşının kanlı suratını yıkadı. Saçlarını düzeltti. Bir tek o. Başkası değil. Hiç kimse. Sonra geri çekildi.

– Rom getirin bana, dedi.

Gelen savaşın sessizliği ve fırtınasıyla, adamlarıyla kuşatılmış Andonis Pagidas, öldürdüğü arkadaşının son gecesinde ona içerek eşlik etti.

Kimidenia'daki son gecemizde bunları gördük.

Sabah sabah kaçakçılar önce ölüleriyle ilgilendiler. Stratigos Garbis'i çiftliğin girişindeki büyük meşe ağacının altına gömdüler. Kalın zeytin dallarından haç yapıp mezarının üzerine koydular.

Dedem, ninem ve çiftlikteki herkes hayretle duyular haberi uyandıklarında. Olan biteni sordular. Ama kimse bir cevap veremedi.

Herkes uzaktan katıldı defne.

Bu iş bittiğinde Pagidas dedemin yanına geldi. Yüzü sert kararlılığını yeniden bulmuştu.

– Bölgeye gidebilir miyiz, bakalım, dedi.

Yolun açık olup olmadığına bakmaları için atlılarını gönderdi.

Öğlene doğru döndüler.

– Hayır, kaptan! Yol kapalı! Neredeyse Türkler bastırır. Denizden gitmeliyiz! Yakıp yıkarak geliyorlar!

Bunları duyan halk:

– Vay halimize! Vay halimize! diye feryat ediyor. Vay halimize ki topraklarımızdan göçeceğiz!..

Son ana dek fırtına dinene kadar sahilde kalabilecekleri, sonra da köylerine geri dönecekleri umudu vardı. Fakat artık öyle yapamayacakları açıktı.

– Vay halimize! Vay halimize!

Önce köylerdeki sığınmacılar yola çıktı. Dikili kıyısına doğru inip oradan kayıklarla geçecekleri kararlaştırıldı. Omuzlarına azizlerini aldılar ve Pagidas'ın dağıttığı silahları taşıyan erkeklerin koruması altında yola koyuldular.

Ufukta gözden kaybolana dek büyük kapıdan onları izledik.

– Sıra bizde, diyor dedem duyulanmış bir halde.

Evimizin sağlam meşesinin köklerini sarsan olaylar böyle

amansız geldi. O kritik anda düşmemek için zorla kendini tutmaya bakıyor.

Önce çiftliğimizde çalışan kadınlar ve erkekler gidiyor. Denklerini yüklenmiş, büyük kapıda duran dedemin önünden geçiyorlar tek tek. Ağlayarak eğilip elini öpüyorlar, o da onlarla vedalaşıp, takdis ediyor hepsini.

– Güle güle. Güle güle.

Herkes gitti.

– E, biz de gidelim, Despina... diyor nineme, elini tutup sıkıyor.

Vilaras'ın çiftliğinin olduğu kıyıdan bineriz kayıklara. Oraya kadar talikayla gideriz.

Arabaya önce ninem biniyor. Avutulamaz bir halde ağlıyor. Tatlı yüzünü çevreleyen ak saçları bakımlı değil artık, esen yelde oynuyorlar. Dizleri titriyor. Dedemle annem tutuyorlar onu arabaya binmesi için.

Sonra annem biniyor, ardından Anthippi, Lena, Agapi. Bir elinde dengini, öbür elinde de yıldızlı sayıları, Kozmografiyasını tutuyor.

Artemis'in sırası geliyor. Dün uyumadık, ne o, ne de ben. Yüzü sapsarı.

– Gel, Artemis.

İpe bağlı ayısını sürüklüyor. Usulca geliyor. Yanına dönüp bakıyor. Orada, yakında. Bir gün derin öğrenme arzusuyla davranıp, ceviz ağacı ekerse bunu hayatıyla ödeyip ödemeyeceğini anlamak için elleriyle diktiği fidan bir ağaç olmuştu artık. Küçük ağaca bakıyor, vedalaşıyor.

“Küçük ceviz ağacı, Artemis gidiyor. Gittiği yerde ödeyecek mi acaba ödemeyecek mi?...”

Artemis, yavru ayıyı tutan ipi çözüyor. Küçük siyah vahşi bir oraya bir buraya bakıp, sonra da, onu çağıran mutlak içgüdüyle, Kimidenia'ya giden patikaya doğru sarhoş gibi

koşarak yol alıyor.

En son biz kaldık, dedem ve ben. Pagidas ve adamları bize eşlik etmek için bekliyorlar. Dedem, ağaçlarla ve Kimidenia'yla vedalaşmak için dönüp arkasına bakıyor ve onu görüyor.

Çiftliğin içinden geliyor. Yaşlılıktan titreyen bacaklarıyla ağır ağır yürüyor ve büyük kapının yanında duruyor.

Barba İosif!

– Gitmedin mi, ihtiyar İosif? diyor dedem şaşkınlıkla ve yanına doğru gidiyor.

Durgun, sakın, dingin Limnoslu ihtiyarın sesi.

– Hayır, efendim. Ben kalacağım.

– Kalacak mısın?

Bilakis dedem böyle bir şeyi kabul etmeye hazırlıklı değil. Nerde kalacaksın? diyor. Türkler geliyor! Tek bir canlı bırakmazlar!

Barba İosif dinliyor. Fakat kararını vermiş. Zamanı geldiğinde gitmedi Kimidenia'dan. Başka bir ses, ölümden de daha güçlü bir ses, yüreğin sesi, çıplak adaları Limnos'ta yıldızları inceleyen kız dönmesi için onu çağırdığında gitmedi. Gidemedi o zaman. Şimdi artık geç. Ne için? Günleri, saatleri sayılı artık. Artık geç.

– Kalacağım, efendim. Ne yapacaklarki artık bana?

– İhtiyar, bozarlar seni! diye bağılıyor Andonis Pagidas. Git!

Ama ihtiyarın acı dolu gözlerindeki sabit karar toprak sevgisi kadar güçlü.

– Kalacağım.

Herkes, onu kararından vazgeçirmenin bir yolu olmadığını anlıyor. Pagidas alçalan güneşe bakıyor.

– Zamanımız yok! diyor dedeme. Acele etmeliyiz!

Dedem titrek adımlarla Barba İosif'e doğru ilerliyor. Limnoslu ihtiyar eğilip diğer ihtiyarın elini öpmeye davranıyor. Dedem ona sarılıyor, yaşlı gözlerinin içine bakıyor ve sonra alnından öpüyor.

– Hoşçakal!

Dedem yine doğruluyor. Gözleri ona dönük çiftliğin büyük kapısının önünde duruyor bir an. Zamanın beyazlattığı saçlarıyla çevrelenmiş, günbatımının altın renklerine sarılı meşe kralımız dimdik ayakta dua eder gibi duruyor.

Ardından kalpağını çıkarıp mütevazıca diz çöküyor ve eğilip hayatı boyunca kutsadığı toprağı öpüyor.

– Elveda!

Bizi bekleyen kayığa biniyoruz. Denize yakın çiftlik ıssız. Vilaraslar binmişler bile. Yelkenin sürdüğü kayıklarının karadan uzaklaştığını görüyoruz. Doris'i ayırt etmeye çalışıyorum, edemiyorum. Yalnızca bir an pruvada bir şey sallanıyor, altın ışık deniz mavisiyle karışıyor, sonra gene yana yatan flock yelkenin arkasında kayboluyor. Saçları olmalı.

Kaçakçılar tek tek kırmızı tirhandillerine biniyorlar. Pagidas atının üstünde onları takip ediyor. En sonuncusu da bindi. Bir tek insan bile kalmadı karada. Delikanlıların hepsi kaptanlarına bakıyor.

– Kaptan! Haydi!

Pagidas ağır ağır sağa sola çeviriyor başını. Yüzü batan güneşin kırmızı ışığıyla aydınlanmış. Eyerinin üzengisi üzerinde geriniyor, atın dizginlerini sıkıca kavırıyor.

– Hoşçakalın! diye bağırıyor arkadaşlarına.

Kaptanları onlarla gitmeyecek mi?

Hayır, gitmeyecek. Kayığın içindeki delikanlılar biliyorlar ki artık kaptanları gidiyor. Gelen çetelerle tek başına vuruşmaya ve ölmeye gidiyor. Başka türlü elinden gelmez.

Öldürdüğü arkadaşıyla buluşmaya gidiyor.

Kızıltıda atıyla dörtnala koşarak gözden kaybolduğunu görüyorum. Kayığın içinden kaçakçıların tüfekleri havaya veda atışlarıyla boşalıyor. Metalik sesleri denize düşüp dalgalarda sönüyor.

Yıldızların hepsi görünmeye başladı. Çocukluk düşlerimiz Ege’de seyahat ediyor. Dalgalar kayığımızın yüzüne vuruyor ve düşlerimizi uyutuyor. Uyuyun düşlerimiz. Mülteci gittiğimiz yabancı memlekette bizi neler bekliyor acaba, nasıl günler doğacak?

Lena uyuyakaldı. Kırmızı topraklı yeri çok istiyordu. Evleneceği adamla orada yaşayacak, bir sürü çocuk yapacak, tavşanları, güvercinleri ve daha başka birçok hayvanı olacaktı. Hayır, Lena deniz yolculukları düşünmüyordu, onu Kimidenia’dan ayırmalarını istemiyordu. İstemiyordu bunu.

Agapi gözlerini dalgın dalgın yıldızlara dikmiş. Ne kadar incelemişti onları son zamanlarda, ne kadar çok ölçmüştü mesafelerini sayılarla! Oysa şimdi, doğduğu topraklardan zor yollara giderken bakıyor da, anca şimdi farkına varıyor; hatasını, telafi edilemez hatasını görüyor. Yıldızlar gözünden kaçmış. Biz Eolya topraklarının vadilerinde düşlerimizi yaşarken, gelecekteki bütün acı günlerimizde bizimle beraber olacak daimi arkadaşlıklar kurarken, o küçük bir kız, gökyüzünü yeryüzüne indirmek istiyordu.

Zavallı Agapi... zavallı Agapi...

Kimidenia adındaki dağların eteklerinde, bir Anadolu çiftliğinde, bir yerlerde «sarı» bir oda var. İçerde asılı kılıçlar geceleri uyanır. Bir zamanlar oradan bir insan geçti. Anadolu yollarında beyaz başlı bir deveyi arayarak yürürdü. Bir

zamanlar hayatına giren ve kaybolan tek beyaz başlı deve. İnsanlar onunla dalga geçer ama o umursamazdı. Çünkü inanamazdı, beyaz başlı devenin kaybolduğuna ve artık hayatında olmayacağına inanmak istemezdi.

Aynı yerden bir başkası daha geçti. Altın satırlı bir saatin içindeki sesleri susturmak, sesleri yakalamak isteyerek uzak Jerusalem'e doğru gidiyordu. "Kutsal topraklar nerde, Jerusalem nerde, biliyor musun?" diyordu merhametli insanlar ona. "Anadolu'yu bütünüyle geçmen lazım..." "Anadolu'yu bütünüyle geçeceğim," diye karşılık veriyordu tutkunun derin, dingin ve inandırıcı sesi.

Orada, Kimidenia adındaki dağların eteklerinde yaşlı yabandomuzlarının ölmeye çekildiği bir mağara var. Bir keremkele, küçük bir kaplumbağa, asılı bir yarasa ölümü bekliyor. Kuşun ince kemiklerini, altın haçımızın yanına boynumuza asmaya yetişemedik, Artemis. Böylece herkes bizi sevecekti. Ama yetişemedik.

Fakat daha ilerde, Çakalderenin ötesinde kartal yuvası var. Orada bir yaz günü fırtına koptu. Mübarek olsun. Artık gelecek tüm fırtınalar o yuvayı hatırlatacak. Mübarek olsun.

Ve biraz daha yukarıda, kayın ülkesinin, yaban meşeleri ülkesinin ötesinde, büyük vadinin kenarında, çıkıp büyük bir Lübnan ayısını bulan bir tüfek sesi var. Siyah tüylü bir yavrusu var. Büyük ayı ölecek. Ve başında sarı yıldızlı mendili olan bir avcı, o da ölecek. "Neden?" diyor hüthütlerle yaban güvercinleri. "Sevgi için," diye karşılık veriyor meşe ağaçları.

Artemis, sen ve ben, Artemis, yabancı ülkede yalnız kalmayacağız. Bundan böyle hiçbir gün, başından sonuna dek, yalnız kalmayacağız.

Düşlerimiz geziyor Ege'de.

Ninemiz yoruldu. Belki karadan, Kimidenia'dan her hangi bir şey ayırt eder diye gözlerini arkaya dikmiş dedemin göğsüne yaslamak istiyor başını. Ama artık hiçbir şey gözükmüyor. Gece, biçimleri ve hacimleri içine çekmiş.

Ninem kafasını eğip, hayatı boyunca onu koruyan sineye yaslıyor başını. Bir şey engelliyor, yerleşemiyor rahatça: İhtiyarın gömleğinin içinde bir kesek var sanki.

– Ne var burada? diye soruyor hemen hemen kayıtsız bir edayla.

Dedem elini kıyafetinin altına sokuyor ve bedenine değen, yürek atışlarını duyan küçük yabancı bedeni buluyor.

– Bu ne?

– Bir şey değil, diyor dedem çekinerek, suçlu bir çocuk gibi. Bir şey değil. Biraz toprak.

– Toprak!

Evet, memleketlerinden biraz toprak. Gittikleri yabancı ülkede bir fesleğen ekmek için, diyor. Hatırlamak için.

İhtiyarın elleri yavaşça açıyor toprağı sakladığı mendili. Eşiyorlar içini, ninemin elleri de okşar gibi eşiyor toprağı. Gözleri yaşlı, öylece duruyorlar.

– Bir şey değil, diyorum. Biraz toprak.

Toprak, Eolya toprağı, memleketimin toprağı.

son

Venezis sadece *Eolya Toprağı*'nı yazmış olsaydı, yine de tüm zamanların en büyük roman yazarlarından biri olurdu... bu yapıttaki sadelik ve zarafet emsalsiz. Bir sanat eserinin ne olduğu bu kitapla neredeyse saptanabilir.

Prof. Cedric Whitman, Harvard University, 1957

Eolya Toprağı'nin atmosferi, daha sonra trajediye dönüşecek olmasına rağmen ne duygusal ne de hüznüldür. Saf köylülerin ve işçilerin arasında inanılmaz avcı, haydut ve kaçakçı karakterleri yer almakta ki, bunların destansı başarıları, savaşın ebediyen yok ettiği etkileyici bir yaşam portresini tamamlayarak bir şekilde törensel bir nitelik kazanıyor.

The Times Literaty Supplement, Londra 1950

Eolya Toprağı sizi harikalar diyarına sürükleyen, karşı çıkmanıza fırsat vermeden bu dünyanın içine çeken ve anlatıcının (yazarın) istediği kadar sizi orada tutan, kederli nostaljik şiirsellik dolu tuhaf bir masaldır.

S. Corley-Puit, The Tribune, Londra 1950

Eminim ki Venezis, Panait Istrati ve Knut Hamsun'un belli bir oranda yerini alarak dünyaca ünlü bir yazar olacaktır. *Eolya Toprağı* ilk sayfalarından itibaren fethetti ve duygulandırdı.

Marcel Arland, Gavroche, Paris 1946

Bu eser, dünya çapında bir başarı ve birçok ülkede birçok dilde istekli okurlarını buluyor. Çünkü tam olarak insanları anlatıyor. Gençlik ışıltısıyla ruha işleyen sıcak ve sevecen bir ilahi. Edebiyatımızın kapıları ardına kadar açılsın ve görkemli konuğumuzu karşılasın!

Erhart Kästner, Frankfurter Allgemeine Zeitung, Frankfurt 1949

Eolya Toprağı'nın dede ve nine karakterleri Avrupa edebiyatının en güzel örneklerindendir. Bu kitap, İtalya'da çevrilen ve yayımlanan ilk Yunan romanı olduğundan yazarıyla tanışmamız, Yunan halkıyla olan ilişkimizi bütünlemektedir.

M.A. Cavazzuti, Quotidiano, Roma 1951

Zaman zaman onca romanın içinde, sadece bir yaşam tecrübesi değil, bir dönem, bir halk tecrübesinin yansıdığı, insanın toprakla, efsanesiyle, tarihiyle ilişkisinin, bir ahlaki sürekliliğin onaylandığı bir kitap ortaya çıkar. Bu yıl *Eolya Toprağı*'yla Küçük Asya hayatından bir kesit var elimizde. Acaba düşlerine ve hafızasına aldanan bir anlatıcının tek başına yoğurduğu bir Anadolu masalı mı? Ne önemi var! Kitap gerçekten baş döndürücü.

Emman. Buenzod, La Gazette de Lausanne, Lozan 1946

Sayfalar aralandıkça yüreğimizi sevinçle doldurup taşıran kitaplar vardır. Başka bir hayatın anıları gibi, belirsiz düşler gibi içimizde sürdürerek yaşamları kalır orada. Finlandiya'da aniden ortaya çıkan egzotik *Eolya Toprağı* böyle bir kitap işte.

Hagar Olsson, Nya Pressen, Finlandiya 1960

İLİAS VENEZİS KİTAPLARI

MANOLİS LEKAS, öykü, 1928

NUMARA 31328, Esaretin kitabı, 1931

HUZUR, roman, 1941

EGE, öykü, 1941

EOLYA TOPRAĞI, roman, 1945

RÜZGARLAR, öykü, 1944

C BLOK, tiyatro (devlet tiyatrosunda oynandı), 1946

SAVAŞ ZAMANI, öykü, 1946

İTALYA'DA SONBAHAR, gezi, 1950

ÇIKIŞ, işgal yılları, 1950

ŞAM BAŞPİSKOPOSU, tarih, 1952

KAYBEDENLER, öykü, 1954

YUNAN BANKASININ KRONOLOJİSİ, tarih, 1955

AMERİKAN TOPRAKLARI, gezi, 1955

OKYANUS, roman, 1956

ARGONOTLAR, gezi, 1962

EMMANOUL TSOUDEROS, tarih, 1965

EGE ADALARI, öykü, 1969

EFTALOU, Ege hikayeleri, 1972

GEZİ TURLARI, gezi, 1973

YUNAN DENİZLERİNDE, İyonya ve Ege denizi anlatıları, 1973

SELAM SANA KÜÇÜK ASYA, olayların öyküleri, 1974

DÖRTLER ROMANI (1958), 1979

İLİAS VENEZİS

Eolya Toprağı

Venezis sadece Eolya Toprağı'nı yazmış olsaydı, yine de tüm zamanların en büyük roman yazarlarından biri olurdu... bu yapıttaki sadelik ve zarafet emsalsiz. Bir sanat eserinin ne olduğu bu kitapla neredeyse saptanabilir.

Prof. Cedric Whitman, Harvard University, 1957

Eolya Toprağı'nın atmosferi, daha sonra trajediye dönüşecek olmasına rağmen ne duygusal ne de hüznüldür. Saf köylülerin ve işçilerin arasında inanılmaz avcı, haydut ve kaçakçı karakterleri yer almakta ki, bunların destansı başarıları, savaşın ebedi yen yok ettiği etkileyici bir yaşam portresini tamamlayarak bir şekilde törensel bir nitelik kazanıyor.

The Times Literaty Supplement, Londra 1950

Zaman zaman onca romanın içinde, sadece bir yaşam tecrübesi değil, bir dönem, bir halk tecrübesinin yansıdığı, insanın toprakla, efsanesiyle, tarihiyle ilişkisinin, bir ahlaki sürekliliğin onaylandığı bir kitap ortaya çıkar. Bu yıl Eolya Toprağı'yla Küçük Asya hayatından bir kesit var elimizde. Acaba düşlerine ve hafızasına aldanan bir anlatıcının tek başına yağurduğu bir Anadolu masalı mı? Ne önemi var! kitap gerçekten baş döndürücü.

Emmanuel Buenzod, La Gazette de Lausanne, Lozan 1946

ISBN: 978-975-344-145-2

| MARENOSTROM

25 TL